

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС
ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
ЖИЗЗАХ ПОЛИТЕХНИКА ИНСТИТУТИ**

Ж . ЖЎРАЕВ

**«МАЪНАВИЯТ АСОСЛАРИ ВА ДИНШУНОСЛИК»
ФАНИ БЎЙИЧА
ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИ**

ЖИЗЗАХ – 2010

ЖЎРАЕВ.Ж «Маънавият асолари ва диншунослик» ўқув курси бўйича таълим технологияси: Услубий қўлланма «Барча йўналишлар учун ўқитиш технологиялари». – Жиззах: Жиз ПИ, 2010 й.

Такризчилар:

Ф.ф.н., доц Қ.Ўролов

Катта ўқит. С.Назарқосимов

Ушбу ўқув қўлланмада «Маънавият асослари ва диншунослик» фани услубий асослари ва усуллари, «Маънавият асолари ва диншунослик» ўқув курси бўйича педогогик ва ахборат технологияларидан фойдаланиш тартиби акс эттирилган. Ушбу таълим технологиясида таълимнинг замонвий талабларини ҳисобга олган ҳолда маъруза ва семинар машғулотларини ўқитишда педогогик технологиялардан фаол усул, Т-схема, аклий хужум, муаммоли, кургазмали, ахборат маърузалар усулларида фойдаланишнинг услубий томонлари ёритилган. Таълим технологияси олий таълим ва бошқа таълим муассасаларининг ўқитувчилари учун мўлжаллаб тузилган.

Муаллифлар таҳририда нашр этилган

Ж.Жўраев .: ЖизПИ, 2010.

Мундарижа

КИРИШ		
« МАЪНАВИЯТ АСОСЛАРИ ВА ДИНШУНОСЛИК» ЎҚУВ КУРСИ БЎЙИЧА ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИНИНГ КОНЦЕПТУАЛ АСОСЛАРИ		
1.	«Маънавият асослари ва диншунослик» курсининг долзарблиги ва ўқитиш структураси	
2.	«Маънавият асослари ва диншунослик» ўқув курсининг мазмуни	
3.	Ўқув курси бўйича маъруза ва амалий машғулотларда ўқитиш технологияларини ишлаб чиқишнинг концептуал асослари	
МАЪРУЗА ВА АМАЛИЙ МАШҒУЛОТЛАРДА ЎҚИТИШ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ		
1-мавзу	Маънавият тушунчаси, унинг келиб чиқиши	
1.1.1	Кириш-мавзу бўйича маърузани олиб бориш технологияси	
1.2.1	Индивидуал топшириқларни бажаришга асосланган амалий машғулот технологияси, «юмалок стол атрофида»	
2-мавзу	Маънавият ва маънавий мерос уларнинг қадимийлиги ва узаро муносабати, маънавият ва маданият	
2.1.1	Кўргазмалар тематик маърузани олиб бориш технологияси	
2.2.1	Семинар конференцияни олиб бориш технологияси	
3-мавзу	Маънавият ва иқтисодиёт, уларнинг узаро муносабати ва жамият ҳаётида тутган урни. Маънавият ва сиёсат, ҳуқуқ, мафкура	
3.1.1.	Маъруза конференцияни олиб бориш технологияси	
3.1.2	Кўргазмалар тематик маърузани олиб бориш технологияси	
3.2.1	Билимлар доирасини кенгайтиришга асосланган амалий машғулот олиб бориш технологияси	
4-мавзу	Миллий ва умуминсоний маънавият ҳамда уларнинг узаро муносабати. Марказий осиё халқларининг қадимий маънавияти	
4.1.1	Ахборотли - маърузани олиб бориш технологияси	
4.2.1	Билимлар доирасини кенгайтиришга асосланган амалий машғулот олиб бориш технологияси	
5-мавзу	Ислон динида инсон маънавияти масаласи.Тасаввуф таълимотида шахснинг маънавий кифоаси	
5.1.1	Маъруза конференцияни олиб бориш технологияси	
5.2.1	Мунозара семинарни олиб бориш технологияси	
5.2.2	Билимлар доирасини кенгайтиришга асосланган амалий машғулот олиб бориш технологияси	
6-мавзу	Марказий осиё фалсафий тафаккурида маънавият масалалари. Амур Темур ва унинг ахлокий уғитлари	
6.1.1	Кўргазмалар маърузани олиб бориш технологияси	
6.1.2	Муаммоли маърузани олиб бориш технологияси	
6.2.1.	Семинар конференцияга асосланган машғулотни олиб бориш технологияси	
6.2.2.	Билимлар доирасини кенгайтиришга асосланган амалий машғулот олиб	

	бориш технологияси	
7-мавзу	Мустамлакачилик, қарамлик шароитида маънавиятга муносабат ва унинг оқибатлари	
7.1.1	Мунозарали маърузани олиб бориш технологияси	
7.1.2	Кўргазмали тематик маърузани олиб бориш технологияси	
7.2.1.	Семинар конференцияга асосланган машғулоти олиб бориш технологияси	
7.2.2	Билимлар доирасини кенгайтиришга асосланган амалий машғулоти олиб бориш технологияси	
8-мавзу	Маънавий баркамол инсон тушунчаси ва унинг шарқона таърифи ҳамда қомил инсон муаммоси	
8.1.1	Кўргазмали тематик маърузани олиб бориш технологияси	
8.1.2	Кўргазмали тематик маърузани олиб бориш технологияси	
8.2.1	Билимлар доирасини кенгайтиришга мўлжалланган семинар олиб бориш технологияси	
8.2.2	Билимлар доирасини кенгайтиришга асосланган амалий машғулоти олиб бориш технологияси	
9-мавзу	Ватанпарварлик ва инсонпарварлик тушунчалари ҳамда миллий уз-узини англаш миллий ғурур ва миллатга садоқатлилик рамзлари. Иймон, диёнат, адолат, меҳр-шафқат, эътиқод, поклик, ҳалоллик ва вафодорлик - шахс маънавий фазилатлари.	
9.1.1.	Маъруза конференцияни олиб бориш технологияси	
9.1.2	Информацион маърузани олиб бориш технологияси	
9.2.1	Муаммоли семинар олиб бориш технологияси	
9.2.2	Билимлар доирасини кенгайтиришга асосланган амалий машғулоти олиб бориш технологияси	
10-мавзу	Диншунослик фанига кириш	
10.1.1	Ахборотли -маърузани олиб бориш технологияси	
10.1.2	Конференция маърузани олиб бориш технологияси	
10.2.1.	Семинар конференцияга асосланган машғулоти олиб бориш технологияси	
10.2.2.	Билимлар доирасини кенгайтиришга асосланган амалий машғулоти олиб бориш технологияси	
11-мавзу	Диннинг ибтидоий шакллари	
11.1.1	Кўргазмали тематик маърузани олиб бориш технологияси	
11.1.2	Кўргазмали тематик маърузани олиб бориш технологияси	
11.2.1	Билимлар доирасини кенгайтиришга асосланган амалий машғулоти олиб бориш технологияси	
11.2.2	Билимлар доирасини кенгайтиришга асосланган амалий машғулоти олиб бориш технологияси	
12-мавзу	Зардуштийлик дини	
12.1.1	Ахборотли -маърузани олиб бориш технологияси	
12.1.2	Конференция маърузани олиб бориш технологияси	
12.2.1	Семинар конференцияга асосланган машғулоти олиб бориш технологияси	
12.2.2	Билимлар доирасини кенгайтиришга асосланган амалий машғулоти олиб бориш технологияси	
13-мавзу	Миллий динлар	
13.1.1.	Кўргазмали маърузани олиб бориш технологияси	

13.1.2	Муаммоли маърузани олиб бориш технологияси	
13.2.1	Семинар конференцияга асосланган машғулоти олиб бориш технологияси	
13.2.2	Билимлар доирасини кенгайтиришга асосланган амалий машғулоти олиб бориш технологияси	
14-мавзу	Буддизм дини	
14.1.1.	Ахборотли -маърузани олиб бориш технологияси	
14.1.2	Конференция маърузани олиб бориш технологияси	
14.2.1	Семинар конференцияга асосланган машғулоти олиб бориш технологияси	
14.2.2	Билимлар доирасини кенгайтиришга асосланган амалий машғулоти олиб бориш технологияси	
15-мавзу	Християнлик дини	
15.1.1.	Кўргазмали тематик маърузани олиб бориш технологияси	
15.1.2	Кўргазмали тематик маърузани олиб бориш технологияси	
15.2.1	Билимлар доирасини кенгайтиришга мўлжалланган семинар олиб бориш технологияси	
15.2.2	Билимлар доирасини кенгайтиришга асосланган амалий машғулоти олиб бориш технологияси	
16-мавзу	Ислом дини	
16.1.1.	Маъруза конференцияни олиб бориш технологияси	
16.1.2	Информацион маърузани олиб бориш технологияси	
16.2.1	Муаммоли семинар олиб бориш технологияси	
16.2.2	Билимлар доирасини кенгайтиришга асосланган амалий машғулоти олиб бориш технологияси	
17-мавзу	Исломнинг асосий манбалари	
17.1.1.	Кўргазмали тематик маърузани олиб бориш технологияси	
17.1.2	Билимлар доирасини кенгайтиришга мўлжалланган семинар олиб бориш технологияси	
17.2.1	Билимлар доирасини кенгайтиришга асосланган амалий машғулоти олиб бориш технологияси	
18-мавзу	Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар	
18.1.1.	Мунозарали маърузани олиб бориш технологияси	
18.1.2	Кўргазмали тематик маърузани олиб бориш технологияси	
18.2.1	Семинар конференцияга асосланган машғулоти олиб бориш технологияси	
18.2.2	Билимлар доирасини кенгайтиришга асосланган амалий машғулоти олиб бориш технологияси	

КИРИШ

«Маънавият асослари ва диншунослик» ўқув курси бўйича таълим технологияси маъруза ва семинар машғулотларни ўқитишнинг хорижий мамлакатларда кенг тарқалган илғор педагогик технология қоидалари асосида ишлаб чиқилган.

Ушбу ўқув қўлланманинг таркиби кириш, статистика фанини ўқитиш технологиясининг концептуал асослари ҳамда маъруза ва семинар машғулотларни ўқитиш технологияларидан ташкил топган.

Таълим технологиясининг концептуал асослари бўлимида «Маънавият асослари ва диншунослик» махсус курси Давлат таълими стандартларига асосан ушбу курсни ўқитишнинг долзарблиги асосланган, ўқув соатларининг мавзулар бўйича тақсимланиши ҳамда курснинг асосий мазмуни очиб берилган. Шунингдек, таълим технологиясини ишлаб чиқишда қўлланилган асосий қоидалари: таълим усули ва техникаси; ташкил қилиш шакли, воситаси; коммуникация усуллари; берилган маълумотларни назорат қилиш усуллари ва воситалари; баҳолаш ва назорат қилиш тартиблари киритилган.

«Маънавият асослари ва диншунослик» ўқув курси бўйича таълим технологияси маъруза ва амалий машғулотларни лойиҳалаш технологиялари асосида ишлаб чиқилган.

Мазкур қўлланма кириш, таълим технологиясининг концептуал асослари ҳамда маъруза ва амалий машғулотларда ўқитиш технологияларидан таркиб топган.

Таълим технологиясининг концептуал асослари бўлимида «Маънавият асослари ва диншунослик» ўқув курсини ўқитишнинг долзарблиги асосланган, мазкур курснинг тузилмаси келтирилган ҳамда курс бўйича ўқитишнинг мазмуни очиб берилган. Шу билан бирга ўқитиш, коммуникация, ахборот ва таълим жараёнини бошқариш усуллари ва воситаларининг концептуал асослари киритилгандир.

Сўнгра курс бўйича ўқитиш технологиялари лойиҳалаштирилган:

1) маъруза машғулотларини олиб боришнинг кириш-маъруза, мавзу асосида маъруза, муаммоли маъруза, визуаллаштирилган маъруза ва якунловчи маърузалар кўринишлари қўлланилиши;

2) амалий машғулотларни олиб боришнинг топшириқларни индивидуал тарзда ёки гуруҳда бажарилиши, вазиятли ишланма, назарий билимлар асосида билимлар ва кўникмаларни чуқурлаштиришга йўналтирилган амалий топшириқларни бажарилиши.

Курснинг структурасини мундарижа билан биргаликда схема кўринишида ҳам берилганлиги китобда йўналишни янада осонлаштиради.

Мазкур таълим технологияси барча бакалавр йўналиши бўйича ва малака ошириш курсларида, ўқитиш технологиясида кўзда тутилган шароитлар ва вақти мавжуд бўлган ҳолда «Маънавият асослари ва диншунослик» курсини олиб боришда ўқитувчи томонидан қўлланилиши мумкин.

«МАЪНАВИЯТ АСОСЛАРИ ВА ДИНШУНОСЛИК» ЎҚУВ КУРСИ БЎЙИЧА ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИНИНГ КОНЦЕПТУАЛ АСОСЛАРИ

1.	«Маънавият асослари ва диншунослик» ўқув курсининг долзарблиги ва ўқитиш структураси
-----------	--

Ушбу курсда «Маънавият асослари ва диншунослик» фанининг назарияси, предмети ва методи кўриб чиқилган бўлиб, мамлакатимизда комил инсонни тарбиялаш ҳар томонлама етук мутахассисларни тарбиялаш ушбу фаннинг асосий мақсади ҳисобланади.

Ўқитиш мақсади ва вазифалари. Ўқув предметининг мақсади - талабаларда Маънавият асослари ва диншунослик фанининг назарияси, методи ва амалиёти билимлар ва зарурий ўқув малакасини шакллантиришдир.

Ушбу «Маънавият асослари» маърузалари тўпламида, мустақил Ўзбекистонимизда шахс, давлат ва жамиятнинг иқтисодий ислохотлар шароитида маънавият юксалишининг назарий томонлари истифол ва истиқбол йўлидаги республиканинг шу масалага оид олиб бораётган сиёсати баён қилиб берилган. Ундаги фикр ва мулоҳазалар илғор Шарқ, айниқса Марказий Осиё маънавияти, маданияти маърифати, илм-фан тарихи, адабиёти ва санъатининг минтақада ривожланиши, давлат ҳокимиятининг, Президент Ислом Каримовнинг маънавиятга оид ҳужжат ва асарлари асосида мамлакатимиз кундалик турмушини таҳлил қилишга асосланган.

Ўзбекистон Президентининг Ислом Каримов 1997 йил 29 августида Олий Мажлисининг 9-сессиясида «Баркамол авлод-Ўзбекистон тараққиётининг пойдевори» нутқида «ҳар қайси миллат нафақат ер ости ва ер усти табиий бойликлари билан ҳарбий қудрати ва ишлаб чиқариш салоҳияти билан балки биринчи навбатда ўзининг юксак маданияти ва маънавияти билан кучлидир» деган эдилар. Шу боис мамлакатимизнинг истиқлол йўлидаги биринчи қадамлариданоқ буюк маънавиятмизни тиклаш ва янада юксалтириш миллий таълим тарбия тизимини такомиллаштириш, унинг миллий заминини мустаҳкамлаш, замон талаблари билан уйғунлаштириш асосида жаҳон андозалари ва кўникмалари даражасига чиқариш мақсадига катта аҳамият бериб келинмоқда. Умуман 9-сессияда «Таълим тўғрисида» ги Қонун ва «Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури» нинг қабул қилиниши катта ижтимоий ва сиёсий воқеа бўлди. Таълим дастурини амалга ошириш тўғрисидаги асосий мақсад ва вазифалар батафсил белгилаб берилди. Шу боисдан ҳам тўпламнинг баъзи бир камчиликлардан холи эмаслигини эътиборга олиб, муаллифлар матнлар мазмуни ва услубий йўналишлари бўйича билдириладиган таклифлар учун олдиндан миннатдорчилик билдирадилар.

Ушбу маънавият асослари маърузалари тўпламида муаллифлар юқоридаги катта ниятга бир дебоҳа сифатида миллий маънавиятимизнинг тарихий-тадрижий тараққиёт йўлига умумий тарзда назар ташлашга интилиб, унинг такомил мавзулари ҳақида ўз фикр – мулоҳазаларини баён этдилар.

Ушбу қўлланма академик лицей ва касб –ҳунар коллежлари ўқитувчиларига, маънавият масалалари билан қизиқувчиларга мўлжалланган.

Ушбу курсни ўрганиш қуйидаги фанларни билишни тақазо этади: тарих, миллий истиқлол ғоя, ЎзДЖҚА, маданиятшунослик, фалсафа, адабиёт, социология, сиёсатшунослик.

- Ушбу фанда маъруза ва амалий (семинар) машғулотларида муаммоли таълим технологиялари, «Бумеранг» ва «Веер» технологиялари, кластер усуллари каби

илғор педогогик технологиялардан фойдаланилади. Шунингдек, ҳар бир мавзуда, компьютердан, слайдлардан фойдаланиш, эшитиш (аудио) воситалари, кўриш (видео) воситалари, кўриш -эшитиш (аудиовидео) воситалари, мультимедия воситалари ҳам Интернет саҳифалари ва хизматларидан фойдаланилади.

Ўқув курси бўйича умумий аудитория соатларининг ҳажми –54 соатни ташкил қилиб, шундан 36 соати маъруза ва 18 соати семинар соатлари, мустақил ўрганиш учун – 40 соат ажратилган.

2. Машғулотлар турлари бўйича ўқув соатларининг тақсимланиши

2. 1.Ўқув режасида фанга ажратилган жами академик соат ҳажми ва уни дарс турлари бўйича тақсимланиши

№	Мавзу номи	Аудитория соатлари		Мустақил таълим
		Маъруза	Семинар	
1	Маънавият тушунчаси, унинг келиб чиқиши	2	1	4
2	Маънавият ва маънавий мерос. уларнинг кадимийлиги ва узаро муносабати, маънавият ва маданият	2	1	4
3	Маънавият ва иқтисодиёт, уларнинг узаро муносабати ва жамият ҳаётида тутган урни Маънавият ва сиёсат, ҳуқуқ, мафкура	2	1	4
4	Миллий ва умуминсоний маънавият ҳамда уларнинг узаро муносабати. Марказий осиё халқларининг кадимий маънавияти	2	1	4
5	Ислом динида инсон маънавияти масаласи.Тасаввуф таълимотида шахснинг маънавий кифоаси	2	1	4
6	Марказий осиё фалсафий тафаккурида маънавият масалалари. Амур Темур ва унинг ахлокий уғитлари	2	1	2
7	Мустамлакачилик, карамлик шароитида маънавиятга муносабат ва унинг оқибатлари	2	1	2
8	Маънавий баркамол инсон тушунчаси ва унинг шарқона таърифи ҳамда комил инсон муаммоси	2	1	2
9	Ватанпарварлик ва инсонпарварлик тушунчалари ҳамда миллий уз-узани англаш миллий гурур ва миллатга садоқатлилик рамзлари	2	1	2

10	«Диншунослик» фанига кириш	2	1	2
11	Диннинг ибтидоий шакллари	2	1	2
12	Миллий динлар	2	1	2
13	Зардуштийлик	2	1	2
14	Буддизм	2	1	1
15	Христианлик	2	1	1
16	Ислом	2	1	1
17	Исломнинг асосий манбалари	2	1	1
18	Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар	2	1	1
	Жами	36	18	40
	Ҳаммаси	94		

«Маънавият асослари ва диншунослик» фанининг асосий мазмуни

1-мавзу. Маънавият тушунчаси, унинг келиб чиқиши

Маънавият кенг тушунча бўлиб, маърифат ва маданият тушунчаларини ҳам ўз ичига қамраб олади.

Буюк Алишер Навоий «маъно аҳли» деганда ҳақиқат йўлига кирган комил инсонни назарда тутганлар. Маърифат –илм, ирфон, маориф ҳам деганидир. Демак, маънавият инсоннинг руҳий оламидир.

Республикамиз Президенти Ислом Каримов «Маънавият-инсониятнинг, халқнинг, жамиятнинг, давлатнинг куч-қувватидир», деган эди. Бинобарин, жамиятнинг, инсонларнинг маънавий маданияти қанча юксак бўлса ватанимиз Ўзбекистон шунча тез мустақамланиб боради, бошқа ижтимоий муаммоларни ҳал қилиш осонланади.

2-мавзу. Маънавият ва маънавий мерос. уларнинг кадимийлиги ва узаро муносабати, маънавият ва маданият

Маънавий мерос- маънавият ривожланишининг узоқ даврлар мобайнида таркиб топган, инсон ақл-заковатининг мужассамлашган ифодасидир. Ўтмиш даврлардан инсониятга қолган моддий ва маъданият бойликлар мажмуига маданий мерос дейилади. Жамият ўзгариши билан унинг маданияти, типи ҳам ўзгаради-ю, лекин маданий тараққиёт узилиб қолмайди, илгариги маданият йўқ бўлиб кетмайди, маданий мерос ва анъаналари сақланади. Ҳар бир янги авлод моддий ва маънавий маданият негизини ҳар гал ангитдан яратмайди, балки аجدодлар томонидан яратилган маданий бойликларни қабул қилиб олади. Тарихий ворислик-жамият ва унинг маданияти

равнакининг шартидир. Чунки тарихи давомийлик маънавият ривожланишининг қонуниятлари ҳисобланади.

3-мавзу. Маънавият ва иқтисодиёт, уларнинг узаро муносабати ва жамият ҳаётида тутган урни. Маънавият ва сиёсат, ҳуқуқ, мафкура

Иқтисодиёт – юнонча сўздан олинган бўлиб, уй хўжалигини бошқариш деган маънони билдиради. Иқтисодиёт – халқ хўжалиги тармоқлари, бўлимлари йиғиндиси, секторлари (саноат, қишлоқ хўжалиги, хизмат кўрсатиш) ва давлат хўжалиги бўлимлари, ишлаб чиқариш шароитлари ва элементларини ўрганувчи фан тармоғи ҳамдир.

Иқтисодиёт – моддий ва маънавий ҳаётни, халқнинг турмишини билдиради. Ҳар бир кишига хўжаликда ва оилада тежамкор бўлиши, мол-мулк қадрига етиш, исрофгарчиликка йўл қўймаслик, меҳнат эвазига орттирилган барча нарсаларга тежам ва жонкуярлик билан муносабатда бўлиш, келажақда ҳақиқий уй эгаси, чинакам хўжайин бўлишда ёрдам беради. Давлат мол-мулкини кўз қорачиғидай асраш, ҳалол, пок, тўғри бўлиш кабиларни ўз ичига олади.

Иқтисод - моддий бойликлар ва маънавий ғаниматларнинг муштараклигидан иборат – ишлаб чиқариш муносабатларининг йиғиндиси – жамиятнинг иқтисодий базасидир.

СИЁСАТ – юнонча «полос» – давлат сўзидан олинган бўлиб, давлат ва жамият ишлари билан бевосита шуғулланиш жараёнини англатади.

Сиёсат - бу жамият ҳаётининг хилма-хил соҳаларида рўй берадиган оддий ва мураккаб вазифаларни ҳал қилишга, аниқ мақсадларга эришишга қаратилган фаолият ёки воситасидир. У ёки бу сиёсат юритилиши турли синфлар, ижтимоий гуруҳлар, миллат ва элатлар ўртасидаги муносабатларни уйғунлаштириш фаолиятига боғлиқ бўлиб, унинг марказида давлат туради. Ана шу давлат ҳокимиятини қўлга киритиш, сақлаб қолиш, ундан самарали фойдаланиш бош масаладир. Сиёсат юритилишидаги энг муҳим ва моҳиятли йўналиш - давлат ҳокимиятини қўриқидир. Ҳар қандай сиёсат фанга асосланади, унинг илмий-назарий қоида ва хулосаларини ўзида ифода қилади. Илмий-назарий билимлар қанчалик чуқур бўлса, сиёсат ҳам шунчалик тўғри ва самарали бўлади.

4-мавзу. Миллий ва умуминсоний маънавият ҳамда уларнинг узаро муносабати. Марказий осий халқларининг қадимий маънавияти

Э Т Н О С – (этник бирлик ҳам дейилади) - кишиларнинг қабила, элат, миллатдан иборат бўлган, тарихан таркиб топган барқарор ижтимоий гуруҳдир. Этник бирлик тушунчаси этнография жиҳатдан х а л қ маъносини билдиради. Демак, халқ - этник бирлик (қабила, элат, миллат) ларнинг турли шакллари ифодалаш учун ишлатиладиган атамадир. Баъзан, этник бирлик деганда бир қанча халқлар, шунингдек халқнинг муайян хусусиятлар билан ажралиб турадиган қисмлари тушунилади.

М И Л Л А Т - деб муайян бир ҳудуд доирасида, истиқомат қиладиган моддий-иқтисодий ишлаб чиқариш тури атрофида бирлашган битта адабий тилда сўзлашадиган, яхлит маънавий руҳий табиатга эга бўлган этнослар-элатларнинг турихий бирлигига айтамыз. Ёки, бошқача айтганда: миллат кишиларнинг тил, ҳудуд, иқтисодий алоқалари, маданияти ва характерли хусусиятлари шаклланиши ҳамда умумийлигининг тарихий шаклидир.

Миллат бир сўз билан айтганда маънавият бирлигидир. Маънавият-давлат асоси, давлат ва маънавият суянчиғи. Миллий маънавият, аввало, тарихий ҳодисадир. У қисқа даврда шаклланмайди. Марказий Осиё халқлари ибтидоси билан боғлиқ. Миллий маънавият тарихи миллатнинг маънавий ривожини билан боғлиқ. Миллий маънавий

камолот замонда яънимиллатнинг бутун тарихи давомида юз беради, аммо у баъзан шиддат билан юксалса, баъзан таназзулга юз тутиши мумкин.

Ҳозирги ўзбек халқининг аجدодлари бундан бир неча минг йиллар олдин яшаган бўлиб, улар юксак ва ўзига хос маданиятнинг вужудга келтиришда жуда катта ва машаққатли йўлни босиб ўтишган. Дастлабки, тош қуролларида тирикчилик учун фойдаланишдан анча такомиллашган меҳнат қуроллари ясашгача, ундан уруғчилик, қабилачилик даврларига келиб, хўжалик ва маданий тараққиётда эришилган ютуқларгача бўлган тарихимиз ота-боболаримизнинг бой қадимий маданиятига эга бўлганлигидан далолат беради. Эрамиздан аввалги биринчи минг йилликда Бактирия, Хоразм, Сўғдиёна, Парфия, Зарафшон воҳалари, Паркана каби ўлкаларда турли қabila ва элатлар яшаган. Булар ҳозирги ўзбек халқининг «илдизи» ҳисобланган сак-массагетлар, сўғдлар хоразмийлар, бахтарлар, чочликлар ва парканаликлар каби қabila ва уруғлар билан бирлашиб кетган ва ҳозирги Марказий Осиё ҳудудидаги халқларнинг аجدодлари пайдо бўлган.

5-мавзу. Ислом динида инсон маънавияти масаласи. Тасаввуф таълимотида шахснинг маънавий киёфаси

«Қуръон»да саҳоват, меҳмоннавозлик, жасорат, сабр ва қаноат, тўғрилиқ, вафодорлик ва содиқликка катта эътибор берилган. Унда эҳсон мазмуни кенг қамровда олинади. Унга муомала ҳам, инсон амалга оширадиган барча яхши ишлар ҳам киритилади. Эҳсон – инсоннинг табиий вазифаси бўлиши кераклиги талқин этилади. Ким бировга эҳсон қилса, унинг фойдаси ўша кимсанинг ўзига қайтиши, чунки бировга яхшилик қилган киши ўзида руҳий қаноат ҳис этиши, бошқалар томонидан ҳурмат-эҳтиромга сазовор бўлиш таъкидланади.

«Қуръон Карим»да эҳсонга лойиқ биринчи навбатда ота-оналар критилади ва ота-она ҳаққи белгилаб берилади. «Ал-Исро» сурасининг 23-24- оятларида ота-онага яхшилик - Аллоҳ таолога ибодат қилишдан кейин иккинчи вазифа сифатида таъкидланади. Ота-она қандай инсон бўлишидан қатъи назар, фарзанд уларга нисбатан ҳурмат сақлаш, уларнинг сўзларини қайтармаслиги, ота-она ҳам болани дунёга келтириш билан бирга, фарзандга таълим-тарбия ҳам берганлигини унутмай, ҳаққига доимо тайёр туриши таъкидланади.

Тасаввуф (суфийлик) – соф дегани исломдаги диний-фалсафий оқим. Тасаввуф таълимоти VIII асрларда исломда пайдо бўлган. Унда халқнинг ақли, таваккури, маънавий ҳаёти, ҳикматлари ўз ифодасини топган. Тасаввуф - Оллоҳ ва пайғамбарларни яхши кўриш, бор вужудини уларга бағишлашдир. Умуман тасаввуф бидъат, ғафлат, дунёпарастлик ва халқдаги парокандаликларга қарши бўлган буюк кишиларнинг маслағи асосида тузилгандир. Тасаввуфда инсонпарварлик, одамийлик, инсоф, саҳоват, муҳаббат, ҳақидаги ғоялар мужассамланган. Демак, тасаввуф аҳли пок ва гўзал бўлишга, ҳақ ва ҳақиқатни билишга интилган.

6-мавзу. Марказий осий фалсафий тафаккурида маънавият масалалари.

Амир Темур ва унинг ахлокий ўғитлари

Бутун Шарқда бўлгани каби Моварауннаҳрда ҳам илм-фан ва маърифат соҳасида ўз хизматлари билан дунёга машҳур бўлган файласуф ва мунажжимлар, математика, физика, тибийёт, тарих, тил ва адабийёт, педагогика соҳасида илмий мероси билан ном қолдирган ал-Хоразмий, Абу Наср Форобий, ал-Фарғоний, Абу Райҳон Беруний, Абу Али ибн Сино каби қомусий олимлар етишиб чикдилар. Улар ўз илмий ишларида ахлоқ-одоб масалаларига ҳам катта эътибор бердилар. Булар илгари сурган ғоялар

инсоннинг ҳам ақлий, ҳам ахлоқий жиҳатдан камол топишида педагогик фикр тараққиётида катта аҳамиятга эга бўлди. Демак, Марказий Осиё-Шарқнинг бксак маънавият ва йирик илмий тафаккур марказига айланди. Ана шу IX-XII аср Шарқ Ренессанси даврининг буюк алломалари жаҳон маданияти ривожига салмоқли ҳисса қўшдилар. Бутун Шарқда бўлгани каби Моварауннаҳрда ҳам илм-фан ва маърифат соҳасида ўз хизматлари билан дунёга машҳур бўлган файласуф ва мунажжимлар, математика, физика, тибийёт, тарих, тил ва адабиёт, педагогика соҳасида илмий мероси билан ном қолдирган ал-Хоразмий, Абу Наср Форобий, ал-Фарғоний, Абу Райҳон Беруний, Абу Али ибн Сино каби қомусий олимлар етишиб чиқдилар. Улар ўз илмий ишларида ахлоқ-одоб масалаларига ҳам катта эътибор бердилар. Булар илгари сурган ғоялар инсоннинг ҳам ақлий, ҳам ахлоқий жиҳатдан камол топишида педагогик фикр тараққиётида катта аҳамиятга эга бўлди. Демак, Марказий Осиё-Шарқнинг бксак маънавият ва йирик илмий тафаккур марказига айланди. Ана шу IX-XII аср Шарқ Ренессанси даврининг буюк алломалари жаҳон маданияти ривожига салмоқли ҳисса қўшдилар.

Амир Темур маънавий салоҳияти Туркистон давлати идора қилиш, унинг ички ва ташқи сиёсатини белгилаш билан изоҳланади. Мовароуннаҳрнинг қадимий иқтисодий маданий шухратини қайта тиклаш йилларида унинг маънавий салоҳияти янада камол топди ва ижтимоий ҳаётда тўлалигича намоён бўлди. Ана шунинг учун ҳам мамлакат ижтимоий ҳаётнинг барча томонлари, давлат идора тизими иқтисодий молиявий деҳқончилик, ҳунармандчилик, савдо маданият, фан меъморчилик ҳарбий ҳалқаро алоқалар ислом, дини, шариат ва бошқа соҳалар мақсадга мувофиқ ривожланади. Амир Темур давлатни бошқаришда, унинг ички ва ташқи сиёсатини белгилашда, халқ оммаси, мансабдор шахслар олиму фузалолар, ислом раҳномаларига муносабатда Аллоҳга иймонга, тафаккурга, китобга ва энг сўнгги чораларга қиличга асосланиб иш юритдилар ҳукм чиқардилар.

«Темур тузуклари»да Амир Темур ва 1342-1405 йиллар орасида Мовароуннаҳрнинг ижтимоий-сиёсий аҳволи, қўшни мамлакатлар ва халқлар билан бўлган ўзаро муносабатлар ҳақида ҳикоя қилинади. «Темур тузуклари» да Амир Темурнинг асосий доктринаси – жамиятга, ижтимоий – сиёсий ҳаётга қарши, бирлашган қудратли феодал давлатнинг сиёсий ва ахлоқий принциплари ифодаланган. «Темур Тузуклари» - подшоҳларнинг туриш-турмуш ва одоб-ахлоқ меъёрларини белгиловчи рисоладир.

7-мавзу. Мустамлакачилик, карамлик шароитида маънавиятга муносабат ва унинг оқибатлари

Рус босқичи арафасида Марказий Туркистонда 3 та давлат: Бухоро амирлиги, Хива ва Қокон хонликлари мавжуд эди. Россия империяси XIX аср 60-йилларида бу ўлкани босиб ола бошлади. Турон заминида босиб олиш сиёсати 150 йил давом этди. XIX аср охирида Россия империяси Ер юзи қуруқлик қисмининг 5 дан 1 қисмига эгалик қила бошлади. Бу ҳудуднинг 95 фоизи Турон ерлари эди. Россия 200 га яқин миллат ва элатларнинг турмаси бўлиб қолди. 50 га яқин камсонли халқ ўз миллий қиёфасини йўқотди. Унинг ҳудуди эса 22 миллион 400 минг кв.км бўлиб қолди. Ёки бошқача айтганда Туронзамин ҳисобига Россия империясининг ерлари 100 бараваридан ортиқча кенгайди, бунга фақат босқинчилик билан эришган.

Мустамлакачилик мафкураси босқичи, зулскор учун сифатида ўлкадаги миллий маданиятга тиш-тирноғи билан қарши бўлган бўлса, Туркистон ҳудудидаги жоҳил кучлар ҳам Европанинг илғор фан ва маданиятига шундай муносабатда бўлдилар.

Босқинчилар ўлкамиз ҳаётининг ҳамма жабҳаларига ёзувларча қўл чўзишди. Ўз эрки ва мустақиллигидан маҳрум этилган халқимизнинг, кўрмаган жабр-жафоси, чекмаган азоб-укубати, бошидан ўтказмаган ҳўрликлари қолмади...

Чор ҳукумати Туркистоннинг табиий-иқтисодий бойликларини талаш билан кифояланиб қолмасдан, ўзининг мустамлакачилик сиёсатида тобе халқларни бўғишга, уларни сиёсий онгсиз қилиб қуйишга, сиёсий фаолиятдан умуман четлаштиришга зўр бериб уринди.

8-мавзу. Маънавий баркамол инсон тушунчаси ва унинг шарқона таърифи ҳамда комил инсон муаммоси

Инсоншунослик ва инсонпарварлик тушунчаларини алмаштирмаслик керак. Инсоншунослик инсонни бир бутунликда ўрганиш бўлиб, халқ педагогикасида, қадимги «Авесто» китобида инсонийлик фазилатлари, комил инсон қандай бўлиши ифодаланади.

Ислом дини тасавву фалсафасида инсонни инсонийликни улуғлайди, уни оламнинг гултожи, Оллоҳнинг ердаги халифаси сифатида таърифлайди. Инсон ўзлигини билишга интилиши, Оллоҳни билишга интилиши, Оллоҳнинг билиши - ўзлигини билиши, илм ўрни билмоқ эканлигини асослашга ҳаракат қилади. Ислом дини нафақат инсон одоби ва унинг турмуш тарзи, балки давлат ва жамият, давлат ва фуқаро ўртасидаги муносабатлар, юри пешвосининг маънавий қиёфаси, сиёсатдаги адолат мезони, сўз ва фикр эркинлиги каби мураккаб ижтимоий масалалар ҳусусида ҳам бениҳоя ҳаётий тажриба ва сабоқлар беради. Шу боисдан ҳам бу ўлмас қадриятлар бугунги янги давлатчилигимизни қурилишида муҳим аҳамият касб этмоқда. Тасаввур (сўфийлик) таълимотида инсон руҳий камолотга эришишининг асосий йўллари 4 босқичдан иборат деб ҳисоблайди. 1) шариат, 2) тариқат, 3) маърифат, 4) ҳақиқат.

Инсонни бир бутунликда ёритиш бадиий адабиётда ҳам алоҳида ўрин тутади., қаҳрамонлар сийратида комил инсон, унинг шаклланиши, ички дунёси ва ҳаёти акс эттирилади.

Адабиётшунослик ҳам инсоншуносликдир. Мустақиллик даврида Ўзбекистонда инсоншунослик фани ўзининг қадимги анъаналарини тиклай бошлади. XX аср бошларида Бехбудий, Авлоний, Фитрат, Чўлпон асарларида инсон ва халқпарварлик, инсонийлик ва миллатпарварлик ғояси ўз ифодасини топган. Абдулла Авлонийнинг «Туркий гулистон ёхуд ахлоқ» асарини бугун ҳам маънавият, инсоншунослик дарслиги сифатида ўрганса бўлади. А. Авлоний одамларни хулқи, ҳатти-ҳаракати нуқтаи назаридан 2 гуруҳга бўлади: 1) яхши хулқли кишилар, 2) ёмон хулқли кишилар.

9-мавзу. Ватанпарварлик ва инсонпарварлик тушунчалари ҳамда миллий ўзини англаш миллий гуруҳ ва миллатга садоқатлилик рамзлари

Ватанпарварлик – бу она заминга бўлган муҳаббат, уни севиш, эъзозлаш ўз она-ватани учун жонкуярлик қилиш, унинг халқини севиш ўлка табиатини севиш, ўзбек халқ кўҳна тарихини билиш, ўз халқининг миллий меросини, маданияти, санъатини, меъморчилик ёдгорликларини асраб авайлаш, Ватан олдида масъулиятли бўлиш, фойда келтириш, халқни ўйлаш ва унга ҳамдард бўлиш, Ватанидан миллатидан, тилидан байроқ мадҳия тамғасида, анъана, қадирят, урф- одатларидан, миллий ғуруридан фойдаланишдир. Аввало, Ватан атамаси аслида арабча сўз бўлиб, она юрт маъносини билдиради. Ватан тушунчаси кенг маънода ва тор маънода ҳам қулланилади. Кенг маъноаги тушунчаси: Ватан- бир халқ вакиллари жамулжам яшаб турган, уларнинг аجدодлари азал-азалдан иқтиқомат қилган ҳудуд назарда тутилади. Тор маънодаги тушунчаси: Ватан –киши туғулиб ўсган уй, маҳалла, қишлоқ назарда тутилади.

Ўзбекларда фалончи ватанли бўлди, дейилганда ўша одам уй- жойли, бошпанали бўлди деган маънони билдиради. Ҳазрат Алишер Навоий Ватан тушунчаси она юрт, ўрин туғулиб ўсган жой, маскан манзил маъноларида ишлаганлар. Шунингденк Ватан атамаси бадиий адабиётда кўчма маънода кўнгил мулкининг маскани тарзида ҳам қўлланилади.

10-мавзу. «Диншунослик» фанига кириш

Диншунослик курсининг бугунги вазифаси-динга карши кураш ёки уни ташвиқ қилиш эмас, балки динни ҳаётий ранг-барангликни ташкил этувчи ижтимоий ҳодисалардан бири сифатида урганиш, унинг мазмун ва моҳиятини таҳлил қилиш, аниқлаш ва талабалар онгига сингдириш, уларда тугилаётган саволларга ҳозиржавоб бўлиш, келажагимиз гарови бўлган ёшларни диний таассуб ва ундан озикланувчи диний зуравонлик боткоғига тортилишининг олдини олишдан иборатдир. Янада ойдинлаштириб айтадиган бўлсак, «Диншунослик» курсининг вазифаси талабаларга шу соҳада чуқур билим бериш орқали курс доирасига кирган масалаларни таҳлил этишда илмийлик ва обьективлик услубини куллаб, уларда диний қарашлар тараккиётига, инсон камолотига хизмат қиладиган жихатларини ажратиб олиш, мустақил фикр юритиш орқали илмий, фалсафий дунёқарашга асосланган имон- эътиқодни шакллантиришдан иборат.

11-мавзу. Диннинг ибтидоий шакллари

Барча табиий ва ижтимоий ҳодисалар каби ҳозирги динлар ҳам бирданига, тайёр ҳолда пайдо бўлмаган. Улар ҳам гоят оддий, содда, юзаки, ҳолатлардан мураккаб, бир бутун, нисбатан яхлит ҳолатга етган. Бунинг учун ун минглаб давр утган. Хатто ҳозирги жаҳон динлари ҳам вақт, урин, шароитларга қараб, ривожланыпти, мураккабланыпти: уларда янги секта, уюшма, таолимот юзага келяпти, зиддиятлар кучайяпти.

Дастлабки диний тасаввурлар хилма-хил бўлган, чунки уруғ, қабилалар ҳам бир хил эмас, яшаш шароитлари, касб-корлари ҳам ҳар хил бўлган. Бунинг биз археологик топилмалар, этнографик материалларни урганиб, тошларга чизилган расмларни урганиб биламиз.

Диншунослик асослари археология, этнография, тарих, филология, психология, эстетика ва этика фанлари берган маълумотларгагина асосланади. Улар ҳар хил уйдирма, миш-миш, номаълум, исботсиз, далилларсиз даоволарга асло ишонмайди. Шунинг учун ҳар бир одам, жумладан талаба нимагадир ишониши керак-да деган гапга, улар фақат илм-фанга ишониш, амал қилиш керак деб жавоб берган. Талабалар ҳам шундай қилсинлар. Шунда ким нима деса лақиллаб ишонавермайдилар.

Табиатдан, жамиятдан ташқаридаги кучларга ишониш уруғ-қабилачилик тузумининг дастлабки босқичларида бундан 30-40 минг йиллар олдин пайдо бўла бошлаган. Булар қаторига табиатдаги усимлик ва ҳайвонлар дунёси, уларда юз берадиган барча ҳодисалар қудратли ва сехрли, муожизавий кучлар деган асоссиз тасаввурлар юзага келган.

12-мавзу: Миллий динлар

Яҳудийликнинг вужудга келиши ва таълимоти. Яҳудийликда мессия - халоскорнинг келиши ҳақидаги таълимот.

Садукийлар, Фарзийлар, Ессейлар. Массонизм ва Сио-низм. Сионизмда «жаҳон яҳудий миллати» - «олий миллат» каби ғояларнинг илгари сурилиши. Яҳудийлик

манбалари. Мусо пайғамбарга Тур тоғида берилган Тора (Таврот). Талмуд. Талмуд Мишна ва Гемара китоблари мажмуаси. Яҳудий маросимлари ва байрамлари. Пейсах (Пасха) байрами. Шабуот байрами. Йом-Кипур - покланиш байрами. Рош-Ашона байрами. Пурим (Қуръа) байрами. Яҳудийлар Марказий Осиёда.

Веда ва веда динлари. Ведалар. Ведалардаги афсонавий ҳудодлар: Индра, Варуна, Митра, Дяус, Адита, Агню, Вишну, Кришна. Брахманлик. Брахманлик таълимотида касталар -брахманлар; кшатрийлар; вайшлар; шудралар. Ману қонунлари. Брахманликдаги руҳнинг кўчиб ўтиш таълимоти. Ҳиндуийлик. Ҳиндистондаги каста тузумини саклаб қолиш учун бўлган ҳаракат. Брахманлик билан буддизм ўртасидаги кураш. Брахманликда тан олинган асосий уч худо: 1) Брахма; 2) Вишну; 3) Шива. Ҳиндуийлик таълимоти. Ҳиндуийликдаги жаннат ва дўзах ҳақидаги тушунчалар.

Конфуцийлик. Қадимги Хитойда Кун-Цзи фалсафий таълимотининг пайдо бўлиши. Конфуций - қадимги Хитой файласуфи ва педагоги, конфуцийликнинг асосчиси. Конфуцийнинг фалсафий ва ахлоқий ғоялари. Конфуций ишлаб чиққан идеал, олий инсон, асл, мард киши концепцияси. Конфуцийчиликнинг диний манбаи. Конфуцийлик ақидаси. Конфуцийликда ижтимоий-ахлоқий масалалар.

Конфуцийликда диний маросимлар: никоҳ маросими; дафн этиш ва қурбонлик қилиш маросими; Пин-Цзин маросими; Осмон Худоси - конфуцийликнинг бош худоси. Конфуцийнинг илоҳийлаштирилиши.

Даосизмнинг вужудга келиши. Даосизм - фалсафий таълимот. Даосизмнинг фалсафий тамойиллари баён этилган «Дао-Дэцзин» китоби. Хитой донишманди Лао-Цзининг тарихийлиги масаласи. «Дао» диний мазмун касб этган йўлгина бўлиб қолмай, айна пайтда у ҳаёт тарзи, усули, тамойиллари ҳамдир.

13-мавзу: Зардуштийлик

Зардуштийлик энг қадимги динлардан бўлиб, бу дин эр.аввал VII-VI асрларда даставвал Урта Осиёда Хоразм воҳасида пайдо булган. Унинг пайғамбари **Зардушт** тарихий шахс эди. У **маздакийлик** динини ислох қилиб, унинг асосида янги **якка худодлик** динини ижод этган.

Зардуштийлик пайдо булган давр биринчи синфий жамият, яъни кулдорлик даври энди пайдо бўлаётган давр эди. У уруг- кабилачилик тузуми емирилиб аҳоли куллар ва кулдорларга, золим ва мазлумларга бўлинаётган давр булган. Бу дин энг аввал Урта Осиё, сунг Эрон, Озарбайжонда қарор топган эди.

И.А.Каримов «Уз келажакимизни уз қулимиз билан қурмокдамиз» деган асарида биз узбек халқи мансуб булган халқнинг тарихи гоёт узун, бекиёс, бетакрор эканини таъкидлаб, бундай деган эдилар:

«Биз жаҳон майдонида қуни кеча пайдо булган халқ эмасмиз, бизнинг миллатимиз халқимиз қуна Хоразм заминидан «Авесто» пайдо булган замонлардан бери уз ҳаёти, уз маданияти, уз тарихи билан яшаб келади.»

Бутун Урта Осиё моддий ва маънавий маданиятининг бешиги Хоразм воҳаси ва у ерда яшаган туркий элатлар булган, шулардан узбек элати ташкил топган.

И.А.Каримов жуда уринли қайт қилганларидек, «Хоразм давлати тарихини биз 2700 йиллик тарих деб биламиз». Бу уринда биринчи давлат ташкил топгандан кейинги «ёзма тарих» назарда тутилган. Юнон, Хитой тарихчи сайёхлари уз хотираларида ёзиб қолдирган кейин Зардуштийлик ёзувларида берилаган тарих назарда тутилган.

Хоразмда утروق ҳаёт ундан ҳам бирмунча олдин юзага келган, давлат унинг маҳсули тарзида ташкил топган. Бу ҳақда бундан тахминан 3 минг йил аввал яратилган «Авесто» нинг қулёзмаси бинобарин ёзма тарихнинг илк дебочаси ишончли далолат берган.

14-мавзу: Буддизм

Буддизмнинг асосчиси милoddан аввалги 1-минг йилликда яшаган **Будда** хисобланган. У тарихий шахс булиб, 80 йил яшаган. Унинг хусусида турли ривоятлар мавжуд. Унинг номи хинд тилида нурланган, олий хакикатга эришган деган маонони билдиради. Ривоятларга караганда, кенг маонода куп марта илохий тугилишлар туфайли мутлок баркамолликка эришган; бошкаларга ҳам диний нажот йулини курсата оладиган одамдир.

Аслида баркамолликка эришган инсон диний эмас, дунёвий нажот (озодлик, эркинлик, мустакиллик, маонавият) йулини босиб утиши ва бошкаларга бу йулни курсатиши мумкин холос.

Бу диннинг ривоятларга кура бир одам хайр саховатли булиши ва хакикий оламдаги орзу-хавасларнинг беҳудалигини тушунишга етиб бориши натижасидагина Буддадек булиши мумкин эмиш. Бу зарарли фикрдир. Инсон дунёга орзу-хавас билан, чин инсон сифатида бахтли яшаш, насл колдириш, яхши ном учун келади.

Тор маонода эга Будда буддизм асосчиси хисобланган **Гаутамадир**. У гуё «нурланган», яони «хакикий билимга эришган»дан сунг унга Шакоя-Муни Будда номи берилган. Ривоятларга кура у Ганг дарёсининг урта окимида жойлашган кичик бир давлат шахсининг угли булган экан. Бу шахсининг хотини илохий хомиладорликдан Гаутамани тугган. У вояга етгач, хар кандай мавжудоддек азоб-укубатдан иборат деган хулосага келган. У 7 йил тарки дунёликда яшагандан кейин «хакикатга эришган» ва буни шахар кишлоклар буйлаб таргиб кила бошлаган.

15-мавзу: Християнлик

Хозирги пайтда дунёнинг барча жойида мансуби мавжуд ва дунё нуфузининг 1/5 қисми дин сифатида эътироф этган Христианлик, Фаластин тупроқларида (христианлик мил. I-асрда, тахминан 2000 йил аввал Фаластиннинг Иудея қишлоғида (ҳозирда бу қишлоқ Вифлеем деб номланади) яшовчи дурадгор Иосиф-Юсуф ва унга унаштирилган Марямдан мўъжиза орқали дунёга келган Иисус-Исо номи билан боғланади) вужудга келди. Бу жаҳоншумул-самовий диннинг 1,5 миллиарддан ортиқ мансуби бор. Христианлик, ваҳий ва муқаддас китобга асосланган, аслида яккахудолик эътиқодида эга бўлишига қарамасдан, кейинчалик учлашга (таслис) ўрин берган илохий манбали бир диндир. Бу динда пайғамбар, фаришта, охират, тақдир каби диний тушинчалар ҳам кўзга ташланади. Лекин бу тушунчалар баёни Исломдагидан анчагина фарқ қилади.

Христианликда Исо (а.с) асосий эътиборда туради. Бугунги кунги христианлик яҳудийликнинг эътиқод, ибодат ва урф-одатлари билан бирга юнон-рим (Greko-Romen) дунёси маданиятларини ҳам ўзида мужассамлаштирган “Нажоткор” ёки “Худонинг Ўғли”ига хос диндир.

Христианлик, носиралик Исога асосланувчи яҳудий-христиан кўринишидаги ҳаракатдир. Исо, Бани исроилни келажак Тангри шохлигига тайёрлашни ўз олдида мақсад қилиб қўйган. Лекин бугунги христианлик, Исонинг ҳаворийлари сафига кейинчалик келиб қўшилган Авлиё Павел (Павлус) баён ва таъвиллари билан умуман бошқача кўриниш ҳосил қилган.

Христиан сўзи “Масихга боғлиқ”, “унга алоқадор” маъноларини билдиради. Бу сўз юнонча “Hristos (christ)” сўзидан келиб чиққан. Ибронийчиси “машиах ёки маших” бўлиб, “ёғланган ва муборак” деган маънони билдиради. Одатда қироллар ўз ишларига бошлашдан олдин муқаддас ёғ билан ёғланганликлари боис, яҳудийлар ҳам келажак қутқарувчиларини шундай номлашган (яъни уларга кўра бу келажак қутқарувчи қирол

мавқеъида бўлиб, унинг ҳам ўз муқаддас вазифасини бошлашидан олдин ёғланажаги таъкидланарди).

16-мавзу: Ислом

Ислом дунёда кенг тарқалган жаҳон динларидан биридир. Унга ҳозирги даврда Яқин ва Урта Шарқда Саудий Арабистон, Уммон, Яман, Бирлашган араб амирликлари, Ироқ, Сурия, Иордания, Туркия, Эрон, Африкада Миср, Ливия, Тунис, Жазоир, Марокаш, Судан, Самоли, Осиёда Покистон, Афғонистон, Бангладеш, Индонезия, Марказий Осиё республикалари, МДХ ва Кавказ орти ва Шимолий Кавказ, Волга бўйи республикалари ва хоказоларда яшайдиган аҳоли қиради. Мусулмонларнинг ҳозирги умумий сони тахминан бир милд. Уч юз миллионга яқин деб ҳисобланмоқда. Аммо булар орасида унга ишонмайдиган, иккиланадиганлар ҳам бор, бетарафлар ҳам учрайди.

Хамма ходиса, жумладан дин урин (жой, юрт мамлакат), ижтимоий- иқтисодий шароит, сиёсий вазият ва маданият тарақиёт даражаси билан диалектик боғлиқдир; шу сабабли ислом ҳам аввало муайян бир юрт (мамлакат)да, маолум бир ижтимоий- иқтисодий шароитда, сиёсий вазиятда, маданият ривожланишининг муайян бир босқичида пайдо бўлган.

«Диншунослик» курси. хусусан илмий исломшунослик соҳаси туплаган, таҳлил этган, умумлаштирган маолумотларга қура, ислом VI аср охири VII аср бошларида Арабистон ярим оролида пайдо бўлган.

17-мавзу:- Исломнинг асосий манбалари

Қуръоннинг 23 йил мобайнида нозил бўлиши. «Қуръон» сўзининг маъноси. Унинг таркиби. Сураларнинг нозил бўлиш даврига қараб тақсимланиши. Макка суралари. Мадина суралари. Илк «сухуф» - қуръон оятларининг жамланиши. Халифа Усмон ибн Аффон даврида қуръоннинг китоб ҳолига келтирилиши. Тошкентдаги Усмон мушфафининг тарихи. Қуръонни ўрганиш асосий мактабларининг вужудга келиши. Уни тушуниш, талқин этишда турли ёндашувлар. Қироат, тафсир, сарф-наҳв, насх-мансук, сабаби нузул каби Қуръон илмларининг тараққиёти.

Ҳадис. Ал-ҳадис ан-набавий. Ал-ҳадис ал-қудсий. Ҳадислар ислом динининг Қуръондан кейинги манбаи. Ҳадисларни йиғиш (талаб ал-илм) ва жамлаш (УШ-1Х асрлар). *Муснад*, *сунан*, *сахих* ҳадис тўпламларининг вужудга келиши. Машхур муҳаддислар. Имом ал-Бухорий - буюк муҳаддис. Ислом таълимотининг кейинги даврдаги тараққиёти ва ахлоқ меъёрларини ишлаб чиқишда ҳадисларнинг ўрни.

18-мавзу:- Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар

Виждон эркинлиги - диний эътиқод эркинлиги. Ўзбекистон Республикасида виждон эркинлигининг қонунан қафолатланиши. Диний экстремизмга йўл қўймаслик чораларини кўриш.

Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар масаласи. Бир-лашган Миллатлар Ташкилотининг уставида виждон эркинлигининг ўз ифодасини топиши. Бу масаланинг давлат, жамият ва диний ташкилотлар орасидаги муносабатларнинг мустаҳкамланишидаги аҳамияти. Кишилар эътиқодининг турлилиги.

Мустиқиллик ва дин. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси томонидан виждон эркинлигининг қафолатланиши. «Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида»ги янги таҳрирдаги қонуннинг қабул қилиниши. Ўзбекистонда амада бўлган турли диний конфессиялар. Миллий истиқлол ва маънавият бир-бирига

мустаҳкам боғлиқ тушунча эканлиги. Маънавиятнинг тарихан қарор топиб боришида маданият ва диннинг ўрни. Диний дунёқарашнинг инсоният ҳаётидаги ўрни.

Баркамол инсонни шакллантириш Ўзбекистон мустақиллигини мустаҳкамлашнинг назарий асоси эканлиги. Дунёқарашлар эркинлигини таъминлаш жараёнида ҳар бир одамда шахсий фикр, мавқенинг шаклланиши. Имонли, комил инсонларни тарбиялаш Ўзбекистон мустақил келажаги учун кафолат эканлиги.

III. АМАЛИЙ, СЕМИНАР, ТАЖРИБА ДАРСЛАРИ ВА МУСТАҚИЛ ИШ УЧУН КЎРСАТМАЛАР

3.1. Амалий (семинар) машғулотларнинг мавзулари

- 1. Мавзу:** Маънавият тушунчаси, унинг келиб чиқиши
- 2. Мавзу:** -Маънавият ва маънавий мерос. уларнинг қадимийлиги ва узаро муносабати, маънавият ва маданият .Маънавият ва иқтисодиёт, уларнинг узаро муносабати ва жамият ҳаётида тутган урни.
- 3. Мавзу:** -Маънавият ва сиёсат, ҳуқуқ, мафкура. Миллий ва умуминсоний маънавият ҳамда уларнинг узаро муносабати. Марказий осиё халқларининг қадимий маънавияти. Ислоҳ динида инсон маънавияти масаласи
- 4. Мавзу:** - «Диншунослик» фанига кириш
- 5. Мавзу :** -Диннинг ибтидоий шакллари
- 6. Мавзу:** -Миллий динлар
- 7. Мавзу:** -Зардуштийлик дини, Буддавийлик, Христианлик
- 8. Мавзу:** -Ислоҳ . Ислоҳнинг асосий манбалари
- 9. Мавзу:** - Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар. Диний экстремизм ва фундаментализм

3.2. Мустақил ишни ташкил этишнинг шакли ва мазмуни

Мустақил ишнинг асосий мақсади – талабада муайян ўқув ишларини мустақил равишда бажариш учун зарур бўлган билим ва кўникмаларни шакллантириш ва ривожлантиришдан иборат.

Мустақил ишнинг ташкилий шакллари қуйидагилардан иборат: айрим назарий мавзуларни ўқув адабиётлари ёрдамида мустақил ўзлаштириш; берилган мавзу бўйича ахборот (реферат) тайёрлаш; семинар ва амалий машғулотларга тайёргарлик кўриш; ҳисоб, жадвал ва график ишларини бажариш; илмий мақола, анжуманга маъруза тезисларини тайёрлаш.

«Маънавият асослари ва диншунослик» фанини ўзлаштираётганда мустақил таълимнинг мавзулари ва қўриладиган саволлар рўйхати қуйидагича келтирилган:

1. Маънавият тушунчаси, унинг келиб чиқиши
2. Маънавият ва маънавий мерос. уларнинг қадимийлиги ва узаро муносабати, маънавият ва маданият .
3. Маънавият ва иқтисодиёт, уларнинг узаро муносабати ва жамият ҳаётида тутган урни.
4. Маънавият ва сиёсат, ҳуқуқ, мафкура.
5. Миллий ва умуминсоний маънавият ҳамда уларнинг узаро муносабати.
6. Марказий осиё халқларининг қадимий маънавияти.
7. Ислоҳ динида инсон маънавияти масаласи
8. «Диншунослик» фанига кириш
9. Диннинг ибтидоий шакллари

10. Миллий динлар
11. Зардуштийлик дини.
12. Буддавийлик.
13. Христианлик.
14. Ислон.
15. Ислоннинг асосий манбалари.
16. Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар.
17. Диний экстремизм ва фундаментализм.

IV. КУРС ИШИ (ЛОЙИХАСИ) БЎЙИЧА КЎРСАТМАЛАР

Ушбу фан бўйича курс ишлари режалаштирилмаган.

3	Махсус курс бўйича маъруза ва семинар машғулотларини ўқитиш технологиясини ишлаб чиқишнинг концептуал қоидалари
----------	--

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислон Каримовнинг «Эришилган ютуқларни мустаҳкамлаб, янги марралар сари изчил ҳаракат қилишимиз лозим» мавзусидаги ва “Ўзбекистоннинг 2005 йилдаги ижтимоий-иқтисодий ривожланиши якунлари ва 2006 йилдаги иқтисодий ислохотларни энг муҳим устувор йўналишлари”га доир маърузасида Ўзбекистоннинг 2005 йилдаги ижтимоий-иқтисодий ривожланиши якунлари, 2005 йилда иқтисодиётни ислох қилишнинг энг муҳим йўналишлари, иқтисодиётни тизимли ва таркибий жиҳатдан изчил янгилаш, иқтисодиётни либераллаштириш жараёнларини кенгайтириш ва чуқурлаштириш, 2005 йилда моддий ресурслар ва тайёр маҳсулотларни реализация қилиш ва улардан фойдаланиш тизимини либераллаштириш, хусусий секторни кенгайтириш, кичик бизнес, фермер хўжаликлари ва тадбиркорликни жадал ривожлантириш. 2005 йилда давлат ва назорат тузилмаларининг корхоналар ва молия-хўжалик фаолиятига аралашувини кескин қисқартириш, хўжалик субъектлари ҳамда тадбиркорликнинг иқтисодий эркинлиги ва ҳуқуқларини сезиларли даражада кенгайтириш. 2006 йилда иқтисодий ривожлантиришнинг устувор вазифалари, бюджет ва солиқ ислохотларини чуқурлаштириш, солиқ тизимини соддалаштириш ва унификация қилиш ҳамда солиқ юкини камайтирилишига эришиш, таркибий ислохотлар ва иқтисодиётни модернизациялашни янада чуқурлаштириш, унинг кўламини кенгайтириш, хорижий инвестицияларни жалб қилиш учун шароитларни яратиш, хусусий мулкчилик тармоғини кенгайтириш, бизнес учун қулай муҳит, шароит яратиш ва унинг кафолатларини мустаҳкамлаш, аҳоли даромадлари ва турмуш даражасини оширишнинг ўта муҳим шарти бўлган бандлик масаласини ҳал этиш. экспортни ҳар томонлама рағбатлантириш ва валюта захираларини тежаш, улардан оқилона ва самарали фойдаланишни таъминлаш, уй-жой коммунал хўжалигидаги ислохотларни чуқурлаштириш, энергия ресурслари, кўп миқдорда энергия сарф этадиган тармоқлар – кимё, рангли металлургия, электр энергетикаси ва бошқа соҳаларда каттиқ тежамкорликни таъминлаш бўйича чора-тадбирлар тўғрисидаги масалаларни атрофлича ёритиб берди.

Ўзбекистон Республикаси иқтисодиётида амалга оширилаётган иқтисодий ислохотлар олий таълим тизими ўқув жараёнлари учун ҳам янги талабларни келтириб чиқармоқда. Шундай талаблардан бири ўқув жараёнида илғор педагогик ва таълим технологияларидан самарали фойдаланиш ҳисобланади. Таълим жараёнида педагогик ва таълим технологияларидан фойдаланишдан асосий мақсад таълим олувчида етарли даражада билим, малака ва кўникмаларни ҳосил қилиш асосида тингловчиларда эркин ва мустақил фикр баён қилиш кўникмаларини шакллантириш ҳисобланади. Таълим

жараёнларига замонавий педагогик технологияларни қўллашда таълим олувчининг шахсини ҳурмат қилиш, ҳар бир шахснинг эркин фикр билдиришига имконият яратиш, ижод билан шуғулланиши ва ўз-ўзини ривожлантиришга қулай ижтимоий ва психологик муҳит яратиш орқали тингловчини шахс сифатида мустақил фикрлашга ундайди. Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А.Каримов Олий Мажлиснинг 14-сессиясида сўзлаган нутқида: «Бизнинг олдимизда озод фуқаро шахсининг маънавиятини, бошқача айтганда, озод ҳар томонлама ривожланган, ўз ҳуқуқларини яхши биладиган, кучи ва қобилиятига ишониб таянадиган, атрофдаги ходисаларга ўзининг мустақил фикри ва муносабати мавжуд, ўз манфаатларини Ватан ва халқ манфаатлари билан уйғунлаштирадиган шахсни тарбиялаш вазифаси турибди» деб таъкидлаган эди. Кадрлар тайёрлаш миллий дастурида ҳам ўқув жараёнида илғор педагогик технологиялардан кенг фойдаланиш кўп марта такрорлаб ўтилган. Буларнинг барчаси «Статистика» махсус курси бўйича ўқув жараёнини технологиясини ишлаб чиқишга сабаб бўлди. Ушбу курс бўйича ўқув жараёнининг технологиясини ишлаб чиқишдаги асосий концептуал қоидалари қуйидагилардан иборат:

Шахсга йўналтирилган таълим. Таълим жараёнида қатнашувчи барча субъектларнинг кенг қамровли ривожланишини кўзда тутди. Бу жараёнда тингловчи ўз ўқув фаолиятининг субъекти саналади ва педагог билан ҳамкорликда ягона таълим жараёнини ташкил қилишда қатнашади ҳамда ҳар бир шахснинг эркин фикр билдиришига имкон яратилади.

Тизимли ёндошув. Таълим технологияси тўлиқлиқ, тизимли ёндошув ва ўзаро боғлиқликда каби белгиларини қамраб олиши керак.

Фаолиятли ёндошув. Фаолият шахсни ривожлантиришдаги энг муҳим ва ҳал қилувчи восита - асос ҳисобланади. Шу сабабли таълим олувчи шахснинг мустақил фикрлаши учун зарур сифатларни шакллантиришда унинг фаолиятини интенсивлаштириш ва фаоллаштириш, ўқув жараёнида унинг барча имкониятларини, сифатларини намоён этишига, қарама-қарши ёки монанд фикр айтишига шароит яратиш лозим.

Диалог ёндошув. Таълим жараёнининг ўқувчи ва ўқитувчи ўртасидаги мулоқот шаклида ташкил қилинишини ва уларнинг ўзаро ҳамкорлиги, психологик яқдиллик муҳитини яратишни тақозо қилади. Диалогик ёндошув асосида ташкил қилинган дарсда кўрилатган масаланинг моҳиятига етиб бориш, тушуниш, англаш ва керак бўлса янги фикрлар билан тўлдириш имконияти юзага келади.

Ҳамкорликдаги таълимни ташкил қилиш. Ўқитувчи ва ўқувчи муносабатларини демократлаштириш, тенглик, ўзаро ҳурмат, ҳамкорлик, ўзаро ёрдамга асосланган ҳолда, фаолият мазмунини, мақсадини ва эришилган натижаларни ҳамкорликда баҳолайди. Асосий тамойиллари: Гуруҳга умумий топшириқ, умумий рағбатлантириш, ўзининг ва гуруҳнинг бошқа аъзоларининг натижаларига маъсулият, фаолият ҳамкорлиги ва натижага эришиш учун тенг имконият яратиш.

Муаммоли таълим. Муаммоли дарснинг асосий мақсади бахс ва мунозара асосида иштирокчиларнинг янги, мустақил фикрларга келиши, уларнинг турли вазиятларни илмий ва амалий таҳлил этиш орқали ўз фикрларини айтиб беришга ўргатиш бўлганлиги сабабли, тингловчи шахсида эркин, мустақил фикрлашни шакллантириш воситаси ҳисобланади. Муаммоли дарс мантиқий фикрлашни, илмий мушоҳада қилишини, ечимларни амалий фаолиятга ижодий қўллаш бўйича кўникмаларни ривожлантиради ва шакллантиради,

Янги восита ва усулларни қўллаш. Таълим жараёнида компьютер ва информацион технологияларни жорий этиш орқали маълумотларни кўргазмали шаклда етказиб беради.

Берилган концептуал қоидаларга ҳамда «Қишлоқ хўжалиги статистикаси» махсус курсининг мақсади, вазифалари, ҳажми ва мазмунига асосланган ҳолда таълим

усули ва техникаси; ташкил қилиш шакли; воситаси; коммуникация усуллари; берилган маълумотларни назорат қилиш усул ва воситалари; баҳолаш ва назорат қилиш тартиблари аниқланди.

Таълим усули ва техникаси. Бахс-мунозара, муаммоли усул, «Ақлий ҳужум» усули, Инсерт, Т-схема, Диаграмма-Венна, Кейс-стади, маъруза (кўргазмали, тематик, муаммоли, информაციон).

Таълимни ташкил қилиш шакли. Жамоа ва гуруҳлар бўйича, диалог ва полилогга асосланган, ўзаро суҳбат, ҳамкорликда ва бир-бирини ўқитиш.

Таълим воситаси. Дарслик, маъруза матни, масалалар тўплами, кодоскоп, графикли чизмалар, компьютерли ва информაციон технологиялар.

Коммуникация усуллари. Бевосита ўқитувчи ва ўқувчи ўртасидаги тезкор тескари (қарама-қарши) алоқага асосланади.

Берилган маълумотларни назорат қилиш усул ва воситалари. Кузатиш, блиц-сўров, жорий, оралиқ ва якуний назорат натижаларини таҳлил қилиш асосида ташхис қилиш.

Бошқариш восита ва усуллари. Ўқув машғулоти техналогик карта шаклида режалаштирилган, унда ўқув жараёнининг асосий босқичлари, кўриладиган масалалари ва уларни назорат қилиш (жорий, оралиқ ва якуний) тартиблари аниқ кўрсатилган.

Баҳолаш ва назорат қилиш. Ҳар бир ўқув машғулоти жараёнидаги ўқиш натижаларини (ўқув топшириқларни бажариши ва тестларни баҳолаш, ҳар бир ўқув машғулотидаги тингловчининг ўқув фаолияти рейтингини баҳолаш) ҳамда бутун махсус курс давомидаги (ҳар бир тингловчининг жорий, оралиқ ва якуний натижаларини рейтинг тизими орқали баҳолаш) натижаларни баҳолаш.

1- мавзу	Маънавият асослари ва диншунослик фанининг предмети ва услуби
----------	---

1.1. Маърузани ўқитиш технологияси

Дарс учун ажратилган вақт 2 соат	Тингловчилар сони: 60 та
ўқув машғулотининг шакли	Кириш, инфармაციон маъруза–2 дарс
ўқув машғулотининг режаси	РЕЖА: 1. Маънавият асослари курси, предмети уни ўқитишнинг мақсад ва вазифалари ҳамда методологик базаси. 2. Маънавиятнинг таркибий асослари: ахлоқий, бадий, диний ва миллий қадриятлар- маънавиятнинг энг қадимий, таркибий қисмлари. 3. Ўзбек халқи миллий маънавияти- умумжаҳон халқлари маънавий маданиятнинг ажралмас қисми.
ўқув машғулотининг мақсади	Президентгимиз И А Каримов томонидан жамиятимизни янгилаш мақсадида ишлаб чиқилган беш тамойил ҳаётга собитқадамлик билан татбиқ этилаётган ҳозирги пайгда

маънавиймаърифий ишларни амалга ошириш, миллий истиқлол ғояларини ҳар бир киши онгига сингдириш ва пировард натижада маънавий баркамол, комил инсонни, эркин шахсни тарбиялаш давлатимиз сиёсатининг устувор йўналишлари бўлиб қолмоқца. Бу ғоя тўлалигича барча, шу жумладан олий таълим тизимига ҳам тааллуқдир.	
<i>Педагогик вазифалар:</i> • ўқув фанининг мақсади, вазифалари ва бошқа фанлар тизимида тутган ўрнини тушунтиради; • “Маънавият асослари ва диншунослик” фанининг объектив зарурлигини ёритиб бериш; • Бозор иқтисодиёти шароитида “Маънавият асослари ва диншунослик” фанининг бажарадиган асосий функциялари ва вазифаларига характерис-тика бериш; • “Маънавият асослари ва диншунослик” фанининг ҳақидаги тушунчани очиб бериш; • “Маънавият асослари ва диншунослик” фанининг восита-ларини тавсифлаб бериш; • “Маънавият асослари ва диншунослик” фанининг ривожланиш этапларини тушунтириб бериш; • “Маънавият асослари ва диншунослик” фанининг мамлакат ривожланишидаги ўрнини кўрсатиб бериш; • “Маънавият асослари ва диншунослик” фанидан фойдаланишни тушунтириб бериш. • “Маънавият асослари ва диншунослик” фанининг кўрсаткичлари тизими объектив зарурлигини ёритиб бериш.	<i>Ўқув фаолияти натижаси:</i> • фаннинг мақсади, вазифаларини ва бошқа фанлар тизимидаги тутган ўрнини билиб шакллантира олади; • “Маънавият асослари ва диншунослик” фанининг предметини тавсифлаб беради; • “Маънавият асослари ва диншунослик” фани ва диалектика қонунларини ўзаро боғлиқ томонларини иқтисодий моҳиятини очиб беради; • “Маънавият асослари ва диншунослик” фанининг услубиятини тавсифлаб беради; • “Маънавият асослари ва диншунослик” фанининг ҳозирги кундаги аҳамияти ҳақидаги тушунчаларни шакллантирадилар; • “Маънавият асослари ва диншунослик” фанининг ривожланиш этаплари ҳақидаги маълумотларни тўлиқ очиб берадилар; • “Маънавият асослари ва диншунослик” фанининг комил инсонни тарбиялашдаги ўрнини кўрсата оладилар; • “Маънавият асослари ва диншунослик” фанидан фойдаланишни тушунтириб берадилар. • “Маънавият асослари ва диншунослик” фанининг кўрсаткичлари тизимининг объектив зарурлигини ёритиб берадилар.

<i>Ўқиш усуллари</i>	Маъруза, ақлий ҳужум, блиц-сўров
<i>Ўқитиш воситалари</i>	Маъруза матнлари, компьютер технологияси, графиклардан фойдаланиш.
<i>Ўқиш шакли</i>	Жамоа бўлиб ишлаш, Гуруҳларда ишлаш
<i>Ўқиш шарт-шароитлари</i>	Техник воситалар билан таъминланган, ўқитиш усуллари қўллаш мумкин бўлган аудитория
<i>Мониторинг ва баҳолаш</i>	Савол-жавоб, Гуруҳлардаги топшириқлар якуни бўйича

Кириш, информацион маърузани технологик картаси

(1– дарс)

Иш жараёнлари	Фаолият мазмуни	
	Ўқитувчи	Талаба
1-босқич. (20 минут)	Ўқув курсининг асосий мазмуни, таркибий тузилиши ва ўтиладиган мавзулар тўғрисида қисқача таништилади. Ўқув курси бўйича жорий, оралик ва якуний назорат шакллари ва рейтинг баллари билан таништилади. (1-илова) Ақлий ҳужум ҳақида тушунча беради ва 2-илова келтиради.	Эшитади.
2- босқич. (50 минут)	Машғулотнинг асосий вазифаларини ечиш учун талабалар гуруҳларига махсус саволлар тарқатилади. Бу саволларга ҳар бир гуруҳ аъзоси ўз фикрини келтиради ва бир лидер гуруҳ номидан доклад қилади. Бажарилган ишга талабалар баҳо берадилар. Гуруҳни баҳолаш жадвали илова қилинади (3-илова). баҳолаш мезонларини эълон қилади. (4-илова). Берилган саволлар ва жавоблар, маъруза асосида талабалар қанчалик шу саволни тушунганини баҳолайди. Талабаларга «дискуссия иштирокчилари учун эслатмани» тарқатади. (5-илова) Маърузаларни қисқача хулосалар билан тугатади, маърузаларни асосий мазмунини инобатга олади. (6-илова) Келгуси машғулотга тайёргарлик қилиш бўйича мустақил топшириқ берилади. (7-илова) Педагог фикрларни жамлайди ва мавзуга доир ноаниқликларга тушунча беради.	Тингловчилар 10 гуруҳга бўлинади ва берилган технологик усуллар бўйича ишлайдилар.
3-босқич. (10 минут)	Ўтилган машғулот бўйича якуни ясайди, улар қаерларда керак бўлиши айтилади. Талабалар фаолияти таҳлил қилинади, баҳоланади. Мустақил тайёргарлик учун уйга вазифа берилади. Бунда дарслик ва бошқа адабиётлар, материаллардан “Маънавият асослари ва диншунослик” фани ҳақида	Талабалар эшитади, ёзиб олади.

	тушунчага эга бўлиш кўрсатилади. Кейинги машғулот визуал маъруза усули билан ўтиши айтилади. Кейинги сафар ҳам гуруҳларга бўлиниб ўтиш айтилади.	
--	--	--

1–илова (1.1.1)

Слайд 1. Курс тизими. (илова 1.1) “Маънавият асослари ва диншунослик” фани , ЖизПи, 2 –курс бакалаврият
--

Мавзулар рўйхати
1.Маънавият тушунчаси, унинг келиб чиқиши
2.Маънавият ва маънавий мерос. уларнинг кадимийлиги ва узаро муносабати, маънавият ва маданият
3.Маънавият ва иктисодиёт, уларнинг узаро муносабати ва жамият ҳаётида тутган урни Маънавият ва сиёсат, ҳуқуқ, мафкура
4.Миллий ва умуминсоний маънавият ҳамда уларнинг узаро муносабати. Марказий осиё халқларининг кадимий маънавияти
5.Ислом динида инсон маънавияти масаласи.Тасаввуф таълимотида шахснинг маънавий киёфаси
6.Марказий Осиё фалсафий тафаккурида маънавият масалалари. Амир Темур ва унинг ахлокий уғитлари
7. Мустамлакачилик, қарамлик шароитида маънавиятга муносабат ва унинг оқибатлари
8.Маънавий баркамол инсон тушунчаси ва унинг шарқона таърифи ҳамда қомил инсон муаммоси
9.Ватанпарварлик ва инсонпарварлик тушунчалари ҳамда миллий уз-узини англаш миллий гуруҳ ва миллатга садоқатлилик рамзлари
10. «Диншунослик» фанига кириш
11. Диннинг ибтидоий шакллари

12. Миллий динлар
13. Зардуштийлик дини
14..Буддизм дини
15. Христианлик дини
16. Ислон дини
17. Ислоннинг асосий манбалари
18. Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар

2–илова (1.1.2)

Фан бўйича назорат рейтинги.

Талабалар билиши керак: “Маънавият асослари ва диншунослик” фанини ўрганишдан кўзланган асосий вазифалар талабаларда: Бугунги кунда маънавият масаласи ижтимоий ҳаётимизнинг асосий масалаларидан бирига айланиб қолди. Истиқлол туфайли маънавий ҳаётимизда туб ўзгаришлар содир бўлмоқда. Истиқлолнинг дастлабки кунлариданоқ мамлакатимизда бу соҳага улкан ва узлуксиз эътибор қаратиб келинмоқда. Ҳалқимизнинг миллий онги, миллий ғурури ўсиб, маънавий асосини янада мустаҳкамлашга пойдевор яратаяпти.

Ўзбекистон Президенти Ислон Каримовнинг ҳар бир нутқи ва маърузалари, мақола ва чиқишларида юксак маънавият келажак пойдевори эканлиги қайта-қайта таъкидланмоқда. Унинг асарларида маънавият ўзига хос йўлдан бораётган республикамиз тараққиётининг устивор тамойилларидан бири сифатида асослаб берилган маърифат ва маънавиятнинг ривожланиш негизлари, қудрати ва аҳамияти, маънавий камолот йўллари кўрсатилган бу соҳадаги вазифа ва тадбирлар белгиланган «Ҳалқимизнинг маънавий руҳини мустаҳкамлаш ва ривожлантириш-деган эди Ислон Каримов-Ўзбекистонда давлат ва жамиятнинг энг муҳим вазифасидир» Маънавият муаммоларининг муайян қирраларини ўрганиш тадқиқи ва таҳлил этишга бағишлаб бир қанча илмий, оммабоп китоб ва рисоалар ёзилди ва ёзилмоқда. Инсон ҳаётида оддий эҳтиёжлар қанчалик муҳим аҳамият касб этса, маънавий эҳтиёжларга талаб ундан ҳам кучлироқдир.

6-семестр		
Жорий баҳолаш мезони	Оралик баҳолаш мезони	Якуний назорат
1. Маъруза машғулотларида фаоллиги.	1-оралиқ ёзма назорат ишлари	Ёзма имтиҳон
2. Семинар машғулотларида фаоллиги.	2-оралиқ ёзма назорат ишлари	
3. Аудитория назорат ишлари.		
4. Меъёрий ҳужжатлар билан ишлаш.		
5. Мустақил иш.		
6. Реферат.		

Курс бўйича тингловчиларнинг ўзлаштиришларни

баҳолаш мезонлари

Назорат шакллари	Рейтинг баллари
Талабаларнинг амалий машғулотдаги фаол иштироки ва дарсга қатнашиши. ЖН	45 балл
Оралиқ назоратларини бажариш. ОН	40 балл
Якуний Назорат. ЯН	15 балл
Жами:	100 балл

Фоиз	Балли	Бахоси
86 % – 100 %	86 – 100,0 балл	Аъло
71% - 85%	71 – 85 балл	Яхши
55% - 70%	55,5 – 70 балл	Қониқарли
0% - 55%	0 – 55 баллгача	Қониқарсиз

Ҳар бир амалий машғулотда 0,5 дан 2,0 баллгача олишлари мумкин.

Рейтинг бўйича баҳолар:

2,0 балл - «аъло»

1,5 балл - «яхши»

1,0 балл - «қониқарли»

0,5 балл - «ёмон»

Ақлий ҳужум қоидалари:

- Ҳеч қандай ўзаро танқид ва баҳолаш бўлмаслиги керак!
- Таклиф қилинаётган `ояга баҳо беришдан сақлан, агар у жуда юқори ва бажарилиш эҳтимоли бўлмаса ҳам – ҳаммасига рухсат берилади.
- Барча келтирилган `оялар қимматли ва тенг кучли – уларни танқид қилмаслик керак.
- Жавоб бераётганни тўхтатмаслик керак!
- Камчилик кўрсатишдан сақлан!
- Мақсад миқдор ҳисобланади!
- Қанча кўп фикр билдирилса шунчага яхши: Янги ва қимматли `оянинг ту`илишига эҳтимол шунчалик кўп бўлади.
- Фикрлар такрорланса эътибор бермаслик керак.
- Пайдо бўлган `ояни агару сенинг назарин бўйича қабул қилинган схемага жавоб бермаса ҳам ташлаб юбормаслик керак.

ҳужум саволлари.

- 1.1. “Маънавият асослари ва диншунослик” фанининг предмети ва услуби.
- 1.2. “Маънавият асослари ва диншунослик” фанининг вазифалари ва унинг ташкил этилиши.
- 1.3. “Маънавият асослари ва диншунослик” фанининг ўзига хос хусусиятлари ва уларнинг статистик кўрсаткичларни шаклланишидаги тутган ўрни.
- 1.4. “Маънавият асослари ва диншунослик” фанининг фаолиятини тавсифловчи статистик кўрсаткичлар тизими.

4-Илова.(1.1.)

Дискуссия иштирокчиларини баҳолаш кўрсаткичлари ва мезонлари.

Баҳолаш кўрсаткичлари ва мезонлари (балларда)	Маърузачилар				
1.Маърузани мазмуни (1,0) -долзарблиги; -изоҳлаш мантииқи; -хулосаларни аниқ шакли; (0,4);					
2.Ахборотларнинг янгилиги (0,5);					

3.кулланиладиган маъруза воситалари;					
4.Регламент вақти (0,1)					
Жами:					
	Такризчилар: *				
1.Маърузага қўшимчалар (0,5)					
2.Маърузани салбий ва ижобий томнларини аниқлаш (1,5)					
Жами:					
	Муҳокама иштирокичлари:				
1.Саволлар: -сони (ҳар биттаси 0,1) -мазмуни бўйича (0,4)					
2.Қўшимчалар (0,5)					
Жами:					

Изоҳ: - муҳокама бўйича савол жавоб асосида олинадиган максимал балл – 2

балл

- 1.Муҳокама –муаммоларни ечиш усулидир.
 - 2.Жуда узоқ гапирмагин, чунки унда бошқалар гапириш имкониятига эга бўлмайдилар.
 3. Гапиряпган гапларингни ўйлаб гапиргин.
 - 4.Унда сени фикрларинг мақсадга етади.
- Оппонентнинг фикрларини яхшилаб тушуниб олишга ҳаракат қилгин ва эҳтиром билан ёндашгин.
- 5.Ўз қарши фикрларни қўпол қилиб гапирма.
 - 6.Фақат муҳокама саволлари бўйича ўз фикрларининг билдиргин.
 - 7.Ўз фикрларинг бошқа Бирон шахсга кўнглини олиш мақсадидаёки қаршилик қаршилик билдириш мақсадида сўзламагин.

Қискача хулосалар.

“Маънавият асослари ва диншунослик” фанини предмети ва услуби

“Маънавият асослари ва диншунослик” предмети деганда Маънавият асослари ва диншуносликда ўрганадиган объект, унинг жиҳатлари ва ривожланиш қонуниятлари, статистик фикрлаш, тушунтириш мазмунини ташкил этувчи воқеалар, уларнинг моҳиятидан келиб чиқадиган сабаб-оқибат боғланишлар, статистика фанининг мазмунини ёритиб берадиган билимлар доираси назарда тутилади. Бу масалага статистика қўлланиш соҳалари ҳам алоқадордир.

“Маънавият асослари ва диншунослик” ўрганиш объекти - бу оммавий ҳодиса ва жараёнлардир.

Предмети: «Маънавият» арабча сўз бўлиб «аъно» феълидан олинган: руҳ, ақл, онг, идрок, руҳий ҳолат, ички кайфият, дадиллик, жасорат, хусусият, моҳият, Ғамхўрлик, қайғуриш диди каби бир неча маъноларни англатади. Маънавият –одамнинг руҳий ва ақлий олами йиғиндисидир.

. Буюк Алишер Навоий «маъно аҳли» деганда ҳақиқат йўлига кирган комил инсонни назарда тутганлар. Маърифат –илм, ирфон, маориф ҳам деганидир. Демак, маънавият инсоннинг руҳий оламидир.

Республикаимиз Президенти Ислоҳ Каримов «Маънавият-инсониятнинг, халқнинг, жамиятнинг, давлатнинг куч-қувватидир», деган эди. Бинобарин, жамиятнинг, инсонларнинг маънавий маданияти қанча юксак бўлса ватанимиз Ўзбекистон шунча тез мустақамланиб боради, бошқа ижтимоий муаммоларни ҳал қилиш осонланади.

Маънавият-жамиятнинг, миллатнинг ёки айрим бир кишининг ички ҳаёти, руҳий кечинмалари, ақлий қобилияти, идрокни мужассамлаштирувчи тушунча. Маънавият - инсон ва жамият маданиятининг негизи, инсон ва жамият ҳаёти маълум йўналишининг бош омили. У муайян иқтисодий-ижтимоий ҳаёт тизимининг шаклланиши, ўзгариши ёки инқирозга юз тутишига кучли таъсир кўрсатади. Маънавият бойиб борса, жамият

равнақ этиб боради ва аксинча, маънавият қашшоқлашса, жамият бора-бора таназзулга юз тутади. Мустақиллик йилларида маънавият масалаларига муносабат тубдан ўзгариб, унинг бойиб боришига кучли эътибор берилаётганининг боиси ҳам шунда. Бой маънавиятсиз буюк давлат қуриб бўлмайди. Маънавият жамият ва миллат равнақининг бош омили ва пойдеворидир (Ватан туйғуси. Т. Ўзбекистон, 1996 111 бет).

Назорат ва муҳокама учун саволлар.

1. Ислон Каримов томонидан миллий-маънавий тикланиш концепциясининг ишлаб чиқилиши ва унинг моҳияти.
2. Мустақиллик йилларида миллий маънавиятнинг тикланиши ва ривожланишида Ислон Каримовнинг хизматлари.
3. Маънавиятнинг таърифи тугрисида мулоҳазалар ва унинг фалсафий таҳлили.
4. Маънавиятнинг асосий категориялари, унинг ривожланиш қонуниятлари.
5. Маънавият тушунчасининг моҳиятини изоҳлаб беринг?
6. Маънавиятнинг шахс, миллат, жамият ҳаётидаги ўрни нимада?
7. Маънавиятнинг асосий тушунчаларига нималар қиради?
8. Маънавият тараққиётининг қандай асосий қонунларини биласиз?
9. Маънавиятни ривожлантириш ҳозирги даврда давлат сиёсатининг устивор йўналиши даражасига қутарилиш сабаблари нимада деб биласиз?
10. Маънавият ва маданият, уларнинг ўзаро муносабати.
11. Маънавий мерос - маънавият ривожланишининг асоси.
12. Иқтисодиёт тушунчаси. Ўзбекистон Республикасининг узиға хос бозор иқтисодиёти йўлидан – жаҳон тан олган «Ўзбекистон йўлидан» ривожланиши.
13. Ўзбекистон миллий мустақиллигининг иқтисодий ва маънавий-маърифий асослари.
14. Иқтисодиёт фани нимани урганади?
15. Бозор иқтисодиёти деганда нимани тушунаси?
16. Мустақил Ўзбекистоннинг бозор муносабатларига утишининг узиға хос йўлини қандай тушунаси?
17. Нима учун маънавият ва иқтисод ўзаро боглик?
18. Тадбиркорнинг маънавий ҳислатларига нималар қиради?
19. Ўзбекистон мустақиллигининг иқтисодий ва маънавий-маърифий заминлари нималарда деб биласиз?
20. И.Каримовнинг илк асари қайси?
21. И.Каримовнинг шоҳ асарининг номини айтинг?

1.2.Амалий машғулоти ўқитиш технологияси

1.2.1. Индивидуал топшириқларни бажаришга асосланган амалий машғулот технологияси, «юмалок стол атрофида»

Тингловчилар сони: 20 та	1-Мавзу, (1 соат)
Ўқув машғулотининг шакли	Амалий машғулот билимларни чуқурлаштириш ва кенгайтириш бўйича.

Амалий машғулотда кўриб чиқиладиган саволлар.	РЕЖА: 1. Маънавият тўғрисида умумий тушунча. 2. Маънавият асослари ва диншунослик фани предмети ва унинг ўзига хос хусусиятлари. 3. Маънавият асослари ва диншунослик фани асосий категориялари ва тушунчалари. 4. Маънавият асослари ва диншунослик фани услубияти.
Ўқув машғулотининг мақсади.	Маънавиятнинг таркибий қисмларининг ахлоқий, бадий, диний ва миллий қадриятлар маънавиятнинг энг қадимий асослари
Педагогик вазифалар: • “Маънавият асослари ва диншунослик” фанининг ўрганиш объектини очиб бериш; • Маънавият асослари ва диншунослик предмети ва унинг ўзига хос хусусиятларининг талқини кўрсатиш; Маънавият асослари ва диншунослик Маънавият асослари ва диншунослик Маънавият асослари ва диншунослик бошқа фанлар билан ўзаро боғлиқлигини тшунтириб бериш;	Ўқув фаолияти натижаси: • “Маънавият асослари ва диншунослик” фанининг предмети ва услубининг моҳияти, асосий турлари ва тузилиши очиб беради; • “Маънавият асослари ва диншунослик” фанининг кўрсаткичлари тизимини кўрсатади; • Маънавият асослари ва диншунослик бошқа фанлар билан ўзаро боғлиқлиги санаб ўтилади;
Ўқитишнинг усули	Визуал-машғулот, «аклий хужум», Блиц-сўров, ва дискуссия усули;
Ўқитиш воситаси	Маъруза матни, таркатма материаллар, слайдлар, проектор, графиклар.
Ўқитишнинг шакли	Жамоа, фронтал, тўғридан-тўғри ишлаш
Ўқитиш шароитлари	Тхник воситалар билан таъминланган аудитория
Мониторинг ва баҳолаш	Савол –жавоб

Амалий машғулотнинг технологик картаси (1-машғулот)

Иш жараёнлари	Фаолият мазмуни	
	Педагог	Тингловчи
1 босқич Кириш (10 мин)	1.1.Мавзу номини айтади. Мавзу ҳақида умумий тушунчалар беради. Тингловчиларни Ушбу машғулотдаги фаолиятини баҳолаш кўрсаткичлари ва мезонлари билан таништиради.(1-илова) 1.2. Тингловчиларни 4 Гуруҳга ажратади. Гуруҳ аъзоларини ўзаро ҳамкорликда ишлашга қулай қилиб жойлаштиради.Ўқув топшириқни бўлиб беради ва унинг ечими бўйича қўйилган саволларга асосланган ҳолда фикрлар беришга чақиради. Кузатади, мувофиқлаштиради ва рағбатлантиради.(2 -илова) 1.3. Мавзу бўйича доскада ёзилган таянч ибораларга эътибор беришни сўрайди. Талабалар билан биргаликда уларнинг кетма-кетлигини Аниқлайди, такрорланган маълумотлар ўчирилади	Эшитишади Тушунчаларни айтади. Тинглайди. Таянч иборалар кетма-кетлигини Аниқлайди
2 –босқич. Асосий қисм. 60 –мин	2.1. Шу мавзу бўйича биладиган тушунчаларни айтишни сўради. («Думалоқ стол атрофида» ишлаш инструкцияси 3-илова) айтилган тушунчаларнинг барчасини доскага ёзади. «Думалоқ стол атрофида »ишлаш инструкцияси орқали муаммоли топшириқларни ечиш қонунлари билан таништирадилар. 2.1. Дарсни яқунлайди. Гуруҳлар фаолиятининг ижобий томонларини, муваффақиятларини айтиб ўтади. 2.2.Бажарилган ишнинг келгусидаги касбий фаолияти учун нақадар муҳимлигини кўрсатади.Умумлаштиради,асосий хулосаларга эътибор беради.	Эшитишади, гуруҳларга ажрашишади. Ҳар бир гуруҳ оптимал ғояни танлаш, баҳолаш ва кузатиш учун экспертни танлайди. Қўйилган саволларга жавоб беради. Презентацияни амалга оширади.
3-босқич Яқуний (10-мин)	3.1.Бажарилган ишларга хулоса яқунлайди. 3.2.Мустақил ишлаш учун топшириқ беради.(5-илова) Қуйидаги мавзу бўйича рефератни тайёрлаш: 3.3. “Маънавият асослари ва диншунослик” фанининг вазифалари ва унинг ташкил этилиши.	Эшитади ва вазифани бажаришади.

1-Илова (1.2.)

Гуруҳларда ишлаш қоидаси. 1. Ҳар бир шахс ўз ўртоқларини тинглаши шарт ва мулоим бўлиши керак.. 2. Ҳар бир шахс фаол ишлаши керак.ва берилган вазифани масъулиятлик билан бажариши шарт.
--

3. Ёрдам керак бўлганда шу ёрдамни сўраши мумкин.
4. Ҳар бир шахс ўз ўртоқларига керак бўлганда ёрдам кўрсатиши шарт.
5. Ҳар бир шахс Гуруҳни баҳолаш жараёнида иштирок этиши керак.
6. Ҳар бир шахс қуйидаги мақолани аниқ тушуниши керак. Кемага тушганнинг жони бир.

2-Илова (1.2.)

Гуруҳни баҳолаш жадвали.

Гуруҳхлар	Жавобларнинг аниқ, равшанлиги (1,0)	Ахборотнинг ишончлилиги (0,5)	Гуруҳ аъзосининг фаоллиги (0,5)	Умумий баллар	Баҳо
1					
2					
3					

Гуруҳ раҳбарининг чиқиб тушунтириб бериши:

1,5-2 балл – аъло

1,0-1,4 балл – яхши

0,5-0,9 балл - ўрта

«Думалок стол атрофида» ишлаш инструкцияси.

1. Ҳар бир сўзга чиқувчи эътибор билан тингланади.
2. Агар сен сўзга чиқувчи билан фикринг келиша олмаса, ўз фикрингни сўзлаш учун рухсат сўра.
3. Агар сен сўзловчининг фикрига қўшилсанг, муҳокама қилинаётган саволга ўз қўшимчаларни киритишга ҳаракат қилгин.

«Думалок стол атрофида» бериладиган саволлар.

Думалок стол атрофида муҳокамага қўйиладиган саволлар:

1. Ислом Каримов томонидан миллий-маънавий тикланиш концепциясининг ишлаб чиқиши ва унинг моҳияти.
2. Мустақиллик йилларида миллий маънавиятнинг тикланиши ва ривожланишида Ислом Каримовнинг хизматлари.
3. Маънавиятнинг таърифи тугрисида мулоҳазалар ва унинг фалсафий таҳлили.
4. Маънавиятнинг асосий категориялари, унинг ривожланиш қонуниятлари.
5. Маънавият тушунчасининг моҳиятини изоҳлаб беринг?
6. Маънавиятнинг шахс, миллат, жамият ҳаётидаги ўрни нимада?
7. Маънавиятнинг асосий тушунчаларига нималар киради?
8. Маънавият тараққиётининг қандай асосий қонунларини биласиз?
9. Маънавиятни ривожлантириш ҳозирги даврда давлат сиёсатининг устивор йуналиши даражасига қутарилиш сабаблари нимада деб биласиз?
10. Маънавият ва маданият, уларнинг ўзаро муносабати.
11. Маънавий мерос - маънавият ривожланишининг асоси.
12. Иқтисодиёт тушунчаси. Ўзбекистон Республикасининг узига хос бозор иқтисодиёти йўлидан – жаҳон тан олган «Ўзбекистон йўлидан» ривожланиши.
13. Ўзбекистон миллий мустақиллигининг иқтисодий ва маънавий-маърифий асослари.
14. Иқтисодиёт фани нимани урганади?
15. Бозор иқтисодиёти деганда нимани тушунаси?
16. Мустақил Ўзбекистоннинг бозор муносабатларига утишининг узига хос йўлини қандай тушунаси?
17. Нима учун маънавият ва иқтисод ўзаро боглик?
18. Тадбиркорнинг маънавий хислатларига нималар киради?
19. Ўзбекистон мустақиллигининг иқтисодий ва маънавий-маърифий заминлари нималарда деб биласиз?
20. И.Каримовнинг илк асари қайси?
21. И.Каримовнинг шох асарининг номини айтинг?

Гуруҳни баҳолаш жадвали.

Гуруҳлар	Жавобларнинг аниқ, равшанлиги (1,0)	Ахборотнинг ишончлилиги (0,5)	Гуруҳ аъзосининг фаоллиги (0,5)	Умумий баллар	Баҳо
1					
2					
3					

Гуруҳ раҳбарининг чиқиб тушунтириб бериши:

1,5-2 балл – аъло

1,0-1,4 балл – яхши

0,5-0,9 балл - ўрта

5-илова (1.2.3)

Мустақил таълим учун саволлар:

1. Маънавият атамаси қандай келиб чиққан ва илк бор нимани англатган?
2. Маънавиятнинг инсон комолотидаги ўрни.
3. Маънавият асослари ва диншунослик фанининг вазифалари.
- 4 Маънавият ва маданият, уларнинг ўзаро муносабати.
5. Маънавий мерос - маънавият ривожланишининг асоси.

2- мавзу	Маънавият ва маънавий мерос, уларнинг қадимийлиги ва узаро муносабати, маънавият ва маданият
----------	--

2.1. Маърузани ўқитиш технологияси

Талабалар сони: 60 та	Дарс учун ажратилган вақт –2 соат
ўқув машғулотининг шакли	Кўргазмали тематик маъруза –1 дарс
ўқув машғулотининг режаси	РЕЖА: 1. Маънавий мерос тушунчаси ва унинг давомийлиги, хусусиятлари ҳамда уни ўзлаштириш шакллари. 2. Маънавият ва маданиянинг қадимийлиги ўзаро муносабати ҳамда инсон ҳаёти, шахс ҳуқ-атворининг маънавий қарор топиш босқичлари. 3. Миллий мустақиллик шароитида маданий мерос ва қадриятларни тарғиб қилишда ижтимоий-маданий Муассасаларнинг ўрни.
2. ўқув машғулотининг мақсади: Маънавий мерос тушунчаси ва унинг давомийлиги, хусусиятлари ҳамда уни ўзлаштириш шакллари. Маънавият ва маданиянинг қадимийлиги ўзаро муносабати ҳамда инсон ҳаёти, шахс ҳуқ-атворининг маънавий қарор топиш босқичлари. Миллий мустақиллик шароитида маданий мерос ва қадриятларни тарғиб қилишда ижтимоий-маданий Муассасаларнинг ўрни.	
<i>Педагогик вазифалар:</i> • Маънавий мерос- маънавият ривожланишининг узок даврлар мобайнида таркиб топган, инсон ақл-заковатининг мужассамлашган ифодасидир билан таништиради; • Ўтмиш даврлардан инсониятга қолган моддий ва маъданият бойликлар мажмуига маданий мерос дейилади ёритиб беради; • Биз қадимги халқлармиз. Моддий, ёзма ва маънавий маданиятмиз шу қадар улканки, меросимиздан нафақат ўз авлодимиз, балки Европа, Осиё араб мамлакатлари фойдаланишган	Ўқув фаолияти натижаси: • Маънавий мерос- маънавият ривожланишининг узок даврлар мобайнида таркиб топган, инсон ақл-заковатининг мужассамлашган ифодаси эканлиги кўрсатиб беради; • Маънавий меросимизнинг баъзи манбалари санаб беради; • . Маданий мерос ва қадриятларни тарғиб қилишда ижтимоий-маданий муассасаларнинг ўрнини тушунтириб беради. • Президент Ислон Каримов илгари сурган фикр ва ғояларнинг илмий, назарий, амалий тадқиқот сабоқларида маънавиятнинг таркибий қисмлари санаб беради.

ва бу жаҳон умуминсоний қадриятларига қўшилган улкан ҳисса бўлганлигини тавсифлаб беради; Дунё халқлари тарихида ҳеч қайси миллат биздек кўп маънавият яратган эмаслигини ёритиб беради; •Кўрсаткичларни ҳисоблаш муаммоларини айтиб беради;	
<i>Ўқиш усуллари ва техникаси</i>	Кўргазмали–маъруза, техника: аклий хужум, блиц-сўров, презентация
<i>Ўқитиш воситалари</i>	Лазерли проектор, кўрсатма материаллар, информацион таъминот.
<i>Ўқиш шакли</i>	Жамоа бўлиб ишлаш, Гуруҳларда ишлаш
<i>Ўқиш шарт-шароитлари</i>	Техник воситалар билан таъминланган аудитория
<i>Мониторинг ва баҳолаш</i>	Савол жавоб, блиц сўров, тест

2.1.1. “Маънавият ва маънавий мерос, уларнинг кадимийлиги ва узаро муносабати, маънавият ва маданият”

кўргазмали тематик маърузани технологик картаси

(1– дарс)

Иш жараенлари	Фаолият мазмуни	
	Ўқитувчи	Талаба
1-босқич. (20 минут)	1.1. Ўқув дарсининг мавзуси, унинг мақсади ва режалаштирилаётган натижалар ҳақида, дарс ўтиш хусусияти ҳақида таништилади. 1.2. Ҳар бир талабага таянч тарқатма тарқатади (1-6-Илова). Таянч тарқатма материаллардан фойдаланиш кўрсатмасини оғзаки тушунтиради.	Эшитилади.
2- босқич. (50 минут)	2.1. “Маънавият асослари ва диншунослик” фани қандай услуга таянади?, яъни биринчи савол бўйича маъруза ўқийди ва экранда таянч материалларни кўрсатади.(1-савол). Талабалар билимларини фаоллаштириш мақсадида “Синквейн” техникасидан фойдаланади 2.2. 2-саволга Маънавият ва маънавий мерос деганда нимани тушунади? 2.3. 3-савол маънавий мерос, уларнинг кадимийлиги ва узаро муносабати, маънавият ва маданият уларнинг ўзига хос жиҳатларини асослаб кўрсатиб беринг. 2.4. Аклий хужум (АХ) усули орқали қуйидаги	Тингловчилар 6 Гуруҳга бўлинади ва берилган технологик усуллар бўйича ишлайдилар. Гуруҳ лидерлари доскага

	саволларга жавоб беришга ундайди (Илова № 4) 2.5. АХ тугашидан сўнг талабаларни 6 гуруҳга бўлади ва ҳар гуруҳга катта қоғоз тарқатади. 2.6. Презинтацияни бошланиши ҳақида хабар беради. 2.7. Таҳлил қилади, зарурият туғилганда қўшимча қилади. Энг охирги вариантни конспектга кўчиришни айтади.	қоғозларни ошишади. Жадвалдаги маълумотларни дафтарга кўчиришади.
3-босқич. (10 минут)	3.1. Ўқилган машғулот бўйича яқун ясайди. 3.2. Гуруҳлар фаолияти таҳлил қилинади, баҳоланади. 3.3. Келгуси маърузада мавзунинг қолган саволлари кўрилишини айтиб ўтади.	Талабалар эшитади, ёзиб олади.

1 –илова

Маънавий меросимизнинг баъзи манбалари қуйидагилардан иборатдир:

1	Қадимги тарихий ёдгорликлар
2	Археологик топилмалар
3	Этнографик манбалар
4	Топонимик манбалар
5	Ёзма манбалар
6	Оилавий тарихий манбалар.

2– илова

Маънавий манбалардан энг зарур ва энг фойдали истикболли фикрлар қуйидагилардан иборат бўлади.

1	Маънавий маданий манбаларининг тарихийлиги, изчиллиги ва узвийлиги
----------	---

2	Маънавий маданият манбаларининг халқчиллиги, инсонпарварлиги
3	Моддий ва маънавий бойликларнинг ўзаро алоқадорлиги ва ўзаро таъсири
4	Манбаларнинг ҳаёт ва турмуш билан боғлиқлиги
	Умуминсоний, миллий қадриятларнинг инсонпарварлик, ватанпарварлик миллий характер каби қондаларга суяниши талаб этилади

3-илова

Маданий мерос ва қадриятларни тарғиб қилишда қуйидаги ижтимоий-маданий муассасаларнинг ўрни катта албатта:

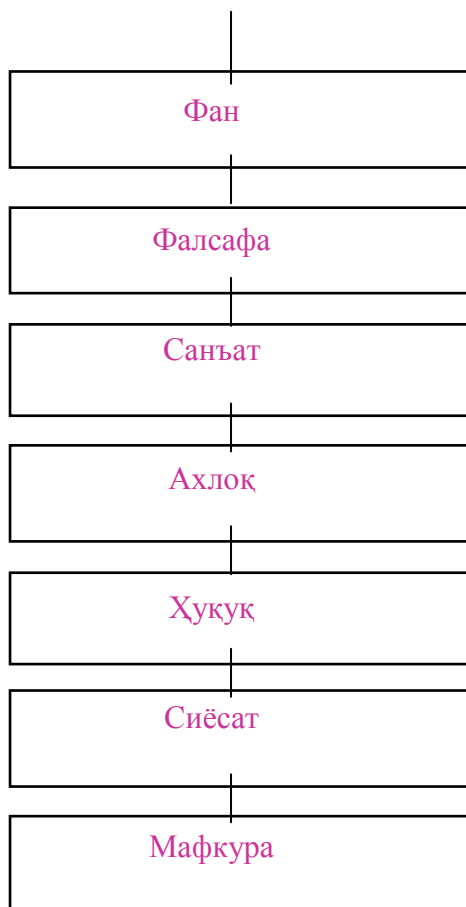
1	Халқ таълими тизими
2	Оммавий ахборот воситалари тизми
3	Доимий ва кўчма маданий-маърифий муассасалар ва бошқалар.

4-илова

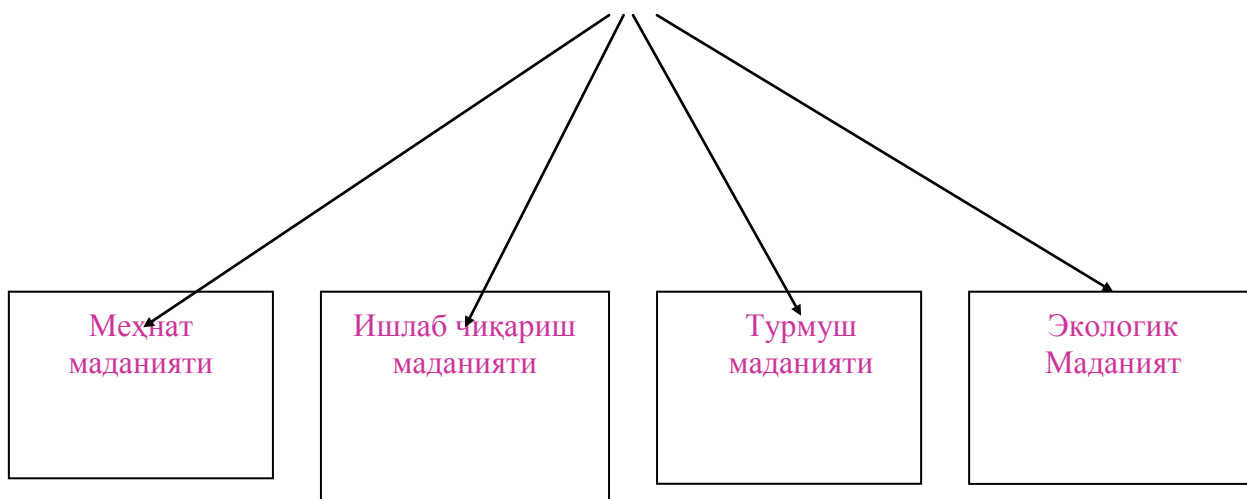
Президент Ислон Каримов илгари сурган фикр ва ғояларнинг илмий, назарий, амалий тадқиқот сабоқларида маънавиятнинг қуйидаги таркибий қисмлари аниқланди:

- ❖ **Маданий – маърифий юксалиш:**
- ❖ **ижтимоий-дидактик тараққиёт:**
- ❖ **фалсафий-педагогик ўсиш:**
- ❖ **иймон-этиқоднинг бутунлиги:**
- ❖ **миллий ахлоқ - одоб меъёрларига тўла риоя қилиш:**
- ❖ **илм- маърифатли бўлиш:**
- ❖ **инсонпарварлик ватанпарварлик, халқпарварлик, адолатпарварлик:**
- ❖ **миллий қадриятларга муҳаббат:**
- ❖ **фидойилик, мардлик, жасурлик, ташаббускорлик**
- ❖ **покланиш:**
- ❖ **ислом динига эътиқодлилиқ**
- ❖ **Ватан ва халқ мустақиллигини доимий равишда ҳимоя қилиш ва унга хизмат қилиш:**
- ❖ **Аждодлар ва уларнинг меросига чуқур ҳурмат ва шу қабила.**

Маънавий маданиятга
қуйидагилар киради

Моддий маданият таркибига
қуйидагилар киради

АХ учун саволлар:

1. Сиёсат ва унинг йуналишларини қандай тушунаси?
2. Ўзбекистон сиёсатининг маънавий жихатларини қандай тушунаси?
3. Маънавият ва ҳуқуқ, уларнинг ўзаро боғликлиги нималарда кўринади?
4. Ҳуқуқий, демократик давлатнинг асосий белгилари нималарда деб биласиз?
5. Ўзбекистон Конституциясидан халқимиз маънавияти ва руҳияти қирраларини акс эттирувчи мисоллар келтиринг.
6. Ислон Каримовнинг раҳбар ходимларнинг асосий маънавий-ахлоқий хислатлари ҳақидаги фикрларини изоҳлаб беринг.
7. Ўзингиз раҳбар ходим қандай хислатларга эга бўлишини истайсиз?
8. Сиёсат сўзининг маъноси нима?
9. “Фозил одамлар шаҳри” номли асар кимнинг асари ва унда қандай масалалар қўйилган?
10. Сиёсат ва унинг йуналишларини қандай тушунаси?
11. Ўзбекистон сиёсатининг маънавий жихатларини қандай тушунаси?
12. Маънавият сўзнинг олимлар томонидан талқини.
13. Ҳуқуқий, демократик давлатнинг асосий белгилари нималарда деб биласиз?
14. Ўзбекистон Конституциясидан халқимиз маънавияти ва руҳияти қирраларини акс эттирувчи мисоллар келтиринг.
15. Ислон Каримовнинг раҳбар ходимларнинг асосий маънавий-ахлоқий хислатлари ҳақидаги фикрларини изоҳлаб беринг.
16. Ўзингиз раҳбар ходим қандай хислатларга эга бўлишини истайсиз?
17. Қадимги халқ оғзаки ижодиёти ва ёзма ёдгорликларида маънавият масалалари.
18. Авестода инсон, унинг маънавияти масалалари.
19. Монийлик ва маздакизм таълимотларида маънавият масалалари.
20. Миллий маънавият.
21. Умуминсоний маънавият деганда нимани тушунами?

2.2. Амалий машғулоти ўқитиш технологияси

Талабалар сони: 25 та	Дарс учун ажратилган вақт -2 соат
Ўқув машғулотининг шакли	Семинар конференция -1 дарс
<i>Амалий машғулотининг режа саволлари</i>	РЕЖА: 1. Маънавий мерос тушунчаси ва унинг давомийлиги, хусусиятлари ҳамда уни ўзлаштириш шакллари. 2. Маънавият ва маданиянинг қадимийлиги ўзаро муносабати ҳамда инсон ҳаёти, шахс ҳуқ-атворининг маънавий қарор топиш босқичлари. 3. Миллий мустақиллик шароитида маданий мерос ва қадриятларни тарғиб қилишда ижтимоий-маданий Муассасаларнинг ўрни.
3. ўқув машғулотининг мақсади : Маънавий мерос тушунчаси ва унинг	

давомийлиги, хусусиятлари ҳамда уни ўзлаштириш шакллари. Маънавий ва маданиянинг қадимийлиги ўзаро муносабати ҳамда инсон ҳаёти, шахс ҳулқ-атворининг маънавий қарор топиш босқичлари. Миллий мустақиллик шароитида маданий мерос ва қадриятларни тарғиб қилишда ижтимоий-маданий Муассасаларнинг ўрни.	
• Педагогик вазифалар: -- Маънавий мерос- маънавият ривожланишининг узок даврлар мобайнида таркиб топган, инсон ақл-заковатининг мужассамлашган ифодасидир билан таништиради; • Ўтмиш даврлардан инсониятга қолган моддий ва маъданият бойликлар мажмуига маданий мерос дейилади ёритиб беради; • Биз қадимги халқлармиз. Моддий, ёзма ва маънавий маданиятмиз шу қадар улканки, меросимиздан нафақат ўз авлодимиз, балки Европа, Осиё араб мамлакатлари фойдаланишган ва бу жаҳон умуминсоний қадриятларига қўшилган улкан ҳисса бўлганлигини тавсифлаб беради; Дунё халқлари тарихида ҳеч қайси миллат биздек кўп маънавият яратган эмаслигини ёритиб беради; •Кўрсаткичларни ҳисоблаш муаммоларини	Ўқув фаолияти натижаси: • Маънавий мерос- маънавият ривожланишининг узок даврлар мобайнида таркиб топган, инсон ақл-заковатининг мужассамлашган ифодаси эканлиги кўрсатиб беради; • Маънавий меросимизнинг баъзи манбалари санаб беради; • . Маданий мерос ва қадриятларни тарғиб қилишда ижтимоий-маданий муассасаларнинг ўрнини тушунтириб беради. • Президент Ислом Каримов илгари сурган фикр ва ғояларнинг илмий, назарий, амалий тадқиқот сабоқларида маънавиятнинг таркибий қисмлари санаб беради.
Ўқиш усуллари ва техникаси	Семинар конференция, муаммоли семинар, техника: ақлий хужум, блиц-сўров, презентация, синквейн, , “Нимага?”
ўқитиш воситалари	Лазерли проектор, кўрсатма материаллар, информацион таъминот.
Ўқиш шакли	Жамоа бўлиб ишлаш, Гуруҳларда ишлаш
Ўқиш шарт-шароитлари	Техник воситалар билан таъминланган аудитория

2.2.1. Семинар конференцияга асосланган амалий машғулотнинг технологик

картаси

(1– дарс)

1–илова(2.2.2)

Семинарни баҳолаш мезонлари ва кўрсаткичлари

Гуруҳларда ишлашнинг ўзаро баҳолаш мезонлари	Максимал балл	1 Гуруҳ	2 Гуруҳ	3 Гуруҳ
Саволга жавоб	0,3			
Топшириқ	1,0			
Гуруҳнинг фаоллиги	0,2			
Жами	1,5			

Гуруҳ	Гуруҳлар учун умумий баллар		
	1	2	3
1	–		
2		–	
3			–
Хар бир Гуруҳ учун умумий жами сумма			
Умумий балларни 3 га бўлганини			

(1– дарс)

Иш жараёнлари	Фаолият мазмуни	
	Ўқитувчи	Талаба
1–босқич ўқув дарсига кириш (5 мин.)	1.1. Семинарнинг мавзусини, мақсади ва ўқув фаолияти натижаларини эълон қилади ва дарсни олиб боровчи билан таништиради ҳамда баҳолаш мезонлари ва кўрсаткичлари билан таништиради (1–илова)	1.1. Эшитадилар ва баъзи аниқликлар киритадилар.
2–босқич. Асосий (70мин)	2.1. Талабаларни 4 та Гуруҳга ажратади, ўқув топшириқларини топширади, Гуруҳларда ишлаш	2.1. Ўқув материаллари билан танишишади, гуруҳ ичида савол ва топшириқлар

	қоидасини ёдга солади(2–илова). Топшириқлар тугаганидан сўнг, Гуруҳ номидан презентацияга чиқувчи талабани ўқитувчини ўзи танлашини айтади. қандай қўшимча материаллардан фойдаланиш мумкинлигини айтади. Гуруҳлар ишини ташкил этади, назоратчи сифатида иштирок этади: – ишлаётган Гуруҳларни назорат қилади, лекин бошқармайди; – “Нега ундай деб ҳисоблайсиз?” каби очик саволлар билан мурожаат қилади. 2.2. Презентация бошланганлиги ҳақида маълумот беради. Ҳар бир презентацияни ўзаро баҳолаш ҳақида изоҳ беради, бажарилган ишга яқун ясайди. 2.3. Маъруза учун мавзулар берилади.(3-илова).	ни ўзаро тақсимлашади, коллектив томонидан чиқиш муҳокама қилинади, чиқиш учун таёргарлик қилишади, презентация қоғозларини тўлдиришади. Гуруҳ лидерлар ўзаро ўзлаштирилганликни текширишади. 2.2. Гуруҳдан бир киши презентация қилишади, зарурат бўлганда жавобларни тўлдирадилар. 2.3. Маъруза учун берилган мавзулар бўйича жавоб беришади.
3-босқич. Яқуний (10 минут)	3.1. Ўзаро баҳолаш бўйича яқун қилади, ўқув фаолияти натижасини айтиб ўтади. Олинган билим ва кўникмаларни келажак учун аҳамиятини айтиб ўтади. 3.2. Мустақил иш сифатида ўтилган амалий машғулот натижаси сифатида талабалар масала ечадилар ва ҳар бир талаба ўзаро ечилган масала бўйича фикр алмашишини айтади.(4-илова) 3.3. Мустақил ишлаш учун саволлар талабаларга саволлар берилади. (5-илова)	3.1. Ўзаро баҳолаш мезонларини муҳокама қилишади. 3.2. Мустақил иш вазифасини ёзиб олишади.

2–илова(2.2.2) Ўқув топшириғи

1–Гуруҳ

1 топшириқ. *Қадрият тушунчаси унинг* жамият ҳаётининг тарихий тараққиёт жараёнида шаклланган ва ривожланган, ўтмишда, ҳозирги кунда ва келажакда ҳам ижтимоий, иқтисодий, маънавий тараққиётга ижобий таъсир этадиган, кишилар онгига сингиб, ижтимоий аҳамият касб этадиган моддий ва маънавий бойлик эканлиги. Унинг бутун инсоният томонидан фан, техника, ахлоқ, одоб, тафаккур, ишлаб чиқариш ва бошқа соҳаларда қўлга киритилган ютуқларда намоён бўлиши.

2 топшириқ. Миллий, диний, минтақавий ва умуминсоний қадриятлар ва уларнинг ўзаро муносабатлари тушинтиради

3 топшириқ. Бошқа гуруҳлар билимини синаш учун 3 та савол тузинг.

2–Гуруҳ

1 топширик. *Мадишият тушутаси.* Унинг инсоният томонидан яратилган барча моддий ва маънавий бойликлар мажмуаси эканлиги. Маърифатнинг билим ва илмни англатувчи тушунча эканлиги Маърифатни ривожлантириш саводхонлик ва илмий салоҳиятининг даражасини кўтариш эканлиги тушинтиринг

2 топширик. *Мафкура тушунчаси.* Унинг давлат, жамият, миллат, синф ёхуд ижтимоий гуруҳлар манфаатини ифодаловчи, ҳимоя қилувчи сиёсий, ҳуқуқий, фалсафий, диний, бадийий ғоя, назария ва қарашлар тизими эканлиги. Миллий ғоя ва миллий мафкура, уларнинг ўзаро муносабати. Миллий ғоя, миллий мафкура миллатни бирлаштирувчи ва уни умуммиллий мақсадларга йўналтирувчи қудратли омил эканлиги.

3 топширик. Бошқа гуруҳлар билимини синаш учун 3 та савол тузинг.

3–Гуруҳ

1 топширик. Миллий ғоя ва миллий мафкура, уларнинг ўзаро муносабати. Миллий ғоя, миллий мафкура миллатни бирлаштирувчи ва уни умуммиллий мақсадларга йўналтирувчи қудратли омил эканлиги айтиб беринг.

2 топширик. Маънавий мерос, қадриятлар, маданият, маърифат ва маф-кура каби омилларнинг шахс, миллат, давлат ва жамият тараққиётидаги ўрни ва аҳамиятини айтинг.

3 топширик. Бошқа гуруҳлар билимини синаш учун 3 та савол тузинг.

3–илова. (2.2.2)

Маъруза учун мавзулар

РЕЖА:

1. Маънавият тушунчасига Ислом Каримовнинг таърифи
2. Ислом Каримов томонидан ишлаб чиқилган миллий-маънавий тикланиш концепцияси
3. Ислом Каримовнинг «Маънавият» тушунчасига таърифи ва миллий-маънавий тикланиш концепциясининг аҳамияти

4–илова. (2.2.2)

Масалалар

Президентимиз томонидан ишлаб чиқилган миллий-маънавий тикланиш ва маънавий янгиланиш ҳамда ривожланиш концепциясининг жуда катта назарий ва методологик аҳамиятга эга эканлигини алоҳида таъкидлаш лозим. Фикримизча уларнинг аҳамияти қуйдагилардан иборат:

Биринчидан, бу концепция собиқ шўроларнинг тоталитар тузуми шароитида бой миллий-маънавий маданиятимизнинг инқирозга юз тутганлигини ва унинг сабабларини тушунишга;

Иккинчидан, собиқ шўроларнинг ўтказган зўравонлиги, зулми ва жинояткорона хатти – ҳаракатларига қарамасдан, миллий – маънавий меросимизнинг илдизлари мустаҳкам бўлганлиги учун бу зўравонликларга бардош бериб, ўз салоҳияти ва хусусиятларини сақлаб қололганлигини тушуниб етишга, худди шунингдек, ана шу

омил мустақиллигимиз шароитида куч, қудрат, миллий ғурур ва ифтихор туйғуларимиз учун манба бўлаётганлигини тушуниб етишга;

Учинчидан, ҳар бир миллат, у сон жиҳатдан кичикми, ёки каттами ундан қатъий назар мустақиллик уларнинг ҳар бири учун ҳаво ва сувдек зарур эканлигини, фақат мустақиллик миллатнинг миллий-маънавиятини сақлаб қолишга, уни ривожлантиришга ва кейинги авлодга етказиш бахтига муяссар этадиган асосий омил эканлигини тушунишга, бу эса ҳар бир миллатдошимиз ва ватандошимизнинг мустақилликдек улуғ неъматни сақлаб қолиши ва янада мустаҳкамлаши учун фидойилик кўрсатиши маънавиятнинг юксак белгиси эканлигини қалбан ҳис этишга имкон беришига;

Тўртинчидан, миллий-маънавий тикланишнинг моҳиятини, «маънавият» тушунчаси, унинг шахс, миллат камолоти, давлат ва жамият тараққиётидаги ўрнини билиб олишга, уни ривожлантириш учун меросимизни чуқур ўзлаштириш, тинмай изланиш, марифат, фан-техника ва технология ютуқларини сабот билан ўзлаштириш ҳамда Президентимизнинг бугунги тараққиётимизни таъминлайдиган «Куч – билим ва тафаккурда»- деган илмий ва амалий аҳамиятга эга бўлган концептуал ғоясига изчиллик билан амал қилишимизга;

Бешинчидан, миллий мустақиллигимизни асраш ва мустаҳкамлаш, ислохотларни амалга ошириш жараёнида миллий-маънавий тикланишимиз олдида турган вазифалар кўламини билиб олишга ва уни амалга оширишда умуммиллий сафарбарлик ҳаракатини авж олдиришда фидойилик кўрсатиш зарурлигини англашимизга;

Олтинчидан, мамлакатимиз ёшларининг миллий-маънавий тикланиш борасида улар олдида турган вазифаларни билиб олишга, уларда миллий ғурур, ифтихор, фидойилик, ватанпарварлик, инсонийлик каби олийжаноб фазилатларни шакллантириш – мустақиллигимизни мустаҳкамлаш ва тараққиётимизнинг асосий шarti эканлигини тушуниб етишимизга;

Еттинчидан, миллий истиқлол ғоясининг маъно ва мазмунини чуқур англашимизга, мустақилликни мустаҳкамлаш жараёнида маънавий янгилишимиз ва ривожланишимиз борасидаги стратегик вазифаларимизнинг асосий йўналишларини ва кўламини чуқур билиб олишимиз ҳамда уларни амалга оширишда фидойилик кўрсатишимизнинг аҳамиятини тушуниб етишимиз зарурлиги ва бошқалар.

Биринчидан, бу концепция собиқ шўроларнинг тоталитар тузуми шароитида бой миллий-маънавий маданиятимизнинг инқирозга юз тутганлигини ва унинг сабабларини тушунишга;

Иккинчидан, собиқ шўроларнинг ўтказган зўравонлиги, зулми ва жинояткорона хатти – ҳаракатларига қарамасдан, миллий – маънавий меросимизнинг илдизлари мустаҳкам бўлганлиги учун бу зўравонликларга бардош бериб, ўз салоҳияти ва хусусиятларини сақлаб қололганлигини тушуниб етишга, худди шунингдек, ана шу омил мустақиллигимиз шароитида куч, қудрат, миллий ғурур ва ифтихор туйғуларимиз учун манба бўлаётганлигини тушуниб етишга;

Учинчидан, ҳар бир миллат, у сон жиҳатдан кичикми, ёки каттами ундан қатъий назар мустақиллик уларнинг ҳар бири учун ҳаво ва сувдек зарур эканлигини, фақат мустақиллик миллатнинг миллий-маънавиятини сақлаб қолишга, уни ривожлантиришга ва кейинги авлодга етказиш бахтига муяссар этадиган асосий омил эканлигини тушунишга, бу эса ҳар бир миллатдошимиз ва ватандошимизнинг мустақилликдек улуғ неъматни сақлаб қолиши ва янада мустаҳкамлаши учун фидойилик кўрсатиши маънавиятнинг юксак белгиси эканлигини қалбан ҳис этишга имкон беришига;

Тўртинчидан, миллий-маънавий тикланишнинг моҳиятини, «маънавият» тушунчаси, унинг шахс, миллат камолоти, давлат ва жамият тараққиётидаги ўрнини

билиб олишга, уни ривожлантириш учун меросимизни чуқур ўзлаштириш, тинмай изланиш, марифат, фан-техника ва технология ютуқларини сабот билан ўзлаштириш ҳамда Президентимизнинг бугунги тараққиётимизни таъминлайдиган «Куч – билим ва тафаккурда»- деган илмий ва амалий аҳамиятга эга бўлган концептуал ғоясига изчиллик билан амал қилишимизга;

Бешинчидан, миллий мустақиллигимизни асраш ва мустаҳкамлаш, ислохотларни амалга ошириш жараёнида миллий-маънавий тикланишимиз олдида турган вазифалар кўламини билиб олишга ва уни амалга оширишда умуммиллий сафарбарлик ҳаракатини авж олдиришда фидойилик кўрсатиш зарурлигини англашимизга;

Олтинчидан, мамлакатимиз ёшларининг миллий-маънавий тикланиш борасида улар олдида турган вазифаларни билиб олишга, уларда миллий ғурур, ифтихор, фидойилик, ватанпарварлик, инсонийлик каби олийжаноб фазилатларни шакллантириш – мустақиллигимизни мустаҳкамлаш ва тараққиётимизнинг асосий шarti эканлигини тушуниб етишимизга;

Еттинчидан, миллий истиқлол ғоясининг маъно ва мазмунини чуқур англашимизга, мустақилликни мустаҳкамлаш жараёнида маънавий янгиланишимиз ва ривожланишимиз борасидаги стратегик вазифаларимизнинг асосий йўналишларини ва кўламини чуқур билиб олишимиз ҳамда уларни амалга оширишда фидойилик кўрсатишимизнинг аҳамиятини тушуниб етишимиз зарурлиги ва бошқалар.

5–илова. (2.2.2)

Мустақил ишлаш учун саволлар.

1. Сиёсат ва унинг йуналишларини қандай тушунасиз?
2. Ўзбекистон сиёсатининг маънавий жихатларини қандай тушунасиз?
3. Маънавият ва ҳуқуқ, уларнинг ўзаро богликлиги нималарда кўринади?
4. Ҳуқуқий, демократик давлатнинг асосий белгилари нималарда деб биласиз?
5. Ўзбекистон Конституциясидан халқимиз маънавияти ва рухияти қирраларини акс эттирувчи мисоллар келтиринг.
6. Ислом Каримовнинг раҳбар ходимларнинг асосий маънавий-ахлоқий хислатлари ҳақидаги фикрларини изоҳлаб беринг.
7. Узингиз раҳбар ходим қандай хислатларга эга булишини истайсиз?
8. Сиёсат сўзининг маъноси нима?
9. “Фозил одамлар шаҳри” номли асар кимнинг асари ва унда қандай масалалар қўйилган?
10. Сиёсат ва унинг йуналишларини қандай тушунасиз?
11. Ўзбекистон сиёсатининг маънавий жихатларини қандай тушунасиз?
12. Маънавият сўзнинг олимлар томонидан талқини.

Тест саволлари:

1. Маънавий таҳдид нима?

- а) Ижтимоий-сиёсий ҳуруж
- б) Иқтисодий ва диний ҳуруж
- в) Инсоннинг ўзлиги ва келажагига таҳдид
- г) Халқаро миқёсдаги ҳуруж

2. Маънавий йўқотиш нима?

- а) Миллий, тарихий хотира ва ўзликни унутиш
- б) Жамиятнинг иқтисодий таназзулга учраши
- в) Глобал муаммолар

г) Маънавий онги шаклланмаган ёшларни йўлдан уриш

3. Зўравонлик ва тажовузкорликнинг янги кўриниши қандай?

- а) Халққа қаратилган геноцид сиёсати
- б) Миллий қадрият, тарих ва маънавиятдан жудо бўлиш
- в) Тарихий ҳақиқатга қарши чиқиш
- г) Глобал муаммоларни халққа нотўғри тарзда етказиш

4. Асосан Ғарб ва Шарқ ҳаёт тарзидаги фарқлар нималарда?

- а) Ижтимоийлик ва тарихийлик
- б) Менталитетдаги айро жихатлар
- в) Ғоявий индивидуализм ва миллий қадриятларга асосланган жамоавийлик
- г) Миллий-этник қарашлар

5. Собиқ шўро даврида ўтмишни ҳаққоний ёритганларга нисбатан қандай айб қўйилган?

- а) Ўтмишни ёритишда танқидга йўл қўйганликда
- б) Тарихни қўмсаш ва идеаллаштирганликда
- в) Тарихни ёритишда мақтовга йўл қўйганликда
- г) Маълумотларни чалкаштирганликда

6. Маънавият бу – ...

- а) Қотиб қолган ақидалар йиғиндиси ва оммавий маданиятга кўр-кўрона эргашиш
- б) Инсоннинг руҳий покланиши, ички дунёсини бақувват қиладиган қарашлари мезони
- в) Одам иродасини бақувват, иймон-эътиқодини бутун қиладиган, виждонини уйғотадиган ўлчов
- г) б ва в жавоблар

7. Диний ақидапарастларнинг асосий мақсади?

- а) Ислоҳ динининг нуфузини ошириш
- б) Ислоҳ динини таназзулга бошлаш
- в) Инсонлардаги маънавий бўшлиқни ёт ғоялар билан тўлдириш
- г) Диний давлат тузиш

8. Энг буюк жасорат нима?

- а) Халқаро алоқаларни мустаҳкамлаш
- б) Жамиятда фақат ўзи учун курашиш
- в) Маънавий жасорат
- г) Бирор шахснинг ўзгалардан устунлигини исботлаш

9. Маънавиятимизни юксалтириш омиллари нималардан иборат?

- а) Халқ миллий маданиятига эътибор бериш, тарихий хотирани тиклаш
- б) Миллий ўзликни англаш, инсонларга оғир дамларида мадад бериш
- в) Умуминсоний ва миллий бойликларни асраш
- г) Барча жавоблар тўғри

10. Юксак маънавиятнинг мезонига нималар киради?

- а) Виждон, эътиқод эркинлиги ва инсоннинг руҳан покланиши
- б) Тинчлик ва хайрли ишлар, виждонни уйғотадиган беқиёс куч

- в) Миллий ва умуминсоний ҳамкорлик ва фаровонлик, маънавий тарбияни юксалтириш
г) Барча жавоблар тўғри

3- мавзу	Маънавият ва иқтисодиёт, уларнинг ўзаро муносабати ва жамият ҳаётида тутган урни. Маънавият ва сиёсат, ҳуқуқ, мафкура
----------	--

3.1. Маърузани ўқитиш технологияси

Талабалар сони: 70 та	
ўқув машғулотининг шакли	Маъруза конференция–1 дарс Кўргазмали тематик маъруза–2 дарс
ўқув машғулотининг режаси	1-Маъруза (1 соат) 1. Иқтисодиёт тушинчаси ва бозор иқтисодиёти тараққиётида «Ўзбекистон йўли»нинг асосий тамойиллари. 2. Иқтисодиёт ва маънавиятнинг ўзаро муносабати, муштараклиги ҳамда уларнинг миллий асослари. 3. Президент Ислон Каримов асарларида иқтисодиёт ва маънавият масалалари. 2-Маъруза (1 соат) 1. Маънавият ва сиёсат ижтимоий ҳодиса, уларнинг бирбиридан фарқи ўзаро боғлиқлиги ҳамда ижтимоий функциялари. 2. Ҳуқуқ ва маънавиятнинг ўзаро муносабати ҳамда ҳуқуқий нормаларнинг ахлоқий нормаларга айлана бориши. 3. Маънавият ва мафкура инсон қадриятларнинг асосий таянчи ҳамда истиқлол мафкурасининг асосий тамойиллари.
ўқув машғулотининг мақсади Иқтисодиёт тушунчаси. Унинг муайян ижтимоий тузумдаги ишлаб чиқариш муносабатлари мажмуи эканлиги. Эҳтиёжлар, манфаатлар инсон ҳаётий фаолиятининг ҳаракатлантирувчи кучи. Иқтисодий эҳтиёжлар ва маънавият. Иқтисодий ҳаётни шакллантириш ва ривожлантириш-маънавиятнинг ўзига хос шакли эканлиги, Ислон Каримов иқтисодиёт ва маънавиятнинг ўзаро боғлиқ эканлиги тўғрисида. Маънавият жамиятнинг юксак иқтисодий тараққиётга эришишининг омили эканлиги. Жамият маънавияти тараққиётида иқтисодий омилларнинг роли катта эканлиги. Юксак маънавият иқтисодий самарадорлик ва сифат гарови эканлиги.	

Бозор иқтисодиётини маънавийлик нуқтаи назаридан таҳлили. Унга ўтиш юксак тараққиёт имконияти эканлиги. Ўтиш даврида содир бўладиган иқтисодий қийинчиликлар шароитида маънавий омиллар ролининг ошиб бориш сабаблари. Маънавият иқтисодий ҳаётда содир бўладиган уюшган жиноятчилик, тамаъгирлик, юлгучлик, алдамчилик, порахўрлик каби салбий иллатларни тугатишнинг, тадбиркорлик, яратувчилик, фаоллик, сахийлик каби ижобий фазилатларни шакллантиришнинг муҳим омили эканлиги. Кишиларнинг ҳалол иқтисодий баркамолликка эришиши, улардаги саховат ва ёрдам кўрсатиш, ҳомийлик қилиш фазилатларининг намоён бўлиши маънавий юксаклик белгиси эканлиги.

Маънавият, сиёсат-ижтимоий ҳодиса эканлиги. Уларнинг бир-биридан фарқи, ўзаро боғлиқлиги ва ижтимоий функциялари. Сиёсат ва сиёсий қарашларнинг маънавиятга таъсири.

Сиёсат, давлат, синфлар, ижтимоий гуруҳлар, миллатлараро муносабатлар тизимлари ва уларнинг маънавий мезонлари. Сиёсатнинг шакллари ва маънавиятда намоён бўлиш хусусиятлари. Сиёсатнинг ижтимоий моҳияти: адолатли, адолатсиз, тараққийпарвар, зўравонлик, реакцион сиёсатлар ва уларнинг маънавий заминлари.

Реакцион сиёсат парокандалик, жамият маънавияти қашшоқлигининг белгиси эканлиги. Жамият ҳаётида сиёсий барқарорликни таъминлашда Маънавиятнинг аҳамияти Маъна-виятнинг шахс сиёсий фаоллигини ошириш омили эканлиги.

Маънавият ва ҳуқуқ. Ҳуқуқ ижтимоий муносабатларда одамларнинг расман тенглик тамойилларини ифодаловчи меъёр эканлиги ва унинг маънавий илдизлари. Ҳуқуқий меъёрларни белгилашда жамият аъзолари маънавий даражаларининг аҳамияти. Фуқаролар ҳуқуқий маданиятининг тараққий этиши жамиятда барқарорликни таъминлашнинг муҳим шарти эканлиги. Ҳуқуқий маданиятни ривожлантиришда маънавий омилнинг роли

Педагогик вазифалар:

Иқтисодиёт тушунчаси

Унинг муайян ижтимоий тузумдаги ишлаб чиқариш муносабатлари мажмуи эканлиги. Эҳтиёжлар, манфаатлар инсон ҳаётининг фаолиятининг ҳаракатлантирувчи кучи. Иқтисодий эҳтиёжлар ва маънавият асосларини тушунтиради;

• Ислом Каримов иқтисодиёт ва маънавиятнинг ўзаро боғлиқ эканлиги тўғрисида. Маънавият жамиятнинг юксак иқтисодий тараққиётга эришишининг омили эканлиги. таҳлилини изоҳлайди;

• Маънавият, сиёсат-ижтимоий ҳодиса эканлиги. Уларнинг

Ўқув фаолияти натижаси:

- Маънавият жамиятнинг юксак иқтисодий тараққиётга эришишининг омили эканлиги. кўрсатиб беради;
- Сиёсат, давлат, синфлар, ижтимоий гуруҳлар, миллатлараро муносабатлар тизимлари ва уларнинг маънавий мезонлари тушунтириб беришади;
- Ҳуқуқий меъёрларни белгилашда жамият аъзолари маънавий даражаларининг аҳамияти тавсифлаб беришади;
- Бозор иқтисодиётини маънавийлик нуқтаи назаридан таҳлил қилади;

Ҳуқуқий маданиятни ривожлантиришда маънавий омилнинг роли тушунтириб беришади;

- Маънавиятнинг аҳамияти Маъна-виятнинг шахс сиёсий фаоллигини ошириш омили эканлиги ва

бир-биридан фарқи, ўзаро боғлиқлиги ва ижтимоий функциялари. Сиёсат ва сиёсий қарашларнинг маънавиятга таъсири тушунтириб беради; Маънавият ва ҳуқуқ. Ҳуқуқ ижтимоий муносабатларда одамларнинг расман тенглик тамойилларини ифодаловчи меъёр эканлиги ва унинг маънавий илдизлари. Ҳуқуқий меъёрларни белгилашда жамият аъзолари маънавий даражаларининг аҳамияти. Ўрганиш зарурлигини кўрсатиб беради;	уларни айтиб беришади;
Ўқиш усуллари ва техникаси	Муаммоли усул, кўргазмали–маъруза, мунозара, техника: аклий хужум, блиц-сўров, презентация
Ўқитиш воситалари	Лазерли проектор, кўрсатма материаллар, инфор­мацион таъминот.
Ўқиш шакли	Жамоа бўлиб ишлаш, Гуруҳларда ишлаш
Ўқиш шарт-шароитлари	Техник воситалар билан таъминланган аудитория

**“Маънавият ва иқтисодиёт, уларнинг ўзаро муносабати ва жамият ҳаётида
тутган урни” маъруза конференцияни технологик картаси**

(1– дарс)

Иш жара- енлари	Фаолият мазмуни	
	Ўқитувчи	Талаба

Тайёрлов Босқичи	1.1. Маъруза учун докладлар мавзуси билан таништиради.(1 илова) 1.2. Мавзу келажак учун аҳамияти катта эканлигини таъкидлайди. 1.3. Мавзу учун зарур бўлган адабиётлар рўйхати билан таништиради. 1.4. Мавзуларни танлашни уюштиради. 1.5. Докладчиларга мавзунинг режаси бўйича консультация беради. 1.6. Қолган талабаларга мавзу бўйича саволлар тузиб келишни айтади.(2 илова). 1.7. Докладчиларни, рецензентларни, оппонентларни баҳолаш мезонлари ва кўрсаткичлари билан таништиради. 1.8. Тайёрланган докладлар билан танишиб чиқади, зарур жойларига сўроқ белгисини қўяди. Талаба ана шу жойларига қаттиқ эътибор қаратиши лозим бўлади.	Маърузаларга тайёрланишади Оппонентлар ва рецензентлар докладчиларга бириктирилади Доклад олган талабалар режа тузишади. Докладчилар учун саволлар тузишади. Маърузани баҳолаш мезонлари билан танишишади. Чиқиш учун тайёргарлик қилишади. Реферат ёзишади.
1- босқич. (5 минут) Ўқув машғулотига кириш	1.1. Мавзунинг мақсадини, ундан кутилган натижа ва дарсни ўтказиш режасини эълон қилади. 1.2. Маъруза конференцияни ўтиш тартиби билан таништиради. Эcranга “ Докладчилар, рецензентларни, оппонентларни баҳолаш мезонлари ва кўрсаткичлари”ни чиқаради(3 илова).	Тинглашади, ёзишади, саволлар бериб аниқлаштиришади.
2-босқич. Ахборот (50 минут)	2.1. Талабаларни докладлар билан чиқишларини уюштиради: 2.2. Жамоа билан докладни муҳокама қилишади. – саволлар беради(2 илова); – докладнинг асосий жиҳатларига аниқликлар киргизади. –фикрларни рағбатлантиради. – докладнинг мантикий кетма кетлигига асосий эътиборни қаратади. 2.3. Ҳар бир докладни якуний хулоса билан тамомлайди.	2.1 Иштирокчилар докладни ўқий бошлайдилар. Рецензентлар докладнинг ижобий томонлари ва камчиликлари ни айтиб ўтишади. Оппонентлар ўз фикрларини билдиришади. 2.2. Ўқувчилар жамоа билан докладни муҳокама қилишади. 2.3. Экспертлар ҳар бир мунозарани

		натijasини баҳолайдилар..
3 босқич Яқунловчи босқич (15 минут)	3.1. Натияжаларни умумлаштиради, дарсада олинган баллар жорий баҳолашда акс этишини айтиб ўтади. Дарс жараёнида олинган билимлар келгусида аҳамияти катта эканлигини таъкидлайди. 3.2. Асосий фондларга оид масалани мустақил бажариш учун топшириқ сифатида беради.(4 –илова)	3.1. Экспертлар: 1) докладчилар. Рецензентлар, оппонентларни тайёргарчилик даражасини айтишади; 2)Йиғилган балларни жамлайди ва баҳолар натижаси билан таништиради. 3.2 Тинглайдилар, аниқлаштиришади, топшириқни ёзишади.

1–илова(3.1.2)

Маъруза учун доклад мавзулари.

1. Иқтисодиёт тушинчаси ва бозор иқтисодиёти тараққиётида «Ўзбекистон йўли»нинг асосий тамойиллари.
- 2.Иқтисодиёт ва маънавиятнинг ўзаро муносабати, муштараклиги ҳамда уларнинг миллий асослари.
- 3.Президент Ислон Каримов асарларида иқтисодиёт ва маънавият масалалари

2–илова(3.1.2)

Мунозара учун саволлар ва хулосаларни шакллантириш

1–мавзу. Иқтисодиёт тушинчаси ва бозор иқтисодиёти тараққиётида «Ўзбекистон йўли»нинг асосий тамойиллари.

- 1 Иқтисодиёт тушунчаси. Ўзбекистон Республикасининг узига хос бозор иқтисодиёти йўлидан – жахон тан олган «Ўзбекистон йўлидан» ривожланиши.
- 2 Ўзбекистон миллий мустақиллигининг иқтисодий ва маънавий-маърифий асослари.
3. Иқтисодиёт фани нимани урганади?

2–мавзу. Иқтисодиёт ва маънавиятнинг ўзаро муносабати, муштараклиги ҳамда уларнинг миллий асослари.

- 1 Бозор иқтисодиёти деганда нимани тушунасиш?
2. Мустақил Ўзбекистоннинг бозор муносабатларига утишининг узига хос йўлини қандай тушунасиш?
3. Нима учун маънавият ва иқтисод ўзаро боғлиқ?

3–мавзу. Президент Ислам Каримов асарларида иқтисодиёт ва маънавият масалалари

- 1.Мустақил Ўзбекистоннинг бозор муносабатларига утишининг узига хос йўлини қандай тушунасиш?
2. Нима учун маънавият ва иқтисод ўзаро боғлиқ?
3. Тадбиркорнинг маънавий хислатларига нималар қиради?

Тест саволлари:

1. Президент Ислам Каримовнинг жаҳон молиявий инқирозига бағишланган янги асарининг номланиши тўғри акс етган қаторни қўрсатинг

- A. Глобал молиявий инқирознинг вужудга келиши Ўзбекистон шароитида уни бартараф етиш чоралари
- *B. Жаҳон молиявий иқтисодий инқирози, Ўзбекистон шароитида уни бартараф етишнинг йўллари ва чоралари
- C. Жаҳон молиявий инқирознинг Ўзбекистон иқтисодиётига таъсири ҳамда унинг оқибатларини олдини олиш
- D. Глобал молиявий-иқтисодий инқирознинг салбий оқибатлари ва уни Ўзбекистон мисолида бартараф етишнинг йўллари ва чоралари

2. Етакчи таҳлил ва экспетрлик марказлари глобал молиявий инқироз ҳолатини ва унинг юз бериши мумкин бўлган оқибатларига доир материалларни ўрганиш ва умулаштириш натижасида нечта асосий хулосаларга келинган?

- A. Учта
- *B. Тўртта
- C. Иккита
- D. Олтита

3. Президент Ислам Каримов томонидан Ўзбекистоннинг ижтимоий йўналтирилган бозор иқтисодиётига ўтишида нечта тамойил асос қилиб белгиланди ?

- A. Тўртта тамойилни.
- B. Учта тамойилни.
- C. Олтита тамойилни.
- *D. Бешта тамойилни.

4. Ўзбекистоннинг 2007- 2008 йиллар давомида ўзлаштирган чет эл инвестициялари ҳажми неча баробарга ошди ?

- A. 1,5 баробарга
- B. 1 баробарга
- C. 2 баробарга

*D. 2,5 баробарга

5.2008 йилда Ўзбекистонда ялпи ички маҳсулотнинг ўсиши

- *A. 9 фоизни ташкил қилди
- B. 7 фоизни ташкил қилди
- C. 12.7 фоизни ташкил қилди
- D. 8 фоизни ташкил қилди

6. 2008 йилда давлат бюджети ялпи ички маҳсулотга нисбатан

- A. 1,5 фоиз миқдорида дефицит билан бажарилди.
- B. 0,5 фоиз миқдорида профицит билан бажарилди.
- *C. 1,5 фоиз миқдорида профицит билан бажарилди.
- D. 2 фоиз миқдорида дефицитга эришилди.

7.Ўртача иш ҳақи миқдори 2008 йилда қанча пул бирлигидан ортиқ бўлди ?

- A. 250 АҚШ долларидан
- *B. 300 АҚШ долларидан
- C. 350 АҚШ долларидан
- D. 150 АҚШ долларидан

8. 2008 йилда Ўзбекистоннинг ташқи савдо айланмаси

- A. 15 фоизга ошган
- B. 20 фоизга ошган
- *C. 21,4 фоизга ошган
- D. 13 фоизга ошган

9. 2008 йилда Ўзбекистон иқтисодиётига киритилган хорижий инвестициялар ҳажми

- A. 2 миллиард АҚШ долларини ташкил этган
- *B. 1 миллиард 700 миллион АҚШ долларини ташкил этган
- C. 900 миллион АҚШ долларини ташкил этган
- D. 1 миллиард 300 миллион АҚШ долларини ташкил этган

10. 2008 йилда Ўзбекистонда ўзлаштирилган инвестицияларни молиялаштириш манбаларида корхоналар ва аҳоли маблағлари қанча фоизни ташкил этади?

- A. 35 фоизни
- B. 50 фоизни
- *C. 54 фоизни
- D. 44 фоизни

3–илова(3.1.2)

Мунозарада иштирок этувчиларни баҳолаш мезонлари ва кўрсаткичлари.

Баҳолаш мезонлари ва кўрсаткичлари (балларда)	Иштирок этувчилар			
	Докладчилар(ФИО)			
1. Доклад мазмуни (2,5): – мавзуга мослиги (1,5);	1	2	3	4

– кетма кетлиги, мантикий очиб бериши(0,5);				
– хулосанинг аниқлиги(0,5)				
2. Ахборот етказиш воситаларидан фойдаланганлиги(0,9)				
3. регламентга риоя қилганлиги(0,6)				
Жами: (максималъ 4,0)				
	Рецензентлар (фио)			
	1	2	3	4
1. Доклад тавсифи (3,0)				
Докладнинг кучли томони (1,2)				
Докладнинг заиф томони (1,2)				
2. Регламентга риоя қилгани(0,6)				
Жами: (максималъ 3,0)				
	Оппонентлар(фио)			
	1	2	3	4
1. Саволлар:				
Сони(0,3 ҳар бири учун)				
2. Тўлдириш				
Сони (0,2 ҳар бири учун)				
Мазмунига кўра(0,3)				
Жами: (максималъ 3,0)				

**“Маънавийят ва иқтисодиёт, уларнинг узаро муносабати ва жамият ҳаётида
тутган урни” кўргазмали тематик маърузани технологик картаси**

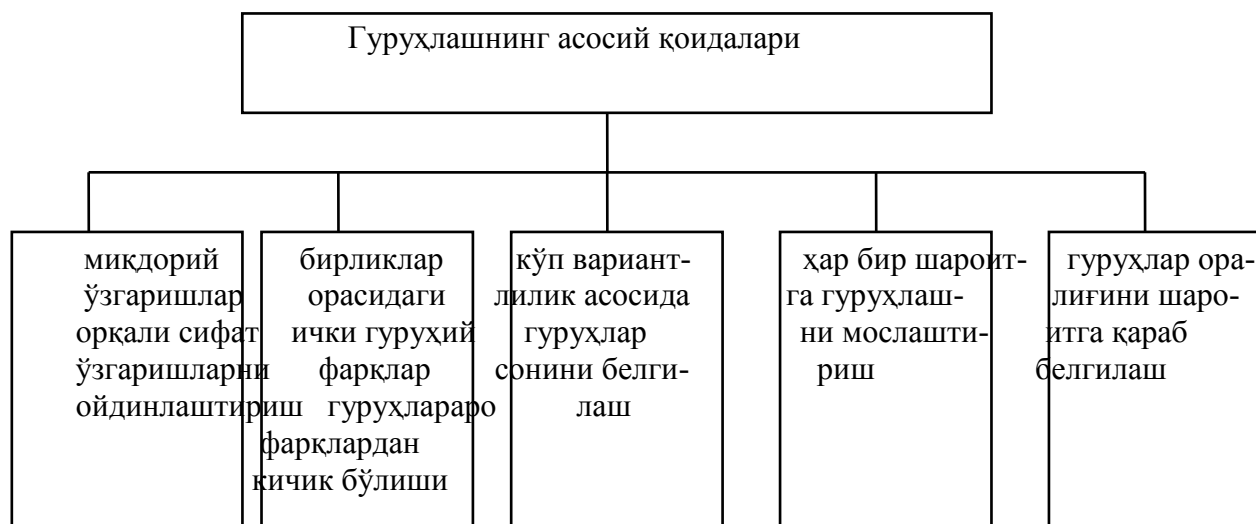
(2– дарс)

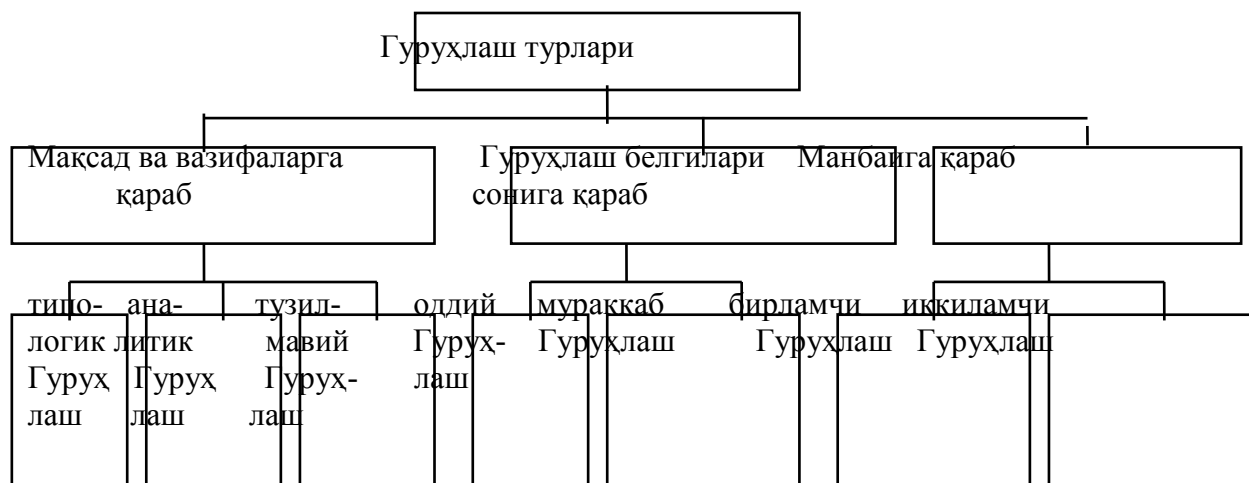
Иш жара- енлари	Фаолият мазмуни	
	Ўқитувчи	Талаба
1-босқич. (20 минут)	1.1. Ўқув дарснинг мавзуси, унинг мақсади ва режалаштирилаётган натижалар ҳақида, дарс ўтиш хусусияти ҳақида таништилади. 1.2. Ҳар бир талабага таянч тарқатма тарқатади (1-3-Илова). Таянч тарқатма материаллардан фойдаланиш кўрсатмасини оғзаки тушунтиради. 1.3. Дарснинг охирида ўтилган мавзу бўйича тест бўлишини таъкидлайди.	Эшитади.
2- босқич. (50 минут)	2.1. Маъруза ўқийди ва экранда таянч материалларни кўрсатади.(1савол Информацион жараёнлар ва кўрсаткичларни ҳисоблаш). Мазмунини очиб беради, изоҳлаб беради. Асосий жиҳатларни конспект қилдиради.	Тингловчилар 6 Гуруҳга бўлинади ва берилган

	2.2. 2 саволга Кўрсаткичларни ҳисоблаш муаммолари оид таянч материалларни кўрсатади ва тушунтиради. 2.3. Ақлий ҳужум (АХ) усули орқали қуйидаги саволларга жавоб беришга ундайди (Илова № 9) 2.4. АХ тугашидан сўнг талабаларни 6 Гуруҳга бўлади. Ва ҳар Гуруҳга катта қоғоз тарқатади. 2.5. Презентацияни бошланиши ҳақида хабар беради. 2.6. Таҳлил қилади, зарурият туғилганда қўшимча қилади. Энг охирги вариантни конспектга кўчиришни айтади.	технологик усуллар бўйича ишлайдилар. Гуруҳ лидерлари доскага қоғозларни ошишади. Жадвалдаги маълумотларни дафтарга кўчиришади.
3-босқич. (10 минут)	3.1. Ўтилган машғулот бўйича якун ясайди. 3.2. Гуруҳлар фаолияти таҳлил қилинади, баҳоланади. 3.3. Келгуси маърузада мавзунинг қолган саволлари кўрилишини айтиб ўтади.	Талабалар эшитади, ёзиб олади.

1–илова(3.1.4)

Гуруҳлашнинг асосий қоидалари.

Гуруҳлаш турлари.**АХ учун саволлар**

1. Сиёсат ва унинг йуналишларини қандай тушунасиш?
2. Ўзбекистон сиёсатининг маънавий жihatларини қандай тушунасиш?
3. Маънавият ва ҳуқуқ, уларнинг ўзаро боғлиқлиги нималарда кўринади?
4. Ҳуқуқий, демократик давлатнинг асосий белгилари нималарда деб биласиз?
5. Ўзбекистон Конституциясидан халқимиз маънавияти ва рухияти қирраларини акс эттирувчи мисоллар келтиринг.
6. Ислон Каримовнинг раҳбар ходимларнинг асосий маънавий-ахлоқий хислатлари ҳақидаги фикрларини изоҳлаб беринг.
7. Узингиз раҳбар ходим қандай хислатларга эга бўлишини истайсиз?
8. Сиёсат сўзининг маъноси нима?
9. Иқтисодиёт тушунчаси. Ўзбекистон Республикасининг узига хос бозор иқтисодиёти йўлидан – жаҳон тан олган «Ўзбекистон йўлидан» ривожланиши.
10. Ўзбекистон миллий мустақиллигининг иқтисодий ва маънавий-маърифий асослари.
11. Иқтисодиёт фани нимани урганади?
12. Бозор иқтисодиёти деганда нимани тушунасиш?
13. Мустақил Ўзбекистоннинг бозор муносабатларига утишининг узига хос йўлини қандай тушунасиш?
14. Нима учун маънавият ва иқтисод ўзаро боғлиқ?

3.2. Амалий машғулоти ўқитиш технологияси

Талабалар сони: 25 та	Дарс учун ажратилган вақт –2 соат
Ўқув машғулотининг шакли	Билимлар доирасини кенгайтиришга асосланган амалий машғулоти олиб бориш технологияси – 1 дарс

Амалий машгулотининг режа саволлари	1. Таксимот қаторларини тузишга доир масалалар ечиш. 2. Тўплам тузилмасини статистик ўрганишга доир масалалар ечиш. 3. Иқтисодий ҳодисалар ўртасидаги боғланишларни ўрганишга доир масалалар ечиш. 4. Кўп ўлчовли гуруҳлашга доир масалалар ечиш.
ўқув машгулотининг мақсади Иқтисодиёт тушунчаси. Унинг муайян ижтимоий тузумдаги ишлаб чиқариш муносабатлари мажмуи эканлиги. Эҳтиёжлар, манфаатлар инсон ҳаётий фаолиятининг ҳаракатлантирувчи кучи. Иқтисодий эҳтиёжлар ва маънавият. Иқтисодий ҳаётни шакллантириш ва ривожлантириш-маънавиятнинг ўзига хос шакли Маънавият, сиёсат-ижтимоий ҳодиса эканлиги. Уларнинг бир-биридан фарқи, ўзаро боғлиқлиги ва ижтимоий функциялари. Сиёсат ва сиёсий қарашларнинг маънавиятга таъсири. Маънавият ва ҳуқуқ. Ҳуқуқ ижтимоий муносабатларда одамларнинг расман тенглик тамойилларини ифодаловчи меъёр эканлиги ва унинг маънавий илдизлари. Ҳуқуқий меъёрларни белгилашда жамият аъзолари маънавий даражаларининг аҳамияти. Фуқаролар ҳуқуқий маданиятининг тараққий этиши жамиятда барқарорликни таъминлашнинг муҳим шарти эканлига. Ҳуқуқий маданиятни ривожлантиришда маънавий омилнинг роли	
• Педагогик вазифалар: Иқтисодиёт тушунчаси Унинг муайян ижтимоий тузумдаги ишлаб чиқариш муносабатлари мажмуи эканлиги. Эҳтиёжлар, манфаатлар инсон ҳаётий фаолиятининг ҳаракатлантирувчи кучи. Иқтисодий эҳтиёжлар ва маънавият асосларини тушунтиради; • Ислом Каримов иқтисодиёт ва маънавиятнинг ўзаро боғлиқ эканлиги тўғрисида. Маънавият жамиятнинг юксак иқтисодий тараққиётга эришишининг омили эканлиги. таҳлилини изоҳлайди; • Маънавият, сиёсат-ижтимоий ҳодиса эканлиги. Уларнинг бир-биридан фарқи, ўзаро боғлиқлиги ва ижтимоий функциялари. Сиёсат ва сиёсий қарашларнинг маънавиятга таъсири. тушунтириб беради; Маънавият ва ҳуқуқ. Ҳуқуқ ижтимоий муносабатларда одамларнинг расман тенглик тамойилларини ифодаловчи	Ўқув фаолияти натижаси: • Маънавият жамиятнинг юксак иқтисодий тараққиётга эришишининг омили эканлиги. кўрсатиб беради; • Сиёсат, давлат, синфлар, ижтимоий гуруҳлар, миллатлараро муносабатлар тизимлари ва уларнинг маънавий мезонлари тушунтириб беришади; • Ҳуқуқий меъёрларни белгилашда жамият аъзолари маънавий даражаларининг аҳамияти тавсифлаб беришади; • Бозор иқтисодиётини маънавийлик нуқтаи назаридан таҳлил қилади; Ҳуқуқий маданиятни ривожлантиришда маънавий омилнинг роли тушунтириб беришади; • Маънавиятнинг аҳамияти Маъна-виятнинг шахс сиёсий фаоллигини ошириш омили эканлиги ва уларни айтиб беришади;

меъёр эканлиги ва унинг маънавий илдизлари. Ҳуқуқий меъёрларни белгилашда жамият аъзолари маънавий даражаларининг аҳамияти. Ўрганиш зарурлигини кўрсатиб беради;	
Ўқиш усуллари ва техникаси	Семинар конференция, муаммоли семинар, техника: аклий хужум, блиц-сўров, презентация, синквейн, , “Нимага?”
Ўқитиш воситалари	Лазерли проектор, кўрсатма материаллар, информацион таъминот.
Ўқиш шакли	Жамоа бўлиб ишлаш, Гуруҳларда ишлаш
Ўқиш шарт-шароитлари	Техник воситалар билан таъминланган аудитория

Билимлар доирасини кенгайтиришга асосланган амалий машғулотнинг технологик картаси

(1– дарс)

Иш жара-енлари	Фаолият мазмуни	
	Ўқитувчи	Талаба
Тайёрлов	Тайёрланган рефератлар мазмуни билан танишиб чиқади: зарурият туғилганда савол белгисини қўяди, бу белгига эга реферат эгалари шу жойини тўлдириши лозим бўлади.	Талабалар семинар тайёрланадиларДокла дчилар учун саволлар тайёрлайдилар. Докладчилар оператив ҳолда ўзгаришлар киритадилар.
1–босқич ўқув дарсига кириш (5 мин.)	1.1. Семинарнинг мавзусини, мақсади ва ўқув фаолияти натижаларини эълон қилади ва дарсни олиб боровчи билан таништиради. 1.2. Ўқув машғулотини ўтказиш тартибини айтади, мунозара иштирокчиларига эслатма ва “ Мунозарада катнашувчиларни баҳолаш мезонлари ва кўрсаткичлари”жадвалини осиб қўяди (1 2 илова)	1.1. Дарс олиб боровчи докладчиларни, оппонентва рецезентларни ва экспертларни таништиради 1.2. 1–2 илова билан танишадилар. 1.3. Аниқлаштирувчи саволлар беришади.
2-босқич. Асосий (60 минут)	2.1. Тайёрланган докладлари билан талабаларни чиқишини ташкил қилиб беради ва қуйидагиларни айтади:	2.1. Дарсни олиб боровчи сўзни докладчига беради. Докладчи маъруза

	– материал мазмунини мантикий кетма кетлигига қарайди; – зарурият туғилганда докладчини тўхтатади ва коллектив муҳокамасига ўз эътиборини қаратади. 2.2. Доклад мазмунини коллектив муҳокамасига ташлайди: – саволлар беради (3– илова); – докладнинг асосий ҳолатини аниқлаштиради; – фикр билдиришга қизиқишни орттиради. Ҳар бир докладни қисқача хулоса билан якунлайди. 2.3. Гуруҳлар фаолияти таҳлил қилинади, баҳоланади. 2.4. Келгуси маърузада мавзунинг қолган саволлари кўрилишини айтиб ўтади. ПТЛАН	қилади. Дарс олиб боровчи сўзни аввал рецензентга, сўнгра эса оппонентга беради. Рецензент маърузанинг ижобий томонларини кўрсатади. Оппонент ўз фикрини билдиради, мунозарада иштирок этади. 2.2. Талабалар докладни коллектив мунозарасида муҳокама қилиўади. Экспертлар докладчини, рецензентни, оппонентни баҳолайдилар.
3 босқич якунловчи (15 мин)	3.1. Семинар якунини муҳокама қилишни ташкил этади: – экспертларга сўз беради; – мавзу мазмунига кўра амалий машғулот якунини қилади; – қисқача асосий жиҳатларини айтиб ўтади; – мунозарадаги саволлар жавобларига хулоса қилади; – амалий машғулот натижасига якуний баҳо беради. 3.2. Келгуси машғулот учун мустақил иш , яъни индивидуал равишда талабалар берилган масалани ечиб келиш.(4-илова)	3.1.Экспертлар: 1)Докладчилар, оппонентлар, рецензентлар тайёргарлигини ва мунозарадаги фаоллигига изоҳ беради; 2) Докладчилар, оппонентлар, рецензентлар мунозарадаги саволларга жавоб берганлиги учун қўйилган баллини қўшади ва уларга эълон қилади. 3.2.Тинглайди лар, ва вазифани ёзиб оладилар.

1– илова (3.2.1.)
Мунозарада иштирок этувчиларга эслатма

1. Мунозара муаммони ечиш усули ҳисобланади, муносабатлар аниқлаштирилмайди.
2. Қўп гапирма, бошқалар учун ҳам гапиришга имконият ярат.
3. Ўз эмоцияларингизни назорат қил, сизнинг фикрларингиз мақсадга эришин.
4. Оппонентни тушунишга ҳаракат қилинг, уни ҳурмат қилинг.
5. Ўз фикрларингиз бўлса оппонентга аниқ билдиринг.
6. Мунозара мавзусидагина баҳслашинг.
7. Ўз чиқишингиз билан бошқаларни жонига тегманг.

Мунозара ўтказиш тартиби ва регламент

1. Дарс олиб боровчи дарс мавзусини эълон қилади ва докладчига сўз беради.
2. Докладнинг давомийлиги 5 дақиқа.
3. Рецензентлар чиқиши 2 дақиқа.
4. Оппонентларни мавзуга фикр билдириши 1 дақиқа.
5. Коллектив муҳокамаси 5 –10 дақиқа.

2 –илова(3.2.1)

Мунозарада иштирок этувчиларни баҳолаш мезонлари ва кўрсаткичлари.

Баҳолаш мезонлари ва кўрсаткичлари (балларда)	Иштирок этувчилар			
	Докладчилар(ФИО)			
	1	2	3	4
1. Доклад мазмуни (2,5): – мавзуга мослиги (1,5); – кетма кетлиги, мантикий очиб бериши(0,5); – хулосанинг аниқлиги(0,5)				
2. Ахборот етказиш воситаларидан фойдаланганлиги(0,9)				
3. регламентга риоя қилганлиги(0,6)				
Жами: (максималъ 4,0)				

	Рецензентлар (фио)			
	1	2	3	4
1. Доклад тавсифи (3,0)				
Докладнинг кучли томони (1,2)				
Докладнинг заиф томони (1,2)				
2. Регламентга риоя қилгани(0,6)				
Жами: (максималъ 3,0)				
	Оппонентлар(фио)			
	1	2	3	4

1. Саволлар:				
Сони(0,3 ҳар бири учун)				
2. Тўлдириш				
Сони (0,2 ҳар бири учун)				
Мазмунига кўра(0,3)				
Жами: (максималь 3,0)				

3– илова(3.2.1)

Мунозара учун ва хулосани шакллантириш учун саволлар

1. Сиёсат ва унинг йуналишларини қандай тушунасиш?
2. Ўзбекистон сиёсатининг маънавий жихатларини қандай тушунасиш?
3. Маънавият ва ҳуқуқ, уларнинг ўзаро боғлиқлиги нимада кўринади?
4. Ҳуқуқий, демократик давлатнинг асосий белгилари нимада деб биласиз?
5. Ўзбекистон Конституциясидан халқимиз маънавияти ва рухияти қирраларини ақс эттирувчи мисоллар келтиринг.
6. Ислон Каримовнинг раҳбар ходимларнинг асосий маънавий-ахлоқий хислатлари ҳақидаги фикрларини изоҳлаб беринг.
7. Сиёсат сўзининг маъноси нима?
8. Иқтисодиёт тушунчаси. Ўзбекистон Республикасининг узига хос бозор иқтисодиёти йўлидан – жаҳон тан олган «Ўзбекистон йўлидан» ривожланиши.
9. Иқтисодиёт фани нимани урганади?
10. Бозор иқтисодиёти деганда нимани тушунасиш?
11. Нима учун маънавият ва иқтисод ўзаро боғлиқ?

(4-илова)

Индивидуал равишда ҳар бир Гуруҳ бўйича берилган масалани ечиб келиш.

Қисқача методик кўрсатмалар.

Иқтисодиёт – юнунча сўздан олинган бўлиб, уй хўжалигини бошқариш деган маънони билдиради.⁷ Иқтисодиёт – халқ хўжалиги тармоқлари, бўлимлари йиғиндиси, секторлари (саноат, қишлоқ хўжалиги, хизмат кўрсатиш) ва давлат хўжалиги бўлимлари, ишлаб чиқариш шароитлари ва элементларини ўрганувчи фан тармоғи ҳамдир.⁸

Иқтисодиёт – моддий ва маънавий ҳаётни, халқнинг турмишини билдиради. Ҳар бир кишига хўжаликда ва оилада тежамкор бўлиши, мол-мулк қадрига етиш, исрофгарчиликка йўл қўймаслик, меҳнат эвазига орттирилган барча нарсаларга тежам ва жонқуярлик билан муносабатда бўлиш, келажакда ҳақиқий уй эгаси, чинакам хўжайин бўлишда ёрдам беради. Давлат мол-мулкни кўз қорачиғидай асраш, ҳалол, пок, тўғри бўлиш қабиларни ўз ичига олади.

Иқтисод - моддий бойликлар ва маънавий Ғаниматларнинг муштараклигидан иборат – ишлаб чиқариш муносабатларининг йиғиндиси – жамиятнинг иқтисодий базасидир.

Иқтисодиёт – жуда кенг ва мураккаб тушунча. Унга биринчи навбатда шу мамлакат ёки жамиятдаги иқтисодий муносабатлар қиради, уларнинг табиати мавжуд мулкчилик муносабатлари билан белгиланади. Иқтисодиёт тушунчасига мамлакатнинг ишлаб чиқариш ҳолати, унинг жойлашиши ва динамикаси (ҳаракати) ҳам қиради. У

⁷ Йўлдошбеков Ё., муфтайдинов Ё. Иқтисодий билим асослари. Т.: «Ўқитувчи», 1997, 13-бет

⁸ Эркаев Б.А., Каримов Г.И. Бозор иқтисодиёти. Т.: «Шарп», 1997, 76-бет.

мамлакатнинг ўзига хос хусусиятлари билан боғлиқ. Иқтисодиёт кенг ва тор маъноларга эга:

Кенг маънода: Иқтисодиёт – энг аввало одамлар фаолияти, уларнинг табиатга бўлган ўзаро таъсири натижасида моддий неъматлар яратиш ва вужудга келтиришдир.

Тор маънода: Иқтисодиёт – халқ хўжалигини айрим тармоқларидаги ишлаб чиқариш, ундаги натижалар, уларнинг тақсимланиши ва истеъмол қилиниши ҳолатини ифодалайди.

Иқтисодиёт тузилишида 2 муҳим фарқ мавжуд:

1) Макроиқтисодиёт – ижтимоий хўжалик, умуммиллий иқтисодиёт, мамлакат миқёсидаги иқтисодиёт ва у ҳақидаги илмдир (ёки иқтисодиётни ривожлантириш, унинг ҳажми, сифати, ялпи даромат, бандлик, товарлар ва хизматларни кўпайтириш муаммолари ҳақидаги илмдир).

2) Микроиқтисодиёт – корхоналарда неъматлар ва хизматларни яратиш уларни истеъмол қилиш ҳамда улар ҳақидаги илмдир (ёки корхона, фирмалар, яъни иқтисодиётнинг бирламчи, бошланғич бўғини муаммолари, маҳсулот қиймати, танархи, таърифлари ҳақидаги илмдир).

СИЁСАТ – юнонча «полос» – давлат сўзидан олинган бўлиб, давлат ва жамият ишлари билан бевосита шуғулланиш жараёнини англатади.

Сиёсат - бу жамият ҳаётининг хилма-хил соҳаларида рўй берадиган оддий ва мураккаб вазифаларни ҳал қилишга, аниқ мақсадларга эришишга қаратилган фаолият ёки воситасидир.²¹

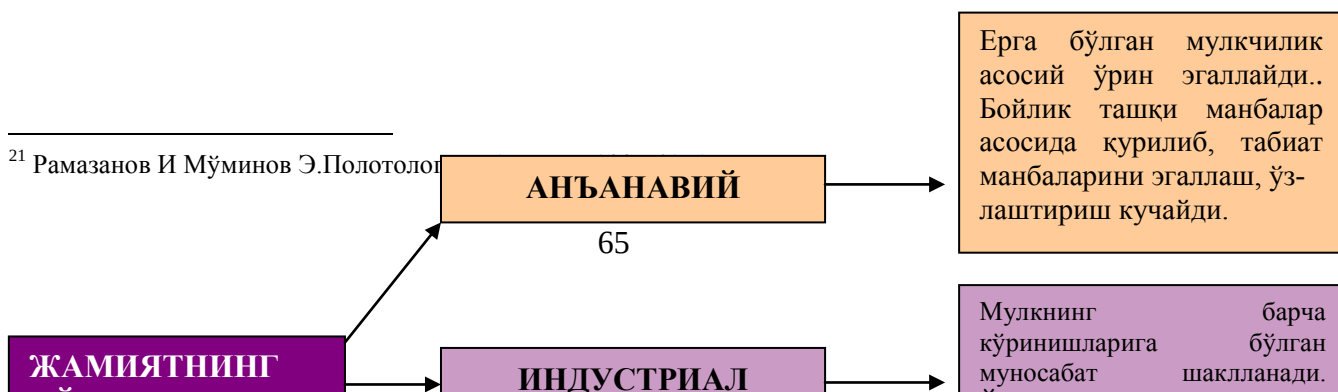
У ёки бу сиёсат юритилиши турли синфлар, ижтимоий гуруҳлар, миллат ва элатлар ўртасидаги муносабатларни уйғунлаштириш фаолиятига боғлиқ бўлиб, унинг марказида давлат туради. Ана шу давлат ҳокимиятини қўлга киритиш, сақлаб қолиш, ундан самарали фойдаланиш бош масаладир. Сиёсат юритилишидаги энг муҳим ва моҳиятли йўналиш - давлат ҳокимиятини қуришдир. Ҳар қандай сиёсат фанга асосланади, унинг илмий-назарий қоида ва хулосаларини ўзида ифода қилади. Илмий-назарий билимлар қанчалик чуқур бўлса, сиёсат ҳам шунчалик тўғри ва самарали бўлади.

ИҚТИСОДИЙ МУНОСАБАТЛАР ТИЗИМИНИНГ ВАЗИФАЛАРИ

«Бизнинг бозор муносабатларига ўтиш моделимиз республиканинг ўзига хос шароитлари ва хусусиятларини, анъаналар, урф-одатлар, турмуш тарзини ҳар томонлама ҳисобга олишга, ўтмишдаги иқтисодиётни бир ёқлама, бесунақай ривожлантиришнинг мудҳиш меросига барҳам беришга асосланади.»

Ислон Каримов.

²¹ Рамазанов И Мўминов Э.Полотоло

Ф.Тейлор: ишчиларнинг меҳнатга бўлган қизиқишини ўрганди ва 1894 йили меҳнатга ҳақ тўлаш тизимига асосланган назарияни ишлаб чиқди. Бу ғоя «Иқтисодий одам» концепцияси асосида шу нарсаларга эътибор берилди.

4- мавзу

Миллий ва умуминсоний маънавият ҳамда уларнинг узаро муносабати. Марказий осиё халқларининг қадимий маънавияти

4.1. Маърузани ўқитиш технологияси

Талабалар сони: 60 та	Дарс учун ажратилган вақт –2 соат
Ўқув машғулотининг шакли	Ахборотли маъруза –1 дарс
Ўқув машғулотининг режаси	1.Маънавият, этнос, халқлар ва мамлакатларнинг миллий онг ҳамда миллий маданиятнинг ўзига хос хусусиятлари. 2.Умуминсоний маданиятда этник умумийлик ва миллий маданиятнинг ўзаро алоқадорлиги ҳамда буюк давлатчилик назариялари. 3.Президент Ислон Каримов асарларида миллий ва умуминсоний маънавият масалаларининг таҳлили. 4.Қадимги халқ оғзаки ижодиёти ваа ёзма ёдгорликларида Марказий Осиё халқларининг маънавий ҳаёти. 5.Монийлик ва маздакчилик таълимотларида маънавият масалалари.
Ўқув машғулотининг мақсади Миллий маънавият тушунчаси, унинг миллат руҳияти, миллий онг, унинг тафаккури, хатти-ҳаракатлари, турмуш тарзи, урф-одатлар, анъаналар ва қадриятлар билан боғлиқлиги. Миллий маънавият ҳар бир миллатнинг ўзига хослиги ва умрбоқийлигини таъминловчи омил эканлиги. Қадимги халқ оғзаки ижодиёти ва ёзма ёдгорликларида Марказий Осиё халқларининг маънавий ҳаёти, урф-одатлари ва ахлоқий фа-зилатларининг ёритилиши. ("Китоби Жамшид", "Эрхўбб" афсонаси, "Зарина ва Медия Стриотия", "Тумарис", "Широқ" афсоналари). Марказий Осиёдаги энг қадимги динлар ва уларда маънавият билан боғлиқ бўлган гоялар. Зфдуштийлик. "Авесто" — зардуштийлик динининг мукдццас китоби.	
Педагогик вазифалар: Маънавият, этнослар, халқлар ва мамлакатлар ҳақида тушинтиради Миллий маънавият тушунчаси, унинг миллат руҳияти, миллий онг, унинг тафаккури, хатти-ҳаракатлари, турмуш тарзи, урф-одатлар, анъаналар ва қадриятлар билан боғлиқлиги. Миллий маънавият ҳар бир миллатнинг ўзига хослиги ва умрбоқийлигини таъминловчи омил эканлиги баён қилади. Миллий маънавиятнинг ўзига хос ривожланиш хусусиятлари.	Ўқув фаолияти натижаси: • Маънавият, этнослар, халқлар ва мамлакатлар ҳақида мустақил равишда тушунтириб беришади; • Миллий маънавият тушунчаси, унинг миллат руҳияти, миллий онг, унинг тафаккури, хатти-ҳаракатлари, турмуш тарзи, урф-одатлар, анъаналар ва қадриятлар билан боғлиқлиги ўрганиш аҳамиятини тушунтириб беришади; • Миллий маънавият ҳар бир миллатнинг ўзига хослиги ва умрбоқийлигини таъминловчи омил эканлиги; • Қадимги халқ оғзаки ижодиёти ва ёзма ёдгорликларида Марказий Осиё халқларининг маънавий ҳаёти, урф-одатлари ва ахлоқий фа-зилатларининг ёритилиши; • Марказий Осиёдаги энг қадимги динлар ва уларда маънавият билан боғлиқ бўлган гоялар аҳамиятини тушунтириб беришади;

Миллий маънавиятнинг умуминсоний маънавият даражасига кўгарилиш концепцияси таништирди. Умуминсоний маънавият таҳлили. Унинг барча миллатлар ва этносларнинг ўзига хос тамонларини ўзида мужассамлаш-тирганлигини ва эҳтиёжларини, манфаатларини акс эттириши. Қадимги халқ оғзаки ижодиёти ва ёзма ёдгорликларида Марказий Осиё халқларининг маънавий ҳаёти, урф-одатлари ва ахлоқий ғазилатларининг ёритилиши. ("Китоби Жамшид", "Эрхўбб" афсонаси, "Зарина ва Медия Стриотия", "Тумарис", "Широк" афсоналари). Марказий Осиёдаги энг қадимги динлар ва уларда маънавият билан боғлиқ бўлган гоёлар. Зфдуштиёлик. "Авесто" — зардуштиёлик динининг мукдццас китоби эканлигини тушинтиради.	.
Ўқиш усуллари ва техникаси	Муаммоли усул, кўргазмали–маъруза, мунозара, техника: аклий хужум, блиц-сўров, презентация
ўқитиш воситалари	Лазерли проектор, кўрсатма материаллар, информацион таъминот.
Ўқиш шакли	Жамоа бўлиб ишлаш, Гуруҳхларда ишлаш
Ўқиш шарт-шароитлари	Техник воситалар билан таъминланган аудитория

**“Миллий ва умуминсоний маънавият ҳамда уларнинг узаро муносабати.
Марказий осие халқларининг қадимий маънавияти” мавзусидаги ахборотли
маърузани технологик картаси
(1– дарс)**

Иш жара-енлари	Фаолият мазмуни	
----------------	-----------------	--

	Ўқитувчи	Талаба
1- босқич. (5 минут) Ўқув машғулоти Га кириш	1.1. Мавзуни, мақсадини, ундан кутиладиган натижа ва дарсни ўтказиш режасини эълон қилади.	Тинглашади, ёзишади.
2-босқич. Билимларн и фаоллашти риш (17 минут)	2.1. Экранга З/Х/У жадвалини чиқаради ва у билан ишлаш тартибини кўрсатади. Жадвални чизишни айтади, маъруза режасига мос равишда жадвални тўлдиришни айтади. 2.2. Талабаларга бажарилган топшириқларга мос равишда куйидаги саволларни беради: 1) Нимани билишарди? 2) Нима норавшан бўлиб қолди? 3) Қандай қўшимча ахборот керак? 3 ва 4 устунларни калит тушунчалардан(илова) фойдаланиб тўлдиришади. 2.3. Блиц сўров ўтказишади. Жавобларни тинглайди, муҳокамани минини Гуруҳларда давом эттиришишни айтади.	2.1. З/Х/У жадвалини кўчириб олишади, 2 устунга маъруза саволларини ёзишади. 2.2. 3 ва 4 жадвалларни тўлдиришади. 2.3. Натижаларни ўқиб эшиттиришади.
3 босқич Ахборот (55 минут)	3.1. Талабаларни жуфт жуфт бўлиб куйидаги топшириқларни бажаришга ундайди: 1) З/Х/У жадвали бўйича 1 ва 2 саволларни ўзлаштирилганлик даражасини билади. 2) 1 ва 2 саволларни ўзлаштирилмаган жойларини умумлаштиради; 3) ҳамкорликда мавжуд дарслик ва ўқув қўлланмадан фойдаланиб жавоб топишни ташкил қилади. 4) катта қоғозларга ёзиб З/Х/У бўйича презентация қилишни айтади. 3.2. Муҳокамани ташкил этади. 3.3. Жавоблардан сўнг эса: 1) аудиторияга “ Нимани билдик?” саволини беради, 2) блиц сўров ўтказишади. 3) индивидуал З/Х/У жадвалининг 5 устунини	3.1. Муаммоли саволларни ёзишади. 3.2. Жуфт жуфт бўлиб, 4 устунга калит тушунчалардан фойдаланишни айтади. З/Х/У жадвалини тўлдириша. 3.3. Презентацияга тайёргарлик қилишади. 3.4. Саволларга жавоб қайтаришади. 3.5. Индивидуал жадвални 5 устунини тўлдиришади.

	тўлдиришни айтади.	
4 босқич Якуний (5 минут)	4.1. Дарс фаолиятига якун ясайди. Фаол талабаларни рағбатлантиради. Мавзу бўйича якуний хулосани шакллантиради. 4.2. Мустақил таълим учун саволларга жавоб беришни айтади.	Тинглашади, ёзишади.

1–илова (3.1.3)

Инсерт техникаси билан ишлаш тартиби

1. Текстни ўқинг.
2. Олинган ахборотни текстнинг хошиясига қуйидаги белгилар қўйиб бир тизимга солинг:
V мавжуд ахборот, билимларга мос келади.

- (минус) мавжуд билимларга қарама қарши
Қ(плюс) янги ахборот бўлиб ҳисобланади.
? ноаниқ ва аниқлик киритилиши лозим ҳисобланади.

2–илова (3.1.3)

З/Х/У техникаси билан ишлаш қоидалари

1. Инсерт техникасидан фойдаланиб текстни ўқиб чиқинг.
 2. Индивидуал ҳолда олинган ахборотларни бир тизимга келтиринг.
- З/Х/У жадвали (Биламан/ Билишни ҳохлайман/ Билдим)**

№	Мавзу саволлари	Биламан	Билишни ҳохлайман	Билдим
1	2	3	4	5
1				
2				
3				

3–илова (3.1.3)

Калит тушунчалар

1. Авесто 2. Зардуштийлик 3. Миллий маънавият 4. Умуминсоний 5. Миллий 6. Моний 7. Маздакийлик 8. Халқ озаки ижоди 9. Алпомиш	11. Широқ 12. Эрхубби 13. Гўрўғли 14. Зарина ва Медия Стриотия , 15. Қадимги қўлёзмалар 16. Ёдгорликлар 17. Суғдиёна
---	--

10. Тумарис	
-------------	--

4–илова (4.1.3)

Миллатнинг ўзлигини англаш тушунчаларининг таркибий қисмлари қуйидагилардан иборат:

1	Миллий бирликни ва бошқа этносларнинг мавжудлигини тушиниб етиш.
2	Миллий қадриятлар: тил, туғилиб ўсган жой, маданиятга (кенг маънода) содиқлик.
3	Миллий манфаатларни тушиниб етиш.
4	Миллий мустақиллик ва миллий тараққиётга интилиш.
5	Ватанпарварлик.

5–илова (5.1.3)

Шахс миллий ўзлигини англаш тушунчасини таркибий қисмлари қуйидагилардан иборат:

1	Миллат (этнос)га мансублигини англаш.
2	Мазкур миллатнинг инсоният тараққиётидаги тарихий ўрнини англаш.
3	Миллий қадриятларга садоқат.
4	Миллий тараққиётга виждонан хизмат қилиш.

6–илова (6.1.3)

Абу Райхон Беруний «Авестон»нинг ватани ҳақида гапириб Озарбайжонда пайдо бўлган, дейди ва «Қадимги халқлардан қолган ёдгорликлар» асарида Зардуштни сохта пайғамбарлар рўйхатида келтиради. Зардушт дини қадимий Хуросон, Форо, Ироқ, Мўғул, Балхдан тортиб, Сурия ерларигача тарқалганини айтади.

Берунийнинг таъкидлашича китоб 30 қисмдан иборат, 12 қисми сақланиб қолган.
3 босқичдан иборат:

- 1) Яшта (синфий жамиятгача бўлган давр)
- 2) Гита – Ягона яхшилик худоси Ахура Мазда ҳақида яратди. Ажал элчиси Ахрамон ўликларни ерга кўмишдек ярамас одатни чиқарди. Зардуштийлар ўликларни дафн этмай, йиртқичларга ем қилиб беради. Ҳозир ҳам Эрондан кўчиб борган оташпарастилар бу одатни сақлаб қолган. Ажал элчиси ўликларни ёндириш ярамас одатини чиқарган.
- 3) Кўп худолик Яшта ва Ягона худолик Гита ўртасидаги кураш.

“Миллий ва умуминсоний маънавият ҳамда уларнинг ўзаро муносабати.
Марказий осий халқларининг қадимий маънавияти”
мавзусидаги амалий машғулоти ўқитиш технологияси

Талабалар сони: 25 та	Дарс учун ажратилган вақт -2 соат
Ўқув машғулотининг шакли	Билимлар доирасини кенгайтиришга асосланган семинар -1 дарс
<i>Амалий машғулотининг режа саволлари</i>	1.Маънавият, этнос, халқлар ва мамлакатларнинг миллий онг ҳамда миллий маданиятнинг ўзига хос хусусиятлари. 2.Умуминсоний маданиятда этник умумийлик ва миллий маданиятнинг ўзаро алоқадорлиги ҳамда буюк давлатчилик назариялари. 3.Президент Ислам Каримов асарларида миллий ва умуминсоний маънавият масалаларининг таҳлили. 4.Қадимги халқ оғзаки ижодиёти ваа ёзма ёдгорликларида Марказий Осиё халқларининг маънавий ҳаёти. 5.Монийлик ва маздакчилик таълимотларида маънавият масалалари.
Ўқув машғулотининг мақсади Миллий маънавият тушунчаси, унинг миллат руҳияти, миллий онг, унинг тафаккури, хатти-ҳаракатлари, турмуш тарзи, урф-одатлар, анъаналар ва қадриятлар билан боғлиқлиги. Миллий маънавият ҳар бир миллатнинг ўзига хослиги ва умрбоқийлигини таъминловчи омил эканлиги. Қадимги халқ оғзаки ижодиёти ва ёзма ёдгорликларида Марказий Осиё халқларининг маънавий ҳаёти, урф-одатлари ва ахлоқий фа-зилатларининг ёритилиши. ("Китоби Жамшид", "Эрхўбб" афсонаси, "Зарина ва Медия Стриотия", "Тумарис", "Широк" афсоналари). Марказий Осиёдаги энг қадимги динлар ва уларда маънавият билан боғлиқ бўлган гоялар. Зардуштийлик. "Авесто" — зардуштийлик динининг муқддас китоби.	
• Педагогик вазифалар:	Ўқув фаолияти натижаси:

Маънавият, этнослар, халқлар ва мамлакатлар ҳақида тушинтиради Миллий маънавият тушунчаси, унинг миллат руҳияти, миллий онг, унинг тафаккури, хатти-ҳаракатлари, турмуш тарзи, урф-одатлар, анъаналар ва қадриятлар билан боғлиқлиги. Миллий маънавият ҳар бир миллатнинг ўзига хослиги ва умрбоқийлигини таъминловчи омил эканлиги баён қилади. Миллий маънавиятнинг ўзига хос ривожланиш хусусиятлари. Миллий маънавиятнинг умуминсоний маънавият даражасига кўғарилиш концепцияси таништирди. Умуминсоний маънавият таҳлили. Унинг барча миллатлар ва этносларнинг ўзига хос тамонларини ўзида мужассамлаш-тирганлигини ва эҳтиёжларини, манфаатларини акс эттириши. Қадимги халқ оғзаки ижодиёти ва ёзма ёдгорликларида Марказий Осиё халқларининг маънавий ҳаёти, урф-одатлари ва ахлоқий ғазилатларининг ёритилиши. ("Китоби Жамшид", "Эрхўбб" афсонаси, "Зарина ва Медия Стриотия", "Тумарис", "Широк" афсоналари). Марказий Осиёдаги энг қадимги динлар ва уларда маънавият билан боғлиқ бўлган гоёлар. Зфдуштилик. "Авесто" — зардуштилик динининг мукддас китоби эканлигини	• Маънавият, этнослар, халқлар ва мамлакатлар ҳақида мустақил равишда тушунтириб беришади; • Миллий маънавият тушунчаси, унинг миллат руҳияти, миллий онг, унинг тафаккури, хатти-ҳаракатлари, турмуш тарзи, урф-одатлар, анъаналар ва қадриятлар билан боғлиқлиги ўрганиш аҳамиятини тушунтириб беришади; • Миллий маънавият ҳар бир миллатнинг ўзига хослиги ва умрбоқийлигини таъминловчи омил эканлиги; • Қадимги халқ оғзаки ижодиёти ва ёзма ёдгорликларида Марказий Осиё халқларининг маънавий ҳаёти, урф-одатлари ва ахлоқий ғазилатларининг ёритилиши; • Марказий Осиёдаги энг қадимги динлар ва уларда маънавият билан боғлиқ бўлган гоёлар аҳамиятини тушунтириб беришади; •
<i>Ўқиш усуллари ва техникаси</i>	Кўргазмали–маъруза, техника: аклий хужум, блиц-сўров, презентация
<i>ўқитиш воситалари</i>	Лазерли проектор, кўрсатма материаллар, информатсион таъминот.

Ўқиш шакли	Жамоа бўлиб ишлаш, Гуруҳларда ишлаш
Ўқиш шарт-шароитлари	Техник воситалар билан таъминланган аудитория

**2.2.1. Билимлар доирасини кенгайтиришга асосланган семинарнинг
технологик картаси
(1– дарс)**

Иш жара- енлари	Фаолият мазмуни	
	Ўқитувчи	Талаба
1–босқич ўқув дарсига кириш (5 мин.)	1.1. Семинарнинг мавзусини, мақсади ва ўқув фаолияти натижаларини эълон қилади ва дарсни олиб боровчи билан таништиради ҳамда баҳолаш мезонлари ва кўрсаткичлари билан таништиради (1–илова)	1.1. Эшитадилар ва баъзи аниқликлар киритадилар.
2–босқич. Асосий (70мин)	2.1. Талабаларни 3 та Гуруҳга ажратади, ўқув топшириқларини топширади, Гуруҳларда ишлаш қоидасини ёдга солади(2–илова). Топшириқлар тугаганидан сўнг, Гуруҳ номидан презентацияга чиқувчи талабани ўқитувчини ўзи танлашини айтади. қандай қўшимча материаллардан фойдаланиш мумкинлигини айтади. Гуруҳлар ишини ташкил этади, назоратчи сифатида иштирок этади: – ишлаётган Гуруҳларни назорат қилади, лекин бошқармайди; – индивидуал ишлашга эътибор қаратади; – “Нега ундай деб ҳисоблайсиз?” каби очик саволлар билан муножамат қилади.	2.1. Ўқув материаллари билан танишишади, Гуруҳ ичида савол ва топшириқлар ни ўзаро тақсимлашади, коллектив томонидан чиқиш муҳокама қилинади, чиқиш учун таёргарлик қилишади, презентация қўғозларини тўлдиришади. Гуруҳ лидерлар ўзаро ўзлаштирилганликни текширишади. 2.2. Тест саволларига жавоб беришади.

	2.2. Мустақил ишлаш учун саволлар ва машқлар. берилади. (3–илова)	
3-босқич. Якуний (10 минут)	3.1. Ўзаро баҳолаш бўйича якун қилади, ўқув фаолияти натижасини айтиб ўтади. Олинган билим ва кўникмаларни келажак учун аҳамиятини айтиб ўтади. 3.2. Мустақил иш сифатида ўтилган амалий машғулот натижаси сифатида талабалар ўзларига саволлар тузиб келишини айтади ва ҳар бир талаба ўзаро саволлар билан алмашишини айтади.	3.1. Ўзаро баҳолаш мезонларини муҳокама қилишади. 3.2. Мустақил иш вазифасини ёзиб олишади.

1–илова(2.2.2)

Семинарни баҳолаш мезонлари ва кўрсаткичлари

Гуруҳларда ишлашнинг ўзаро баҳолаш мезонлари	Максимал балл	1 Гуруҳ	2 Гуруҳ	3 Гуруҳ
Саволга жавоб	0,3			
Топшириқ	1,0			
Гуруҳнинг фаоллиги	0,2			
Жами	1,5			

Гуруҳ	Гуруҳлар учун умумий баллар		
	1	2	3
1	–		
2		–	
3			–
Ҳар бир Гуруҳ учун умумий жами сумма			
Умумий балларни 3 га бўлганини			

2–илова(2.2.2) Ўқув топшириғи

1-Гуруҳ

1. Исломгача миллий маънавиятимиз тараққиёти тушнантиринг
2. Ислом минтақа маданияти тақомилида миллий маънавиятимизнинг ўрни ва мавқеи айтинг

3. Янги давр жаҳон маданияти ва миллий маънавиятимиз тақомилини тушинтиринг

2-Гуруҳ

1. Маънавият илдиэлари мустаҳкам миллатнинг келажаги порлоқлиги ва унинг букилмас қудратга эга эканлиги. Ҳар бир мил-латнинг умуминсоний маънавиятидан муносиб ўрин эгаллашга интилиш тамойилларини тушинтиринг.

2. Маънавиятда миллий маҳдудлик ва айирмачиликка интилишнинг салбий оқибатларини тушинтиринг.

3. Миллатчилик, буюк давлатчилик ва ирқчилик маънавий қашшоқликнинг жирканч белгиси эканлиги мисоллари билан тушинтиринг.

3-Гуруҳ

1. Монийлик таълимотида маънавият масалаларининг талкин қилинг.

2. Ўрхун-Енисей ёзма ёдгорликларида қадимги туркий халқларнинг ўз ватанини севиш, ўз халқига садоқати, жангларда мардлик ва жасорат кўрсатиш каби ахлоқий фазилатларнинг ифода этинг.

3. Қадимги қўлёзма ва оғзаки ижод манбалари маънавият илдиэ-лари ва уларни ўрганишнинг маънавий тикланишда тугган аҳамияти тушинтиринг.

3–илова(2.2.2)

Талабалар саволлар тузиб келиши зарур бўлган саволлар

Мустақил ишлаш учун саволлар ва машқлар.

1. Ўзбекистон Конституциясидан халқимиз маънавияти ва рухияти кирраларини акс эттирувчи мисоллар келтиринг.

2. Ислон Каримовнинг рахбар ходимларнинг асосий маънавий-ахлоқий хислатлари ҳақидаги фикрларини изохлаб беринг.

3. Узингиз рахбар ходим қандай хислатларга эга булишини истайсиз?

4. Қадимги халқ оғзаки ижодиёти ва ёзма ёдгорликларида маънавият масалалари.

5. „Авесто“да инсон, унинг маънавияти масалалари.

6. Монийлик ва маздакизм таълимотларида маънавият масалалари.

7. Миллий маънавият.

8. Умуминсоний маънавият деганда нимани тушунализ?

5-мавзу	Ислон динида инсон маънавияти масаласи. Тасаввуф таълимотида шахснинг маънавий киёфаси
---------	---

5.1. Маърузани ўкитиш технологияси

Талабалар сони: 45 та	Дарс учун ажратилган вақт –2 соат
ўқув машғулотининг шакли	Конференция маъруза

<i>Ўқув машгулотининг режаси</i>	РЕЖА: 1. Ислом ва маънавият ҳамда Қуръони Карим ва Ҳадиси шарифларда инсон маънавияти масалалари. 2. Тасаввуф тушунчаси, асосий оқимлари ва унинг маънавий-ғоявий мазмуни. 3. Мустақиллик ва ислом маънавий-ахлоқий кадриятларнинг тикланиши.
Ўқув машгулотининг мақсади. Ислом ва маънавият. Қуръони Карим мусулмонларнинг муқаддас китоби. Унда маънавият тушунчаси ва шахснинг маънавий қиёфасининг мезонлари. Шариатда ҳуқуқ ва ахлоқ меъёрларининг бирлиши. Ислом динида ҳалол ва ҳаром, фарз, суннат, макруҳ, яхшилик ва ёмонлик, савоб ва гуноҳ инсофлилик, виждонлилик, меҳр ва шафқатлилик, ростгўйлик, фирибгарлик, зўравонлик, ўғирлик, босқинчилик, таъмагирлик ва порахўрлик тушунчалари.	
Педагогик вазифалар: Ислом динида ота-онага меҳр-муҳаббат, ғамхўрлик, қариндошчилик, фарзанд тарбияси, оилага садоқат, тенглик ва биродарлик, ҳурмат ва эҳтиром, софдиллик ва самимийлик, ўзаро ёрдам ва камтарлик, саломлашиш ва дўстлашиш, муайян ҳуқуқий меъёрларни эътироф этиш ва уларга риоя қилиш, жамиятда тартиб интизом ва осойишталикни сақлаш масалалари ва уларнинг маънавий юксакликни таъминлашдаги роли. Тасаввуф тушунчаси ва унинг маънавий — ғоявий илдизлари. Назарий ва амалий тасаввуф. Тасаввуф нафс ва ақд ҳақидаги таълимотнинг таҳлили. Тасаввуфнинг асосий оқимлари ва уларнинг ғоявий мазмуни ва инсоннинг маънавий камолотида тугган ўрни.	Ўқув фаолияти натижаси: • Ислом ва маънавият. Қуръони Карим мусулмонларнинг муқаддас китоби. айтиб беради; • Ислом динида ҳалол ва ҳаром, фарз, суннат, макруҳ, яхшилик ва ёмонлик, савоб ва гуноҳ инсофлилик, виждонлилик, меҳр ва шафқатлилик, ростгўйлик, фирибгарлик, зўравонлик, ўғирлик, босқинчилик, таъмагирлик ва порахўрлик тушунчалари. тушунтириб беришади; Тасаввуф тушунчаси ва унинг маънавий — ғоявий илдизлари; • Тасаввуфнинг асосий оқимлари ва уларнинг ғоявий мазмуни ва инсоннинг маънавий камолотида тугган ўрни санаб беради; • Марказий Осиёда яшаб ижод этган буюк суфижлар ва муга-факкирларнинг шахс маънавий камолати ҳақидаги таълимотларини айтиб беради;
<i>Ўқиш усуллари ва техникаси</i>	Кўргазмали—маъруза, техника: аклий хужум, блиц-сўров, презентация
<i>Ўқитиш воситалари</i>	Лазерли проектор, кўрсатма материаллар, инфор­мацион таъминот.

Ўқиш шакли	Жамоа бўлиб ишлаш, Гуруҳларда ишлаш
Ўқиш шарт-шароитлари	Техник воситалар билан таъминланган аудитория

**«Ислом динида инсон маънавияти масаласи.
Тасаввуф таълимотида шахснинг маънавий кифолати»
маъруза конференцияни технологик картаси**

(1– дарс)

Иш жараёнлари	Фаолият мазмуни	
	Ўқитувчи	Талаба
Тайёрлов Босқичи	1.3. Маъруза учун докладлар мавзуси билан таништилади.(2- илова) 1.4. Мавзу келажак учун аҳамияти катта эканлигини таъкидлайди. 1.5. Мавзу учун зарур бўлган адабиётлар рўйхати билан таништилади. 1.6. Мавзуларни танлашни уюштилади. 1.7. Докладчиларга мавзунинг режаси бўйича консультация беради. 1.8. Қолган талабаларга мавзу бўйича саволлар тузиб келишни айтади.(3- илова). 1.10. Докладчиларни, рецензентларни, оппонентларни баҳолаш мезонлари ва кўрсаткичлари билан таништилади. 1.11. Тайёрланган докладлар билан танишиб чиқади, зарур жойларига сўроқ белгисини қўяди. Талаба ана шу жойларига қаттиқ эътибор қаратиши лозим бўлади.	Маърузаларга тайёрланишади Оппонентлар ва рецензентлар докладчиларга бириктирилади Доклад олган талабалар режа тузишади. Докладчилар учун саволлар тузишади. Маърузани баҳолаш мезонлари билан танишишади. Чиқиш учун тайёргарлик қилишади. Реферат ёзишади.
1- босқич. (5 минут) Ўқув машғулотига кириш	а. Мавзуни, мақсадини, ундан кутиладиган натижа ва дарсни ўтказиш режасини эълон қилади. б. Маъруза конференцияни ўтиш тартиби билан таништилади. Экрanga “ Докладчилар, рецензентларни, оппонентларни баҳолаш мезонлари ва кўрсаткичлари”ни чиқаради(3 илова).	Тинглашади, ёзишади, саволлар бериб аниқлаштиришади.
2-босқич. Ахборот (50 минут)	2.1. Талабаларни докладлар билан чиқишларини уюштилади:	2.1 Иштирокчилар докладни ўқий бошлайдилар.

	2.2. Жамоа билан докладни муҳокама қилишади. – саволлар беради(2 илова); – докладнинг асосий жиҳатларига аниқликлар киргизади. –фикрларни рағбатлантиради. – докладнинг мантиқий кетма кетлигига асосий эътиборни қаратади. 2.3. Ҳар бир докладни якуний хулоса билан тамомлайди.	Рецензентлар докладнинг ижобий томонлари ва камчиликларини айтиб ўтишади. Оппонентлар ўз фикрларини билдиришади. 2.2. Ўқувчилар жамоа билан докладни муҳокама қилишади. 2.3. Экспертлар ҳар бир мунозарани натижасини баҳолайдилар..
3 босқич Яқунловчи босқич (15 минут)	3.1. Натижаларни умумлаштиради, дарсда олинган баллар жорий баҳолашда акс этишини айтиб ўтади. Дарс жараёнида олинган билимлар келгусида аҳамияти катта эканлигини таъкидлайди. 3.2. Мавзуга оид саволларига жавоб қайтариш учун қисқа тушунтириб беради. (4 –илова)	3.1. Экспертлар: 1) докладчилар. Рецензентлар, оппонентларни тайёргарчилик даражасини айтишади; 2)Йиғилган балларни жамлайди ва баҳолар натижаси билан таништиради. 3.2 Тинглайдилар, аниқлаштиришади, топшириқни ёзишади.

1–илова(3.1.2)

Мунозарада иштирок этувчиларни баҳолаш мезонлари ва кўрсаткичлари.

Баҳолаш мезонлари ва кўрсаткичлари (балларда)	Иштирок этувчилар			
	Докладчилар(ФИО)			
	1	2	3	4
1. Доклад мазмуни (2,5): – мавзуга мослиги (1,5); – кетма кетлиги, мантикий очиб бериши(0,5); – хулосанинг аниқлиги(0,5)				
2. Ахборот етказиш воситаларидан фойдаланганлиги(0,9)				
3. регламентга риоя қилганлиги(0,6)				
Жами: (максималь 4,0)				
	Рецензентлар (фио)			
	1	2	3	4
1. Доклад тавсифи (3,0)				
Докладнинг кучли томони (1,2)				
Докладнинг заиф томони (1,2)				
2. Регламентга риоя қилгани(0,6)				
Жами: (максималь 3,0)				
	Оппонентлар(фио)			
	1	2	3	4
1. Саволлар:				
Сони(0,3 ҳар бири учун)				
2. Тўлдириш				
Сони (0,2 ҳар бири учун)				
Мазмунига кўра(0,3)				
Жами: (максималь 3,0)				

2–илова(5.1.2)

Маъруза учун доклад мавзулари.

1.Ислом ва маънавият.

2.Қуръони Карим мусулмонларнинг муқаддас китоби. Унда маънавият тушунчаси ва шахснинг маънавий қиёфасининг мезонлари.

3.Шариатда ҳуқуқ ва ахлоқ меъёрларининг бирлиши. Ислом динида ҳалол ва ҳаром, фарз, суннат, макруҳ, яхшилик ва ёмонлик, савоб ва гуноҳ инсофлилик, виждонлилик, меҳр ва шафқатлилик, ростгўйлик, фирибгарлик, зўравонлик, ўғирлик, босқинчилик, таъмағирлик ва порахўрлик тушунчалари.

4. Ислом динида ота-онага меҳр-муҳаббат, ғамхўрлик, қариндошчилик, фарзанд тарбияси, оилага садоқат, тенглик ва биродарлик, ҳурмат ва эҳтиром, софдиллик ва самимийлик, ўзаро ёрдам ва камтарлик, саломлашиш ва дўстлашиш, муайян ҳуқуқий меъёрларни эътироф этиш ва уларга риоя қилиш, жамиятда тартиб интизом ва осойишталикни сақлаш масалалари ва уларнинг маънавий юксакликни таъминлашдаги роли.

5.Тасаввуф тушунчаси ва унинг маънавий — ғоявий илдизлари. Назарий ва амалий тасаввуф. Тасаввуф нафс ва ақд ҳақидаги таълимотнинг таҳлили. Тасаввуфнинг асосий оқимлари ва уларнинг ғоявий мазмуни ва инсоннинг маънавий камсшатида тугац ўрни.

3–илова(5.1.2)

Мунозара учун саволлар

1. Иймон деганда нимани тушунаси?
2. Диний ва дунёвий иймонни қандай тушунаси?
3. Инсон иймонлилиги қирраларини изохланг.
4. Инсонийликнинг муҳим шартлари нималардан иборат?
5. Иймонлилик тушунчаларини сананг.
6. Нима учун поклик ва ҳалоллик иймонли бўлишнинг асосий шарти саналади?
7. Инсоннинг камтарлик фазилатлари нималарда деб биласиз?

5.2.

«Ислом динида инсон маънавияти масаласи. Тасаввуф таълимотида шахснинг маънавий қиёфаси» мавзусидаги амалий машғулоти ўқитиш технологияси

Талабалар сони: 45 та	Дарс учун ажратилган вақт —4 соат
Ўқув машғулотининг шакли	Мунозара семинарни олиб бориш технологияси – 1 дарс Билимлар доирасини кенгайтиришга асосланган амалий машғулоти олиб бориш технологияси-2 дарс
Амалий машғулотининг режа саволлари	1-Машғулоти (2 соат) 1. Ислом ва маънавият ҳамда Қуръони Карим ва Ҳадиси шарифларда инсон маънавияти масалалари. 2.Тасаввуф тушунчаси, асосий оқимлари ва унинг маънавий-ғоявий мазмуни. 3. Мустақиллик ва ислом маънавий-ахлоқий қадриятларнинг тикланиши.
Ўқув машғулотининг мақсади Ислом ва маънавият. Қуръони Карим мусулмонларнинг муқаддас китоби. Унда маънавият тушунчаси ва шахснинг маънавий қиёфасининг	

мезонлари. Шариатда ҳуқуқ ва ахлоқ меъёрларининг бирлиши. Ислом динида ҳалол ва ҳаром, фарз, суннат, макруҳ, яхшилик ва ёмонлик, савоб ва гуноҳ инсофлилик, виждонлилик, меҳр ва шафқатлилик, ростгўйлик, фирибгарлик, зўравонлик, ўғирлик, босқинчилик, таъмагирлик ва порахўрлик тушунчалари.	
Педагогик вазифалар: Ислом динида ота-онага меҳр-муҳаббат, ғамхўрлик, қариндошчилик, фарзанд тарбияси, оилага садоқат, тенглик ва биродарлик, ҳурмат ва эҳтиром, софдиллик ва самимийлик, ўзаро ёрдам ва камтарлик, саломлашиш ва дўстлашиш, муайян ҳуқуқий меъёрларни эътироф этиш ва уларга риоя қилиш, жамиятда тартиб интизом ва осойишталикни сақлаш масалалари ва уларнинг маънавий юксакликни таъминлашдаги роли. Тасаввуф тушунчаси ва унинг маънавий — ғоявий илдизлари. Назарий ва амалий тасаввуф. Тасаввуф нафс ва ақд ҳақидаги таълимотнинг таҳлили. Тасаввуфнинг асосий оқимлари ва уларнинг ғоявий мазмуни ва инсоннинг маънавий камолотида тутган ўрни.	Ўқув фаолияти натижаси: • Ислом ва маънавият. Қуръони Карим мусулмонларнинг муқаддас китоби. айтиб беради; • Ислом динида ҳалол ва ҳаром, фарз, суннат, макруҳ, яхшилик ва ёмонлик, савоб ва гуноҳ инсофлилик, виждонлилик, меҳр ва шафқатлилик, ростгўйлик, фирибгарлик, зўравонлик, ўғирлик, босқинчилик, таъмагирлик ва порахўрлик тушунчалари. тушунтириб беришади; Тасаввуф тушунчаси ва унинг маънавий — ғоявий илдизлари; • Тасаввуфнинг асосий оқимлари ва уларнинг ғоявий мазмуни ва инсоннинг маънавий камолотида тутган ўрни санаб беради; • Марказий Осиёда яшаб ижод этган буюк суфижлар ва муга-факирларнинг шахс маънавий камолати ҳақидаги таълимотларини айтиб беради;
Ўқиш усуллари ва техникаси	Семинар конференция, муаммоли семинарли-маъруза, техника: аклий ҳужум, блиц-сўров, презентация
Ўқитиш воситалари	Лазерли проектор, кўрсатма материаллар, информацион таъминот.
Ўқиш шакли	Жамоа бўлиб ишлаш, Гуруҳларда ишлаш
Ўқиш шарт-шароитлари	Техник воситалар билан таъминланган аудитория

Мунозара семинарни технологик картаси

(1– дарс)

Иш жараенлари	Фаолият мазмуни	
	Ўқитувчи	Талаба
Тайёрлов	Тайёрланган рефератлар мазмуни билан танишиб	Талабалар

	чиқади: зарурият туғилганда савол белгисини қўяди, бу белгига эга реферат эгалари шу жойини тўлдириши лозим бўлади.	семинар тайёрланадилар Докладчилар учун саволлар тайёрлайдилар. Докладчилар оператив ҳолда ўзгаришлар киритадилар.
1–босқич ўқув дарсига кириш (5 мин.)	1.1. Семинарнинг мавзусини, мақсади ва ўқув фаолияти натижаларини эълон қилади ва дарсни олиб борувчи билан таништиради. 1.2. Ўқув машғулотини ўтказиш тартибини айтади, мунозара иштирокчиларига эслатма ва “ Мунозарада қатнашувчиларни баҳолаш мезонлари ва кўрсаткичлари”жадвалини осиб қўяди (1 2 илова)	1.1. Дарс олиб борувчи докладчиларни, оппонентва рецензентларни ва экспертларни таништиради 1.2. 1–2 илова билан танишадилар. 1.3. Аниқлаштирувчи саволлар беришади.
2-босқич. Асосий (60 минут)	2.1. Тайёрланган докладлари билан талабаларни чиқишини ташкил қилиб беради ва қуйидагиларни айтади: – материал мазмунини мантиқий кетма кетлигига қарайди; – зарурият туғилганда докладчини тўхтатади ва коллектив муҳокамасига ўз эътиборини қаратади. 2.2. Доклад мазмунини коллектив муҳокамасига ташлайди: – саволлар беради (3– илова); – докладнинг асосий ҳолатини аниқлаштиради; – фикр билдиришга қизиқишни орттиради. Ҳар бир докладни қисқача хулоса билан якунлайди. 3.2. Гуруҳлар фаолияти таҳлил қилинади, баҳоланади. 3.3. Мустақил таълим сифатида масаланаи ечиб келишни айтади.(4–илова)	2.1. Дарсни олиб борувчи сўзни докладчига беради. Докладчи маъруза қилади. Дарс олиб борувчи сўзни аввал рецензентга, сўнгра эса оппонентга беради. Рецензент маърузанинг ижобий томонларини кўрсатади. Оппонент ўз фикрини билдиради, мунозарада иштирок этади. 2.2 Талабалар

		докладни коллектив мунозарасида муҳокама қилиўади. Экспертлар докладчини, рецензентни, оппонентни баҳолайдилар.
3 босқич яқунловчи (15 мин)	3.1. Семинар якунини муҳокама қилишни ташкил этади: – экспертларга сўз беради; – мавзу мазмунига кўра амалий машғулот якунини қилади; – қисқача асосий жиҳатларини айтиб ўтади; – мунозарадаги саволлар жавобларига хулоса қилади; – амалий машғулот натижасига якуний баҳо беради. 3.3. Келгуси машғулот учун мустақил иш беради.	3.1.Экспертлар: 1)Докладчилар, оппонентлар, рецензентлар тайёргарлигини ва мунозарадаги фаоллигига изоҳ беради; 2) Докладчилар, оппонентлар, рецензентлар мунозарадаги саволларга жавоб берганлиги учун қўйилган баллини қўшади ва уларга эълон қилади. 3.2.Тинглайди лар, ва вазифани ёзиб оладилар.

1– илова (5.2.1.)

Мунозарада иштирок этувчиларга эслатма

1. Мунозара муаммони ечиш усули ҳисобланади, муносабатлар аниқлаштирилмайди.
2. Кўп гапирма, бошқалар учун ҳам гапиришга имконият ярат.
3. Ўз эмоцияларингни назорат қил, сизнинг фикрларингиз мақсадга эришсин.
4. Оппонентни тушунишга ҳаракат қилинг, уни ҳурмат қилинг.
5. Ўтирозингиз бўлса оппонентга аниқ билдиринг.

6. Мунозара мавзусидагина баҳслашинг.
7. Ўз чиқишингиз билан бошқаларни жонига тегманг.

Мунозара ўтказиш тартиби ва регламент

1. Дарс олиб боровчи дарс мавзусини эълон қилади ва докладчига сўз беради.
2. Докладнинг давомийлиги 5 дақиқа.
3. Рецензентлар чиқиши 2 дақиқа.
4. Оппонентларни мавзуга фикр билдириши 1 дақиқа.
5. Коллектив муҳокамаси 5 –10 дақиқа.

2 –илова(5.2.1)

Мунозарада иштирок этувчиларни баҳолаш мезонлари ва кўрсаткичлари.

Баҳолаш мезонлари ва кўрсаткичлари (балларда)	Иштирок этувчилар			
	Докладчилар(ФИО)			
	1	2	3	4
1. Доклад мазмуни (2,5): – мавзуга мослиги (1,5); – кетма кетлиги, мантикий очиб бериши(0,5); – хулосанинг аниқлиги(0,5)				
2. Ахборот етказиш воситаларидан фойдаланганлиги(0,9)				
3. регламентга риоя қилганлиги(0,6)				
Жами: (максимум 4,0)				
	Рецензентлар (фио)			
	1	2	3	4
1. Доклад тавсифи (3,0)				
Докладнинг кучли томони (1,2)				
Докладнинг заиф томони (1,2)				
2. Регламентга риоя қилгани(0,6)				
Жами: (максимум 3,0)				
	Оппонентлар(фио)			
	1	2	3	4
1. Саволлар:				
Сони(0,3 ҳар бири учун)				
2. Тўлдириш				
Сони (0,2 ҳар бири учун)				
Мазмунига кўра(0,3)				
Жами: (максимум 3,0)				

3– илова(5.2.1)

Мунозара учун ва хулосани шакллантириш учун саволлар

1. Миллий, диний, минтақавий ва умуминсоний қадриятлар ва уларнинг ўзаро муносабатлари деганда нимани тушинасиз?
2. Куръон ва Хадис қандай китоблар?
3. Ислом динида инсон маънавияти масалалари қандай талқин қилинган?
4. Ислом динининг илмга муносабатини изоҳланг.
5. Тасаввуф қандай диний таълимот? Унинг моҳиятини изоҳланг.
6. Тасаввуф инсон учун энг катта ёв деб нимани тушунади?
7. Ўрта Осиёлик қандай буюк сўфийларни биласиз?
8. Дил ба ёру – даст ба қор иборасининг моҳиятини изоҳланг.
9. Диний ақидапарастлик деганда нимани тушунасиз? Унинг жамиятимиз учун хавфи нимада?
10. Қомил инсонни тарбиялашда А.Навоийнинг асарларининг аҳамиятини тушунтиринг.
11. Ислом дини ҳақида нималарни биласиз?

6- мавзу	Марказий осий фалсафий тафаккурида маънавият масалалари. Амур Темур ва унинг ахлокий уғитлари
----------	---

6.1. Маърузани олиб бориш технологияси

<i>Машигулот вақти – 2 соат</i>	Талабалар сони- 45 та
<i>Машигулот шакли</i>	<i>Қурғазмали тематик маъруза–1 дарс</i> <i>Муаммоли маъруза–2 дарс</i>
<i>Маъруза режаси</i>	РЕЖА: 1.Шарқ Ренессанси (уйғониш) Марказий Осиё халқлари маънавияти тарихида буюк ҳодиса. 2.Шарқ Ренессанси даврининг буюк алломалари ва уларнинг жаҳон маънавияти ва маданий тараққиёти (цивилизацияси) ривожига тутган ўрни. 3.Марказий Осиёда сўнги Темурийлар даври маънавиятининг юксалиши.
<i>ўқув машигулотининг мақсади</i>	Марказий Осиёда яшаб ижод этган буюк суфийлар ва

	муга-факирларнинг шахс маънавий камолати ҳақидаги ҳаёлимотлари. Юсуф Ҳамадоний, Замахшарий, Аҳмад Яссавий, Хўжа Абдуллоҳ Ғиждувоний, Абу Али Муҳаммад Ибн Ҳаким Термизий, Нажмиддин Кубро, Баҳовуддин Нақшбанд, Хўжа Ахрор, Абдурахзмон Жомий, Мир Алишер Навоий, Машраб ва бошқаларнинг маънавият ва шахс маънавий камолати ҳақидаги ғоялари тушинтириш
Педагогик вазифалар:	укув фаолияти натижалари:
Ренессанс даврида яшаб ижод этган аллома аждодларимизни фаолияти ҳақида айтиб беради	Ренессанс даврида яшаб ижод этган аллома аждодларимизни фаолияти ҳақида айтиб беради
"Темур тузуклари"да подшоҳлар, ҳокимлар, давлат арбоблари ва амадлорларнинг, оддий аскарлар ва аҳоли қатламларининг ҳуқуқий ва маънавий меъёрларининг ифодаланиши моҳиятини очиб беради;	Мирзо Улуғбек, Алишер Навоий ва Мирзо Бобур Темурийлар сулоласи давридаги маънавият, маърифат ва маданият ривожланишида буюк хизматлар қилган давлат арбоблари эканлиги. Уларнинг маърифат, илм, меҳр-шафқат, инсонийлик, ватанпарварлик ғоялари ва уларнинг миллий маънавиятда тутган ўрни айти беради
Инсоннинг Ватанга, халқига, ўз оиласига ва дўстига муносабатини акс эттирувчи маънавий мезонлар;	Амир Темур ва темурийлар сулоласи даврида яратилган моддий ва маънавий мерослар ва уларнинг ўзбек халқининг мустақиллик шароитида маънавий тикланишидаги аҳамияти ҳақида тушунчага эга бўладилар;
илм-фан арбоблари, дин пешволари, донишмандларга муносабатларни акс эттирувчи одоб меъёрлари тушунча беради;.	илм-фан арбоблари, дин пешволари, донишмандларга муносабатларни акс эттирувчи одоб меъёрлари тушунча беради;.
укитиш усуллари	маъруза, тушунтириш, инструкция бериш, намойиш, блиц-суров, парадокслар усули
укитиш шакллари	фронтал, коллектив иш
укитиш воситалари	маъруза матни, таркатма материал, компьютер слайдлари, доска, маркер, А3 -коғоз.
укитиш шароити	компьютер, мультимедиа проектор (ёки проектор ва LCD панел)
Баҳолаш мезони	Оғзаки назорат: блиц-суров, укув-вазифа. Ёзма назорат: эссе, ёзма иш .

**«Марказий осиё фалсафий тафаккурида маънавият масалалари. Амур Темур
ва унинг ахлокий уғитлари»**

кўргазмали тематик маърузани технологик картаси

<i>Иш боскич- лари</i>	<i>Уқитувчи фаолиятининг мазмуни</i>	<i>Талаба фаолиятининг мазмуни</i>
1- боскич.	а. укув машгулоти мавзуси, максади ва укув фаолияти натижаларини айтади.	Мавзу номини ёзиб оладилар
Мавзуга Кириш (10 мин)	1.2. Блиц-суров усулида мавзу буйича маълум булган тушунчаларни фаоллаштиради. Блиц- суров натижасига кура талабаларнинг нималарда адашишлари, хато килишлари мумкинлигининг диагностикасини амалга оширади 6.1.1-илова Диагностика натижаси буйича парадокслар усули буйича маърузасида карама-каршилик вазиятини юзага чиқаради. 6.1.2-илова	Саволларга жавоб берадилар
2 – боскич.	○ Мавзу режаси ва таянч тушунчалар билан таништиради.	2.1.Мавзу режасини ёзиб оладилар Тинглайдилар.
Асосий булим (60 мин)	2.1.Маъруза режасининг 1-4 пункти буйича тушунтиради, ҳар бир пункт нисҳоясида умумлаштириб боради. Жараён компьютер слайдларини намоиш қилиш билан олиб борилади. 6.1.3-илова 2.2. • . Ўртача миқдорлар моҳияти ва аҳамиятига оид қуйидаги савол билан талабалар уртасида аклий ҳужум техникасини қўллаган ҳолда, қўргазмали материаллар асосида мисоллар келтиради. • Ўртача арифметик миқдорлар ва уларни қўллаш шарт-шароитлари орасидаги боғланиш деганда нимани тушунади? Фойдаланиладиган сўзини изоҳлаб беринг? Керакли маълумотлар ёзиб бориш уқтирилади. Талабалар жавоблари умумлаштирилади ва хулосаланади.	Тинглайдилар. 2.2. тинглаб, керакли маълумотларни ёзиб борадилар. Саволларга актив жавоб берадилар.

	2.3. Ўртача арифметик миқдорлар ва уларни қўллаш шарт-шароитлари асосини нима ташкил этишини моҳиятини очиқ беради; Талабларни активлаштириш учун, улар билан блиц-суровни утказди ва қуйидаги саволларни беради: 1. Ўртача арифметик хоссалари деб нимага айтилади? 2. Ўртача арифметик хоссалари нималардан иборат? 3. Мода ва медиана, уларни тақсимот қаторларида ҳисоблаш тартиби қандай амалга оширилади? Талабаларни жуфтликда ишлашни ташкиллаштиради ва уларни жавоблари текширилади, хулосаланади.	2.3. Хар бир савол тушунча ва ибораларни муҳокама қиладилар. Барча ахборотни тизимлаштирадилар. Конспект қиладилар. Саволларга жавоб берадилар.
3-босқич. Яқунловчи (10 мин)	а. Мавзу бўйича яқунловчи хулосалар қилади. Мавзу бўйича олинган билимларни қаерда ишлатиш мумкинлиги маълум қилади.	Саволлар берадилар
	б. Кейинги мавзу бўйича тайёрланиб келиш учун саволлар беради. 6.1.6-илова, 1-слайд	Ёзадилар

4.1.1-илова

Талабаларни фаоллаштириш учун саволлар: 1. Ислом дини ҳақида нималарни биласиз? 2. Куръон ва Хадис қандай китоблар? 3. Ислом динида инсон маънавияти масалалари қандай талқин қилинган? 4. Ислом динининг илмга муносабатини изоҳланг. 5. Тасаввуф қандай диний таълимот? Унинг моҳиятини изоҳланг. 6. Тасаввуф инсон учун энг катта ёв деб нимани тушунади? 7. Ўрта Осиёлик қандай буюк сўфийларни биласиз? 8. Дил ба ёру – даст ба қор иборасининг моҳиятини изоҳланг. 9. Диний ақидапарастлик деганда нимани тушунади? Унинг жамиятимиз учун хавфи нимада?

5.1.2-илова

Парадокслар усулини қўллаш қоидалари

→ Талабалар билимларини фаоллаштириб олиш зарур.

→ Талабалар парадокс объекти сифатида олинаётган жараён ҳақида уз фикрларини (кайсики хато булган) тугри деган хулосага келган булишлари керак.

→ Талабалар муаммовий вазиятга узлари дуч келишлари керак ва тугри деб билган нарсаларининг хато булиб чикканидан тушунмовчиликда колишлари (хайрон булишлари) керак. Бу ута мухим, чунки айнан шу сабаб улар актив фикрлай бошлайдилар, хатоликни топишга ҳаракат киладилар.

→ Парадоксни, карама-каршилиқни кандайдир бир кийинчиликлар билан адаштирмаслик лозим.

→ Парадокслар усули – бу аввалдан билганлари билан янги билимлар уртасидаги куприкдир. Шу тарзда янги билимнинг аввалдан маълум билим билан узаро боғланиши ва бу **жараёни хис қилишга** талабани «мажбур» қилиниши уни хотирада мустаҳкамланиб қилишига ёрдам беради.

6.1.7–илова

Мустақил ишлаш учун савол ва машқлар

1. Комил инсонни тарбиялашда А.Навоийнинг асарларининг аҳамиятини тушунтиринг.
2. Ватан деганда нимани тушунасиз (унинг тор ва кенг маънолари)?
3. Ватанпарварлик ҳақида утмиш мутафаккирлари айтган қандай фикрларни биласиз?
4. «Ватанни севмок имондандир», «Ватан саждагоҳ қаби муқаддасдир» ибораларининг моҳиятини изоҳланг.
5. Ватанпарварликнинг асосий намоён бўлиш жиҳатларига нималар қиради?

6. Соғлом авлод, маънавий баркамол авлод, комил инсон тушунчаларининг бири-биридан фарқи нимада?
7. Мустақил Ўзбекистоннинг инсонпарварлик сиёсати нималарда кўринади?
8. Комил инсон тушунчаси тасаввуф адабиётида қандай ёритилган?
9. Қандай одамни миллатпарвар дейиш мумкин?
10. Комил инсон тушунчасини изоҳланг?
11. Иймон деганда нимани тушунасиш?
12. Диний ва дунёвий иймонни қандай тушунасиш?

«Марказий осиё фалсафий тафаккурида маънавият масалалари. Амур Темур ва унинг ахлокий уғитлари

3.2. Амалий машғулоти ўқитиш технологияси

Талабалар сони: 45 та	Дарс учун ажратилган вақт –2 соат
Ўқув машғулотининг шакли	Семинар конференцияга асосланган машғулоти олиб бориш технологияси – 1 дарс Билимлар доирасини кенгайтиришга асосланган амалий машғулоти олиб бориш технологияси – 2 дарс
Амалий машғулотининг режа саволлари	РЕЖА: 1.Шарқ Ренессанси (уйғониш) Марказий Осиё халқлари маънавияти тарихида буюк ҳодиса. 2.Шарқ Ренессанси даврининг буюк алломалари ва уларнинг жаҳон маънавияти ва маданий тараққиёти (цивилизацияси) ривожидида тутган ўрни. 3.Марказий Осиёда сўнги Темурийлар даври маънавиятининг юксалиши.
Ўқув машғулотининг мақсади Марказий Осиёда яшаб ижод этган буюк суфийлар ва мутафаккирларнинг шахс маънавий камолати ҳақидаги ҳаёлотлари. Юсуф Ҳамадоний, Замахшарий, Аҳмад Яссавий, Хўжа Абдуллоҳ Ғиждувоний, Абу Али Муҳаммад Ибн Ҳаким Термизий, Нажмиддин Кубро, Баҳовуддин Нақшбанд, Хўжа Ахрор, Абдурахмон Жомий, Мир Алишер Навоий, Машраб ва бошқаларнинг маънавият ва шахс маънавий камолати ҳақидаги ғоялари тушинтириш	
Педагогик вазифалар:	ўқув фаолияти натижалари:
Ренессанс даврида яшаб ижод этган аллома аждодларимизни фаолияти ҳақида айтиб беради	Ренессанс даврида яшаб ижод этган аллома аждодларимизни фаолияти ҳақида айтиб беради
"Темур тузуклари"да	Мирзо Улуғбек, Алишер Навоий ва Мирзо Бобур Темурийлар сулоласи давридаги маънавият, маърифат

подшоҳпар, ҳокимлар, давлат арбоблари ва амадлорларнинг, оддий аскарлар ва аҳоли қатламларининг ҳуқуқий ва маънавий меъёrlарининг ифодаланиши мохиятини очиб беради;	ва маданият ривожланишида буюк хизматлар қилган давлат арбоблари эканлиги. Уларнинг маърифат, илм, меҳр-шафқат, инсонийлик, ватанпарварлик ғоялари ва уларнинг миллий маънавиятда тутган ўрни айти беради
Инсоннинг Ватанга, халқига, ўз оиласига ва дўстига муносабатини акс эттирувчи маънавий мезонлар;	Амир Темур ва темурийлар сулоласи даврида яратилган моддий ва маънавий мерослар ва уларнинг ўзбек халқининг мустақиллик шароитида маънавий тикланишидаги аҳамияти ҳақида тушунчага эга бўладилар;
илм-фан арбоблари, дин пешволари, донишмандларга муносабатларни акс эттирувчи одоб меъёрлари тушунча беради;.	илм-фан арбоблари, дин пешволари, донишмандларга муносабатларни акс эттирувчи одоб меъёрлари тушунча беради;.
Педагогик вазифалар:	ўқув фаолияти натижалари:
Ўқиш усуллари ва техникаси	Семинар конференция, муаммоли семинар, техника: аклий хужум, блиц-сўров, презентация, синквейн, балиқ скелети, “Нимага?”
Ўқитиш воситалари	Лазерли проектор, кўрсатма материаллар, инфор­мацион таъминот.
Ўқиш шакли	Жамоа бўлиб ишлаш, Гуруҳларда ишлаш
Ўқиш шарт-шароитлари	Техник воситалар билан таъминланган аудитория

Билимлар доирасини кенгайтиришга асосланган семинарнинг технологик картаси

Иш жара-енлари	Фаолият мазмуни	
	Ўқитувчи	Талаба
1–босқич ўқув дарсига кириш (5 мин.)	1.1. Семинарнинг мавзусини, мақсади ва ўқув фаолияти натижаларини эълон қилади ва дарсни олиб борувчи билан таништиради амда баолаш мезонлари ва кўрсаткичлари билан таништиради (1–илова)	1.1. Тинглайдилар ва баъзи аниқликлар киритадилар.
2–босқич. Асосий	2.1. Талабаларни 4 та Гуруҳга ажратади. Гуруҳлар	2.1. Ўқув материаллари

(70мин)	амалий машғулотда “Балиқ скелети” техникасидан фойдаланишларини айтиб ўтади. (2–илова) Ўқув топшириқларини топширади. (3–илова) Топшириқлар тугаганидан сўнг, Гуруҳ номидан презентацияга чиқувчи талабани ўқитувчини ўзи танлашини айтади. Қандай қўшимча материаллардан фойдаланиш мумкинлигини айтади. Гмаурулар ишини ташкил этади, назоратчи сифатида иштирок этади: – ишлаётган Гуруҳларни назорат қилади, лекин бошқармайди; – “Нега ундай деб ҳисоблайсиз?” каби очик саволлар билан мурожаат қилади. 2.2. Презентация бошланганлиги ақида маълумот беради. ар бир презентацияни ўзаро баҳолаш ҳақида изоҳ беради, бажарилган ишга якун ясайди.	билан танишишади, Гуруҳ ичида савол ва топшириқларни ўзаро тақсимлашади, коллектив томонидан чиқиш муокама қилинади, чиқиш учун таёргарлик қилишади, презентация қоғозларини тўлдиришади. Гуруҳ лидерлар ўзаро ўзлаштирилган ликни текширишади. 2.2. Гуруҳдан бир киши презентация қилишади, зарурат бўлганда жавобларни тўлдирадилар.
3-босқич. Якуний (10 минут)	3.1. Ўзаро баҳолаш бўйича якун қилади, ўқув фаолияти натижасини айтиб ўтади. Олинган билим ва кўникмаларни келажак учун аҳамиятини айтиб ўтади. 3.2. Мустақил иш сифатида “Ижтимоий-Иқтисодий ҳодисаларни ўрганишда ўртача миқдорларни аҳамияти” мавзусида реферат мавзуси эълон қилинади..	3.1. Ўзаро баолаш мезонларини муокама қилишади. 3.2. Мустақил иш вазифасини ёзиб олишади.

1–илова(6.2.1)

Семинарни баҳолаш мезонлари ва кўрсаткичлари

Гуруҳларда ишлашнинг ўзаро	Максимал балл	1 Гуруҳ	2 Гуруҳ	3 Гуруҳ	4 Гуруҳ
----------------------------	---------------	------------	------------	------------	------------

баолаш мезонлари					
Саволга жавоб	0,3				
Топширик	1,0				
Гуруҳнинг фаоллиги	0,2				
Жами	1,5				

Гуруҳ	Гуруҳлар учун умумий баллар			
	1	2	3	4
1	–			
2		–		
3			–	
4				–
Ҳар бир Гуруҳ учун умумий жами сумма				
Умумий балларни 3 га бўлганини				

2–илова(6.2.1)

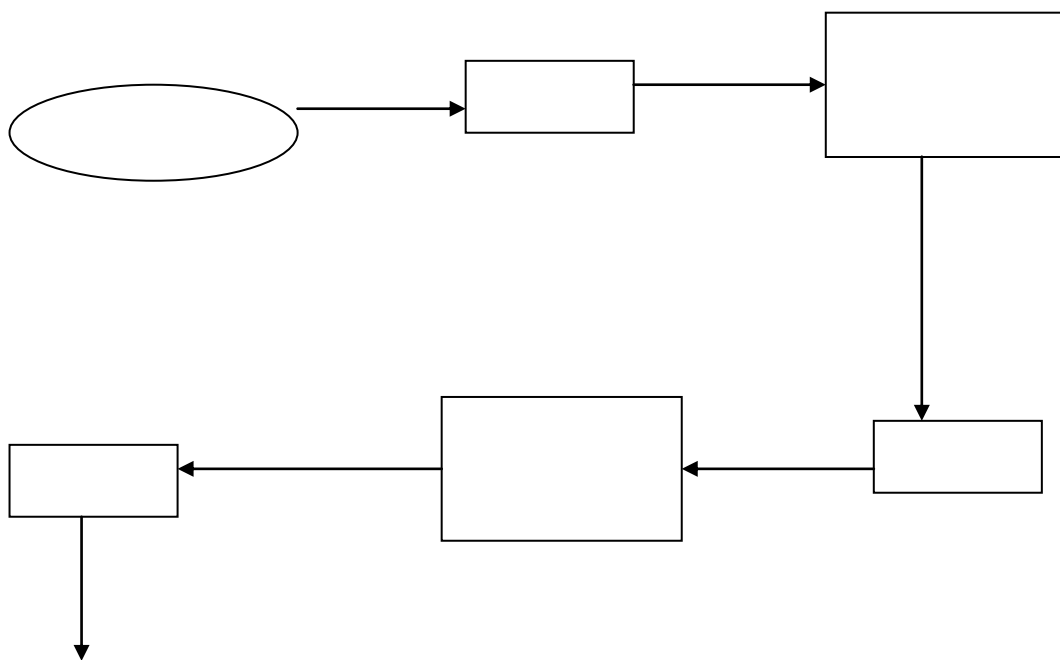
“Нимага” техникаси

Бу муаммони ечимини топишдаги кетма кет занжирлардир. Сиз муаммони шакллантирасиз. Сўнгра эса стрелка қўйиб, нимага саволини ёзасиз ва келган фикрингизни жавоб тариқасида ёзасиз. Бу кетма кетлик дастлабки муаммони ечкунча давом этаверади.

Унинг схемаси қуйидагичадир:

нимага?

нимага?

3–илова(6.2.1)

Ўқув топшириғи

1–Гуруҳ

1 топшириқ. Марказий Осиёда яшаб ижод этган буюк суфижлар ва муга-факкирларнинг шахс маънавий камолати ҳақидаги ҳаёлимотлари. Юсуф Ҳамадоний, Замахшарий, Аҳмад Яссавий, Хўжа Абдуллоҳ Ғиждувоний, Абу Али Мухаммад Ибн Ҳаким Термизий, Нажмиддин Кубро маънавият ва шахс маънавий камолати ҳақидаги ғоялари тушинтиринг

2 топшириқ. Баҳовуддин Нақшбанд, Хўжа Ахрор, Абдурахзмон Жомий, Мир Алишер Навоий, Машраб ва бошқаларнинг маънавият ва шахс маънавий камолати ҳақидаги ғоялари айтиб беринг

3 топшириқ. Бошқа гуруҳ учун 3 та савол тузинг.

2–Гуруҳ

1.топшириқ. Ислон маънавий қадриятлари ва ахдоқ-оқоб нормаларининг умуминсоний характери тушиноиринг

2. топшириқ. Диний бағри кенглик - миллий ғоянинг тамойили эканлиги айтиб беринг

3 топшириқ. Бошқа гуруҳ учун 3 та савол тузинг.

3–Гуруҳ

1 топшириқ. Собик шўро тоталитаризми шароитида ислом маънавий-ахлоқий қадриятларининг таъкиб этилиши ҳақида гапириб беринг

2 топшириқ. Ислон Каримов асарларида ислом дини ва исломий қадриятларнинг жамиятимиз ҳаётида тутган ўрни ва ролини янада ошириш зарурлиги ҳақидаги масалаларни ёритинг.

3 топшириқ. Бошқа гуруҳ учун 3 та савол тузинг.

4–Гуруҳ

1 топшириқ. Ислон динидан ғаразли мақсадларни амалга ошириш йўлида фойдаланишга уринишлар, уларнинг маънавий қашшоқдик белгиси эканлиги айтиб беринг

2.топшириқ. Ислон динидан умуммиллий ва умуминсоний маънавиятни тиклаш йўлида фойдаланишнинг назарий ва амалий ахатмияти тушинтиринг.

3. топшириқ. Бошқа гуруҳ учун 3 та савол тузинг.

1–илова (3.2.1.)

Мунозарада иштирок этувчиларга эслатма

8. Мунозара муаммони ечиш усули ҳисобланади, муносабатлар аниқлаштирилмайди.
9. Кўп гапирма, бошқалар учун ҳам гапиришга имконият ярат.
10. Ўз эмоцияларининг назорат қил, сизнинг фикрларингиз мақсадга эришин.
11. Оппонентни тушунишга ҳаракат қилинг, уни ҳурмат қилинг.
12. Ўтирозингиз бўлса оппонентга аниқ билдириг.
13. Мунозара мавзусидагина баҳслашинг.
14. Ўз чиқишингиз билан бошқаларни жонига тегманг.

Мунозара ўтказиш тартиби ва регламент

1. Дарс олиб боровчи дарс мавзусини эълон қилади ва докладчига сўз беради.
2. Докладнинг давомийлиги 5 дақиқа.
3. Рецензентлар чиқиши 2 дақиқа.
4. Оппонентларни мавзуга фикр билдириши 1 дақиқа.
5. Коллектив муҳокамаси 5 –10 дақиқа.

2 –илова(3.2.1)

Мунозарада иштирок этувчиларни баҳолаш мезонлари ва кўрсаткичлари.

Баҳолаш мезонлари ва кўрсаткичлари (балларда)	Иштирок этувчилар			
	Докладчилар(ФИО)			
1. Доклад мазмуни (2,5): – мавзуга мослиги (1,5); – кетма кетлиги, мантикий	1	2	3	4

очиб бериши(0,5); – хулосанинг аниқлиги(0,5)				
2. Ахборот етказиш воситаларидан фойдаланганлиги(0,9)				
3. регламентга риоя қилганлиги(0,6)				
Жами: (максималъ 4,0)				

	Рецензентлар (фио)			
	1	2	3	4
1. Доклад тавсифи (3,0)				
Докладнинг кучли томони (1,2)				
Докладнинг заиф томони (1,2)				
2. Регламентга риоя қилгани(0,6)				
Жами: (максималъ 3,0)				
	Оппонентлар(фио)			
	1	2	3	4
1. Саволлар:				
Сони(0,3 ҳар бири учун)				
2. Тўлдириш				
Сони (0,2 ҳар бири учун)				
Мазмунига кўра(0,3)				
Жами: (максималъ 3,0)				

3– илова(3.2.1)

Мунозара учун ва хулосани шакллантириш учун саволлар

- 1.Амир Темур ҳақида, ўзининг замонида кимлар тарихий асар ёзган?
- 2.Амир Темур ҳақида ҳозирги даврда кимлар тарихий асар ёзган?
3. Темурийлар сулоласи даврида қандай олимлар етишиб чиқди ва уларнинг асарлари?
- 4.Давлатшоҳ Самарқандий Мирзо Улуғбек қандай таъриф берган?
5. Нима учун Амир Темурни буюк давлат арбоби деймиз?
- 6.Амир Темур юксак маънавият эгаси эканлигини изоҳланг.
- 7.Темур тузуклари қандай асар?
9. “Темур тузуклар” асаридаги адолат, тўғрилиқ, ҳалоллик, дўстларга садоқат, ватанпарварлик?

8-МАНЗУ	Мустамлакачилик, қарамлик шароитида маънавиятга муносабат ва унинг оқибатлари
---------	--

(Маъруза – 2 соат; семинар – 2 соат)

3.1. МАЪРУЗАДА ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИ

Талабалар сони: 30-40	Ўқув соати: 2 соат
Ўқув машғулоти шакли	Мавзу бўйича маъруза
Мавзу режаси	1. Россия империяси ва ҳукмронлиги шароитида Марказий Осиё халқлари маънавиятига етказилган зарар ва унинг оқибатлари. 2. Собиқ совет тузуми даврида ягона мафкура ва миллий-маънавий қадриятларнинг чекланганлиги. 3. Миллий мустақиллик ва маънавий қайта тикланиш.
<i>Машғулотнинг мақсади</i> Чоризм босқинчиларининг мамлакатни ва халқни мустамлакага айлантиришга уни ўз маънавиятидан маҳрум қилиш тўғрисидаги гоялари, амалий ишлари ва уларнинг моҳияти. Босқинчиларнинг халқни ўз маънавиятидан маҳрум қилишдан кўзлаган мақсадлари.	
Марказий Осиёнинг Россия томонидан босиб олиши шароитида минтақа халқлари маънавиятига етказган зарарлари ва уларнинг оқибатлари тушунча бериш;	Октябрь инқилоби тўнтариши ва ягона мафкура ҳукмронлига вужудга келиши ҳамда унинг халқ онига зўраюнликни сингдириши тушинтиб берадилар;
“Маънавият-маърифат” дастурини ёритиб бериш;	“Маънавият-маърифат” дастурини тушунтириб берадилар;
Умумий инсоний қадриятларни характерлаб бериш.	Умуминсоний қадриятлар тушунчасини тушунтира оладилар.
Таълим методлари	Маъруза, савол-жавоб, суҳбат, ўзаро ўқитиш методи, кластер, инсерт техникалари, кутиш-йўлдоши усули
Таълим воситалари	Маъруза матни, компьютер слайдлари, доска, мультимедиа, проектор.
Таълим шакллари	Фронтал, жамоавий, гуруҳларда ишлаш.
Ўқитиш шарт-шароити	Техник воситалардан фойдаланиш ва гуруҳларда ишлашга мўлжалланган аудитория
Мониторинг ва баҳолаш	Оғзаки назорат, савол-жавоб, рейтинг тизими асосида баҳолаш.

МАЪРУЗА МАШҒУЛОТИНИНГ ТЕХНОЛОГИК КАРТАСИ

Фаолият босқичлари	Фаолиятнинг мазмуни	
	Ўқитувчининг	талабанинг
Иш босқичлари	Ўқитувчи фаолиятининг мазмуни	Тингловчи фаолиятининг мазмуни
1-босқич. Мавзуга кириш (10 мин.)	1.1. Ўқув машғулоти мавзуси, мақсади ва ўқув фаолияти натижаларини айтади. 1.2. Шу мавзу бўйича маъруза матнини тарқатади, таянч иборалар ва терминларни изоҳлайди, машғулот режаси билан таништиради. 1.3. Баҳолаш мезонини айтади.	Мавзу номини ёзиб олади
2-босқич. Асосий бўлим (60 мин.)	2.1. Саволларга ўйлаб жавоб беришни сўрайди.	Мавзу режасини ёзиб оладилар.
	2.2. Мавзуда гап нима ҳақида кетади, таянч иборалар ва терминларни айтишни, уларнинг кетма-кет номерини аниқлашни сўрайди. (“Қутиш йўлдоши” 1-илова)	Тинглайди
	2.3. Блиц-сўров ўтказади. (2-илова) Жавобларни доскага ёзади, талабалар ёрдамида уларни кластер кўринишида (4-5-илова кластернинг ўқитувчидаги варианты)	Саволларга жавоб берадилар
	2.4. Иш жараёнида жавобларни тўғрилайди, аниқлайди ва тузатади.	
	2.5. Таянч иборалар кетма-кетлигини аниқлашни сўрайди. (4-илова)	
	2.6. Слайдлар ёрдамида мавзуни тушунтиради. (6-илова)	Ёзиб оладилар
3-босқич. Якунловчи (10 мин.)	3.1. Хулоса қилади. Мавзунинг асосий ҳолатларига эътибор беришни сўрайди. 3.2. Талабалар билимини баҳолайди ҳамда баҳоларни эълон қилади. 3.3. Талабалар топган таянч иборалар ва терминлар кетма-кетлиги структураси, ҳақиқийсига тўғри келишини текширади. (4-илова) Натижаларни изоҳлайди. 3.4. Мустақил ўрганиш учун саволлар беради. (7-Илова)	Саволлар берадилар Саволларни ёзиб оладилар

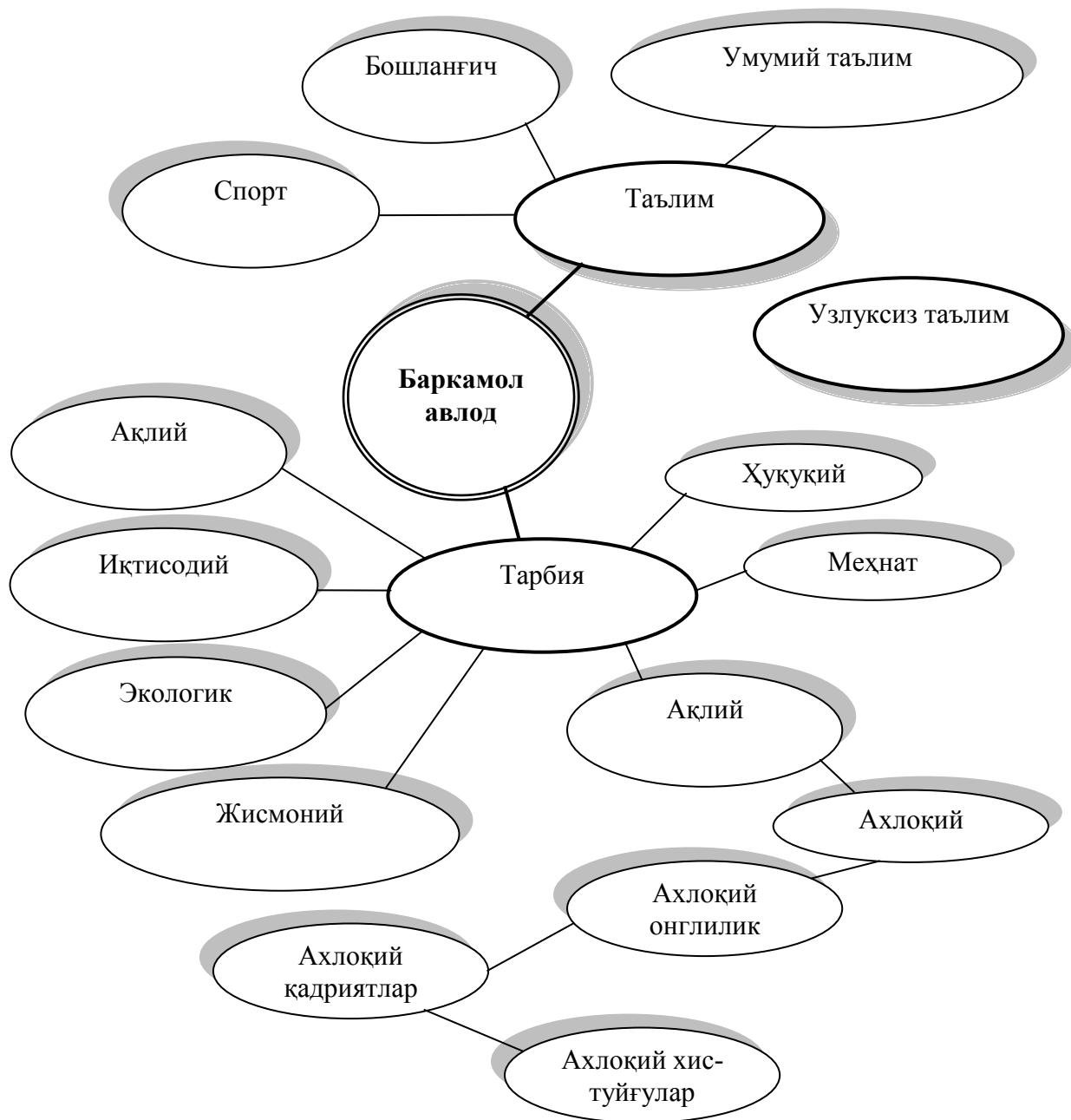
“Кутиш йўлдоши” усулини қўллаш қондаси**Блиц-сўров**

1. Чоризм босқинчиларининг мамлакатни ва халқни муштамлакага айлантиришга уни ўз маънавиятидан маҳрум қилиш тўғрисидаги гоялари, амалий ишлари ва уларнинг моҳияти.
2. Босқинчиларнинг халқни ўз маънавиятидан маҳрум қилишдан кўзлаган мақсадлари.
3. Қарамлик шароитида ўзбек халқининг она тили, миллий мероси, урф-одатлари, қадриятлари, эътиқоди, ғурури, анъаналаридан маҳрум этилиши. Собиқ тоталитар шўро тузумининг ўзбек халқи миллий-маънавий заминларига етказган зарарлари ва унинг оқибатлари.
4. Маънавият-маърифат дастурининг тарихий негизи нимада?
5. Умумийнсоний қадриятларни шарҳлаб беринг?
6. Миллий дастур бўйича таълим тўғрисидаги қонуннинг моҳияти нимада?

Кластер тузиш қондалари

1. Ҳаёлингга нима келса шуни ёз. Фикрларнинг сифатига эътибор берманг.
2. Ёзувнинг орфографик ва бошқа хатоларига эътибор берманг.
3. Ажратилган вақт тугамагунча ёзишни тўхтатманг.
4. Агар фикрлар ҳеч келавермаса, то янги фикрлар келгунча қоғозга расмлар чизинг.
5. Иложи борича кўпроқ боғланишларни қуришга ҳаракат қилинг.
6. Фикрлар сонини ва улар орасидаги боғланишлар сонини чегараламанг.

5-илова. (3.1)

6-илова. (3.1)

Чор ҳукумати Туркистоннинг табиий-иқтисодий бойликларини талаш билан кифояланиб қолмасдан, ўзининг мустамлакачилик сиёсатида тобе халқларни бўғишга, уларни сиёсий онгсиз қилибд қуйишга, сиёсий фаолиятдан умуман четлаштиришга зўр бериб уринди. Мана уларнинг ўзларининг гаплари:

«Ўлкани руслаштириш режасини амалга оширишда мактаб катта аҳамият касб этиши лозим».

Генерал Розенбах.

Биз 50 йил тубжой аҳолини тараққиётдан жиловладик, мактаблар ва рус ҳаётидан четда тутдик».

А.Н. Куропаткин, Туркистон генерал-губернатори.

«Туркистон мустамлакачилигининг энг ёрқин намунасидир».

В.И.Ленин.

«Бир минг сарт ўрус солдати этигининг пошнасига арзимади».

П.Иванов, Фарғона генерал-губернатори.

«Генерал Черняев Тошкент тарафдан ҳужумга ўтиб, кўп қон тўкишлардан сўнг Бухоро қурғонлари-Жиззах, Самарқанд, Катта Қўрғонни бирин-кетин эгаллай бошлади. Шундай қилиб бутун Зарафшон водийсининг юқори қисми эгалланиб, Русия томонидан босиб олинди».

Д.А. Логофет, «Бухоро тоғлари ва текисликлари», ВСП. Б.1868.

Биринчи марта жадинчилик Қримда пайдо бўлди.

Унинг асосчиси Исмоилбек Гаспарали (1851-1914) ҳисобланди. Унинг «минг йилдан сўнг-2мингинчи сана» асарида мустақиллик ғояси илгари сурилади...Жадинчилик ҳаракатида:

Маҳмудхўжа Бехбудий (1874-1919)

Мунаввар Қори Абдурашидов (1878-1931)

Абдулла Авлоний (1878-1934)

Абдурауф Фитрат (1884-1939)

ва бошқалар муҳим роль ўйнади...

1917 йилдаги Октябрь инқилоби ҳаётнинг барча соҳаларида ижтимоий-иқтисодий, сиёсий ва маданий, маънавий-мафкуравий соҳаларида кескин бурилиш ясади. 1917 йилда Ўрта Осий аввалги мустамлака ўрнида Туркистон Халқ республикаси вужудга келиб, у 1924 йилгача давом этди, сўнг унинг асосидаги турли миллий республикалар шаклланди.

*

1. Туркий халқлар VIII асрдан то 1928 йилгача (1218) араб имлосида ёзиб-ўқиб келишган эди.
2. 1917-1929 йй. Инқилобдан сўнг 20-йилларда ўзбек ёзуви араб графикаси асосида биринчи марта ислоҳ қилинди.
3. 1929-1940 йй. 1929 йили араб графикасидаги ўзбек ёзуви латин алифбоси билан алмаштирилди.
4. 1940-1996 йй. 1940 йили эса ўзбек тили рус графикаси асосидаги ёзувига ўтказилди.
5. 1996 йил сентябрдан яна латин имлосига босқичма-босқич ўтаяпмиз.

Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А.Каримов мустақил Ўзбекистонни обрўли ривож вазифасини белгилаб: “Давлатнинг келажаги буюк, унинг келгуси фуқароси маданияти, маълумоти ва маънавий бой бўлиши ҳақида ғамхўрлик этишни” таъкидлаган. Ушбу вазифа кадрлар тайёрлашнинг Миллий дастурида ўз ифодасини топди ва “Маънавият ва маърифат” дастурида алоҳида ёритилган. Ушбу дастурнинг мақсади - ўқувчиларни маънавий ва маърифий тарбиялашни самарали йўлидан фойдаланиш ва уларга мактабгача бўлган ёшдан тортиб, то умумий ва профессионал таълим олишнинг барча босқичларида узлуксиз давом этади.

Дастурда ўзаро боғлиқ бўлган ялпи стратегик вазифаларни ҳал этиш куйидагилардан иборат:

- * Тарбиянинг маънавий ва ахлоқий моҳиятини ўрганиш ҳамда шахснинг таълим жараёнида вужудга келган илмий ва методик муаммоларини ҳал этиш ва такомиллаштириш;
- * Тарбиянинг маънавий-маърифий томонларини бошқариш жараёни тизимини такомиллаштиришдан иборат;
- * Ёшларда ватанпарварлик руҳини шакллантириш, миллий ғурурли бўлиши, она тилига бўлган самимий ҳурмат, тарихига ҳурмат, халқлар маданияти ва анъаналарига, интернационализмга ҳурматда бўлиш, тинчлик ва осойишталик учун масъулиятли бўлиш, қарияларни ҳурмат қилиш, меҳнатсевар, ишбилармонлик, қонунга итоат этиш;
- * Соғлом турмуш тарзининг муҳитини яратиш;
- * Оила муқаддаслигини таъминлаш;

Ёшларни эстетик ривожланиши ва унинг ўтмиш авлодларимизнинг бой меросига, санъатига ҳамда жаҳон цивилизацияси ютуқларига уйғунлашуви;

- * Келажаги буюк давлатни куришга йўналтирилган фуқаролик ва ижодий фаолликни шакллантириш;
- * Маънавий-ахлоқий тарбиянинг ва маданий-оқартув ишларини ташкилий ва методик жиҳатдан таъминлаш назарда тутилган;
- * Илмий-педагогик кадрлар, психологлар, мураббийлар ва медицина ходимлари маънавий-ахлоқий тарбия ишлари бўйича илмий, амалий адабиётлар методологиясини ишлаб чиқиш;
- * Таълим муассасаларининг барча даражадаги босқичлари болалар ва ёшларни узлуксиз тарбиялаш дастурини миллий тикланиш ғояси асосида ва умуминсоний қадриятларни англаган ҳолда идеалларга содиқлик, мустақилликка, Ватанига, оиласига, атроф муҳитга муҳаббатда бўлишни амалга ошириш руҳида тарбиялаш;
- * Оммавий ахборот воситалари, маънавият ва маданиятни соғлом турмуш тарзини ташвиқот-тарғибот қилиш;
- * Ҳуқуқни ҳимоя қилувчи ташкилотлар болалар ва ёшларни маданий ҳуқуқларини шакллантириши.

Мустақил ўрганиш учун тавсия қилинадиган адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Маънавият ва маърифат жамоатчилиқ маркази фаолиятини янада такомиллаштириш ва самарадорлигини ошириш тўғрисида” ги Фармони. Халқ сўзи, 1996.
 2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Таълим тарбия ва кадрлар тайёрлаш тизимини тубдан ислоҳ қилиш, баркамол авлодни вояга етказиш тўғрисида” ги Фармони. Халқ сўзи, 1997.
 3. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг 1997 йил 29 августдаги “Таълим тўғрисида” ги Қонуни ҳамда “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури тўғрисида” ги Қонуни. -Т.: Шарқ, 1997, 40-61 бетлар.
- Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1999 йил 16 августдаги “Умумий ўрта таълимнинг давлат таълим стандартларини тасдиқлаш тўғрисида” ги Қарори. Халқ сўзи, 1999 йил 17 август.

Мустақил ўрганиш учун саволлар

1. Ўзбекистон Республикасида “Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури” ва унинг аҳамияти.
2. “Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури” да инсон омилини шарҳланг.
3. “Маънавият ва маърифат” дастури ва унинг тарихий негизи нимада?
4. Миллий дастурда ялпи стратегик вазифалар нималардан иборат?
5. Ўзбекистон Республикасининг “Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури” бўйича “Таълим тўғрисида” ги Қонуннинг моҳияти нималардан иборат?
6. Умуминсоний қадриятларни шарҳлаб беринг.

3.2 АМАЛИЙ МАШҒУЛОТДА ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИ

<i>Талабалар сони 15-25</i>	<i>Ўқув соати: 2 соат</i>
<i>Машғулот шакли</i>	Индивидуал топшириқларни бажаришга асосланган амалий машғулот
<i>Машғулот режаси</i>	1.Ўзбекистон Республикасининг “Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури” да инсон омили. 2.”Маънавият - маърифат” дастури ва унинг тарихий негизи. 3.Умумий инсоний қадриятлар.
<i>Ўқув машғулотининг мақсади:</i> Баркамол авлод Ўзбекистон тараққиёти-нинг пойдевори бўйича умумий билимларни мустаҳкамлаш ҳамда чуқурлаштириш.	
<i>Педагогик вазифалар:</i>	<i>Ўқув фаолияти натижалари:</i> <i>Талаба бажариши лозим:</i>
• Ўзбекистон Республикаси “Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури” ҳақида тушунча бериш;	• Ўзбекистон Республикаси “Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури” бўйича тўлиқ характеристика берадилар;
• “Маънавият-маърифат” дастурини ёритиб бериш;	• “Маънавият-маърифат” дастурини бандлари бўйича тушунтириб берадилар;
• Умумий инсоний қадри-ятларни характерлаб бериш.	• Умуминсоний қадриятлар тушунчаларини тушунтира оладилар.
<i>Ўқитиш усуллари</i>	топшириқлар, амалий ишлаш усули, суҳбат, 3×3 усули
<i>Ўқитиш воситалари</i>	Маъруза матни, компьютер слайдлари, доска, мультимедиа, проектор.
<i>Ўқитиш шакллари</i>	Фронтал, коллектив ишлаш.
<i>Ўқитиш шароити</i>	Техник воситалардан фойдаланиш ва гуруҳларда ишлашга мўлжалланган аудитория.
<i>Мониторинг ва баҳолаш</i>	Кузатиш,оғзаки баҳолаш, савол- жавоб.

АМАЛИЙ МАШҒУЛОТНИНГ ТЕХНОЛОГИК КАРТАСИ

Фаолият босқичлари	Фаолиятнинг мазмуни	
	Ўқитувчи	Талабалар
1-босқич. Мавзуга кириш (10 мин.)	1.1. Мавзу номини, мақсад ва вазифаларини айтади.	Мавзу номини ёзиб оладилар.
	1.2. Амалий машғулотни олиб бориш шакли ва баҳолаш мезонларини айтади. (39-бет, 1-илова)	Тинглайдилар.
	1.3. Шу мавзу бўйича қисқача маъруза матнини ҳар бир талабага тарқатади	Мавзу билан танишадилар.
2-босқич. Асосий бўлим (55 мин.)	2.1. Ҳар бир талабага мавзуга оид саволлар беради. (2-илова)	Саволларга жавоб берадилар.
	2.2. Гуруҳларга ажратади ва мавзуга оид топшириқлар беради. (15 мин.)	Гуруҳларга ажралади, топшириқни ба-жарадилар.
	2.3. 15 минутдан сўнг топшириқларни йиғиб олади ва топшириқларни гуруҳлараро алмаштиради. (3-март, 3×3 усули 3-илова)	Бошқа гуруҳ топшириқларини бажарадилар.
	2.4. Топшириқларни биринчи ҳолатдаги гуруҳларга қайтаради.	
	2.5. Презентация қилишни сўрайди. Камчилик ва ютуқларни айтади.	Топшириқларни презентация қиладилар.
3 – босқич. Якунловчи (15 мин.)	3.1. Мавзу бўйича якунловчи хулосалар қиладди.	Саволлар берадилар
	3.2. Мавзу мақсадига эришишдаги талабалар фаолиятини таҳлил қиладди ва баҳолайди.	
	3.3. Мавзу бўйича билимларни чуқурлаштириш учун топшириқлар беради. (4-илова). Ушбу топшириқларни бажариш учун адабиётлар рўйхатини тавсия қиладди (5-илова)	Ёзиб оладилар.

Баҳолаш кўрсаткичлари ва мезонлари

Гуруҳ	Баҳо	Баҳолаш кўрсаткичлари ва мезонлари			
		Маълумот-нинг тўлаллиги	Гуруҳ иштирокчиларининг фаоллиги	Маълумот-нинг тақдим этилиши	Жами
	Балл	1,0	0,5	0,5	2
1					
2					
3					

Мавзуга оид саволлар

1. Ўзбекистон Республикасида “Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури” ва унинг аҳамияти.
2. “Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури” да инсон омилини шарҳланг.
3. “Маънавият ва маърифат” дастури ва унинг тарихий негизи нимада?
4. Миллий дастурда ялпи стратегик вазифалар нималардан иборат?
5. Ўзбекистон Республикасининг “Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури” бўйича “Таълим тўғрисида” ги Қонуннинг моҳияти нималардан иборат?
6. Умуминсоний кадриятларни шарҳлаб беринг.

3×3 усулини қўллаш қондаси

1. Талабаларни 3 та гуруҳга ажратиш лозим.
2. Учта гуруҳга 3 та савол берилади.
3. Маълум бир вақтдан сўнг топшириқларни йиғиб олиш керак.
4. Топшириқларни гуруҳлараро алмаштириш керак. (3-марта)
5. Топшириқларни биринчи ҳолатдаги гуруҳларга қайтариш лозим.
6. Презентация қилинади.
7. Камчилик ва ютуқлар айтилади.

1-топширик

Мамлакатимиз ўз миллий мустақиллигига эга бўлган 1991 йил 31 августдан бошлаб маънавият масаласини энг муҳим масалалардан бири деб билди. Маданий меросни баҳолашда умуман маданий сиёсатнинг концептуал асосларини яратишда нечта мезонга таяниш керак:

2- топширик

“Маънавият - маърифат” дастури ва унинг моҳияти нимада? Ушбу дастур тўғрисида Президент И.А.Каримовнинг фикларини тушунтириб беринг. Дастур неча қисмдан иборат ва ҳар бир қисмни изоҳлаб беринг. Дастур ижобий амалга оширилса, қандай самараларга эришиш мумкин, ўз фикрларинингизни билдиринг.

3-топширик

Умуминсоний қадриятлар деганда нимани тушунасиш? Умуминсоний қадриятларнинг қандай турлари мавжуд. Уларга изоҳ беринг. Ўзбекистонда бу ҳақда қандай ишлар олиб борилмоқда? Умуминсоний қадриятлар бўйича қандай адабиётларни биласиз?

Билимларни чуқурлаштириш ва мустаҳкамлаш учун топшириқлар

1. Инсон омили нима ва унга изох беринг.
2. “Кадрлар тайёрлар Миллий дастури” неча қисмдан иборат?
3. “Кадрлар тайёрлар Миллий дастури” нинг 2-босқичини шарҳлаб беринг.
4. “Кадрлар тайёрлар Миллий дастури” нинг 3-босқичини шарҳлаб беринг.
5. Узлуксиз таълим моҳияти нимадан иборат?

5-илова. (3.2)

Топшириқларни бажариш учун тавсия қилинадиган адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикасида “Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури” ва унинг аҳамияти.
2. “Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури” да инсон омилини шарҳланг.
3. “Маънавият ва маърифат” дастури ва унинг тарихий негизи нимада?
4. Миллий дастурда ялпи стратегик вазифалар нималардан иборат?
5. Ўзбекистон Республикасининг “Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури” бўйича “Таълим тўғрисида” ги Қонуннинг моҳияти нималардан иборат?
6. Умуминсоний кадриятларни шарҳлаб беринг.

8-мавзу	Маънавий баркамол инсон тушунчаси ва унинг шарқона таърифи ҳамда комил инсон муаммоси
----------------	--

8.1. МАЪРУЗАДА ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИ

<i>Талабалар сони:</i> 30-40	<i>Ўқув соати:</i> 2 соат
<i>Ўқув машғулотининг шакли</i>	Мавзуй – кўргазмали маъруза
<i>Мавзу режаси</i>	1. Миллий мустақиллик ва маънавий баркамол инсон таърифи ҳамда унинг ахлоқий хислатлари. 2. Баркамол инсоннинг шарқона ғазилатлари ҳамда тарбия тизимидаги ўзига хос хусусиятлари. 3. Ислон Каримов асарларида комил инсон ва уни тарбиялашдаги долзарб муаммоларнинг кўйилиши.
<i>Машғулотнинг мақсади:</i> Шарқ мутафаккирлари асарларида комил инсон маслалари тўғрисида билимларини шакллантириш.	
<i>Педагогик вазифалар:</i> Баркамол инсон таърифи. Ислон Каримов томонидан баркамол инсон тушунчасига берилган таърифнинг моҳияти. У аввало, онги юксак, мустақил фикрлай оладиган, хулқ - атюри билан ўзгаларга ибрат бўладиган билимли, маърифатли киши эканлиги.	<i>Ўқув фаолияти натижалари:</i> Ислон Каримов ақл-заковатли, юксак маънавиятли кишиларни тарбиялай олсаккина, олдимизга кўйилган мақсадларга эриша оламиз, юртимизда фаровонлик ва тараққиёт қарор топади, — деган концептуал ғоясининг мазмуни, уни амалга ошириш вазифалари ва воситаларини сўзлаб берадилар
•	•
• А.Навоийнинг тарбияга оид ва иқтисодий тарбия ҳақидаги ғояларини тушунтириб бериш	• Навоийнинг тарбияга оид ва иқтисодий тарбия ҳақидаги ғояларини тушунтириб берадилар;
• А.Жомийнинг асарларида таълим ва ахлоқий ғояларини тушунтириб бериш.	• А.Жомийнинг асарларида таълим ва ахлоқий ғояларини тушунтириб берадилар.
<i>Таълим методлари</i>	Маъруза, савол-жавоб, суҳбат, ўзаро ўқитиш методи, кластер, инсерт техникалари
<i>Таълим воситалари</i>	Маъруза матни, кодоскоп, слайдлар, формат қоғозлари, маркерлар, скотч, чизмалар органайзерлар, асосий маълумот ва таянч тушунчалардан иборат маъруза матнлари (таркатма материал).
<i>Таълим шакллари</i>	Фронтал, жамоавий, гуруҳларда ишлаш.
<i>Ўқитиш шарт-шароити</i>	Техник воситалардан фойдаланиш ва гуруҳларда ишлашга мўлжалланган аудитория
<i>Мониторинг ва баҳолаш</i>	Оғзаки назорат, савол-жавоб, рейтинг тизими

	асосида баҳолаш.

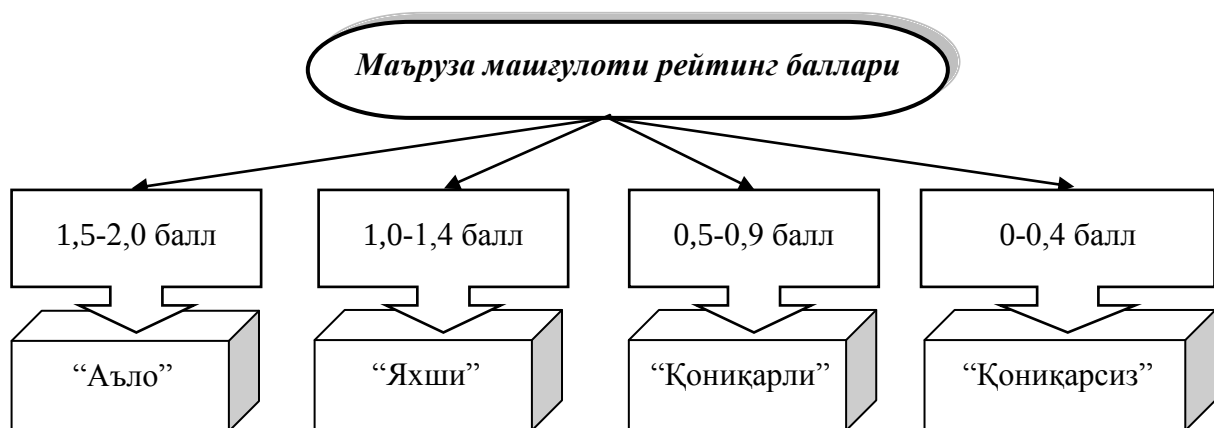
МАЪРУЗА МАШҒУЛОТИНИНГ ТЕХНОЛОГИК КАРТАСИ

Фаолият босқичлари	Фаолиятнинг мазмуни	
	Ўқитувчининг	талабанинг
I. Кириш босқичи (10 минут)	1.1. Мавзунинг номи, мақсади, кутилажак натижаларини эълон қилади.	Тинглайдилар.
	1.2. Ўқув машғулотининг шакли ва баҳолаш мезонларини тушунтиради (1-илова).	Саволлар берадилар
	1.3. Мавзу бўйича маъруза матнларини тарқатади (ҳар бир талабага).	Кўриб чиқадилар ва саволлар берадилар
	1.4. Мавзунинг режаси ва асосий тушунчаларини эшиттиради ва қисқача изоҳ беради.	Мавзу номини ва режасини ёзиб оладилар.
II. Асосий босқич (60 минут)	2.1. Мавзу бўйича тушунчаларга тариф беришни таклиф қилади.	Саволларни муҳокама қилиб, уларга жавоб берадилар.
	2.2. Режа саволлари бўйича маъруза материалларини гапириб беради, визуал материаллардан фойдаланади, диққатни жалб қилувчи саволлар беради:	
	1. Шарқ мутафаккирларининг комил инсон тўғрисида айтган фиклари.	Иловаларда келтирилган асосий таъриф ва қоидаларни ёзиб оладилар.
	2. Шарқ мутафаккирларидан кимларни биласиз? Мавзунинг асосий жиҳатларига эътиборни қаратади ва уларни ёзиб олишни таклиф қилади. Тез кор сўров ўтказди.	
	• Фаробийнинг комил инсон тўғрисидаги ғоялари?	Саволларга жавоб берадилар.
	• Навойининг комил инсон тўғрисидаги фикрлари?	
	Сўров ўтказиш жараёнида талабаларни индивидуал фикрлашга йўналтиради, жавобларни аниқлаштириб, тўлдиради.	
	2.2. Талабаларни ўқита кичик гуруҳларга бўлади. Ҳар бир гуруҳ ўқитаётган мавзунинг бир режадаги саволи бўйича «эксперт» бўлиб, ўзгаларга ҳам ўргатишини тушунтиради.	Гуруҳлар фаолиятини ташкил қиладилар.
	2.3. Гуруҳларга эксперт варақларини тарқатади ва фаолиятларини ташкил қилади (2-илова).	Матнларини ўқиб, саволларга жавоб топадилар. Маълумотни муҳокама қилиб, фикр алмашиб, системалаштирадилар.
	2.4. Тақдимот бошланишини эълон қилади.	Тайёр маълумотни

	Йўналтирувчи-маслаҳатчи сифатида иштирок этади. Жавобларни аниқлаштиради, тўлдиради, изоҳ беради ва тузатишлар киритади.	тақдим этиш учун чизмали органайзерлар ишлаб чиқади. Гуруҳ сардорлари тайёр маълумотларни тақдим этадилар.
	2.5. Тақдимот якунида талабалар диққатининг мавзунинг асосий томонларига қаратиб, ҳар битта масала бўйича қисқача хулосалар қилади.	Бошқа гуруҳ аъзоларининг берган саволларига жавоб беради.
III. Якуний босқич (10 минут)	3.1. Мавзуни умумлаштиради, умумий хулосалар қилади, якун ясайди. 3.2. Гуруҳларга ўзаро қўйган баҳоларини эълон қилишни таклиф қилади. Натижаларни шарҳлайди. 3.3. Мустақил ишлашлари учун вазифа беради: (1) назорат саволларига оғзаки жавоб бериш (22-илова); (2) қўшимча адабиётлардан мавзуга тегишли бўлган янги маълумотларни тўплаш.	Эшитадилар. Вазифани ёзиб олади.

1-илова (12.1)

Мавзус бўйича маъруза машғулотида талабалар фаолиятини баҳолаш кўрсаткичлари ва мезонлари.

Истиқлол -ўзаро ҳурмат, бир-бирини тан олиш бир-бирини кадрлаш асосида мамлакат фуқаролари ўзаро муносабатида ҳам, жаҳон давлатлари ўртасидаги алоқаларда ҳам ана шу умуминсоний кадриятларга таяниш, ана шу умуминсоний мезонлар асосида яшаш демакдир. Мустақиллик-жамиятдан ажралмаган ҳолда дунё муаммолари

2-слайд

Мустақил яшашга, мустақил фикрлашга, ўз тақдирини ўзи белгилашга, ўз ҳаётини ўзи изга болишга қодир одам зиддиятларни осонлик билан енгади, бу дунёнинг шиддатли муаммолар бўрони қаршисида довдираб қолмайди. Ана шу оддий ҳаётий ҳақиқатни давлат мустақиллигига ҳам қиёслаш мумкин.

3-слайд

Истиқлол бизга ўзлигимизни англатди. Ўзини англаган худони англайди, ўзини таниган худони танийди. Худони англаш – оламни англаш, оламни тушуниш, демакки, ҳаётнинг мазмунини идрок этиш демакдир. Инсон ўзининг моҳиятининг мазмунини, ўзининг инсонлигини қанчалик чуқур тушунса, яшаш мазмуни – моҳиятини ҳам шунчалик чуқур англайди. Президент Ислон Каримов: «Мустақил ўзбек давлати –халқимизнинг тарихий ютуғидир. Халқи юхз йиллар мобайнида озодликни орзу қилган Ўзбекистон чинакам мустақилликни қўлга киритиб, гуллаб-яшнаши ва фаровонликка эришиши, таракқий этган демократик давлатлар қатори халқаро ҳамжамиятада муносиб ўринни эгаллаши – биз кўзлаётган мақсаддир», - деган эди.

му...ар шаҳри”, “Бахт-саодатга эришув тўғрисида”, “Илмларнинг келиб чиқиши”, “Ақл маънолари тўғрисида” ва бошқа асарларида ижтимоий-тарбиявий, иқтисодий-тарбия масалалари баён этилган. Фаробий инсон камолотга ёлғиз ўзи эриша олмайди. У бошқалар билан мулоқотда бўлиши, уларнинг муносабатларига муҳтожлигини таъкидлайди. Бунинг учун таълим-тарбияни тўғри йўлга қўйиш билан эришилади, дейди. Чунки мақсадга муносиб амалга оширилган таълим-тарбия инсонни ақлий, ахлоқий жиҳатдан камолотга етаклайди. Умуман инсон табиат ва жамият қонун-қоидаларини тўғри билиб опали ва ҳаётла тўғри йўл тутали. Ўзгалар билан тўғри мулоқотла бўлади.

4-слайд

Эксперт гуруҳлар фаолияти натижаларини баҳолаш мезонлари

<i>Кўрсаткичлар</i>	<i>Макс. балл</i>	<i>Гуруҳ иши натижаларининг баҳоси</i>			
		1	2	3	4
Маълумотнинг тўлалиги	1,0				
Тақдимот (маълумотнинг чизмалар тарзда тақдим этилиши)	0,6				
Гуруҳнинг фаоллик даражаси (қўшимчалар киритиш, савол-жавоблар бериш)	0,4				
Балларнинг максимал ҳажми	2				

3-илова (12.1)

Эксперт варағи №1

1. Фитратнинг тарбияга оид ғоялари.
2. Ибн Синонинг таълим-тарбияга оид фикрлари.
3. Фаробийнинг тарбияга оид фикрларини айтинг?

Эксперт варағи №3

1. Хоразм Маъмун академияси тўғрисида сўзлаб беринг?
2. Хоразмийнинг “Ал-жабр” асарини шарҳлаб беринг.
3. Ибн Синонинг “Тиб қонунлари” ни шарҳланг?

22-илова (2.1)

Ўз-ўзини текшириш ва баҳолаш учун назорат саволлар ва топшириқлари:

1. И.Каримовнинг комил инсон ҳақидаги фикрлари.
2. А.Фитратнинг тарбияга оид ғояларини айтинг.
3. Муҳаммад ибн Мусо ал-Хоразмийнинг илмий билим, таълим усуллари ва фанга қўшган буюк ҳиссаси ва иқтисодий тарбияда тутган ўрнини сўзланг.
4. Абу Наср Форобийнинг таълим-тарбияга оид асарларини шарҳлаб беринг.
5. Абу Али ибн Синонинг таълим-тарбия соҳаларида жаҳонга машҳурлигини исботлаб беринг.
6. А.Навоийнинг тарбияга оид ва иқтисодий тарбия ҳақидаги ғояларини сўзланг.
7. А.Жомийнинг қайси асарларида таълим ва ахлоқий ғоялари ўз аксини топган
8. Заҳириддин Муҳаммад Бобурнинг қайси асарларини биласиз?

8.2. АМАЛИЙ МАШҒУЛОТДА ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИ

<i>Ўқув соати: 2 соат</i>	<i>Талабалар сони:</i>
<i>Ўқув машғулоти шакли</i>	Билимларни мустаҳкамлаш ва чуқурлаштириш
<i>Мавзу режаси</i>	1. Миллий мустақиллик ва маънавий баркамол инсон таърифи ҳамда унинг ахлоқий хислатлари. 2. Баркамол инсоннинг шарқона ғазилатлари ҳамда тарбия тизимидаги ўзига хос хусусиятлари. 3. Ислон Каримов асарларида комил инсон ва уни тарбиялашдаги долзарб муаммоларнинг қўйилиши.
<i>Машғулотнинг мақсади:</i> Мавзу бўйича билимларини чуқурлаштириш ва мустаҳкамлаш. Мустақил ишлаш қобилиятларини ривожлантириш.	
<i>Педагогик вазифалар:</i> Баркамол инсон таърифи. Ислон Каримов томонидан баркамол инсон тушунчасига берилган таърифнинг моҳияти. У аввало, онги юксак, мустақил фикрлай оладиган, хулқ - атиори билан ўзгаларга ибрат бўладиган билимли, маърифатли киши эканлиги.	<i>Ўқув фаолияти натижалари:</i> Ислон Каримов ақл-заковатли, юксак маънавиятли кишиларни тарбиялай олсаккина, олдимизга қўйилган мақсадларга эриша оламиз, юртимизда фаровонлик ва таракқиёт қарор топади, — деган концептуал ғоясининг мазмуни, уни амалга ошириш вазифалари ва воситаларини сўзлаб берадилар
•	•
• А.Навоийнинг тарбияга оид ва иқтисодий тарбия ҳақидаги ғояларини тушунтириб бериш	• Навоийнинг тарбияга оид ва иқтисодий тарбия ҳақидаги ғояларини тушунтириб берадилар;
• А.Жомийнинг асарларида таълим ва ахлоқий ғояларини тушунтириб бериш.	• А.Жомийнинг асарларида таълим ва ахлоқий ғояларини тушунтириб берадилар.
<i>Педагогик вазифалар:</i> Баркамол инсон таърифи. Ислон Каримов томонидан баркамол инсон тушунчасига берилган таърифнинг моҳияти. У аввало, онги юксак, мустақил фикрлай оладиган, хулқ - атиори билан ўзгаларга ибрат бўладиган билимли, маърифатли киши эканлиги.	<i>Ўқув фаолияти натижалари:</i> Ислон Каримов ақл-заковатли, юксак маънавиятли кишиларни тарбиялай олсаккина, олдимизга қўйилган мақсадларга эриша оламиз, юртимизда фаровонлик ва таракқиёт қарор топади, — деган концептуал ғоясининг мазмуни, уни амалга ошириш вазифалари ва воситаларини сўзлаб берадилар
•	•
• А.Навоийнинг тарбияга оид ва комил инсон тарбияси ҳақидаги ғояларини тушунтириб бериш	• Навоийнинг тарбияга оид ва комил инсон тарбияси ҳақидаги ғояларини тушунтириб берадилар;
• А.Жомийнинг асарларида таълим ва ахлоқи ғояларини тушунтириб бериш.	• А.Жомийнинг асарларида таълим ва ахлоқий ғояларини тушунтириб берадилар.
<i>Таълим методлари</i>	Тезкор-сўров, савол-жавоб, суҳбат, кооп-кооп,

	пинборд техникаси
Таълим воситалари	Маъруза матни, формат қоғозлари, маркерлар, скотч, ўқув материаллари
Таълим шакллари	Жамоавий, гуруҳларда ишлаш.
Ўқитиш шарт-шароити	Техник воситалардан фойдаланиш ва гуруҳларда ишлашга мўлжалланган аудитория
Мониторинг ва баҳолаш	Назорат саволлари, савол-жавоб, рейтинг тизими асосида баҳолаш.

АМАЛИЁТ МАШҒУЛОТИНИНГ ТЕХНОЛОГИК КАРТАСИ

Фаолият босқичлари	Фаолиятнинг мазмуни	
	Ўқитувчининг	талабанинг
I. Кириш босқичи (15 дақиқа)	1.1. Мавзуни номи, мақсади, кутилажак ўқув натижаларини ва мавзу режасини эслатади. 1.2. Ўтган машғулот билан мантиқий боғлайди. Мустақил иш учун берилган вазифани яъни инсерт техникасини қўллаб мавзуни режалари асосида яна бир бора такрорлаб, ўрганиб келиш вазифаси берилганлигини эслатади. Вазифани бажарганлик даражасини текширади. 1.3. Гуруҳлар фаолиятини баҳолаш мезонларини эълон қилади (1-илова).	Тинглайдилар. Мавзу номини ва режасини ёзиб оладилар. Саволларни муҳокама қилиб, уларга жавоб беради.
II. Асосий босқич (55 дақиқа)	2.1. Фаоллаштириш ва билимларини текшириш мақсадида бир қанча саволлар беради (тезкор-сўров): - Тарбия деб нимага айтилади? - шарқ мутафаккирларининг тарбия бўйича фикрларини умумлаштиринг? - Тарбиянинг қандай турларини биласиз? Жавобларни умумлаштиради. Диққатини асосий тушунчаларга қаратади. Зарур бўлса, жавобларни аниқлаштиради, қўшимчалар қилади, ўзгартириш киритади. 2.2. Кейинги фаолият «кооп-кооп» техникаси (2-илова) бўйича кичик гуруҳларда давом этишини эълон қилади. Талабаларни 3 та гуруҳга бўлади. Ҳар бир гуруҳ маълум бир йўналиш бўйича вазифа бажаришини уқтиради (3-илова). Гуруҳларда фаолиятни ташкил қилади. Кузатувчи, йўналтирувчи сифатида иштирок этади. Вазифалар бўйича тўплаган маълумотларини схемаларда, жадвалларда тасвирлаш кераклигини уқтиради. 2.3. Гуруҳларда берилган вазифаларни муҳокамасини ташкил қилади, йўналтиради, маслаҳатлар беради. 2.5. Гуруҳ ишларини тақдироти бошланишини эълон қилади.	Берилган саволларга жавоб берадилар. Фикр алмашадилар. Берилган вазифаларни бажаришга киришадилар. Гуруҳларга бўлиниб берилган топшириқлар юзасидан фикр юритадилар. Берилган вазифани ўзаро муҳокама қиладилар. Тўплаган маълумотларни ва ўз фикрларини формат қоғозларига схемалар ва жадваллар асосида ишлаб чиқадиладар. Тайёр ишларни доскага иладилар. Гуруҳдан бир иштирокчи чиқиб бажарган ишлари юзасидан тақдирот

	Ҳар бир гуруҳ тақдимотидан сўнг маълумотларни тўлдиради, хатоларини тузатади, хулосалар қилади. Гуруҳлар ишини таҳлил қилади, қўшимчалар киритади, тўлдиради, умумлаштиради.	қилади.
III. Якуний босқич (10 минут)	3.1. Мавзунинг дастлабки учта саволи бўйича умумлаштиради, хулосалар қилади. Талабалар диққатини мавзунинг асосий моҳиятига қаратади. 3.2. Ўқув машғулотининг натижаларини қайд қилади. Талабалар мустақил фаолиятининг мақсадга эришганлик даражасини таҳлил қилади ва баҳолайди. 3.4. Мустақил ишлашлари учун вазифа беради: (1) кейинги семинар машғулотига мустақил тайёрланишлари учун назорат саволларига оғзаки жавоб бериш (4-илова).	Эшитадилар. Вазифани ёзиб оладилар.

Эксперт гуруҳлари иш натижаларини баҳолаш мезонлари

Мезонлар	Макс. балл	Гуруҳ фаолияти натижаларини баҳоси			
Маълумотнинг тўлалиги	1,0				
Маълумотнинг аниқ, чизмали тарзда тақдим этилганлиги	0,5				
Гуруҳ иштирокчиларининг фаоллиги (тўлдириш, саволлар бериш, жавоблар бериш)	0,5				
Балларнинг максимал ҳажми	2				

1,5 – 2 балл - «аъло»
 1,0 – 1,4 балл - «яхши»
 0,5 – 0,9 балл - «қониқарли»
 0 - 0,4 балл - «қониқарсиз»

«Кооп-кооп» («Биргаликда ўқиймиз») техникасини ўтказиш қондаси

Фаолият босқичлари	Фаолият мазмуни	
	Таълим берувчи	Таълим олувчи
1.	Турли хил ўзлаштириш даражаларига эга бўлган, 3 ва 5 кишидан иборат кичик гуруҳларни ташкил қилади	
2.	Ҳар бир гуруҳга бутун ўқув гуруҳи ишлаши лозим бўлган, мавзунинг бир бўлаги бўлиб ҳисобланган, битта топшириқ беради. Эксперт варақларини тарқатади.	Гуруҳ аъзолари ўзаро топшириқларни бўлиб олишади.
3.	Топшириқни муваффақиятли бажарилишини ва муомала маданиятини назорат қилади.	3.1. Ҳамма топшириқни мустақил бажаради, мавзулар бўйича мустақил ишлайди. 3.2. Гуруҳ аъзоларининг мини-маърузаларини тинглайди. Умумий маъруза тайёрланади. Маърузани ўқиш учун спикер тайинланади.
4.	Гуруҳларда иш якунланишини, ва иш натижаси тақдим этилишини эълон қилади.	Гуруҳ-спикери маърузанинг тақдимотини ўтказади.
5.	Натижаларни таҳлил қилади ва баҳолайди, ғолиб гуруҳларни аниқлайди.	

Эксперт варағи №1

1. И.Каримовнинг комил инсон ҳақидаги фикрлари
2. Фитратнинг тарбияга оид ғоялари
3. Навоийнинг комил инсон тарбиясига оид ғоялари

Эксперт варағи №2

1. Фаробийнинг таълим-тарбияга оид асарларини айтинг
2. Ислом дини тасаввуф фалсафасида инсонни инсонийликни улуғланишги
3. Фитрат, Чўлпон асарларида инсон ва халқпарварлик, инсонийлик ва миллатпарварлик Ғояси

Эксперт варағи №3

1. Бобурнинг қайси асарларини биласиз?
2. Навоийнинг “Ҳамса” асарида комил инсон тарбия масалалари.
3. Берунийнинг асарларини айтиб ўтинг

Назорат саволлари:

1. . И.Каримовнинг комил инсон ҳақидаги фикрлари сўзлаб беринг.
2. Ислом дини тасаввуф фалсафасида инсонни инсонийликни улуғланишига оид масалалар ҳақида шарҳланг.
3. А.Фитратнинг тарбияга оид ғояларини айтинг.
4. Муҳаммад ибн Мусо ал-Хоразмийнинг илмий билим, таълим усуллари ва фанга қўшган буюк ҳиссаси ва иқтисодий тарбияда тутган ўрнини сўзланг.
5. Абу Наср Фаробийнинг таълим-тарбияга оид асарларини шарҳлаб беринг.
6. Навоийнинг асарларида комил инсон тушунчаси ҳақида гапиринг
7. А.Навоийнинг тарбияга оид ва иқтисодий тарбия ҳақидаги ғояларини сўзланг.
8. Заҳириддин Муҳаммад Бобурнинг қайси асарларини биласиз?

9-мавзу	Ватанпарварлик ва инсонпарварлик тушунчалари ҳамда миллий ўз-ўзини англаш миллий ғурур ва миллатга садоқатлилик рамзлари. Иймон, диёнат, адолат, меҳр-шафқат, эътиқод, поклик, ҳалоллик ва вафодорлик - шахс маънавий фазилатлари.
---------	---

(Маъруза – 2 соат; семинар – 2соат)

9.1. МАЪРУЗАДА ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИ

Талабалар сони: 30-40	Ўқув соати: 2 соат
Ўқув машғулотининг шакли	Мавзуий – кўргазмали маъруза
Мавзу режаси	1. Ватан - саждагоҳ каби муқаддасдир. 2. Инсонпарварлик - инсон ва жамият маънавий қиёфасининг мезони. 3. Ўз миллатига садоқатли бўлиш - юксак бурч. 4. Иймон, диёнат тушунчалари
<i>Машғулотнинг мақсади:</i> Ватан ва ватанпарварлик тушунчалари. Ватанни она каби улуғлаб "она-Ватан", — дейилишининг моҳияти. "Ватангадолик", "Ватанфурушлик" тушунчалари, уларнинг инсон учун оғир қисмат ва маънавий қашшоқлик белгиси эканлиги. Ҳар бир инсоннинг ўз она заминида яшаши, унинг манфаатлари йўлида фидоий бўлиши юксак олий неъмат эканлиги. Ягона замин ва ягона тақдир тушунчаларининг маънавий иддиэлари.	
<i>Педагогик вазифалар:</i> • Ватанпарварлик авлоддан-авлодга мерос бўлиб ўтаётган қадрият эканлиги.	<i>Ўқув фаолияти натижалари:</i> Диёнат тушунчаси, диёнатли бўлишлик кишининг юксак маънавий фазилати, унинг шахс кундалик амалий ҳаётидаги ўрнини тушунтириб берадилар;
• Ватанни душмандан ҳимоя қилиш, уни бир бутунлигини кўз қорачиғидек асраш, унинг равнақи йўлида фидоий бўлиш ҳар қандай инсон маънавиятининг мезони эканлиги. дорасини тушунтириш;	• Адолат тушунчаси. Унинг ахлоқий ва ҳуқуқий меъёрий тушунча эканлиги. Адолатнинг одиллик ва тўғрилиқ мезони эканлиги, унинг маънавий қийматини тушунтириш;
• Иймон тушунчаси. Иймонли шахс маънавий қиёфасининг моҳияти. Иймонлиликнинг шахс учун муқаддаслиги ва юксак маъсулият эканлиги. Иймон тушунчасининг ислом таълимотидаги талқини. Иймон ва виждон тушунчаларининг	• Эътиқод тушунчаси. Унинг киши онги ва дунёқарашида ўрнашиб қолган ва амалга оширилиши лозим бўлган шахснинг кундалиқ эҳтиёжига айланган интилиш, ҳатти—ҳаракатлар тизими ва маънавиятнинг ажралмас қисми эканлигини ёритиш;

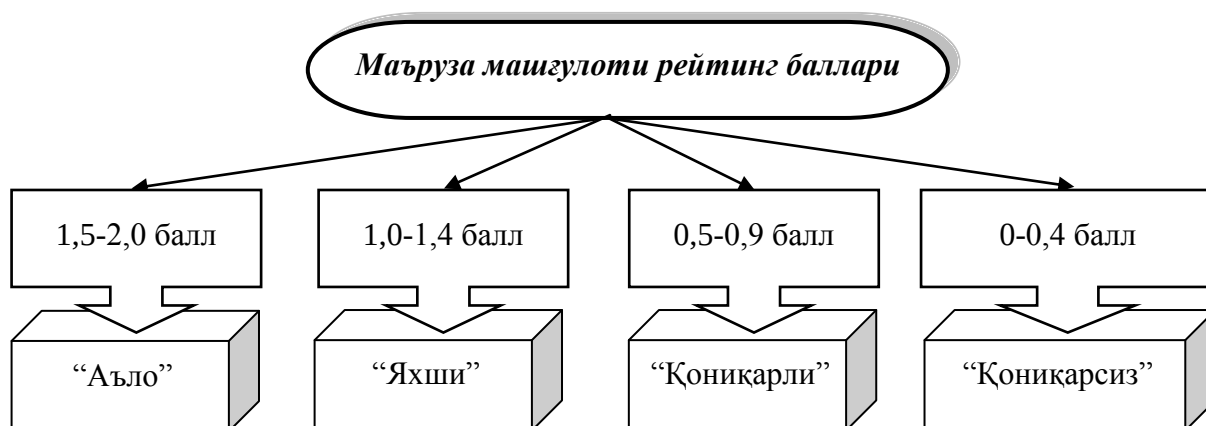
муштараклиги ёритиш;	
Ўз миллатига садоқатли бўлишнинг моҳияти, унинг миллат манфаатлари йўлида фидоий бўлиш, кадр-қийматини, урф-одатлари, анъаналари, кадриятлари ва миллий бирликни мус-таҳкамлаш каби фазилатлар эканлигини характерлаш.	Ёшлар дунёқарашлари ва хатти-харакатларида эътиқодлилиқ, поклик, ҳалоллик, Ватанни севиш каби фазилатларини шакл-лантириш заруриятининг ўсиб бориши характерлаш.
<i>Таълим методлари</i>	Маъруза, савол-жавоб, суҳбат, ўзаро ўқитиш методи, кластер, инсерт техникалари
<i>Таълим воситалари</i>	Маъруза матни, кодоскоп, слайдлар, формат қоғозлари, маркерлар, скотч, чизмали органайзерлар, асосий маълумот ва таянч тушунчалардан иборат маъруза матнлари (таркатма материал).
<i>Таълим шакллари</i>	Фронтал, жамоавий, гуруҳларда ишлаш.
<i>Ўқитиш шарт-шароити</i>	Техник воситалардан фойдаланиш ва гуруҳларда ишлашга мўлжалланган аудитория
<i>Мониторинг ва баҳолаш</i>	Оғзаки назорат, савол-жавоб, рейтинг тизими асосида баҳолаш.

МАЪРУЗА МАШҒУЛОТИНИНГ ТЕХНОЛОГИК КАРТАСИ

<i>Фаолият босқичлари</i>	<i>Фаолиятнинг мазмуни</i>	
	<i>Ўқитувчининг</i>	<i>талабанинг</i>
I. Кириш босқичи (10 минут)	1.1. Мавзунинг номи, мақсади, кутилажак натижаларини эълон қилади.	Тинглайдилар.
	1.2. Ўқув машғулотининг шакли ва баҳолаш мезонларини тушунтиради (1-илова).	Саволлар берадилар
	1.3. Мавзу бўйича маъруза матнларини тарқатади (ҳар бир талабага).	Кўриб чиқадилар ва саволлар берадилар
	1.4. Мавзунинг режаси ва асосий тушунчаларини эшиттиради ва қисқача изоҳ беради.	Мавзу номини ва режасини ёзиб оладилар.
II. Асосий босқич (60 минут)	2.1. Мавзу бўйича тушунчаларга тариф беришни таклиф қилади. 2.2. Режа саволлари бўйича маъруза материалларини гапириб беради, визуал материаллардан фойдаланади (2-илова), диққатни жалб қилувчи саволлар беради: 1. Иқтисодий тушунчаларнинг шаклланиши. 2. Ишонч функцияларини қарор топиши. 3. Малакали иқтисодчи тайёрлашда давлатнинг ғамхўрлиги. Мавзунинг асосий жиҳатларига эътиборни қаратади ва уларни ёзиб олишни таклиф қилади. Тезкор сўров ўтказди. Талаб қандай бўлиши керак?	Саволларни муҳокама қилиб, уларга жавоб берадилар. Иловаларда келтирилган асосий таъриф ва қоидаларни ёзиб оладилар.

	• Талабалар шахсига бўлган муносабат? • Тарбияга бўлган ижобий муносабат? Сўров ўтказиш жараёнида талабаларни индивидуал фикрлашга йўналтиради, жавобларни аниқлаштириб, тўлдиради.	Саволларга жавоб берадилар.
	2.2. Талабаларни урта кичик гуруҳларга бўлади. Баҳолаш мезонларини эълон қилади (3-илова). Ҳар бир гуруҳ ўтилатган мавзунинг бир режадаги саволи бўйича «эксперт» бўлиб, ўзгаларга ҳам ўргатишини тушунтиради.	Гуруҳлар фаолиятини ташкил қила-дилар.
	2.3. Гуруҳларга эксперт варақларини тарқатади ва фаолиятларини ташкил қилади (4-илова).	Матнларини ўқиб, саволларга жавоб топадилар. Маълумотни муҳокама қилиб, фикр алмашиб, система-лаштирадилар.
	2.4. Такдимот бошланишини эълон қилади. Йўналтирувчи-маслахатчи сифатида иштирок этади. Жавобларни аниқлаштиради, тўлдиради, изоҳ беради ва тузатишлар киритади.	Тайёр маълумотни такдим этиш учун чизмалли органайзерлар ишлаб чиқади. Гуруҳ сардорлари тайёр маълумотларни такдим этадилар.
	2.5. Такдимот якунида талабалар диққатининг мавзунинг асосий томонларига қаратиб, ҳар битта масала бўйича қисқача хулосалар қилади.	Бошқа гуруҳ аъзоларининг берган саволларига жавоб беради.
III. Якуний босқич (10 минут)	3.1. Мавзуни умумлаштиради, умумий хулосалар қилади, якун ясайди. 3.2. Гуруҳларга ўзаро қўйган баҳоларини эълон қилишни таклиф қилади. Натижаларни шарҳлайди. 3.3. Мустақил ишлашлари учун вазифа беради: (1) назорат саволларига оғзаки жавоб бериш (5-илова); (2) қўшимча адабиётлардан мавзуга тегишли бўлган янги маълумотларни тўплаш.	Эшитадилар. Вазифани ёзиб оладилар.

Маъруза машғулотида талабалар фаолиятини баҳолаш кўрсаткичлари ва мезонлари.

Президент Ислам Каримов «Ўзбекистон XXI аср бўсағасида: хафсизликка таҳдид, барқарорлик шартлари ва тараққиёт кафолатлари» асарида таъкидлаганидек, «Тарих хотираси, халқининг, жонажон ўлканинг, давлатимиз худудининг холис ва ҳаққоний тарихини тиклаш миллий ўзлигини англашни, таъхбир жоиз бўлса, миллий ифтихорни тиклаш ва ўстириш жараёнида ғоят муҳим ўрин тутди». Миллий ўзликни англаш тушунчаларининг таркибий қисмларига қуйидагилар киради:

1) Миллий бирликни ва бошқа этносларнинг мавжудлигини тушуниб етиш.

2) Миллий қадриятлар: тил, туғилиб ўсган жой, маданиятга содиқлик.

3) Миллий Манфаатларни тушуниб етиш.

4) Миллий мустақиллик ва миллий тараққиётга интилиш.

5) Ватанпарварлик ва бошқалар.

Ватанпарварлик – бу она заминга бўлган муҳаббат, уни севиш, эъзозлаш ўз она-ватани учун жонкуярлик қилиш, унинг халқини севиш ўлка табиатини севиш, ўзбек халқ кўҳна тарихини билиш, ўз халқининг миллий меросини, маданияти, санъатини, меъморчилик ёдгорликларини асраб авайлаш, Ватан олдида масъулиятли бўлиш, фойда келтириш, халқни ўйлаш ва унга ҳамдард бўлиш, Ватанидан миллатидан, тилидан байроқ мадҳия тамғасида, анъана, қадирят, урф- одатларидан, миллий ғуруридан фойдаланишдир

Гуруҳларнинг билим ва кўникмаларини баҳолаш мезонлари

Топшириқлар, баҳолаш кўрсаткичлари ва мезонлари	1- гуруҳ	2- гуруҳ	3- гуруҳ
Максимал балл – 2			
- савол тўлиқ ёритиб берилди (0,5 балл)			
- жавоблар етарли даражада асослаб берилди (0,5 балл)			
- гуруҳ иштирокчиларининг фаоллиги (0,5 балл)			
- берилган саволларга жавоб берди (0,3 балл)			
- регламентга риоя қилди (0,2)			
Жами: (2 балл)			

1,5 – 2 балл - «аъло»
 1,0 – 1,4 балл - «яхши»
 0,5 – 0,9 балл - «қониқарли»
 0 - 0,4 балл - «қониқарсиз»

Эксперт варағи №1

1. Ватан ва ватанпарварлик тушунчалари тушинтиринг
2. Ватанни она каби улуғлаб "она-Ватан", — дейилишининг мохиятини тушинтиринг
3. "Ватангадолик", "Ватанфурушлик" тушунчалари, уларнинг инсон учун оғир қисмат ва маънавий қашшоқлик белгисинини эканлиги тушинтиб беринг

Эксперт варағи №2

1. Ислон Каримовнинг "Виз фидойи ватанпарварга таянамиз", "Биздан озод ва обод Ватан қолсин" ғояларининг мақсадини тушинтиринг
2. "Ватан саждагоҳ каби муқаддасдир" ғояларининг мохияти, уларни ёшлар руҳиятига сингдиришнинг заруриятини тушинтиринг
3. Миллий мустақилликни мустаҳкамлаш ватанпарварликнинг ва миллатпарварликнинг муҳим белгиси эканлигини кўрсатинг

Эксперт варағи №3

1. Иймон тушунчаси изоҳланг
2. Иймонли шахс маънавий қиёфасининг мохиятини тушинириг
3. Иймонлиликнинг шахс учун муқаддаслиги ва юксак маъсулият эканлигини тушинтиринг

1. Талаб шахси - булажак иқтисодчининг иқтисодии тарбия объекти эканлиги.
2. Маънавий-маърифий ахлоқий тарбия тажрибасининг жамғарилиши ва бўлажак ишбилармонларнинг фикрлаш доираси.
3. Иқтисодий тушунчаларнинг шаклланиши ва ишонч ҳамда унинг функциялари ривожда қарор топиши.
4. Талабанинг тарбияга бўлган муносабатларидаги қандай позициялари мавжуд.
5. Малакали иқтисодчилар тайёрлашда давлатнинг ғамхўрлигини сўзланг

13.2. АМАЛИЙ МАШҒУЛОТДА ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИ

<i>Талабалар сони: 15-20</i>	<i>Ўқув соати: 2 соат</i>
<i>Ўқув машғулоти шакли</i>	Билимларни мустаҳкамлаш ва чуқурлаштириш
<i>Мавзу режаси</i>	1. Ватан - саждагоҳ каби мукаддасдир. 2. Инсонпарварлик - инсон ва жамият маънавий қиёфасининг мезони. 3. Ўз миллатига садоқатли бўлиш - юксак бурч. 4. Иймон, диёнат тушунчалари
<i>Машғулотнинг мақсади:</i> Ватан ва ватанпарварлик тушунчалари. Ватанни она каби улуғлаб "она-Ватан", — дейилишининг моҳияти. "Ватангадолик", "Ватанфурушлик" тушунчалари, уларнинг инсон учун оғир қисмат ва маънавий қашшоқлик белгиси эканлиги. Ҳар бир инсоннинг ўз она заминида яшаши, унинг манфаатлари йўлида фидоий бўлиши юксак олий неъмат эканлиги. Ягона замин ва ягона тақдир тушунчаларининг маънавий иддизлари.	
<i>Педагогик вазифалар:</i> • Ватанпарварлик авлоддан-авлодга мерос бўлиб ўтаётган қадрият эканлиги.	<i>Ўқув фаолияти натижалари:</i> • Диёнат тушунчаси, диёнатли бўлишлик кишининг юксак маънавий фазилати, унинг шахс кундалик амалий ҳаётидаги ўрнини тушунтириб берадилар;
• Иймон тушунчаси. Иймонли шахс маънавий қиёфасининг моҳияти. Иймонлиликнинг шахс учун мукаддаслиги ва юксак маъсулият эканлиги. Иймон тушунчасининг ислом таълимотидаги талқини. Иймон ва виждон тушунчаларининг муштараклиги ёритиш;	• Ўз миллатига садоқатли бўлишнинг моҳияти, унинг миллат манфаатлари йўлида фидоий бўлиш, қадр-қийматини, урф-одатлари, анъаналари, қадриятлари ва миллий бирликни мус-таҳкамлаш каби фазилатлар эканлигини таъкидлаш.
• Ўз миллатига садоқатли бўлишнинг моҳияти, унинг миллат манфаатлари йўлида фидоий бўлиш, қадр-қийматини, урф-одатлари, анъаналари, қадриятлари ва миллий бирликни мус-таҳкамлаш каби фазилатлар эканлигини таъкидлаш.	• Ўз миллатига садоқатли бўлишнинг моҳияти, унинг миллат манфаатлари йўлида фидоий бўлиш, қадр-қийматини, урф-одатлари, анъаналари, қадриятлари ва миллий бирликни мус-таҳкамлаш каби фазилатлар эканлигини таъкидлаш.
<i>Таълим воситалари</i>	Маъруза матни, формат қоғозлари, маркерлар, скотч, ўқув материаллари, тарқатма материаллар
<i>Таълим шакллари</i>	Жамоавий, жуфтликларда ва гуруҳларда ишлаш.
<i>Ўқитиш шарт-шароити</i>	Техник воситалардан фойдаланиш ва гуруҳларда ишлашга мўлжалланган аудитория
<i>Мониторинг ва баҳолаш</i>	Назорат саволлари, савол-жавоб, рейтинг тизими асосида баҳолаш.

АМАЛИЙ МАШҒУЛОТНИНГ ТЕХНОЛОГИК КАРТАСИ

Фаолият босқичлари	Фаолиятнинг мазмуни	
	Ўқитувчининг	талабанинг
I. Кириш босқичи (5 мин.)	1.1. Мавзунинг номи, мақсади, кутилажак натижаларини эслатади, уларнинг аҳамиятлилиги ва долзарблигини асослайди. 1.2. Машғулотнинг ўтказилиш шаклини тушунтиради. 1.3. Гуруҳ ишларини баҳолаш мезонларини эълон қилади (1-илова).	Тинглайдилар.
II. Асосий босқич (65 мин.)	2.1. Ақлий ҳужум методидан фойдаланиб, талабаларни фаоллаштиради ва билимларни эгаллаганлик даражасини аниқлайди: - Талаба шахсини тарбиялаш усуллари нималар? Жавоблар 2-3 сўздан иборат бўлиши кераклигини эслатади. Жавобларни талабалардан бирига доскага ёзиб боришни таклиф қилади. 2.2. Талабалар билан биргаликда жавобларни таҳлил қилади. 2.3. Талабаларни учта кичик гуруҳга бўлади ва ҳамкорликда топшириқ бажаришларини айтади. Гуруҳларга тарқатма материалларни тарқатади. Берилган топшириқни аввал жуфтликларда, сўнгра гуруҳларда бажаришларини тушунтиради. Балиқ скелети техникасини асосида ишлашларини айтиб, ўтказилиш қондасини тушунтиради (2-илова). Гуруҳларда фаолиятни ташкил қилади, кузатади, йўналтиради, маслаҳатлар беради. 2.4. Тақдимот бошланишини эълон қилади. Йўналтирувчи, маслаҳатчи сифатида иштирок этади. Жавобларни аниқлаштиради, тўлдиради, изоҳ беради ва тузатишлар киритади.	Ўз фикрларини билдирадилар, саволларга жавоб берадилар. Учта гуруҳга бўлинадилар. Берилган топшириқни аввал жуфтликларда муҳокама қилиб, балиқ скелетини тўлдирадилар. Сўнгра бажарган ишларини гуруҳ ичида муҳокама қилиб, аниқ, оптимал вариантини танлаб, умумий битта «Балиқ скелети»ни тўлдирадилар. Гуруҳдан ўқитувчи танлаган талаба чиқиб, гуруҳ ишини тақдим қилади, фикрларини изоҳлайди. Бошқа гуруҳ иштирокчилари томондан берилган саволларга жавоб беришади.
III. Якуний босқич (10 мин.)	3.1. Мавзунининг режадаги биринчи учта саволини умумлаштиради, хулосалар қилади, якун ясайди. Талабалар диққатини мавзунинг асосий томонларига қаратади.	Эшитадилар.

	3.2. Гуруҳлар ишини баҳолайди. Гуруҳ фаолиятида фаол қатнашга талабаларни алоҳида қайд қилади ва қолган талабалар ҳам кейинги машғулотда фаол иштирок этишларини айтиб, умумий баҳоларни эълон қилади. 3.3. Мустақил ишлашлари учун вазифа беради: (1) назорат саволларига оғзаки жавоб бериш (3-илова); (2) қўшимча адабиётлардан мавзуга тегишли бўлган янги маълумотларни тўплаш.	Вазифани ёзиб оладилар.
--	---	--------------------------------

Баҳолаш кўрсаткичлари ва мезонлари

Гуруҳ	Баҳо	Баҳолаш кўрсаткичлари ва мезонлари			
		Маълумотни тўлиқ ёритиши	Гуруҳ иштирокчи ларининг фаоллиги	Маълумотнинг тақдим этилиши	Жами
	Балл	1,0	0,5	0,5	2
1					
2					
3					

Гуруҳ ишларини умумлаштирувчи баҳо

Гуруҳ	1	2	3	Жами балл	Баҳо
1					
2					
3					

1,5 – 2 балл - «аъло»

1,0 – 1,4 балл - «яхши»

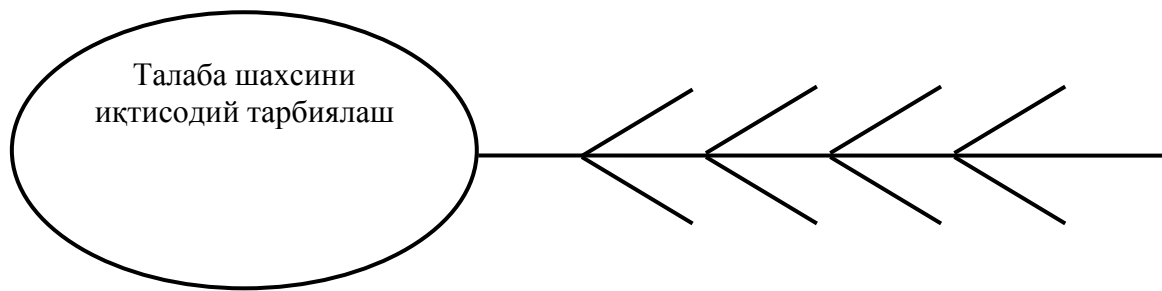
0,5-0,9 балл - «қониқарли»

0 - 0,4 балл - «қониқарсиз».

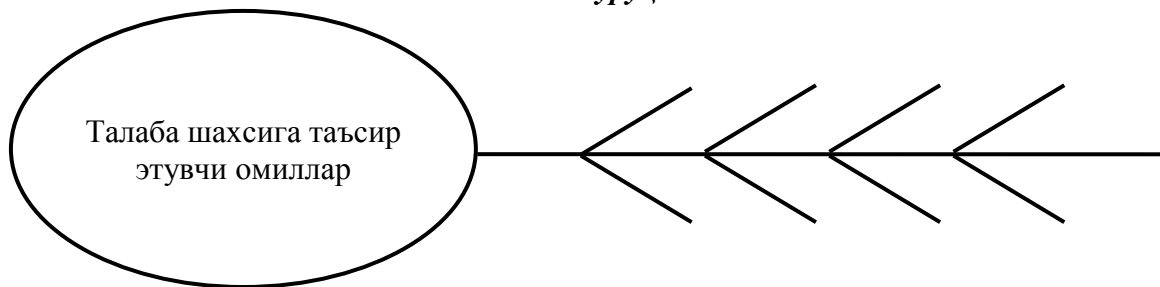
«Балиқ скелети» техникаси

Ушбу технология катта муаммоларнинг ечимини топишга қаратилган. Юқори қисмида муаммолар тури ёзилса, пастки қисмида эса мисоллар билан изоҳланади.

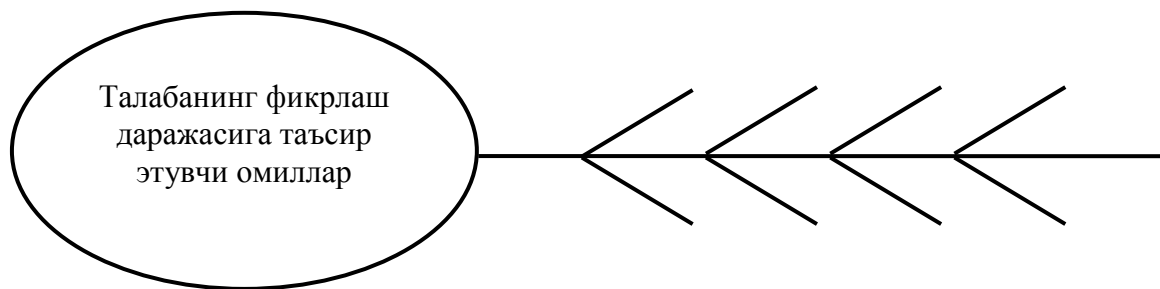
Ўқув топшириқлари
1-гурӯҳ

2-гурӯҳ

3-гурӯҳ

3-илова (12.2)

Назорат учун саволлар ва топшириқлар

1. Ватан деганда нимани тушунаси (унинг тор ва кенг маънолари)?
2. Ватанпарварлик ҳақида утмиш мутафаккирлари айтган қандай фикрларни биласиз?
3. «Ватанни севмок имондандир», «Ватан саждагоҳ каби муқаддасдир» ибораларининг моҳиятини изоҳланг.
4. Ватанпарварликнинг асосий намоён бўлиш жиҳатларига нималар қиради?
5. Қомил инсон тушунчаси тасаввуф адабиётида қандай ёритилган?
6. Қандай одамни миллатпарвар дейиш мумкин?
7. Қомил инсон тушунчасини изоҳланг ?
8. Иймон деганда нимани тушунаси?

4.1. Маърузани ўқитиш технологияси

Талабалар сони: 45 та	Дарс учун ажратилган вақт –4 соат
ўқув машғулотининг шакли	Ахборотли маъруза –1 дарс Конференция маъруза– 2 дарс
ўқув машғулотининг режаси	Маъруза (2 соат) 1. Диншунослик фанининг предмети 2. Диншунослик фанининг мақсади ва вазифалари 3. Диннинг функциялари 4. Курснинг амалий аҳамияти
ўқув машғулотининг мақсади: Диншунослик курсини ўқитишдан 1-мақсад талабаларни дин ва диний таълимотларнинг диний талқинидан ташқари илмий тушунча, таълимот, назария, фалсафий хулосалар билаи қуроллантиришдан иборат. Бунинг учун ҳозирги замон фани ютуқлари асосида диннинг келиб чиқиши, эволюцияси, ҳозирги ҳолати, инсониятнинг ижтимоий-иқтисодий, сиёсий ва маънавий ҳаётида тутган ўрни ҳақида илмий-назарий таълимотлар билан қуроллантириш кўзда тутилади.	
Педагогик вазифалар: Ўрта Осиёда, шу жумладан Ўзбекистонда VIII асрдан бошлаб ислом ягона ҳукмрон динга айланганлиги, халқимиз турмуш тарзига чуқур кириб борганлигини ҳисобга олиб, унинг шахс, оила, жамият ҳаётида тутган ўрни, маданият ва маънавият, санъат ва адабиётни бойитишга қўшган ҳиссаси хусусида талабаларни илмий-фалсафий билимлар асосида фикр юритишга ўргатилишдан иборат. Талабаларда ибтидоий динлардан тортиб то жаҳон динларигача бўлган динларнинг шакллари, таълимотлари, йўналиш ва оқимлари мазҳаб ва секталари ҳақида умумий илмий тасаввур	Ўқув фаолияти натижаси: Олий ўқув юрти талабаларига шу соҳада чуқур билим бериш орқали курс доирасига кирган масалаларни таҳлил этишда илмийлик ва объективлик услубини қўлланиб, уларга диний қарашлар тараққиётига, инсон камолотига хизмат қиладиган жиҳатларини ажратиб олиш, мустақил фикр юритиш орқали илмий-фалсафий дунёқарашга асосланган дунёвий иймон ва эътиқодни шакллантириш ; Дин муаммоларига хос дастлабки ғоялар Марказий Осиёда -деизм, пантеизм ва бошқалар, бу ўлкада яшаган, ижод қилган улуғ алломалар Муҳаммад Мусо Хоразмий, Аҳмад Фарғоний, Форобий, Беруний, Ибн Сино, Умар Хайёмнинг ижтимоий-фалсафий қарашларида, Ибн Рушднинг "Икки ҳақиқат" таълимотида олға сурилган эди. XVII асрда Бобурнинг набираси Шох Акбар, сўнгра XVIII асрда француз файласуфларининг динга, диний ташкилотларга муносабатлари XIX асрда илмий диншунослик доирасида янги оқим, йўналиш ва назариялар юзага келишига катта туртки бўлган. Бинобарин, XIX асрда мифологик мактаб (ака-ука Я. ва В. Гримм,

ҳосил қилиш орқали ўзлари мустақил фалсафий хулосалар чиқара олиш малакасини ҳосил қилишдан иборат.	М.Мюллер); антропологик мактаб (Л.Фейербах) ва бошқа мактаблар пайдо бўлган. XX асрда диншунослик янада янги назариялар билан бойиган. Букда швейцариялик психолог К.Юнг ва айникса, француз социологи Э.Дюркгеймнинг "коллектив онг" ҳақидаги таълимотларини тушинтириб беради.
Ўқиш усуллари ва техникаси	Муаммоли усул, кўргазмали–маъруза, мунозара, техника: аклий хужум, блиц-сўров, презентация
Ўқитиш воситалари	Лазерли проектор, кўрсатма материаллар, информацион таъминот.
Ўқиш шакли	Жамоа бўлиб ишлаш, Гуруҳларда ишлаш
Ўқиш шарт-шароитлари	Техник воситалар билан таъминланган аудитория

**« Диншунослик фанига кириш »
ахборотли маърузани технологик картаси**

(1– дарс)

Иш жара- енлари	Фаолият мазмуни	
	Ўқитувчи	Талаба
1- босқич. (5 минут) Ўқув машғулот и кириш	1.1. Мавзун, мақсадини, ундан кутиладиган натижа ва дарсни ўтказиш режасини эълон қилади.	Тинглашади, ёзишади.
2-босқич. Билимларн и фаоллашти риш (17 минут)	2.1. Экранга З/Х/У жадвалини чиқаради ва у билан ишлаш тартибини кўрсатади. Жадвални чизишни айтади, маъруза режасига мос равишда жадвални тўлдиришни айтади. 2.2. Талабаларга бажарилган топшириқларга мос равишда куйидаги саволларни беради: 1) Нимани билишарди? 2) Нима норавшан бўлиб қолди? 3) Қандай қўшимча ахборот керак? 3 ва 4 устунларни калит тушунчалардан(илова) фойдаланиб тўлдиришади. 2.3. Блиц сўров ўтказишади. Жавобларни тинглайди, муҳокамани минг гуруҳларда давом эттироилишини айтади.	2.1. З/Х/У жадвалини кўчириб олишади, 2 устунга маъруза саволларини ёзишади. 2.2. 3 ва 4 жадвалларни тўлдиришади. 2.3. Натижаларни ўқиб эшиттиришади.
3 босқич	3.1. Талабаларни жуфт жуфт бўлиб куйидаги	3.1. Муаммоли

Ахборот (55 минут)	топшириқларни бажаришга ундайди: 1) 3/Х/У жадвали бўйича 1 ва 2 саволларни ўзлаштирилганлик даражасини билади. 2) 1 ва 2 саволларни ўзлаштирилмаган жойларини умумлаштиради; 3) ҳамкорликда мавжуд дарслик ва ўқув қўлланмадан фойдаланиб жавоб топишни ташкил қилади. 4) катта қоғозларга ёзиб 3/Х/У бўйича презентация қилишни айтади. 3.2. Муҳокамани ташкил этади. 3.3. Жавоблардан сўнг эса: 1) аудиторияга “ Нимани билдик?” саволини беради, 2) блиц сўров ўтказади. 3) индивидуал 3/Х/У жадвалининг 5 устунини тўлдиришни айтади.	саволларни ёзишади. 3.2. Жуфт жуфт бўлиб, 4 устунга калит тушунчалардан фойдаланишни айтади. 3/Х/У жадвалини тўлдириша. 3.3. Презентацияга тайёргарлик қилишади. 3.4. Саволларга жавоб қайтаришади. 3.5. Индивидуал жадвални 5 устунини тўлдиришади.
4 босқич Якуний (5 минут)	4.1. Дарс фаолиятига якун ясайди. Фаол талабаларни рағбатлантиради. Мавзу бўйича якуний хулосани шакллантиради. 4.2. Мустақил таълим учун саволларга жавоб беришни айтади.	Тинглашади, ёзишади.

1- илова

"Диншунослик» фанининг вазифалари қуйидагилардан иборат: биринчидан, Олий ўқув юрти талабаларига шу соҳада чуқур билим бериш орқали курс доирасига кирган масалаларни таҳлил этишда илмийлик ва объективлик услубини қўлланиб, уларга диний қарашлар тараққиётига, инсон камолотига хизмат қиладиган жиҳатларини ажратиб олиш, мустақил фикр юритиш орқали илмий-фалсафий дунёқарашга асосланган дунёвий иймон ва эътиқодни шакллантириш; иккинчидан, ибтидоий дин шаклларида тортиб то уруғ, қабила ва миллий динларгача, уларда жаҳон динларининг пайдо бўлиши ва ривожланишининг ижтимоий, гносеологик ва психологик илдизларини тарихий далиллар асосида ҳар томонлама илмий таҳлил қилиш ва умумлаштириш; учинчидан, курсни ўрганиш жараёнида диннинг таърифи, тавсифи, диний ва

илмий категория (асосий тушунчалар), диннинг моҳияти ва унинг кишилик жамияти таракқиётидаги турли босқичларда тутган ўрни; жамиятни, шахсни маънавий камол топтиришда миллий ва диний қадриятларнинг аҳамияти; исломнинг Марказий Осиё, жумладан Ўзбекистон халқлари маданияти ва маънавиятига таъсири каби масалаларни фалсафий таҳлил қилиш;

тўртинчидан, талабаларга ислом манбалари - қуръони карим, ҳадис, шариат ҳақида умумий илмий тушунчалар бериш, уни ривожлантиришга улкан ҳисса қўшган ватандош бобокалонларимиз ҳаёти ва ижоди билан таништириш; ҳадисларнинг тарбиявий аҳамиятини кенг ёритиш; тасаввуф таълимотини такомиллаштиришда ҳамюртларимиз ижодини баён этиш;

бешинчидан, ҳозирги даврда мустақил мамлакатимизда виждон эркинлигининг тўлиқ қафолатланганлиги исботлаб бериш, исломдаги реал қадриятларни тиклаш йўлида қилинаётган саъй-ҳаракатларни тавсифлаш, ниҳоят, миллий ва диний қадриятларнинг соғлом авлодни, жумладан талабаларни камол топтиришга бағишлаш, уларда илмий дунёқарашни шакллантиришдан иборат.

2–илова (3.1.3)

Инсерт техникаси билан ишлаш тартиби

1. Текстни ўқинг.

2. Олинган ахборотни текстнинг хошиясига қуйидаги белгилар қўйиб бир тизимга солинг:

V мавжуд ахборот, билимларга мос келади.

- (минус) мавжуд билимларга қарама қарши

K(плюс) янги ахборот бўлиб ҳисобланади.

? ноаниқ ва аниқлик киритилиши лозим ҳисобланади.

4–илова (3.1.3)

3/X/U техникаси билан ишлаш қоидалари

1. Инсерт техникасидан фойдаланиб текстни ўқиб чиқинг.

2. Индивидуал ҳолда олинган ахборотларни бир тизимга келтиринг.

3/X/U жадвали (Биламан/ Билишни ҳохлайман/ Билдим)

№	Мавзу саволлари	Биламан	Билишни хохлайман	Билдим
1	2	3	4	5
1				
2				
3				

5–илова (3.1.3)

Калит тушунчалар

1. дин	1. имон
2. диншунослик	2. эътиқод
3. қадимги динлар	3. ҳалол
4. шаманизм	4. ҳаром

5. сехиргарлик	5. виждон эркинлиги
6. фолбинлик	6. конституция
7. ислом	7. ҳиндуизм
8. қуръон	8. яхудийдик
9. ҳадис	
10. зардуштийлик	
11. тасаввуф	
12. християнлик	
13. буддизм	

6–илова (4.1.3)

Тест саволларига жавоб қайтаринг:

1. Миллий ғоянинг асосан бош мақсади қайси жавобда тўғри берилган?

- а) Иқтисодий ва ҳуқуқий давлатни барпо этиш
- б) Демократик, ислохотларни йўлга қўйиш
- в) Озод ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаётни қуриш
- г) а ва б жавоблар тўғри

2. Миллий ғоя суянадиган таянччи аниқланг?

- а) Миллий, ижтимоий онг ва тафаккур, эзгулик ва бунёдкорлик
- б) Миллий-маънавий, минтақавий ва умумбашарий қадриятлар
- в) Тарихий, диний, фалсафий ва ҳозирги замон илми, маданияти
- г) Ҳаммаси тўғри

2. “Озод ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаёт қуриш” қандай ғоя эканини аниқланг?

- а) Эркинлик ғояси
- б) Фаровонлик ғояси
- в) Миллий ғоя ва мафкуранинг бош ғояси
- г) Тинчлик ғояси

3. “Террор” сўзининг луғавий маъноси?

- а) Қўпуровчилик ва қотиллик
- б) Қўрқитиш ва даҳшатга солиш
- в) Куч ишлатиш йўли билан одам ўлдириш, жисмоний йўқ қилиш

г) Фақат а) ва в)

4. Миллий ғоя ва мафкуранинг асосий мақоми ва ўрнини аниқланг.

- а) Миллий
- б) Умуминсоний
- в) Давлат мафкураси
- г) гуруҳ ва жамият мафкураси

5. Ҳар қандай ғоя мафкура бўла оладими?

- а) Бўла олади
- б) Бўла олмайди
- в) Таъсир қилади
- г) Таъсир қилмайди

6. Шарқда ақидапарастларнинг таъқибига кимлар учраганини топинг?

- а) Имом Бухорий
- б) М.Халлож
- в) Насимий, Б.Машраб
- г) б ва в жавоблар

7. Марғинонийнинг қайси асари саккиз асрдан буён мукаммал ҳуқуқий манба сифатида ўз аҳамиятини йўқотмаган?

- а) “Саббаи сайёр”
- б) “Ҳидоя”
- в) “Волидия”
- г) “Бобурнома”

8. Шарқда қайси аллома “Бурҳониддин ва милла”, яъни “Дин ва миллат ҳужжати” деган юксак унвонга сазовор бўлган?

- а) Бурҳониддин Марғиноний
- б) Алишер Навоий
- в) Нақшбандий
- г) Ат -Термизий

9. Марғинонийнинг “Ҳидоя” асари маъноси нима?

- а) “Ҳаққа элтувчи йўл”
- б) “Тўғри йўл”
- в) “Керакли ўғит ”
- г) “Маънолар хазинаси ”

10. 2007 йили Тошкент шаҳрига қайси ташкилот томонидан “Ислом маданияти пойтахти” номи берилди?

- а) ЮНЕСКО
- б) БМТ
- в) АЙСЕЕСКО
- г) Қизил ярим ой жамияти

ДИНШУНОСЛИК ФАНИНИНГ ПРЕДМЕТИ

Диншунослик кишилик жамияти тарихий тараққиётининг муайян босқичида пайдо бўлган барча дин шакллариининг маънавий-ижтимоий, гносеологик ва психологик илдизларини, уларнинг таълимоти ва маросимчилиги, ижтимоий ҳаётдаги мавқеи ва ижтимоий функцияларини илмий-фалсафий жиҳатидан ўрганувчи фандир.

Фаннинг мақсади

Талабаларга дин диний таълимотларнинг диний талқинидан ташқари илмий тушунча, таълимот, назария, фалсафий хулосалар билан қуроллантириш

Тарихий жараёнда ислом ягона ҳукмрон динга айланганлиги, халқимиз ҳаётига чуқур сингганлиги, унинг маданият, санъат ва адабиётни бойитишга қўшган хиссасини илмий фалсафий таҳлил этиш

Талабаларда дин типлари (турлари), таълимотлари ҳақида илмий тасаввур қилиш, фалсафий хулосалар чиқара олиш малакасини шакллантириш

Фаннинг вазифалари

Диний масалаларнинг таҳлил этишда тарихийлик, мантиқийлик, илмийлик ва объективлик усулини қўллаш

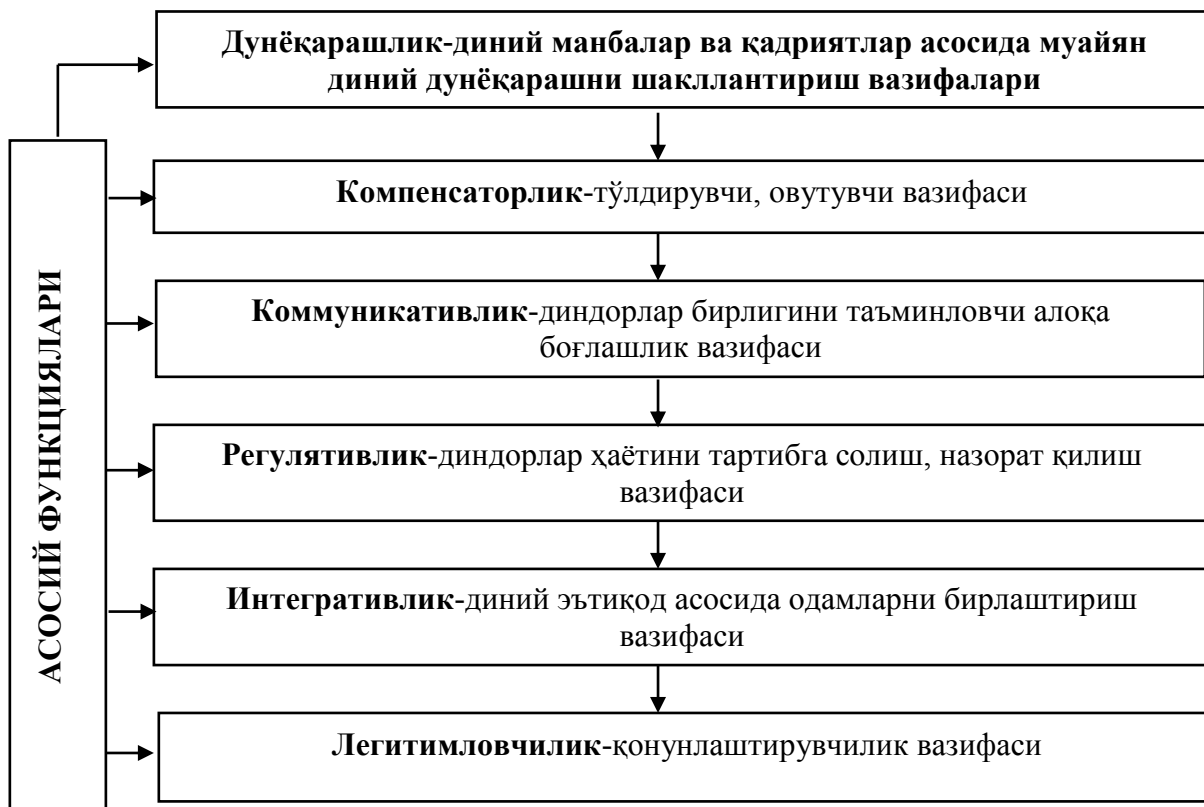
Динларнинг ижтимоий, гносеологик ва психологик илдизларини илмий таҳлил этиш

Диннинг кишилик жамияти тараққиётидаги тутган ўрни, шахсни маънавий камол топтиришда миллий ва диний қадриятлар уйғунлигини асослаш

Қуръон, ҳадис, шариат, фикҳ ва бошқалар ҳақида илмий тушунчалар бериш

Мустақил мамлакатимизда виждон эркинлигининг тўлиқ қафолатланганлигини илмий асослаш

ДИННИНГ ФУНКЦИЯЛАРИ

ДИННИНГ ТАРИХИЙ ШАКЛЛАРИ (типлари)

3.2. Амалий машғулоти ўқитиш технологияси

Талабалар сони: 45 та	Дарс учун ажратилган вақт —4 соат
Ўқув машғулоти шакли	Билимлар доирасини кенгайтиришга мўлжалланган семинар—1 дарс Билимлар доирасини кенгайтиришга асосланган амалий машғулоти олиб бориш технологияси -2 дарс
Амалий машғулоти режа саволлари	1-Машғулоти (2 соат) 1. Динамика қаторларни таҳлил қилиш кўрсаткичларини ҳисоблашга доир масалалар ечиш. 2. Динамика қаторларида ўртача миқдорларни ҳисоблашга доир масалалар ечиш. 2-Машғулоти (2 соат) 3. Динамика қаторларида тренд тенграммасини тузишга доир масалалар ечиш. 4. Динамика қаторларида мавсумий тебранишларни ўрганишга доир масалалар ечиш.
Ўқув машғулоти мақсади: Диншунослик курсини ўқитишдан 1-мақсад талабаларни дин ва диний таълимларнинг диний талқинидан ташқари илмий тушунча, таълимоти, назария, фалсафий ҳулосалар билан қуроллантиришдан иборат. Бунинг учун ҳозирги замон фани ютуқлари асосида диннинг келиб чиқиши, эволюцияси, ҳозирги ҳолати, инсониятнинг ижтимоий-иқтисодий, сиёсий ва маънавий ҳаётида тутган ўрни ҳақида илмий-назарий таълимлар билан қуроллантириш кўзда тутилади.	
Педагогик вазифалар: Ўрта Осиёда, шу жумладан Ўзбекистонда VIII асрдан бошлаб ислом ягона ҳукмрон динга айланганлиги, халқимиз турмуш тарзига чуқур кириб борганлигини ҳисобга олиб, унинг шахс, оила, жамият ҳаётида тутган ўрни, маданият ва маънавият, санъат ва адабиётни бойитишга кўшган ҳиссаси хусусида талабаларни илмий-фалсафий билимлар асосида фикр юритишга ўргатилишдан иборат. Талабаларда ибтидоий динлардан тортиб то жаҳон динларигача бўлган динларнинг шакллари, таълимлари, йўналиш ва оқимлари мазҳаб ва секталари ҳақида умумий илмий тасаввур	Ўқув фаолияти натижаси: Олий ўқув юрти талабаларига шу соҳада чуқур билим бериш орқали курс доирасига кирган масалаларни таҳлил этишда илмийлик ва объективлик услубини қўлланиб, уларга диний қарашлар тараққиётига, инсон камолотига хизмат қиладиган жиҳатларини ажратиб олиш, мустақил фикр юритиш орқали илмий-фалсафий дунёқарашга асосланган дунёвий иймон ва эътиқодни шакллантириш ; Дин муаммоларига хос дастлабки ғоялар Марказий Осиёда -деизм, пантеизм ва бошқалар, бу ўлкада яшаган, ижод қилган улуғ алломалар Муҳаммад Мусо Хоразмий, Аҳмад Фарғоний, Форобий, Беруний, Ибн Сино, Умар Хайёмнинг ижтимоий-фалсафий қарашларида, Ибн Рушднинг "Икки ҳақиқат" таълимотида олға сурилган эди. XVII асрда Бобурнинг набираси Шох Акбар, сўнгра XVIII асрда француз файласуфларининг динга, диний ташкилотларга муносабатлари XIX асрда илмий диншунослик доирасида янги оқим, йўналиш ва назариялар юзага келишига катта туртки бўлган. Бинобарин, XIX асрда мифологик мактаб (ака-ука Я. ва В. Гримм,

ҳосил қилиш орқали ўзлари мустақил фалсафий хулосалар чиқара олиш малакасини ҳосил қилишдан иборат.	М.Мюллер); антропологик мактаб (Л.Фейербах) ва бошқа мактаблар пайдо бўлган. XX асрда диншунослик янада янги назариялар билан бойиган. Букда швейцариялик психолог К.Юнг ва айникса, француз социологи Э.Дюркгеймнинг "коллектив онг" ҳақидаги таълимотларини тушинтириб беради.
Ўқиш усуллари ва техникаси	Семинар конференция, муаммоли семинар, техника: аклий хужум, блиц-сўров, презентация, синквейн, балиқ скелети, “Нимага?”
Ўқитиш воситалари	Лазерли проектор, кўрсатма материаллар, информацион таъминот.
Ўқиш шакли	Жамоа бўлиб ишлаш, Гуруҳларда ишлаш
Ўқиш шарт-шароитлари	Техник воситалар билан таъминланган аудитория

Билимлар доирасини кенгайтиришга
асосланган семинарнинг технологик картаси
(1– дарс)

Иш жара- енлари	Фаолият мазмуни	
	Ўқитувчи	Талаба
1–босқич ўқув дарсига кириш (5 мин.)	1.1. Семинарнинг мавзусини, мақсади ва ўқув фаолияти натижаларини эълон қилади ва дарсни олиб борувчи билан таништиради амда баолаш мезонлари ва кўрсаткичлари билан таништиради (1–илова)	1.1. Тинглайдилар ва баъзи аниқликлар киритадилар.
2–босқич. Асосий (70мин)	2.1. Талабаларни 4 та Гуруҳга ажратади. Гуруҳлар амалий машғулотда “Балиқ скелети” техникасидан фойдаланишларини айтиб ўтади. (2–илова) Ўқув топшириқларини топширади. (3–илова) Топшириқлар тугаганидан сўнг, Гуруҳ номидан презентацияга чиқувчи талабани ўқитувчини ўзи танлашини айтади. Қандай қўшимча материаллардан фойдаланиш мумкинлигини айтади. Гмаурулар ишини ташкил этади, назоратчи сифатида иштирок этади: – ишлаётган Гуруҳларни назорат қилади, лекин бошқармайди;	2.1. Ўқув материаллари билан танишишади, Гуруҳ ичида савол ва топшириқлар ни ўзаро тақсимлашади, коллектив томонидан чиқиш муокама қилинади, чиқиш учун таёргарлик қилишади, презентация қоғозларини

	– индивидуал ишлашга эътибор қаратади;(4-илова) – “Нега ундай деб исоблайсиз?” каби очик саволлар билан мурожаат қилади. 2.2. Презентация бошланганлиги ақида маълумот беради. ар бир презентацияни ўзаро баҳолаш ҳақида изоҳ беради, бажарилган ишга яқун ясайди.	тўлдиришади. Гуруҳ лидерлар ўзаро ўзлаштирилган ликни текширишади. 2.2. Гуруҳдан бир киши презентация қилишади, зарурат бўлганда жавобларни тўлдиради.
3-босқич. Яқуний (10 минут)	3.1. Ўзаро баҳолаш бўйича яқун қилади, ўқув фаолияти натижасини айтиб ўтади. Олинган билим ва кўникмаларни келажак учун аҳамиятини айтиб ўтади. 3.2. Мустақил иш сифатида “Ижтимоий-Иқтисодий ходисалар динамикасини ўрганиш аҳамияти ва уни статистик тадқиқ қилиш зарурлиги” мавзусида реферат мавзуси эълон қилинади..	3.1. Ўзаро баҳолаш мезонларини муокама қилишади. 3.2. Мустақил иш вазифасини ёзиб олишади.

1–илова(6.2.1)

Семинарни баҳолаш мезонлари ва кўрсаткичлари

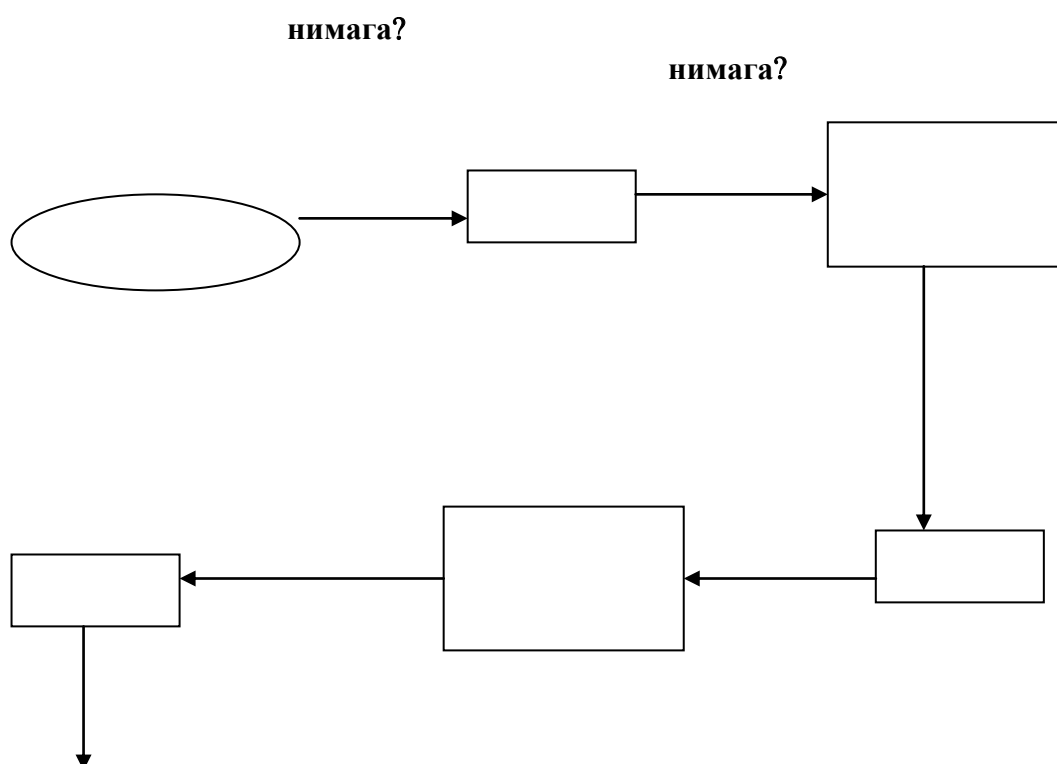
Гуруҳларда ишлашнинг ўзаро баҳолаш мезонлари	Максимал балл	1 Гуруҳ	2 Гуруҳ	3 Гуруҳ	4 Гуруҳ
Саволга жавоб	0,3				
Топширик	1,0				
Гуруҳнинг фаоллиги	0,2				
Жами	1,5				

Гуруҳ	Гуруҳлар учун умумий баллар			
	1	2	3	4
1	–			
2		–		
3			–	
4				–
Ҳар бир Гуруҳ учун умумий жами сумма				
Умумий балларни 3 га бўлганини				

“Нимага” техникаси

Бу муаммони ечимини топишдаги кетма кет занжирлардир. Сиз муаммони шакллантирасиз. Сўнгра эса стрелка қўйиб, нимага саволини ёзасиз ва келган фикрингизни жавоб тариқасида ёзасиз. Бу кетма кетлик дастлабки муаммони ечкунча давом этаверади.

Унинг схемаси қуйидагичадир:

3-илова(6.2.1) Ўқув топшириғи

1-Групп

1 топширик Диннинг умумий таърифи, унинг келиб чиқиши, таълимоти муқаддас манбалари, оқимлари, жаҳонда мавжуд бўлган дин-ларнинг умумий хусусиятлари, дунё диний харитаси, дунё халқларининг динга боғлиқ қадриятлари тўғрисида, дин ва қонун ўзаро муносабатлари,

2 топшириқ Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ва "Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида"ги қонун ҳақида;

3 топшириқ. Бошқа Гуруҳ учун 3 та савол тузинг.

2–Гурух

1- топширик. Диншунослик фанини ўқитишдан кўзда тутилган асосий мақсад. Уни миллий истиқлол ғояси ҳамда умуммиллий Қадриятлар билан уйғунлаштирган ҳолда олиб бориш ҳақида тушинтиринг.

2 -топширик Диннинг жамиятдаги функцияларини тушинтиринг

3 топширик. Бошқа Гурух учун 3 та савол тузинг.

3–Гурух

1 топширик. Одамзот жамият бўлиб яшашигача бўлган даври. Одамзот-нинг жамият бўлиб яшашга ўтиши ва дастлабки Диний эътиқодлари. Илк табу (таъқиқ) ва тотемлар ҳақидаги тасаввурларнинг юзага келиши, мифологиянинг шаклланиши.

2- топширик. Одамзот-нинг жамият бўлиб яшашга ўтиши ва дастлабки Диний эътиқодлари.

3 топширик. Бошқа Гурух учун 3 та савол тузинг.

4–Гурух

1. топширик. Ўрта Осиёнинг қадимги аҳолиси ва уларнинг диний тасаввурлари. қурбонлик келтириш урф-одатлари. *Хаома* ичимлиги.

2- топширик. Ўлим ва охирзамондан кейинги ҳаёт. *Урван* ва *фраваша* руҳлари. «Барча руҳлар» байрами. Бошқа диний маросимлар ҳақида гапириб беринг

3. топширик. Бошқа Гурух учун 3 та савол тузинг.

4–илова(6.2.1)

Индивидуал ишлашга эътибор қаратиш мақсадида талабалар қуйидаги берилган масалаларни мустақил ечадилар.
Масала.

Билимлар доирасини кенгайтиришга асосланган амалий машғулотнинг технологик картаси

(2– дарс)

Иш жара- енлари	Фаолият мазмуни	
	Ўқитувчи	Талаба
Тайёрлов	Тайёрланган рефератлар мазмуни билан танишиб чиқади: зарурият туғилганда савол белгисини қўяди, бу белгига эга реферат эгалари шу жойини тўлдириши	Талабалар семинар тайёрланадиларДокладчилар учун саволлар

	лозим бўлади.	тайёрлайдилар. Докладчилар оператив ҳолда ўзгаришлар киритадилар.
1–босқич ўқув дарсига кириш (5 мин.)	1.1. Семинарнинг мавзусини, мақсади ва ўқув фаолияти натижаларини эълон қилади ва дарсни олиб борувчи билан таништиради. 1.2. Ўқув машғулотини ўтказиш тартибини айтади, мунозара иштирокчиларига эслатма ва “ Мунозарада катнашувчиларни баҳолаш мезонлари ва кўрсаткичлари”жадвалини осиб қўяди (1 2 илова)	1.1. Дарс олиб борувчи докладчиларни, оппонентва рецензентларни ва экспертларни таништиради 1.2. 1–2 илова билан танишадилар. 1.3. Аниқлаштирувчи саволлар беришади.
2-босқич. Асосий (60 минут)	2.1. Тайёрланган докладлари билан талабаларни чиқишини ташкил қилиб беради ва қуйидагиларни айтади: – материал мазмунини мантиқий кетма кетлигига қарайди; – зарурият туғилганда докладчини тўхтатади ва коллектив муҳокамасига ўз эътиборини қаратади. 2.2. Доклад мазмунини коллектив муҳокамасига ташлайди: – саволлар беради (3– илова); – докладнинг асосий ҳолатини аниқлаштиради; – фикр билдиришга қизиқишни орттиради. Ҳар бир докладни қисқача хулоса билан якунлайди. 2.3. Гуруҳлар фаолияти таҳлил қилинади, баҳоланади. 2.4. Келгуси маърузада мавзунинг қолган саволлари кўрилишини айтиб ўтади. птлан	2.1. Дарсни олиб борувчи сўзни докладчига беради. Докладчи маъруза қилади. Дарс олиб борувчи сўзни аввал рецензентга, сўнгра эса оппонентга беради. Рецензент маърузанинг ижобий томонларини кўрсатади. Оппонент ўз фикрини билдиради, мунозарада иштирок этади. 2.2. Талабалар докладни коллектив мунозарасида муҳокама қилиўади. Экспертлар докладчини, рецензентни, оппонентни баҳолайдилар.
3 босқич якунловчи (15 мин)	3.1. Семинар якунини муҳокама қилишни ташкил этади: – экспертларга сўз беради; – мавзу мазмунига кўра амалий машғулот якунини қилади;	3.1. Экспертлар: 1) Докладчилар, оппонентлар, рецензентлар тайёргарлигини ва

	– қисқача асосий жиҳатларини айтиб ўтади; – мунозарадаги саволлар жавобларига хулоса қилади; – амалий машғулот натижасига якуний баҳо беради. 3.2. Келгуси машғулот учун мустақил иш , яъни индивидуал равишда талабалар берилган масалани ечиб келиш.(4-илова)	мунозарадаги фаоллигига изоҳ беради; 2) Докладчилар, оппонентлар, рецензентлар мунозарадаги саволларга жавоб берганлиги учун қўйилган баллини қўшади ва уларга эълон қилади. 3.2.Тинглайди лар, ва вазифани ёзиб оладилар.
--	--	---

1– илова (3.2.1.)

Мунозарада иштирок этувчиларга эслатма

1. Мустақил Ўзбекистонда динга булган муносабат қандай?
2. Диншунослик ўқув предмети нимани ургатади?
3. Дин қандай функцияларни бажаради.
4. Диншунослик курсининг вазифалари нималардан иборат?
5. Диншунослик курсини урганишнинг амалий аҳамияти нимада?
6. Дин қачон ва қандай пайдо булган?
7. Марказий Осиёда дастлаб диннинг қандай шакллари тарқалган?
8. Сехргарлик яъни магия динининг моҳияти?
9. Диннинг ижтимоий , гносеологик ва психологик илдизларини гапириб беринг

Мунозара ўтказиш тартиби ва регламент

- i. Дарс олиб боровчи дарс мавзусини эълон қилади ва докладчига сўз беради.
- ii. Докладнинг давомийлиги 5 дақиқа.
- iii. Рецензентлар чиқиши 2 дақиқа.
- iv. Оппонентларни мавзуга фикр билдириши 1 дақиқа.
- v. Коллектив муҳокамаси 5 –10 дақиқа.

2 –илова(3.2.1)

Мунозарада иштирок этувчиларни баҳолаш мезонлари ва кўрсаткичлари.

Баҳолаш мезонлари ва кўрсаткичлари	Иштирок этувчилар

(балларда)	Докладчилар(ФИО)			
	1	2	3	4
1. Доклад мазмуни (2,5): – мавзуга мослиги (1,5); – кетма кетлиги, мантикий очиб бериши(0,5); – хулосанинг аниқлиги(0,5)				
2. Ахборот етказиш воситаларидан фойдаланганлиги(0,9)				
3. регламентга риоя қилганлиги(0,6)				
Жами: (максималъ 4,0)				

	Рецензентлар (фио)			
	1	2	3	4
1. Доклад тавсифи (3,0)				
Докладнинг кучли томони (1,2)				
Докладнинг заиф томони (1,2)				
2. Регламентга риоя қилгани(0,6)				
Жами: (максималъ 3,0)				
	Оппонентлар(фио)			
	1	2	3	4
1. Саволлар:				
Сони(0,3 ҳар бири учун)				
2. Тўлдириш				
Сони (0,2 ҳар бири учун)				
Мазмунига кўра(0,3)				
Жами: (максималъ 3,0)				

3– илова(3.2.1)

Мунозара учун ва хулосани шакллантириш учун саволлар

1. Мустақил Ўзбекистонда динга булган муносабат қандай?
2. Диншунослик ўқув предмети нимани ургатади?
3. Дин қандай функцияларни бажаради.
4. Диншунослик курсининг вазифалари нималардан иборат?
5. Диншунослик курсини урганишнинг амалий аҳамияти нимада?
6. Дин қачон ва қандай пайдо булган?
7. Марказий Осиёда дастлаб диннинг қандай шакллари тарқалган?
8. Сехргарлик яъни магия динининг моҳияти?
9. Диннинг ижтимоий , гносеологик ва психологик илдизларини гапириб беринг
10. «Диний ташкилотлар ва виждон эркинлиги» тўғрисидаги қонун нечанчи моддада ва унинг мазмунини изоҳланг.

- 12“Дин” сўзининг таърифи нима?
 13.Диннинг дастлабки шакллари ҳақида сўзлаб беринг?
 14.Диншунослик» курси “Фалсафа” предмети бажарадиган нечта функцияни бажаради ва улар қайсилар

11-мавзу	Диннинг ибтидоий шакллари
-----------------	----------------------------------

2.1. Маърузани ўқитиш технологияси

Талабалар сони: 45 та	Дарс учун ажратилган вақт —4 соат
ўқув машғулотининг шакли	Кўргазмали тематик маъруза
ўқув машғулотининг режаси	Маъруза (2 соат) Режа: 1. Диннинг дастлабки кўринишлари. 2. Дин ва этномаданият тарихи. 3. Дунёқарашнинг тарихий шакллари.
<i>ўқув машғулотининг мақсади:</i> Диний онг асосларининг шаклланиши. Диний тушунчалар-нинг инсон маънавий ҳаёти ва унинг ижтимоий муносабатла-рига таъсири. Тотемизм. Анимизм. Шаманизм (магия). Фети-шизм. Ибтидоий мифология. Инсониятнинг дастлабки мада-ният ўчоқлари ва улардаги диний тасаввурларнинг хилма-хиллиги. Қадимий динлар тарихини акс эттирувчи манбалар-нинг турлари. Археологик топилмалар, этнографик материал-лар. Озиқ-овқат топиш, шахсий ҳаёт хавфсизлиги, барҳаётлик, авлод қолдириш - инсоннинг энг қадимий ва асосий орзулари. Ўлим (мамот) ва дафн билан боғлиқ бўлган тасаввурлар, маросимлар ва урф-одатлар.	
<i>Педагогик вазифалар:</i> Диний онг асосларининг шаклланиши. Диний тушунчалар-нинг инсон маънавий ҳаёти ва унинг ижтимоий муносабатла-рига таъсирини тушинтириб беради.	Ўқув фаолияти натижаси: Диний онг асосларининг шаклланиши. Диний тушунчалар-нинг инсон маънавий ҳаёти ва унинг ижтимоий муносабатла-рига таъсирини мустақил равишда кўрсатиб беради; • Тотемизм. Анимизм. Шаманизм (магия). Фети-

Одамзот жамият бўлиб яшашигача бўлган даври. Одамзот-нинг жамият бўлиб яшашга ўтиши ва дастлабки Диний эътиқодлари. Илк табу (таъқиқ) ва тотемлар ҳақидаги тасаввурларнинг юзага келиши, мифологиянинг шаклланишини айтиб беради. Ўрта Осиёнинг қадимги аҳолиси ва уларнинг диний тасав-вурлари. қурбонлик келтириш урф-одатлари. <i>Хаома</i> ичимлиги. Ўлим ва охирзамондан кейинги ҳаёт. <i>Урван</i> ва <i>фраваша</i> руҳлари. «Барча руҳлар» байрами. Бошқа диний маросимлар ҳақида гапириб беради.	шизм динларининг таълимотларини айтиб беради; • Ибтидоий мифология. Инсониятнинг дастлабки мада-ният ўчоқлари ва улардаги диний тасаввурларнинг хилма-хиллиги. Қадимий динлар тарихини акс эттирувчи манбалар-нинг турларини таҳлил қилишади; • Ўрта Осиёнинг қадимги аҳолиси ва уларнинг диний тасав-вурлари. қурбонлик келтириш урф-одатларини айтиб беради; Шаманизм - инсон ишларини енгиллатиш учун руҳларнинг кўринмас дунёсига ўтиб, уларнинг ёрдамини Қўлга киритишда қўлланиладиган экстатик ва терапевтик усуллар тизими. «Шаман» сўзининг тунгус тилидаги луғавий маъноси - «сеҳргар». Руҳлар дунёсига ўтиш. Шаманларнинг кийими ва асбоблари. Тангрига сиғиниш тизими. Уч дунё қаватлари ҳақида тасаввур-лар. Дунё бирлиги фалсафаси ҳақида гапирибберади.
Ўқиш усуллари ва техникаси	Кўргазмали-маъруза, техника: аклий хужум, блиц-сўров, презентация
Ўқитиш воситалари	Лазерли проектор, кўрсатма материаллар, информацион таъминот.
Ўқиш шакли	Жамоа бўлиб ишлаш, Гуруҳларда ишлаш
Ўқиш шарт-шароитлари	Техник воситалар билан таъминланган аудитория
Мониторинг ва баҳолаш	Савол жавоб, блиц сўров,тест

**“Диннинг ибтидоий шакллари”
кўргазмали тематик маърузани технологик картаси**

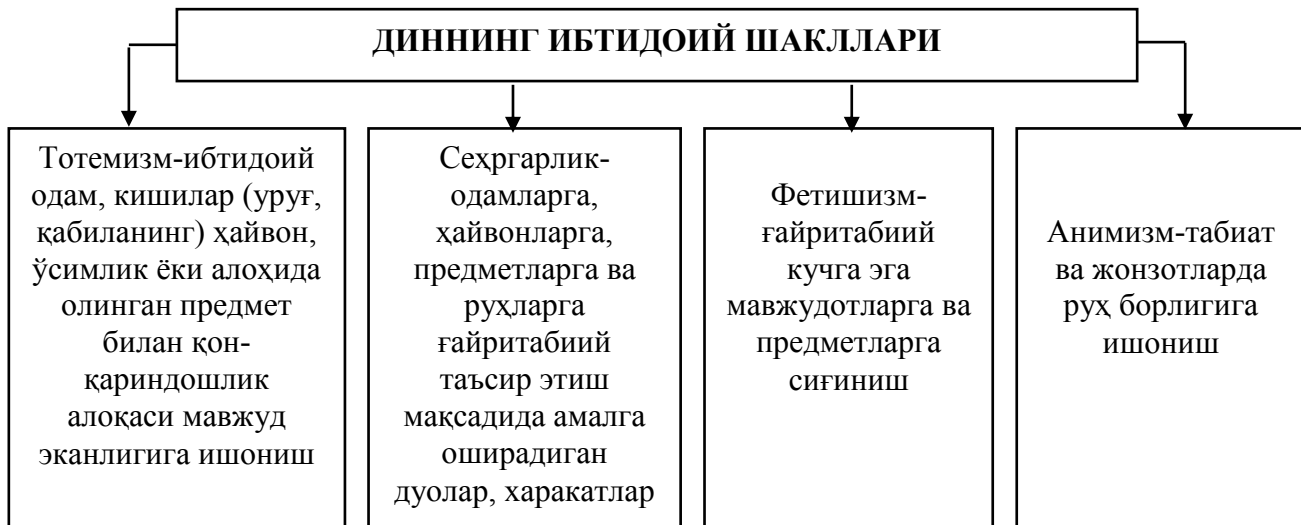
(1– дарс)

Иш жара-енлари	Фаолият мазмуни	
	Ўқитувчи	Талаба

1-босқич. (20 минут)	1.1. Ўқув дарснинг мавзуси, унинг мақсади ва режалаштирилаётган натижалар ҳақида, дарс ўтиш хусусияти ҳақида таништилади. 1.2. Ҳар бир талабага таянч тарқатма тарқатади (1-3-Илова). Таянч тарқатма материаллардан фойдаланиш кўрсатмасини оғзаки тушунтиради.	Эшитади.
2- босқич. (50 минут)	2.1. Биринчи савол бўйича маъруза ўқийди ва экранда таянч материалларни кўрсатади. (1савол). Талабалар билимларини фаоллаштириш мақсадида “Синквейн” техникасидан фойдаланади 2.2. 2 саволга Дастлабки динларнинг шаклларни таснифларига оид таянч материалларни кўрсатади ва тушунтиради. 1. 2.3. 3 савол Ибтидоий мифология. Инсониятнинг дастлабки мада-ният ўчоқлари ва улардаги диний тасаввурларнинг хилма-хиллиги. Қадимий динлар тарихини акс эттирувчи манбалар-нинг турларини таҳлил қилишади танч материалларга асосланиб кўрсатади. 2.4. Ақлий хужум (АХ) усули орқали қуйидаги саволларга жавоб беришга ундайди (Илова № 4) 2.5. АХ тугашидан сўнг талабаларни 6 Гуруҳга бўлади. Ва ҳар Гуруҳга катта қоғоз тарқатади. 2.6. Презентацияни бошланиши ҳақида хабар беради. 2.7. Таҳлил қилади, зарурият туғилганда қўшимча қилади. Энг охирги вариантни конспектга кўчиришни айтади.	Тингловчилар 6 Гуруҳга бўлинади ва берилган технологик усуллар бўйича ишлайдилар. Гуруҳ лидерлари доскага қоғозларни ошишади. Жадвалдаги маълумотларни дафтарга кўчиришади.
3-босқич. (10 минут)	3.1.Ўтилган машғулот бўйича якун ясайди. 3.2. Гуруҳлар фаолияти таҳлил қилинади, баҳоланади. 3.3. Келгуси маърузада мавзунинг қолган саволлари кўрилишини айтиб ўтади.	Талабалар эшитади, ёзиб олади.

1 –илова

2– илова

Дин тушунчаси

Ўзбек тилига араб тилидан кириб келган бўлиб, ишонч, инонмоқ маъносини билдиради. Бизнинг фикримизча, дин реал воқеликдаги, ижтимоий ҳаётдаги нарсалар ва ҳодисаларни табиатдан, жамиятдан ташқарида мавжуд деб ҳисоблайдиган, уларни ўзига хос тарзда акс эттирадиган маънавий эътиқод ва амалнинг бир туридир. **Эътиқод** сўзи ҳам араб тилидан кириб келган бўлиб, чуқур, мустаҳкам ишонч маъносини англатади. Демак, диний эътиқод деганда мустаҳкам, чуқур ишонч, маслак, ишониш тушунилади. Илоҳиёт, яъни диний таълимот нуқтаи назардан "дин", "диний эътиқод" тушунчалари жамият, инсон, унинг онги ҳаётнинг маъноси, мақсади ва тақдири уни бевосита қўриқиб олган моддий оламдан ташқарида бўлган, уни гўё яратган, айна замонда инсонларга бирдан-бир "тўғри", "ҳақиқий", "одил" ҳаёт йўлларини кўрсатадиган ва ўргатадиган илоҳий кучга ишонч ва ишонишни ифода этадиган маслак, қарашлар, таълимотлар мажмуидан иборатдир.

3– илова

Анимизм - (лотинча - анимус - жон, руҳ демакдир) қадимги замон динларидан бири, киши руҳининг мавжудлигига ишонишдан иборат. Анимизм табиатдаги буюмларни илоҳийлаштиради, ҳар бир жисмда руҳ бор, танадан ташқарида ҳам жон бор, деб ҳисобланади.

Фетишизм - (фетиш - француз тилидаги "фетико" - ясалган тумор, бут, санам деган сўзлардан олинган) моддий буюмлардағайритабий хусусиятлар борлигига ишониб, жонсиз нарсаларга сиғинишдир. Ибтидоий одам онгида ҳар хил моддий буюмлар - тоғ, қоя тош, дарахт, кейинчалик турли ҳайвонларнинг суяги, пати, тумор, санам ва ҳоказолардағайритабий кучлар бор, деган тасаввур пайдо бўлган. Ўзлари вужудга келтирган бундай кучларга ўзлари сиғина бошлаганлар. Ибтидоий дин шаклларида бири бўлган фетишизм барча халқларда диний тасаввурлар шаклланиши билан узвий боғлиқдир.
Шомонизм - ибтидоий жамоа тузуми емирилиши даврида пайдо бўлган анимистик эътиқод ва ибодатнинг кенг доирасига кирадиган қадимги диний эътиқодлардан бири. Унинг ўзига хос хусусияти - кишилар орасида турли рухлар билан муносабатда бўла оладиган шомонлар қобилиятига ишонишдир. Шомонларга, шунингдек, келажакни олдин айтиб бериш, касални даволаш, ўлганларни охирабга узатиш, табиатда хоҳлаганча ўзгартишлар қилиш каби хусусиятлар ҳам ҳосилдир. Ўтмишда шомонларнинг рух билан алоқаси шомон дўмбираси ёки мўъжизавий мусиқа ижросида турли расм-русумларни бажариш жараёнида жазавасти тутиб, ҳолдан тойганча бажарилган. Шомонизм ўтмиш динлар сарқити сифатида баъзи ҳолларда учраб туради.
Магия (сеҳргарлик) - инсонга, ҳайвонга ёки табиат ҳодисаларигағайритабий йўл билан таъсир кўрсатиш мақсадида бажариладиган хатти-ҳаракатдир. Сеҳргарлик ҳаракатининг шакллари турлича бўлиб, улар турмушнинг ҳар хил соҳаларида қўлланилган. Муҳаббат магияси, даволаш магияси, ишлаб чиқариш магияси, душманни енгиш магияси каби сеҳргарлик ибодат ва ҳаракатлар анча кенг тарқалган. Меҳнат билан боғлиқ бўлган магия ҳаракатлар ибтидоий одамлар ҳаётида алоҳида ўрин эгаллаган, яъни улар тирикчиликка керак бўлган нарсаларни топишдан олдин шу буюм ёки ҳодисага боғлиқ бўлган магия ҳаракатларни бажарганлар.

слайд

Диннинг ижтимоий вазифалари

1. Тўлдирувчилик, тасалли берувчилик - компенсаторлик

2. Бирлаштирувчилик - интеграторлик

3. Тартибга солиб, назорат қилувчилик - регуляторлик

4. Алоқа боғлашлик

5. Легитимловчилик - қонунлаштирувчилик

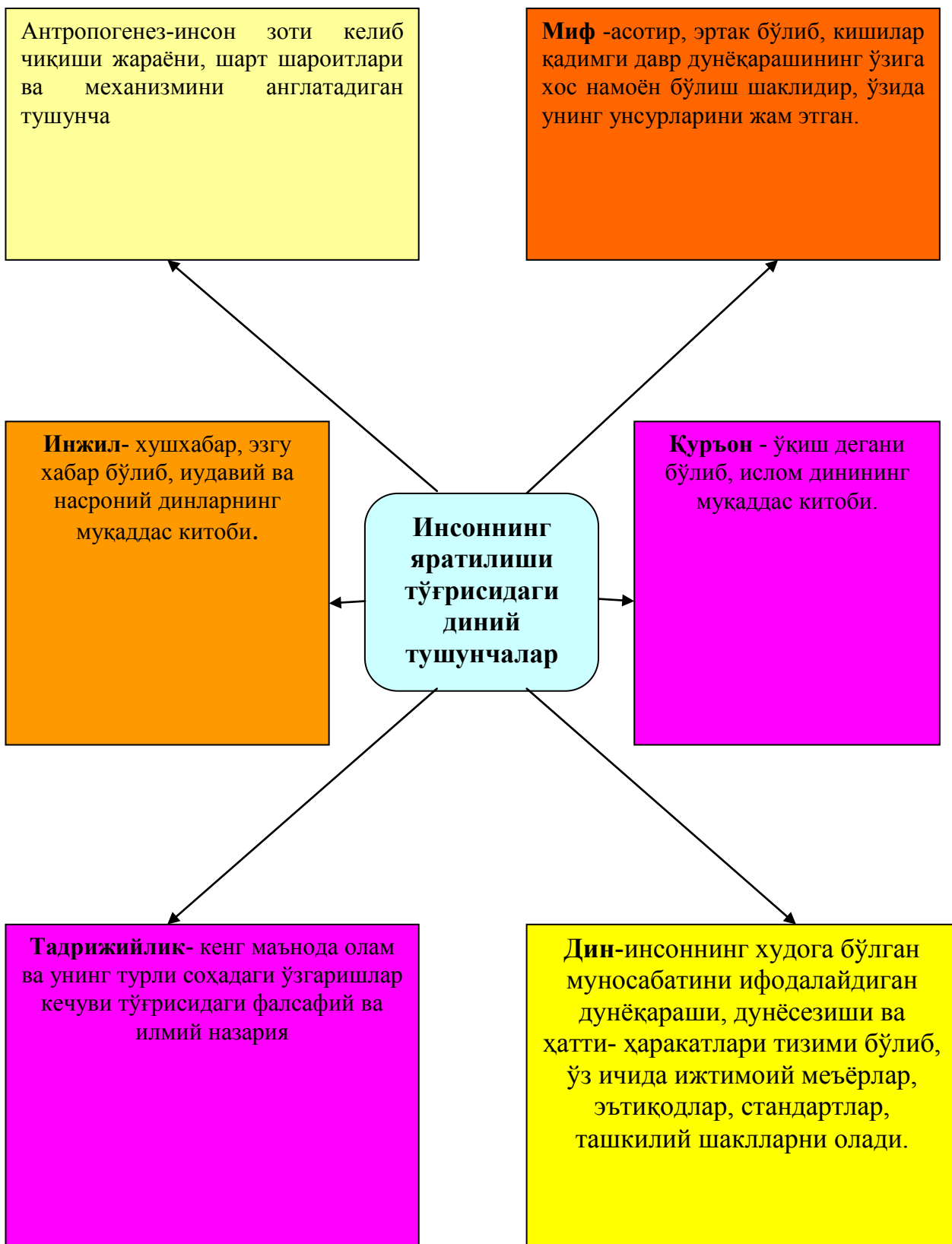
6. Фалсафий - назария

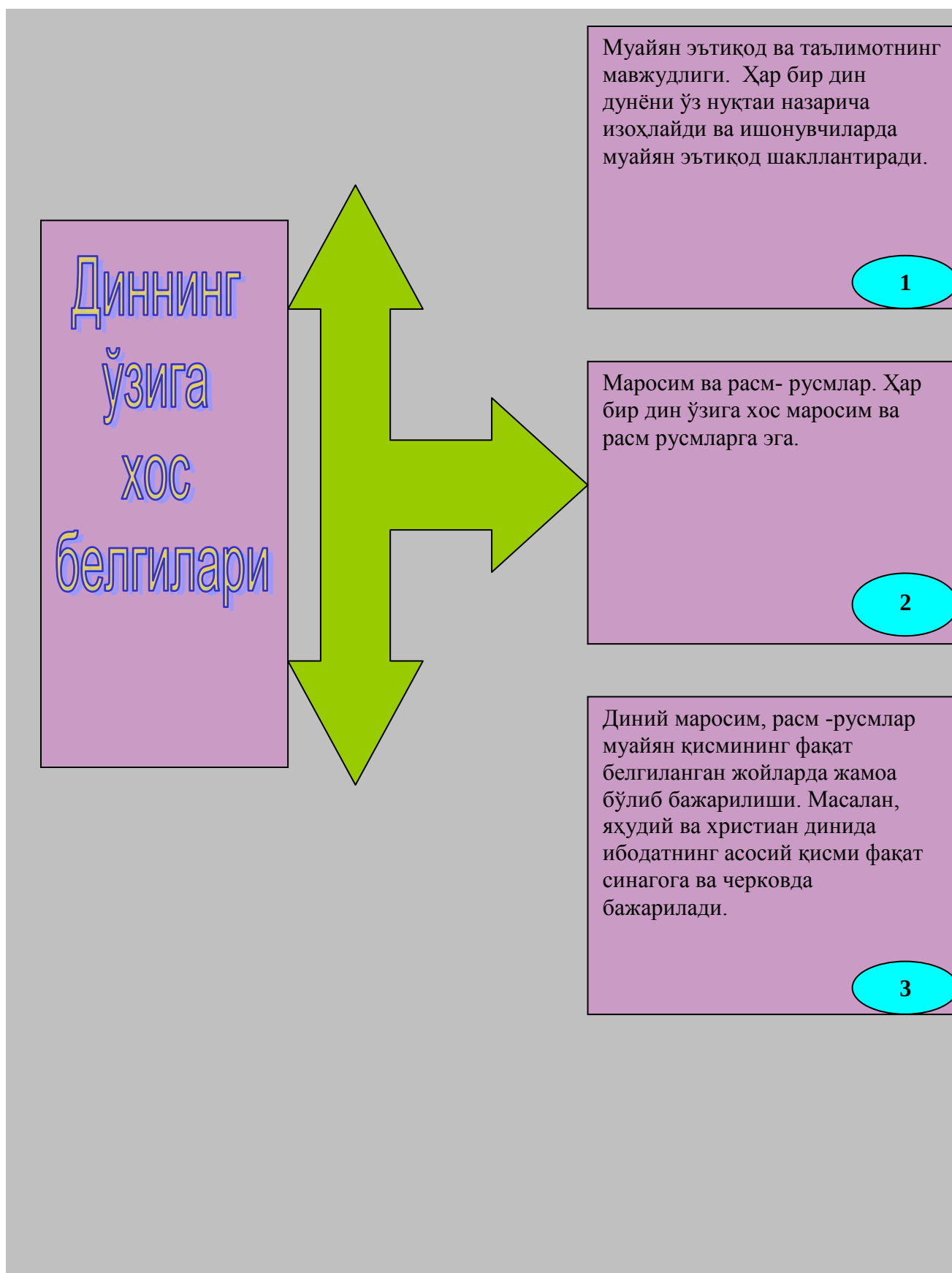
ДИНЛАР ТАЪЛИМОТИГА КЎРА

Монотеистик –
яккахудолик (яҳудийлик,
ислом)

Политеистик – кўп худолик
(ҳиндиуйлик,
конфуцийчилик)

ДИН ИНСОННИНГ ЯРАТИЛГАНЛИГИ ТЎҒРИСИДА

слайд

АХ учун саволлар:

1. Дин, унинг элементлари хусусида қандай тушунчаларга эгасиз?
2. Диннинг ибтидоий шакллари ҳақида нима биласиз?
3. Миллий ва диний қадриятларнинг халқлар этномаданият шаклланишига қандай таъсири бўлган?
4. Мустақиллик шароитида диний муносабатларнинг ўзига хос томонлари нимада?
5. Марказий Осиёда дастлаб диннинг қандай шакллари тарқалган?
6. Сехргарлик яъни магия динининг моҳияти?
7. Диннинг ижтимоий, гносеологик ва психологик илдизларини гапириб беринг
8. «Диний ташкилотлар ва виждон эркинлиги» тўғрисидаги қонун нечанчи моддада ва унинг мазмунини изоҳланг.
9. «Дин» сўзининг таърифи нима?
10. Диннинг дастлабки шакллари ҳақида сўзлаб беринг?
11. «Диншунослик» курси «Фалсафа» предмети бажарадиган нечта функцияни бажаради ва улар қайсилар

Мавзу: Диннинг ибтидоий шакллари**11.2.2. Амалий машғулоти ўқитиш технологияси**

Талабалар сони: 45 та	Дарс учун ажратилган вақт –4 соат
Ўқув машғулотининг шакли	Билимлар доирасини кенгайтиришга мўлжалланган семинар–1 дарс Билимлар доирасини кенгайтиришга асосланган амалий машғулоти олиб бориш технологияси -2 дарс
Амалий машғулотининг режа саволлари	4. Диннинг дастлабки кўринишлари. 5. Дин ва этномаданият тарихи. 6. Дунёқарашнинг тарихий шакллари.
Ўқув машғулотининг мақсад: : Диний онг асосларининг шаклланиши. Диний тушунчалар-нинг инсон маънавий ҳаёти ва унинг ижтимоий муносабатларига таъсири. Тотемизм. Анимизм. Шаманизм (магия). Фети-шизм. Ибтидоий мифология. Инсониятнинг дастлабки маданият ўчоқлари ва улардаги диний тасаввурларнинг хилма-хиллиги. Қадимий динлар тарихини акс эттирувчи манбалар-нинг турлари. Археологик топилмалар, этнографик материал-лар. Озиқ-овқат топиш, шахсий ҳаёт хавфсизлиги, барҳаётлик, авлод қолдириш - инсоннинг энг қадимий ва асосий орзулари. Ўлим (мамот) ва дафн билан боғлиқ бўлган тасаввурлар, маросимлар ва урф-одатлар	
Педагогик вазифалар: Диний онг асосларининг шаклланиши. Диний	Ўқув фаолияти натижаси: Диний онг асосларининг шаклланиши. Диний тушунчалар-нинг инсон маънавий ҳаёти ва унинг

тушунчалар-нинг инсон маънавий ҳаёти ва унинг ижтимоий муносабатла-рига таъсирини тушинтириб беради. Одамзот жамият бўлиб яшашигача бўлган даври. Одамзот-нинг жамият бўлиб яшашга ўтиши ва дастлабки Диний эътикодлари. Илк табу (таъқиқ) ва тотемлар ҳақидаги тасаввурларнинг юзага келиши, мифологиянинг шаклланишини айтиб беради. Ўрта Осиёнинг қадимги аҳолиси ва уларнинг диний тасав-вурлари. қурбонлик келтириш урф-одатлари. <i>Хаома</i> ичимлиги. Ўлим ва охирзамондан кейинги ҳаёт. <i>Урван</i> ва <i>фраваша</i> рухлари. «Барча рухлар» байрами. Бошқа диний маросимлар ҳақида гапириб беради.	ижтимоий муносабатла-рига таъсирини мустақил равишда кўрсатиб беради; • Тотемизм. Анимизм. Шаманизм (магия). Фетишизм динларининг таълмиотларини айтиб беради; • Ибтидоий мифология. Инсониятнинг дастлабки мада-ният ўчоқлари ва улардаги диний тасаввурларнинг хилма-хиллиги. Қадимий динлар тарихини акс эттирувчи манбалар-нинг турларини таҳлил қилишади; • Ўрта Осиёнинг қадимги аҳолиси ва уларнинг диний тасав-вурлари. қурбонлик келтириш урф-одатларини айтиб беради; Шаманизм - инсон ишларини енгиллатиш учун рухларнинг кўринмас дунёсига ўтиб, уларнинг ёрдамини Қўлга киритишда қўлланиладиган экстатик ва терапевтик усуллар тизими. «Шаман» сўзининг тунгус тилидаги луғавий маъноси - «сеҳргар». Рухлар дунёсига ўтиш. Шаманларнинг кийими ва асбоблари. Тангрига сиғиниш тизими. Уч дунё қаватлари ҳақида тасаввур-лар. Дунё бирлиги фалсафаси ҳақида гапирибберади.
Ўқиш усуллари ва техникаси	Кўргазмали-маъруза, техника: аклий хужум, блиц-сўров, презентация
ўқитиш воситалари	Лазерли проектор, кўрсатма материаллар, информацион таъминот.
Ўқиш шакли	Жамоа бўлиб ишлаш, Гуруҳларда ишлаш
Ўқиш шарт-шароитлари	Техник воситалар билан таъминланган аудитория

Билимлар доирасини кенгайтиришга асосланган семинарнинг технологик картаси

Иш жара-енлари	Фаолият мазмуни	
	Ўқитувчи	Талаба
1-босқич ўқув дарсига	1.1. Семинарнинг мавзусини, мақсади ва ўқув фаолияти	1.1. Тинглайдилар ва баъзи аниқликлар

кириш (5 мин.)	натижаларини эълон қилади ва дарсни олиб борувчи билан таништилади ҳамда баҳолаш мезонлари ва кўрсаткичлари билан таништилади (1–илова)	киритадилар.
2–босқич. Асосий (70мин)	2.1. Талабаларни 4 та Гуруҳга ажратади. Гуруҳлар амалий машғулотада “Балиқ скелети” техникасидан фойдаланишларини айтиб ўтади. (2–илова) Ўқув топшириқларини топширади. (3–илова) Топшириқлар тугаганидан сўнг, Гуруҳ номидан презентацияга чиқувчи талабани ўқитувчини ўзи танлашини айтади. Қандай қўшимча материаллардан фойдаланиш мумкинлигини айтади. Гуруҳлар ишини ташкил этади, назоратчи сифатида иштирок этади: – ишлаётган Гуруҳларни назорат қилади, лекин бошқармайди; – индивидуал ишлашга эътибор қаратади; – “Нега ундай деб ҳисоблайсиз?” каби очик саволлар билан муносабат қилади. - Мустақил ишлаш учун тест саволлари берилади. (4-илова). 2.2. Презентация бошланганлиги ҳақида маълумот беради. Ҳар бир презентацияни ўзаро баҳолаш ҳақида изоҳ беради, бажарилган ишга яқин ясайди.	2.1. Ўқув материаллари билан танишишади, Гуруҳ ичида савол ва топшириқларни ўзаро тақсимлашади, коллектив томонидан чиқиш муҳокама қилинади, чиқиш учун таёрларлик қилишади, презентация қўғозларини тўлдиришади. Гуруҳ лидерлар ўзаро ўзлаштирилганликни текширишади. 2.2. Гуруҳдан бир киши презентация қилишади, зарурат бўлганда жавобларни тўлдиришади.
3-босқич. Яқиний (10 минут)	3.1. Ўзаро баҳолаш бўйича яқин қилади, ўқув фаолияти натижасини айтиб ўтади. Олинган билим ва кўникмаларни келажак учун аҳамиятини айтиб ўтади. 3.2. Мустақил иш сифатида “Истеъмол баҳолари индексини тузиш тартиби” мавзусида реферат ёзиш.	3.1. Ўзаро баҳолаш мезонларини муҳокама қилишади. 3.2. Мустақил иш вазифасини ёзиб олишади.

Семинарни баҳолаш мезонлари ва кўрсаткичлари

Гуруҳларда ишлашнинг ўзаро баҳолаш мезонлари	Максимал балл	1 Гуруҳ	2 Гуруҳ	3 Гуруҳ	4 Гуруҳ
Саволга жавоб	0,3				
Топшириқ	1,0				
Гуруҳнинг фаоллиги	0,2				
Жами	1,5				

Гуруҳ	Гуруҳлар учун умумий баллар			
	1	2	3	4
1	–			
2		–		
3			–	
4				–
Ҳар бир Гуруҳ учун умумий жами сумма				
Умумий балларни 3 га бўлганини				

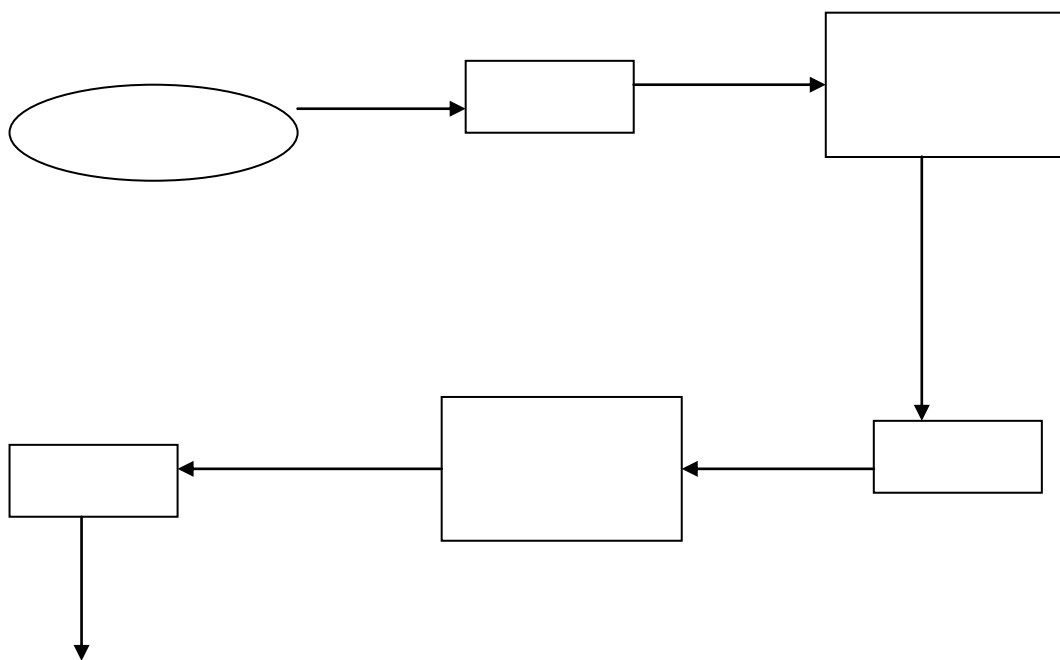
“Нимага” техникаси

Бу муаммони ечимини топишдаги кетма кет занжирлардир. Сиз муаммони шакллантирасиз. Сўнгра эса стрелка қўйиб, нимага саволини ёзасиз ва келган фикрингизни жавоб тариқасида ёзасиз. Бу кетма кетлик дастлабки муаммони ечкунча давом этаверади.

Унинг схемаси қуйидагичадир:

нимага?

нимага?

3–илова(3.2.4) Ўқув топшириғи

1–Гуруҳ

1 топшириқ. . Диннинг жамиятдаги функциялари. Дин ижтимоий ҳодиса сифатида. Диннинг пайдо бўлиши масаласи. Динлар таснифи.

2 топшириқ. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ва «Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида»ги қонун. **3 топшириқ.** Бошқа гуруҳлар билимини синаш учун 3 та савол тузинг.

2–Гуруҳ

1-топшириқ. Дин эътикод сифатида. Дин ва қонуннинг ўзаро муносабатлари.

2 топшириқ. Динга берилган таърифлар. Диншунослик соҳалари.

3 - топшириқ. Бошқа гуруҳлар билимини синаш учун 3 та савол тузинг.

3–Гуруҳ

1 топшириқ. Диний тафаккурнинг шахсий ёки ижтимоий илдизлари. Динлар таснифи: уруғ-қабил динлари; миллий динлар; жаҳон динлари; монотеистик ва политеистик динлар.

2 топшириқ. Тотемизм. Анимизм. Шаманизм (магия). Фетишизм.

3 топширик. Бошқа гуруҳлар билимини синаш учун 3 та савол тузинг.

4–Гуруҳ

1. топширик. Қадимий динлар тарихини акс эттирувчи манбалар-нинг турлари. Археологик топилмалар, этнографик материал-лар.

2 топширик «Шаман» сўзининг тунгус тилидаги луғавий маъноси - «сеҳргар». Руҳлар дунёсига ўтиш. Шаманларнинг кийими ва асбоблари. Тангрига сиғиниш тизими. Уч дунё қаватлари ҳақида тасаввур-лар. Дунё бирлиги фалсафаси.

3 топширик. Бошқа гуруҳлар билимини синаш учун 3 та савол тузинг.

4–илова(3.2.4)

Мустақил ишлаш учун тест саволлари берилади:

1. Нега ижтимоий-гуманитар фанларни маънавиятнинг назарий манбаи деймиз?

- *А) Улар табиат, жамият ва инсон ўртасидаги муносабатларни ҳар томонлама ўрганадиган фанлар бўлганлиги учун
- Б) Инсон тафаккури, онги, руҳиятига, ҳаракатига таъсир кўрсатадиган барча масалаларни – ўрганадиган фанлар бўлганлиги учун
- В) Маънавият ижтимоий-фалсафий тушунча бўлганлиги учун
- Г) «Б» қатордаги жавоб тўғри

2. Президентимизнинг 1994 йил 23 апрелдаги «Маънавият ва маърифат» жамоатчилиги марказини ташкил этиш тўғрисида» ги Фармонида марказ зиммасига қандай вазифалар қўйилган эди?

- А) «Умид», «Олтин мерос» ҳайрия жамғармалари ҳамда миллий –маданий марказлар фаолиятини йўналтириб ва мувофиқлаштириб бориш
- Б) Ўзбек халқининг бой маънавий-маданий мероси, шарқона ва умуминсоний қадриятлар асосида миллат келажagini белгилайдиган илғор ғояларни юзага чиқариш
- В) Жамиятдаги соғлом кучлар, юксак истеъдод ва тафаккур соҳибларининг ақлий-ижодий салоҳиятини Ватан истиқболи сари йўналтириш
- *Г) Миллатлараро муносабатларни чуқурлаштириш ҳамжихатликни таъминлаш, тинчлик ва барқарорликни сақлаш, минтақамизда яшаётган миллатларнинг маданий-маърифий ва маънавий тараққиёт томирлари муштараклигини тарғиб қилиш

Д) «б», «в», «г» қаторларидаги вазифалар қўйилган эди

3. Президентимиз «Маънавият –инсоният, халқнинг, жамиятнинг, давлатнинг куч-қудратидир» деганида асосан нималарни назарда тутган?

- А) Маънавият куч-қудрат манбаи эканлигини
- Б) Инсон ҳам, халқ ҳам, жамият ҳам, давлат ҳам маънавиятга асосланиш лозимлигини
- В) Якка шахс ёки муайян халқнинг маънавияти жамият ва давлат маънавияти даражасига кўтарила олмаслигини
- Г) «Б» қатордаги жавоб тўғри
- *Д) «А» ва «Б» қатордаги жавоблар тўғри

- 4. Инсоният тарихидаги Илк уйғониш даври IX-XV асрларда Шарқда юз берган, деганимизда қайси объектив омилларга суянамиз?**
- А) Хадисшунослик илми «Олтин давр» ни бошдан кечирганлигига
 Б) Бағдод ва Гурханжда жаҳонда дастлабки «Байтул ҳикма» (Донишмандлар уйи ёки фанлар академияси) фаолият кўрсатганлигига
 В) Жамиятнинг иқтисодий-маданий ҳаётида шаҳарларнинг мавқеи ўсиб, ҳунармандчилик, меъморчилик, савдо-сотик Ғарбдагидан кўра ривож топганлигига
 Г) Араб ва туркий халқлар тилларини илмий асосда ўрганиш соҳасида муҳим қадамлар қўйилганлигига
 *Д) «Б» ва «В» қаторларидан жавоблар тўғри
- 5. Маънавий эҳтиёжларнинг юксалиши қандай қонуниятга биноан рўй беради?**
- А) Ижтимоий тараққиётнинг объектив қонуниятга биноан
 Б) Бирламчи эҳтиёжларнинг қондирилиши иккиламчи эҳтиёжларни келтириб чиқариши қонуниятига биноан
 *В) Дастлабки эҳтиёжларни қондирилиши янада юксакроқ янги эҳтиёжларни туғдириши қонуниятига биноан
 Г) «Б» ва «В» қаторлардаги жавоблар тўғри
- 6. Қоғознинг ихтиро қилинишини инсоният маънавияти тараққиётидаги буюк инқилоб, деса бўладими? Бўлса (бўлмаса), нега?**
- А) Йўқ, фазовий кемалар яратилиши олдида бу низоҳатда майда ихтиро
 Б) Ҳа, у инсон кимёвий жараёнларни бошқаришни ўрганиб олганлигини англатади
 В) Йўқ, чунки у ёзувдан кейин ихтиро қилинган
 Г) Ҳа, у туфайли инсоният сопол ёки чармга ёзиш машаққатидан қутулди
 *Д) Ҳа, қоғоз бўлмаса тафаккур маҳсули ва маънавият асоси ҳисобланувчи дин, илф-фан, адабиёт, санъат ҳозиргидек ривож топмас эди
- 7. Зардуштийлик ўзидан олдинги динлардан нимаси билан фарқ қилади?**
- А) Кўпхудолилик ва табиат ходисаларига сиғинишни инкор этиб, ягона худо Ахурамаздага содиқликни тарғиб қилиши билан
 Б) Кўчманчиликка асосланган турмуш тарзидан воз кечиб, ўтроқ ҳаётни улуғлаши билан
 В) Эзгуликнинг ёвузлик устидан ғалаба қозониши кишиларнинг имон-этиқодига, яъни Ахурамазда юборган қонунлар, тарғиботлар, ўғит-насихатларга амал қилишларига боғлиқлигини кўрсатиб бериши билан
 *Г) Жонлиқлар сўйиб, қурбонлиқлар қилиб эмас, ерга экин экиб ҳосил ундиришни ибодатнинг олий нуқтаси деб эълон қилиши билан
 Д) «Б», «В», «Г»,
- 8. Суннийликнинг ханафий мазхаби ислом оламига кенг тарқалганлигининг асосий нимада деб ўйлайсиз?**
- *А) Худудларнинг ижтимоий, сиёсий, иқтисодий шароитларига тез мослаша олганида
 Б) Диний масалаларда юзага келган тангликлар ва низоларни бартараф этишга ўнғайлигида
 В) Ўзи тарқалган минтақалар аҳолисининг анъаналар ва урф-одатларини йўқ қилишга қаратилмаганида
 Г) «Б», ва «В», қаторларидаги жавоблар тўғри
 Д) Фақат «В», қаторларидаги жавоб тўғри
- 9. «Аллоҳ –дилда, қўл - ишда бўлсин» («Дилба-ёр, дастба қор») ғоясини илгари сўрган мутафаккир ким?**
- А) Имом ал-Бухорий
 Б) Ахмад Яссавий

*В) Баховуддин Нақшбанд

Г) Ҳожа Аҳрори Вали

Д) Нажмиддин Кубро

10. «Ҳар кимга илмий ва техникавий ижод эркинлиги, маданият ютуқларидан фойдаланиш ҳуқуқи кафолатланади», деган қайси ҳужжатда ифодаланган?

А) «Инсон ҳуқуқлари» дарслигида

Б) «Инсон ҳуқуқлари» Умумжаҳон декларациясида

*В) Ўзбекистон Республикаси Конституциясида

Г) Фидокорлар миллий-демократик партиясининг уставида

Д) «В» қатордаги жавоб тўғри

11. Мамлакатимизнинг қайси қонуний ҳужжатида Рўза ва Қурбон ҳайитлари дам олиш кунлари эканлиги белгилаб қўйилган?

А) Ўзбекистон Республикаси Конституциясида

Б) Ўзбекистон Республикасининг «Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида» ги қонунида

В) Ўзбекистон Республикасининг «Меҳнат кодекси» да

*Г) Ўзбекистон Республикаси Перзидентининг фармонларида

Д) «В» қатордаги жавоб тўғри.

12. «Ал-адаб ал-муфрад» асарининг муаллифи номини аниқланг?

*А) Имом Исмоил Ал-Бухорий

В) Имом ат-Термизий

С) Алишер Навоий

Д) Абу Райхон Беруний

Е) Бобрахим машраб

13. Марказий осий халқларининг чет эл босқинчиларига қарши курашлари тасвирланган қадимги афсона (эпослар) ни топинг?

А) «Тумарис», «Шохнома», «Рустам».

*В) «Зарина ва Стриангия», «Тумарис», «Эрхубби».

С) «Широк», «Авесто», «Сиёвуш».

Д) «Алпомиш», «Сиёвуш», «Широк»,

Е) «Шохнома», «Сиёвуш», «Авесто».

14. Ҳадис илми султон Имом Ал-бухорийнинг 1125 йиллиги қачон нишонланади?

А) 1997 йил 26 декабрь

В) 1998 йил 5 мартда

*С) 1998 йил 23 октябрда

Д) 1999 йил 5 январ

Е) 1998 йил 16 ноябрь

12-МАВЗУ

ЗАРДУШТИЙЛИК ДИНИ

(Маъруза – 2 соат; семинар – 2 соат)

7.1. МАЪРУЗАДА ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИ

Талабалар сони: 30-40	Ўқув соати: 2 соат
Ўқув машғулотининг шакли	Мавзуй – кўргазмали маъруза
Мавзу режаси	1.Зардуштийликнинг пайдо булиши.

	2.Авестонинг муқаддас ёзуви. 3.Зардуштийликдаги реал, дунёвий қадриятлар. 4.Унинг яҳудий, христиан ва ислом динларига таъсири .
<i>Маишулотнинг мақсади</i> Зардушт ҳаёти ва фаолияти. Зардушт таълимоти. Зардуштийликнинг шоҳ Виштаспа томонидан қўлланилиши. «Авесто» зардуштийликнинг асосий манбаи ва муқаддас китоби. Кўпхудоликдан яккахудоликка ўтиш. Зардуштнинг ватани ҳақидаги баҳслар. Зардуштийликнинг диний таълимоти. Зардушт томонидан Марказий Осиё қадимий динининг ислоҳ этилиши. Аша танлаган ахуралар. Друз танлаган девлар.	
<i>Педагогик вазифалар:</i> Зардуштийликнинг шоҳ Виштаспа томонидан қўлланилиши. «Авесто» зардуштийликнинг асосий манбаи ва муқаддас китоби. Кўпхудоликдан яккахудоликка ўтиш. Зардуштнинг ватани ҳақидаги баҳслар. Зардуштийликнинг диний таълимоти. Зардушт томонидан Марказий Осиё қадимий динининг ислоҳ этилиши. Аша танлаган ахуралар. Друз танлаган девлар. Ахурамазда. Ахриман. Атаурван - шарқий зардуштийликдаги руҳоний •	<i>Ўқув фаолияти натижалари:</i> <i>Талаба бажариши лозим:</i> • Зардушт ҳаёти ва фаолияти. Зардушт таълимотини ижобий жиҳатларини ёритиб берадилар;
• Янгича дафн маросимларининг жорий қилиниши. Олов тозаланиш рамзи сифатида. Ўтганлар руҳи.тушунтириш;	• Гуруҳ ва алоҳида талабанинг иқтисодий билимдонлик даражасини белгилашнинг методик асосларини характерлаб ва кўрсатиб беради;
• Уч давр ҳақидаги таълимот. Ҳар бир киши устидан ҳисоб-китоб ўтказилиши, қиёмат (охирзамон), жаннат, жаҳаннам, аросат, танларнинг қайта тирилиши, тана ва руҳнинг қайта бирикиб, барҳаёт бўлиши ҳақидаги тасаввурлар..	• Таълимнинг модуль тамойилларини таърифлаб берадилар;
• Зардуштийликда оловга сиғиниш расм-русумларининг қораланиш. айтиб бериш	• Таълимнинг модуль методини афзалликларини тушунтириб берадилар;
<i>Таълим методлари</i>	Маъруза, савол-жавоб, суҳбат, ўзаро ўқитиш методи, кластер, инсерт техникалари
<i>Таълим воситалари</i>	Маъруза матни, кодоскоп, слайдлар, формат қоғозлари, маркерлар, скотч, чизмали органайзерлар, асосий маълумот ва таянч

	тушунчалардан иборат маъруза матнлари (тарқатма материал).
<i>Таълим шакллари</i>	Фронтал, жамоавий, гуруҳларда ишлаш.
<i>Ўқитиш шарт-шароити</i>	Техник воситалардан фойдаланиш ва гуруҳларда ишлашга мўлжалланган аудитория
<i>Мониторинг ва баҳолаш</i>	Оғзаки назорат, савол-жавоб, рейтинг тизими асосида баҳолаш.

МАЪРУЗА МАШҒУЛОТИНИНГ ТЕХНОЛОГИК КАРТАСИ

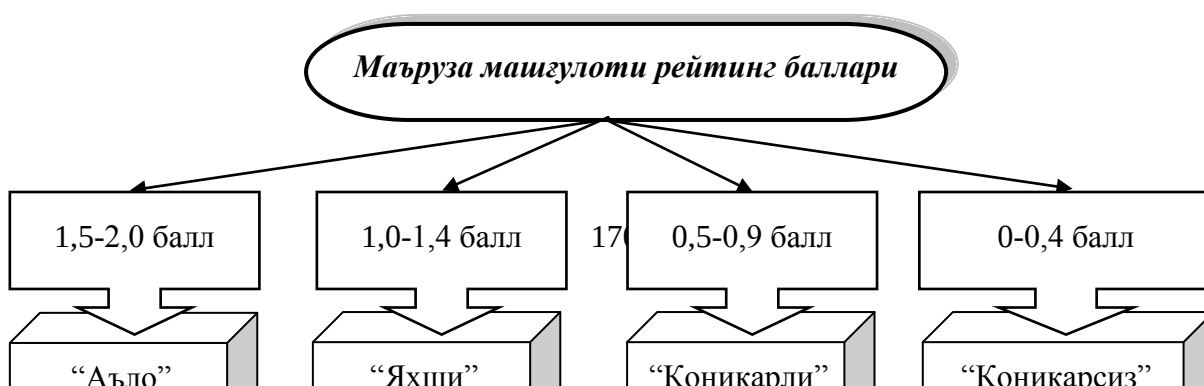
<i>Фаолият босқичлари</i>	<i>Фаолиятнинг мазмуни</i>	
	<i>Ўқитувчининг</i>	<i>талабанинг</i>
I. Кириш босқичи (10 минут)	1.1. Мавзунинг номи, мақсади, кутилажак натижаларини эълон қилади.	Тинглайдилар.
	1.2. Ўқув машғулотининг шакли ва баҳолаш мезонларини тушунтиради (1-илова) .	Саволлар берадилар
	1.3. Мавзу бўйича маъруза матнларини тарқатади (ҳар бир талабага).	Саволлар берадилар
	1.4. Мавзунинг режаси ва асосий тушунчаларини эшиттиради (2-илова) ва қисқача изоҳ беради.	Мавзу номини ва режасини ёзиб оладилар.
II. Асосий босқич (60 минут)	2.1. Мавзу бўйича тушунчаларга таъриф беришни таклиф қилади. 2.2. Режа саволлари бўйича маъруза материалларини гапириб беради, визуал материаллардан фойдаланади, диққатни жалб қилувчи саволлар беради: 1. Зардуштийликнинг келиб чиқиши. (3-илова) 2.. Гуруҳ ва алоҳида талабанинг диншуносликдан билимдонлик даражасини белгилашнинг методик асослари. (4-илова) 3. Таълимнинг модул тамойиллари. (5-илова) 4. Таълимнинг модул методини афзалликлари 5. Муаммоли ўқишга ўтиш Мавзунинг асосий жиҳатларига эътиборни қаратади ва уларни ёзиб олишни таклиф қилади. Тезкор сўров ўтказди. • Зардуштийлик қайерда пайдор бўлган? • Муқаддас китоби қайси? • Асосий таълимотини тушинтиринг? Сўров ўтказиш жараёнида талабаларни индивидуал фикрлашга йўналтиради, жавобларни аниқлаштириб, тўлдиради.	Саволларни муҳокама қилиб, уларга жавоб берадилар. Иловаларда келтирилган асосий таъриф ва қоидаларни ёзиб оладилар. Саволларга жавоб берадилар.

	2.2. Талабаларни учта кичик гуруҳларга бўлади. Гуруҳлар ишини баҳолаш мезонларини эълон қилади (6-илова). Ҳар бир гуруҳ ўтилатган мавзунинг бир режадаги саволи бўйича «эксперт» бўлиб, ўзгаларга ҳам ўргатишини тушунтиради.	Гуруҳлар фаолиятини ташкил қиладилар.
	2.3. Гуруҳларга эксперт варақларини тарқатади ва фаолиятларини ташкил қилади (7-илова).	Матнларини ўқиб, саволларга жавоб топадилар. Маълумотни муҳокама қилиб, фикр алмашиб, системалашти-радилар.
	2.4. Такдимот бошланишини эълон қилади. Йўналтирувчи-маслаҳатчи сифатида иштирок этади. Жавобларни аниқлаштиради, тўлдиради, изоҳ беради ва тузатишлар киритади.	Тайёр маълумотни такдим этиш учун чизмални органайзерлар ишлаб чиқади. Гуруҳ сардорлари тайёр маълумотларни такдим этадилар.
	2.5. Такдимот якунида талабалар диққатининг мавзунинг асосий томонларига қаратиб, ҳар битта масала бўйича қисқача хулосалар қилади.	Бошқа гуруҳ аъзоларининг берган саволларига жавоб беради.
III. Якуний босқич (10 минут)	3.1. Мавзуни умумлаштиради, умумий хулосалар қилади, якун ясайди. 3.2. Гуруҳларга ўзаро қўйган баҳоларини эълон қилишни таклиф қилади. Натижаларни шарҳлайди. 3.3. Мустақил ишлашлари учун вазифа беради: (1) назорат саволларига оғзаки жавоб бериш (8-илова); (2) қўшимча адабиётлардан мавзуга тегишли бўлган янги маълумотларни тўплаш.	Эшитадилар. Вазифани ёзиб оладилар.

1-илова (7.1)

2-илова (7.1)

**Маъруза машғулотида талабалар фаолиятини баҳолаш
кўрсаткичлари ва мезонлари**

Зардуштийлик энг қадимги динлардан бўлиб, бу дин эрамиздан аввалги VII-VI асрларда даставвал Урта Осиёда-Хоразм воҳасида пайдо бўлган. Унинг пайғамбари Зардушт тарихий шахс эди. У маздаийлик динини ислоҳ қилиб, унинг асосида янги яккахудолик динини ижод этган.

слайд

Зардуштийлик - илгариги диний тасаввурлар ва кўп ҳудучиликка асосланган диний эътиқодларни такрор Зардушт ислоҳ қилиши оқибатда юзага келган диндир. Бу қадимий дин ҳақида бир-бирини истисно этувчи фикрлар ҳануз давом этиб келади. Кўп тадқиқотчилар Зардушт тарихий шахс бўлиб, милодгача 589-512 йилларда яшаб ижод этган биринчи илоҳиётчи, файласуф, табиётшунос ва шоир эканини эътироф этадилар. Бу ҳақиқатга яқиндир.

Зардуштнинг туғилган ва илк диний фаолиятини бошлаган жой тўғрисида икки фикр мавжуд

Ғарб назарияси.
Унга кўра Медиа (Эрон)
Зардуштнинг ватани ва
зардуштийликнинг илк
тарқалган жойи
ҳисобланади.

Шарқ назарияси.
Унга кўра Зардушт ватани
ва зардуштийликнинг илк
тарқалган жойи Хоразм
ҳисобланади. Кўпчилик
манбашунослар шу назария
тарафдоридирлар.

А В Е С Т О

Авесто зардуштийликнинг асосий манбаи ва муқаддас китоби ҳисобланади. Авесто Ўрта Осиё, Эрон, Озарбайжон халқларининг исломгача даврдаги ижтимоий-иқтисодий ҳаёти, диний қарашлари, олам тўғрисидаги тасаввурлари, урф-одатлари, маънавий маданиятини ўрганишда муҳим ва ягона манбадир. Унинг таркибидаги материаллар қарийб 2 минг йил давомида вужудга келиб, авлоллан-авлолга оғзаки равишда кўчиб борган.

Зардуштийликда имон 3 та нарсага асосланади

Гумата
яхши фикр

Гукта
яхши сўз

Гваршта
яхши иш

Ўқув муаммоли вазияти қуйидагича характерланади:

- * ўқитувчилар билан биргаликда ўқувчилар аниқлаган зиддиятлар типи;
- * муаммоларни маълум бўлган усуллар орқали ҳал этиш;
- * янги маълумотлар такчиллиги ёки назарий модуллар.

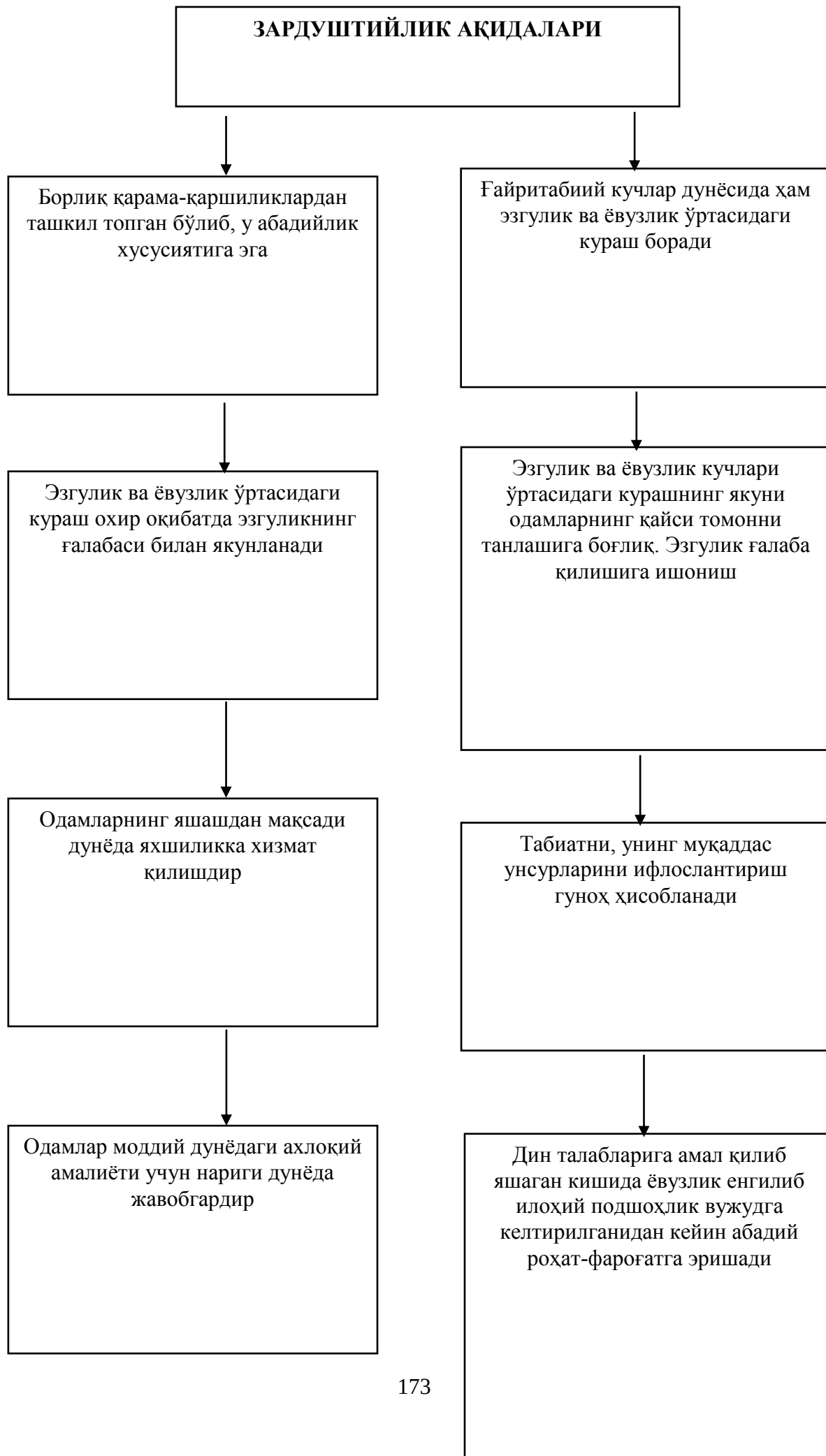
слайд

Муаммоли ўқитишга ўтиш учун қуйидаги амалий масалаларни ҳал этиш зарур:

1. Тарбияланаётган ва ривожланаётган мақсадлар предметларини аниқ белгилаш ва унинг бўлим ва мавзуларни асослаш.
2. Ўрганилаётган илмий назария таркибини ва муаммоли мантикий таҳлил ўтказиш.
3. Ўрганалаётган масалалар ва вазифалар мажмуасини педагогик позиция билан муаммоларни аниқлаштириш керак.
4. Тўпланган муаммоларни қайта кўриб чиқиб, уларни тизимлаш.

Материалларни дастурлаш уни қатъий системага солишни талаб қилади. Дастурий ўқитишда танлов ёки конструктив жавоблардан фойдаланилади. Ҳар бир дастурий материал ўзига қуйидагиларни қўшиб олади:

1. Ўқитиш мақсадини белгилаш.
2. Дастур кимлар учун ишланишининг муҳимлиги.

илова (7.1)

Гуруҳларнинг билим ва кўникмаларини баҳолаш мезонлари

Топириқлар, баҳолаш кўрсаткичлари ва мезонлари	1- гуруҳ	2- гуруҳ	3- гуруҳ
Максимал балл – 2			
- савол тўлиқ ёритиб берилди (0,5 балл)			
- жавоблар етарли даражада асослаб берилди (0,5 балл)			
- гуруҳ иштирокчиларининг фаоллиги (0,5 балл)			
- берилган саволларга жавоб берди (0,3 балл)			
- регламентга риоя қилди (0,2)			
Жами: (2 балл)			

1,5 – 2 балл - «аъло»
 1,0 – 1,4 балл - «яхши»
 0,5 – 0,9 балл - «қониқарли»
 0 - 0,4 балл - «қониқарсиз»

Эксперт варағи №1

1. Зардуштийликнинг Яқин ва Ўрта Шарқ мамлакатларига тарқалиши. Ундаги ўзгаришлар.
2. Шарқий зардуштийликнинг Яқин Шарқ динлари (яхудийлик, христианлик, ислом), илоҳиёти ва фалсафий қарашлар ривожига таъсири.
3. Зардуштийликда оловга сиғиниш расм-русумларининг қораланиши.

Эксперт варағи №2

1. Зардушт ҳаёти ва фаолияти.
2. Зардушт таълимоти. Зардуштийликнинг шоҳ Виштаспа томонидан қўлланилиши.
3. «Авесто» зардуштийликнинг асосий манбаи ва муқаддас китоби.

Эксперт варағи №3

1. Кўпхудоликдан яккахудоликка ўтиш. Зардуштнинг ватани ҳақидаги баҳслар. Зардуштийликнинг диний таълимоти.
2. Зардушт томонидан Марказий Осиё қадимий динининг ислоҳ этилиши. Аша танлаган ахуралар.
3. Друз танлаган девлар. Ахурамазда. Ахриман

Назорат саволлари

1. Зардуштийлик дини дастлаб қачон ва қаерда шакллаган?
2. Авесто китобининг яратилиш тарихи қандай?
3. Зардуштийлик динининг асосий ғоялари нима?
4. Зардуштийлик динининг бошқа жаҳон динларига таъсири қандай бўлган?
5. Зардуштийлик қаерда шаклланган ва унинг асосий ғоялари нима?
6. Зардуштийликнинг маънавий-ахлоқий таълимоти ҳақида нима биласиз?

13-МАВЗУ	МИЛЛИЙ ДИНЛАР
-----------------	----------------------

(Маъруза – 4 соат; семина – 2 соат)

8.1. МАЪРУЗАДА ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИ

<i>Талабалар сони: 40-50</i>	<i>Ўқув соати: 4 соат</i>
<i>Ўқув машғулоти шакли</i>	Мутахассис (эксперт) иштирокидаги маъруза (1-машғулоти) Маълумотли кўргазмали маъруза (2-машғулоти)
<i>Мавзу режаси</i>	1. <i>Яҳудийлик,</i> 2. <i>Ҳиндулик, конфуцийчилик, даосизм, синтоизм).</i> 3. <i>Дин ижтимоий онг шаклларида бири эканлиги</i>
<i>Машғулоти мақсади:</i> Яҳудийликнинг вужудга келиши ва таълимоти. Яҳудийликда мессия - халоскорнинг келиши ҳақидаги таълимот. Садуқийлар, Фарзийлар, Ессейлар. Массонизм ва Сио-низм. Сионизмда «жаҳон яҳудий миллати» - «олий миллат» каби ғояларнинг илгари сурилиши. Веда ва веда динлари. Ведалар. Ведалардаги афсонавий худолар: Индра, Варуна, Митра, Дяус, Адита, Агню, Вишну, Кришна. Брахманлик. Брахманлик таълимотида касталар - брахманлар; кшатрийлар; вайшлар; шудралар. Ҳиндуийлик. Ҳиндистондаги каста тузумини саклаб қолиш учун бўлган ҳаракат..	
<i>Педагогик вазифалар:</i> • Яҳудийликнинг вужудга келиши ва таълимоти. Яҳудийликда мессия - халоскорнинг келиши ҳақидаги таълимот тўғрисида тушунча бериш; • Садуқийлар, Фарзийлар, Ессейлар. Массонизм ва Сио-низм. Сионизмда «жаҳон яҳудий миллати» - «олий миллат» каби ғояларнинг илгари сурилиши.; • Яҳудийлик манбалари. Мусо пайғамбарга Тур тоғида берилган Тора (Таврот). Талмуд. Талмуд Мишна ва Гемара китоблари мажмуаси. Яҳудий маросимлари ва байрамлари. Пейсах (Пасха) байрами. Шабуот байрами. Йом-Кипур - покланиш байрами. Рош-Ашона бай-рами. Пурим (Қуръа) байрами. Яҳудийлар Марказий Осиёда	<i>Ўқув машғулоти натижалари:</i> • Веда ва веда динлари. Ведалар. Ведалардаги афсонавий худолар: Индра, Варуна, Митра, Дяус, Адита, Агню, Вишну, Кришна. Брахманлик. Брахманлик таълимотида касталар -брахманлар; кшатрийлар; вайшлар; шудралар. Ману қонунлари. Брахманликдаги руҳнинг кўчиб ўтиш таълимоти тўғрисида тушунтириб беради; Ҳиндуийлик. Ҳиндистондаги каста тузумини саклаб қолиш учун бўлган ҳаракат. Брахманлик билан буддизм ўртасидаги қураш. Брахманликда тан олинган асосий уч худо: 1) Брахма; 2) Вишну; 3) Шива. ҳиндуийлик таълимоти. Ҳиндуийликдаги жаннат ва дўзах ҳақидаги тушунчалар.
<i>Таълим методлари</i>	Маъруза, тезкор-сўров, «эксперт сўрови»

	методи, таҳлил
Таълим воситалари	Маъруза матни, компьютер технологиялари, формат қоғозлари, маркерлар, скотч, чизмалар, органайзерлар.
Таълим шакллари	Фронтал, жамоавий, гуруҳларда ишлаш.
Ўқитиш шарт-шароити	Техник воситалардан фойдаланиш ва гуруҳларда ишлашга мўлжалланган аудитория
Мониторинг ва баҳолаш	Оғзаки назорат, савол-жавоб, рейтинг тизими асосида баҳолаш.

МАЪРУЗАНИНГ ТЕХНОЛОГИК КАРТАСИ (1-машғулоти)

Фаолият босқичлари	Фаолиятнинг мазмуни	
	Ўқитувчининг	талабанинг
I. Кириш босқичи (10 мин.)	1.1. Мавзунинг номи, мақсади, ўқитиш натижаларини, мавзунинг режасини эълон қилади. Ўқув машғулотининг ўтказилиш шакли ва тартибини тушунтиради. 1.2. Таклиф этилган корхона мутахассиси (эксперт) ни таништиради.	Тинглайдилар.
II. Асосий босқич (60 мин.)	2.1. Назария ва амалиётни таққослаш асосида янги материални ўрганишни ташкил қилади. Бунинг учун профессионал рақобатбардош кадрларни тайёрлашнинг назарий асослари ҳақида маълумот беради. (мавзу режаси асосида). Расм, жадвалларни намойиш этади ва шарҳлайди (слайд). 2.2. Амалиётчи сифатида корхона мутахассисини маъруза режаси бўйича маълумот беришини ташкил қилади. 2.3. Экспертга мавзуга тааллуқли саволлар беришни таклиф қилади. (1-илова ўқитувчининг вариантлари). Эксперт томонидан мавзунинг ҳар бир қисми бўйича берган жавобларини умумлаштиради.	Тинглайдилар. Саволлар берадилар. Фикр алмашадилар.
III. Яқиний босқич (10 мин.)	3.1. Талабалар диққатини мавзунининг асосий томонларига қаратган ҳолда, режанинг дастлабки учта саволи юзасидан хулосалар қилади ва яқин ясайди. 3.2. Корхона мутахассисига миннатдорчилик билдиради. 3.4. Мустақил ишлашлари учун вазифа беради: мавзунинг кейинги саволларини инсерт техникасидан фойдаланган ҳолда ўрганиб келиш.	Эшитадилар. Вазифани ёзиб олади.

МАЪРУЗАНИНГ ТЕХНОЛОГИК КАРТАСИ (2-машғулоти)

Фаолият	Фаолиятнинг мазмуни
---------	---------------------

[illegible]

	килади ва баҳолайди. 3.4. Мустақил ишлашлари учун вазифа беради: (1) семинар машғулотида мустақил тайёрланишлари учун саволлар (3-илова)	Вазифани ёзиб оладилар.
--	---	----------------------------

1-илова (8.1.)

Назорат учун саволлар

1. Конфуцийчилик нима асосида вужудга келган.
2. Конфуцийчиликнинг ҳозирги Хитойда қандай мавқеяга эга?
3. Конфуцийчилик таълимоти нималардан иборат?
4. Даосизм асосчиси ким?
5. Даосизмнинг қандай асотирларини биласиз?
6. Даосизмда ахлоқ масалалари қандай ўрин тутди?
7. Ҳозирги даврда Тайванда даосизм қандай мақомга эга?
8. Даосизмда қандай секталар бор?
9. Синтоизм қачон пайдо бўлди?
10. Синтоизм таълимоти номалардан иборат?
11. Японияда динларга эътиқод қилувчиларнинг сони аҳолининг умумий сонидан кўп бўлишининг сабаби нимада?
12. Синтоизм ибодатлари қаедай бажарилади?
13. Синтоизмнинг қандай байрамларини биласиз?
14. Турли ҳайвонларнинг тимсоллари нималарни англатади?
15. Яхудийлик дини қачон вужудга келган?
16. Яхудийлик динининг муқаддас китоби?
17. Яхудийлик динининг асосий таълимоти нималардан иборат?
18. Яхудийларнинг қандай диний байрамларини биласиз?
19. Мустақил Ўзбекистонда яхудий жамоаларининг диний ҳаёти қандай?
20. Ҳозирги Япония ҳаётида буддизм қандай ўрин эгаллайди?
21. Буддизм ўта цивилизациялар ичига қандай кириб борган?
22. Марказий Осиёда буддизм тарихини ўрганишнинг қандай илмий муаммолари бор?

2-илова (8.1)
слайд

Динлар унга эътиқод қилувчиларнинг сони, миқёси, ўзининг маълум миллат ёки халққа хослиги ёхуд миллат танламаслигига кўра турли гуруҳларга бўлинади

Уруғ – қабила динлари – тотемистик, анимистик тасаввурларга асосланган, ўз уруғидан чиққан сеҳргар, шомон ёки қабила бошлиқларига сиғинувчи динлар. Улар миллат динлари ва жаҳон динлари ичига сингиб кетган бўлиб, ҳозирда Австралия, Жанубий Америка ва Африкадаги баъзи қабилаларда сақланиб қолган.

Миллат динлари – маълум миллатга хос бўлиб, бошқа миллат вакиллари ўзига қабул қилмайдиган динлар. Уларга яҳудийлик (яҳудий миллатига хос), ҳиндуйлик (хиндларга хос), конфуцийчилик (хитой миллатига хос), синтоизм (японларга хос) киради.

Жаҳон динлари – дунёда энг кўп тарқалган, кишиларнинг миллати ва ирқидан қаътий назар унга эътиқод қилишлари мумкин бўлган динлар. Унга Буддавийлик, Христианлик ва Ислам динлари кирadi.

ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИ

Талабалар сони: 15-20	Ўқув соати: 2 соат
Ўқув машғулотининг шакли	Билимларни мустаҳкамлаш ва чуқурлаштириш
Мавзу режаси	1.Яҳудийлик, 2.Ҳиндуилик, конфуцийчилик, даосизм, синтоизм). 3.Дин ижтимоий онг шаклларида бири эканлиги
<i>Машғулотнинг мақсади:</i> Яҳудийликнинг вужудга келиши ва таълимоти. Яҳудийликда мессия - халоскорнинг келиши ҳақидаги таълимот. Садукийлар, Фарзийлар, Ессейлар. Массонизм ва Сио-низм. Сионизмда «жаҳон яҳудий миллати» - «олий миллат» каби ғояларнинг илгари сурилиши. Веда ва веда динлари. Ведалар. Ведалардаги афсонавий худолар: Индра, Варуна, Митра, Дяус, Адита, Агню, Вишну, Кришна. Брахманлик. Брахманлик таълимотида касталар - брахманлар; кшатрийлар; вайшлар; шудралар. Ҳиндуйлик. Ҳиндистондаги каста тузумини саклаб қолиш учун бўлган ҳаракат..	
<i>Педагогик вазифалар:</i> • Яҳудийликнинг вужудга келиши ва таълимоти. Яҳудийликда мессия - халоскорнинг келиши ҳақидаги таълимот тўғрисида тушунча бериш; • Садукийлар, Фарзийлар, Ессейлар. Массонизм ва Сио-низм. Сионизмда «жаҳон яҳудий миллати» - «олий миллат» каби ғояларнинг илгари сурилиши.; • Яҳудийлик манбалари. Мусо пайғамбарга Тур тоғида берилган Тора (Таврот). Талмуд. Талмуд Мишна ва Гемара китоблари мажмуаси. Яҳудий маросимлари ва байрамлари. Пейсах (Пасха) байрами. Шабуот байрами. Йом-Кипур - покланиш байрами. Рош-Ашона бай-рами. Пурим (Қуръа)	<i>Ўқув машғулотининг натижалари:</i> • Веда ва веда динлари. Ведалар. Ведалардаги афсонавий худолар: Индра, Варуна, Митра, Дяус, Адита, Агню, Вишну, Кришна. Брахманлик. Брахманлик таълимотида касталар -брахманлар; кшатрийлар; вайшлар; шудралар. Ману қонунлари. Брахманликдаги рухнинг кўчиб ўтиш таълимоти тўғрисида тушунтириб беради; Ҳиндуйлик. Ҳиндистондаги каста тузумини саклаб қолиш учун бўлган ҳаракат. Брахманлик билан буддизм ўртасидаги кураш. Брахманликда тан олинган асосий уч худо: 1) Брахма; 2) Вишну; 3) Шива. ҳиндуйлик таълимоти. Ҳиндуйликдаги жаннат ва

байрами. Яхудийлар Марказий Осиёда	дўзах ҳақидаги тушунчалар.
Таълим методлари	Ақлий ҳужум, суҳбат, балиқ скелети техникаси, савол-жавоб, конверт техникаси.
Таълим воситалари	Маъруза матни, формат қоғозлари, маркерлар, скотч, ўқув материаллари, тарқатма материаллар
Таълим шакллари	Жамоавий, жуфтликларда ва гуруҳларда ишлаш.
Ўқитиш шарт-шароити	Техник воситалардан фойдаланиш ва гуруҳларда ишлашга мўлжалланган аудитория
Мониторинг ва баҳолаш	Назорат саволлари, савол-жавоб, рейтинг тизими асосида баҳолаш.

АМАЛИЙ МАШҒУЛОТНИНГ ТЕХНОЛОГИК КАРТАСИ

Фаолият босқичлари	Фаолиятнинг мазмуни	
	Ўқитувчининг	талабанинг
I. Кириш босқичи (5 мин.)	1.1.Мавзунинг номи, мақсади, кутилажак натижаларини эслатади, уларнинг аҳамиятлилиги ва долзарблигини асослайди. 1.2. Машғулотнинг ўтказилиш шаклини тушунтиради. 1.3. Гуруҳ ишларини баҳолаш мезонларини эълон қилади (1-илова).	Тинглайдилар.
II. Асосий босқич (65 мин.)	2.1.Ақлий ҳужум методидан фойдаланиб, талабаларни фаоллаштиради ва билимларни эгаллаганлик даражасини аниқлайди: - - Миллий дин деб нимага айтилади? - Яхудийлик манбалари. Мусо пайғамбарга Тур тоғида берилган Тора (Таврот). Талмуд. Талмуд Мишна ва Гемара китоблари мажмуаси. Яхудий маросимлари ва байрамлари гапиринг? -Веда ва веда динлари. Ведалар. Ведалардаги афсонавий худолар: Индра, Варуна, Митра, Дяус, Адита, Агню, Вишну, Кришна. Брахманлик. Брахманлик таълимотида касталар -брахманлар; кшатрийлар; вайшлар; шудралар ҳақида тушинтиринг? 2.2. Талабалар билан биргаликда жавобларни таҳлил қилади. 2.3. Талабаларни урта кичик гуруҳга бўлади ва ҳамкорликда топшириқ бажаришларини айтади. Гуруҳларга тарқатма материалларни тарқатади. Берилган топшириқни аввал жуфтликларда, сўнгра гуруҳларда бажаришларини тушунтиради. Балиқ скелети техникасини асосида ишлашларини айтиб,	Ўз фикрларини билдирадилар, саволларга жавоб берадилар. Урта гуруҳга бўлинадилар. Берилган топшириқни аввал жуфтликларда муҳокама қилиб, балиқ скелетини тўлдирадилар. Сўнгра бажарган ишларини гуруҳ ичида муҳокама қилиб, аниқ, оптимал вари-антини танлаб,

	ўтказилиш қондасини тушунтиради (2-илова). Гуруҳларда фаолиятни ташкил қилади, кузатади, йўналтиради, маслаҳатлар беради. 2.4. Тақдимот бошланишини эълон қилади. Йўналтирувчи, маслаҳатчи сифатида иштирок этади. Жавобларни аниқлаштиради, тўлдиради, изоҳ беради ва тузатишлар киритади.	умумий битта «Балиқ скелети»ни тўлдирадилар. Гуруҳдан ўқитувчи танлаган талаба чиқиб, гуруҳ ишини тақдим қилади, фикрларини изоҳлайди. Бошқа гуруҳ иштирокчилари томондан берилган саволларга жавоб беришади.
III. Якуний босқич (10 мин.)	3.1. Мавзунининг режадаги биринчи учта саволини умумлаштиради, хулосалар қилади, якун ясайди. Талабалар диққатини мавзунинг асосий томонларига қаратади. 3.2. Гуруҳлар ишини баҳолайди. Гуруҳ фаолиятида фаол қатнашга талабаларни алоҳида қайд қилади ва қолган талабалар ҳам кейинги машғулотда фаол иштирок этишларини айтиб, умумий баҳоларни эълон қилади. 3.3. Мустақил ишлашлари учун вазифа беради: (1) назорат саволларига оғзаки жавоб бериш (3-илова); (2) қўшимча адабиётлардан мавзуга тегишли бўлган янги маълумотларни тўплаш.	Эшитадилар. Вазифани ёзиб оладилар.

Баҳолаш кўрсаткичлари ва мезонлари

Гуруҳ	Баҳо	Баҳолаш кўрсаткичлари ва мезонлари			
		Маълумотни тўлиқ ёритиши	Гуруҳ иштирокчи ларининг фаоллиги	Маълумотнинг тақдим этилиши	Жами
	Балл	1,0	0,5	0,5	2
1					
2					
3					

Гуруҳ ишларини умумлаштирувчи баҳо

Гуруҳ	1	2	3	Жами балл	Баҳо
1					
2					
3					

1,5 – 2 балл - «аъло»

1,0 – 1,4 балл - «яхши»

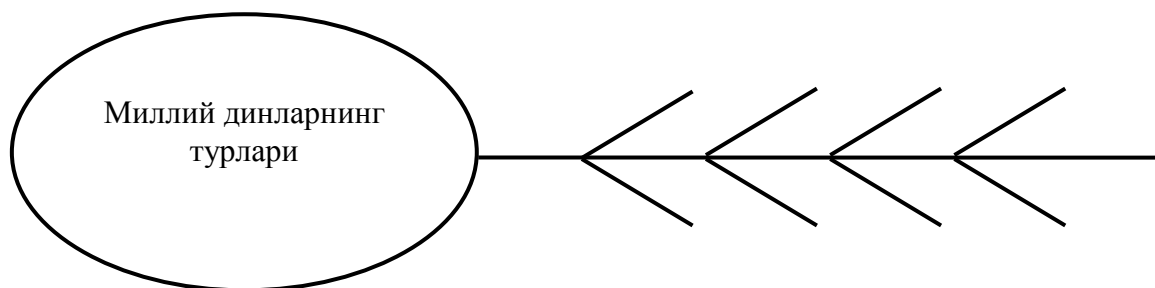
0,5-0,9 балл - «қониқарли»

0 - 0,4 балл - «қониқарсиз».

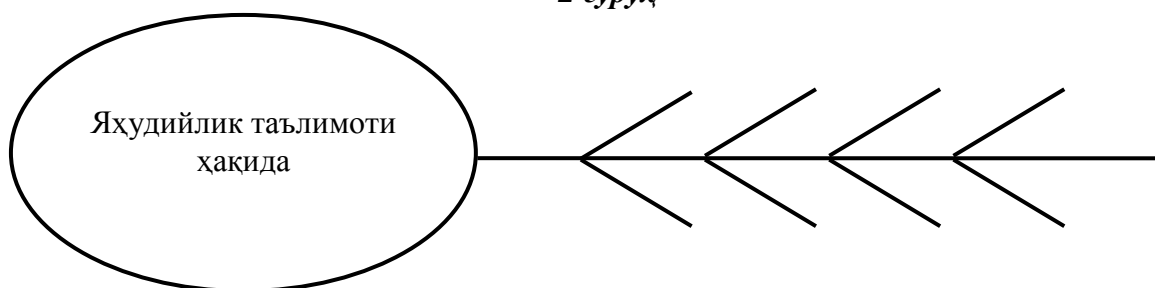
«Балиқ скелети» техникаси

Ушбу технология катта муаммоларнинг ечимини топишга қаратилган. Юқори қисмида муаммолар тури ёзилса, пастки қисмида эса мисоллар билан изоҳланади.

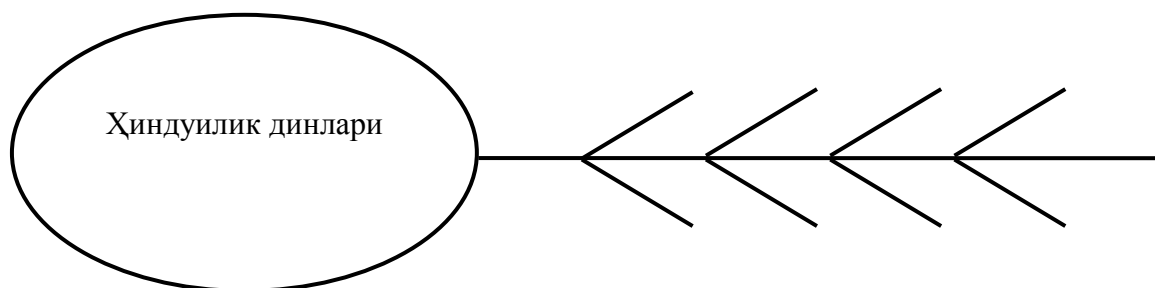
Ўқув топшириқлари
1-гурух

2-гурух

3-гурух

3-илова (8.2)

Назорат учун саволлари

1. Конфуцийчилик нима асосида вужудга келган.
2. Конфуцийчиликнинг ҳозирги Хитойда қандай мавқеёга эга?
3. Конфуцийчилик таълимоти нималардан иборат?
4. Даосизм асосчиси ким?
5. Даосизмнинг қандай асотирларини биласиз?
6. Даосизмда ахлоқ масалалари қандай ўрин тутди?
7. Ҳозирги даврда Тайванда даосизм қандай мақомга эга?
8. Даосизмда қандай секталар бор?
9. Синтоизм қачон пайдо бўлди?
10. Синтоизм таълимоти номалардан иборат?
11. Японияда динларга эътиқод қилувчиларнинг сони аҳолининг умумий сонидан кўп бўлишининг сабаби нимада?
12. Синтоизм ибодатлари қаедай бажарилади?
13. Синтоизмнинг қандай байрамларини биласиз?
14. Турли ҳайвонларнинг тимсоллари нималарни англатади?
15. Яхудийлик дини қачон вужудга келган?
16. Яхудийлик динининг муқаддас китоби?
17. Яхудийлик динининг асосий таълимоти нималардан иборат?
18. Яхудийларнинг қандай диний байрамларини биласиз?
19. Мустақил Ўзбекистонда яхудий жамоаларининг диний ҳаёти қандай?
20. Ҳозирги Япония ҳаётида буддизм қандай ўрин эгаллайди?
21. Буддизм ўта цивилизациялар ичига қандай кириб борган?
22. Марказий Осиёда буддизм тарихини ўрганишнинг қандай илмий муаммолари бор?

14-МАВЗУ	БУДДИЗМ ДИНИ
-----------------	---------------------

(Маъруза – 4 соат; семинар – 4 соат)

14.1. МАЪРУЗАДА ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИ

<i>Ўқув соати:</i> 4 соат	<i>Талабалар сони:</i>
<i>Ўқув машғулотининг шакли</i>	Мунозарали маъруза
<i>Мавзу режаси</i>	1. Буддавийликнинг таълимоти, унинг Марказий Осиёга тарқалиши. 2. Буддавийликнинг Моҳаяна ва Ҳинаяна йўналиши. 3. Буддизмда ахлоқ масалалари
<i>Машғулотнинг мақсади:</i> Буддавийлик асосчисининг шахси. Буддавийлик таълимоти. Медитация. Буддавийликнинг тарқалиши. Буддавийлик манбалари. Будда Шакьямуни ҳаёти ва таълимоти. Роҳиблар ва хонақоҳлар. «Ўткинчи дунё» ҳақидаги тасаввурлар.	
<i>Педагогик вазифалар:</i> Буддавийлик асосчисининг шахси. Буддавийлик таълимоти. Медитация ҳақида тушинтиради Буддавийликнинг тарқалиши. Буддавийлик манбалари. Будда Шакьямуни ҳаёти ва таълимоти. Роҳиблар ва хонақоҳлар ҳақида тушинтиради «Ўткинчи дунё» ҳақидаги тасаввурлар. Ахлоқ Медитация - муроқаба, ҳикмат - ҳақиқат ҳақидаги илм маохиятини тушинтиради. Император Ашока (э.р. ав. 273-232 йиллар) даврида буддизмнинг шимолга тарқалиши. Кушон империяси ҳудудида буддавийликнинг барқарорланишини гапириб беради Буддавийликнинг Марказий Осиёдаги инкирози (У-УШ асрлар). Буддавийлик ғояларининг бошқа динларга таъсири. Диний мурасасозлик, ахлоқий кадриятларнинг устуворлиги. Археологик топилмалар:	<i>Ўқув машғулотининг натижалари:</i> <i>Талаба бажариши лозим:</i> Буддавийлик асосчисининг шахси. Буддавийлик таълимоти. Медитация ҳақида гапириб беради Буддавийликнинг тарқалиши. Буддавийлик манбалари. Будда Шакьямуни ҳаёти ва таълимоти. Роҳиблар ва хонақоҳлар ҳақида тушинтиради «Ўткинчи дунё» ҳақидаги тасаввурлар. Ахлоқ Медитация - муроқаба, ҳикмат - ҳақиқат ҳақидаги илм маохиятини тушинтиради. Император Ашока (э.р. ав. 273-232 йиллар) даврида буддизмнинг шимолга тарқалиши. Кушон империяси ҳудудида буддавийликнинг барқарорланишини гапириб беради Буддавийликнинг Марказий Осиёдаги инкирози (У-УШ асрлар). Буддавийлик ғояларининг бошқа динларга таъсири. Диний мурасасозлик, ахлоқий кадриятларнинг устуворлиги. Археологик топилмалар: Айритом, Қоратеп, Далварзинтепа, Кува, Зартеп, Чингизтепа, Қоровултепа. Шакьямуни санамлари, хайвон ҳайкалчалари, рамзий ғилдираклар, ступа қолдиқлари. Ёзма манбалар. Буддавийликнинг маҳаяна, хинаяна, ваҷраяна, ламаизм ва бошқа оқимлари. Унинг минтакавий шакллари.

Айритом, Қоратепа, Далварзинтепа, Кува, Зартепа, Чингизтепа, Қоровултепа. Шакъямуни санамлари, хайвон хайкалчалари, рамзий ғилдираклар, ступа қолдиқлари. Ёзма манбалар. Буддавийликнинг махаяна, хинаяна, важраяна, ламаизм ва бошқа оқимлари. Унинг минтақавий шакллари. Ҳозирги замонда буддавийлик ҳақида тушинтиради	Ҳозирги замонда буддавийлик ҳақида тушинтиради . •
<i>Таълим методлари</i>	Маъруза, тезкор сўров, баҳс-мунозара
<i>Таълим воситалари</i>	Маъруза матни, компьютер технологиялари, чизмалар, органайзерлар.
<i>Таълим шакллари</i>	Фронтал, жамоавий
<i>Ўқитиш шарт-шароити</i>	Техник воситалардан фойдаланишга мўлжалланган аудитория
<i>Мониторинг ва баҳолаш</i>	Савол-жавоб, рейтинг тизими асосида баҳолаш, назорат саволлари ва вазифалар.

МАЪРУЗА МАШҒУЛОТИНИНГ ТЕХНОЛОГИК КАРТАСИ

<i>Фаолият босқичлари</i>	<i>Фаолият мазмуни</i>	
	<i>Ўқитувчининг</i>	<i>талабанинг</i>
Тайёргарлик босқичи	1.Саволлар ва оралиқ хулосаларни тайёрлайди, таққослаш ва мунозарани давом эттириш учун қўшимча мисоллар ишлаб чиқади (2-илова) . 2.Мунозарали маърузани ташкил этиш ва олиб бориш кетма-кетлигини лойиҳалаштиради: - мунозарага қизиқтирувчи ва жалб қилувчи саволларни киргизиш кетма-кетлигини аниқлайди; - умумлаштириш ва хулоса қилиш зарур бўлган асосий ҳолатларни ажратади; - якуний хулосаларни шакллантиради.	
I. Кириш босқичи (10 мин.)	1.1.Мавзунинг номи, мақсади, ўқитиш натижаларини, мавзунинг режасини эълон қилади. 1.2.Маъруза машғулотини мунозара шаклида ўтишини айтади ва фаолиятнинг асосий хусусиятларини тушунтиради. «Мунозара иштирокчилари учун эслатма»ни тарқатади. (1-илова)	Тинглайдилар.
II. Асосий босқич (60 мин.)	2.1.Буддавийликнинг инсон тарбиясидаги ўрни ҳақида қисқача маълумот беради. ҳамда ўзининг нуқтаи назарини билдиради.	Маъруза ва қўшимча маълумот мазмунини

	2.2.Талабаларга ўз фикрларини билдиришларини таклиф қилади. Маърузанинг режаси асосида саволлар мазмунини жамоавий муҳокама этишга ундайди ва ташкиллаштиради. 2.3.Жамоавий муҳокама жараёнини бошқаради: - саволлар беради (2-илова); - фикр билдиришларига нисбатан қизиқувчанликни намоён қилади; - муҳокаманинг мантиқан ёритилишини диққат билан назорат қилади; - мунозара жараёнида айрим иштирокчиларнинг жавобларини тўлдиради ва умумлаштиради. Тўғри жавобларни рағбатлантиради ва нотўғри тўлиқ бўлмаган жавобларни изоҳлайди; - умумлаштирилаётган ва хулоса қилинаётган мавзунинг асосой қоидаларини аниқлаштиради. 2.4.Мавзунинг саволлари муҳокамасини қисқа умумлаштиради.	эштадилар. Фикрларини билдиради, саволлар беради, мунозарада иштирок этади. Иштирокчилар мавзу саволларининг мазмунини жамоавий муҳокама қиладилар, мунозара қиладилар, саволларга жавоб берадилар.
III. Якуний боскич (10 мин.)	3.1.Ўқув мавзусининг мазмунини муҳокамаси бўйича хулосалар қилади: - асосий саволларни қисқача, баҳо бермасдан ажратади ва структурага солади. Бунда фақат кўпчилик иштирокчилар фикрига тўғри келганларини ажратади. Кўриб чиқилмаган, ҳал этилмаган режа саволларини эслатади. - мунозара жараёнида қўйилган саволлар жавоблари мазмуни бўйича хулосаларни шакллантиради; - маъруза машғулотининг натижасига умумий баҳо беради. 3.2.Мустақил ишлашлари учун вазифа беради: (1) назорат саволларига жавоб бериб (3-илова), БББ жадвалини тўлдириш; (4-илова); (2) мавзуни инсерт техникасини қўллаб мустақил такрорлаш ва амалий машғулотга тайёрланиш.	Эштадилар. Вазифани ёзиб оладилар.

1-илова (9.1)

Мунозара иштирокчисига эслатма

- Мунозара муносабатларни ҳал этиш эмас, балки муаммоларни ечимини ҳамкорликда топиш методидир.
- Бошқалар ҳам фикр билдиришларига имконият яратиш учун узоқ гапирма.
 - Ақлли фикрларинг мақсадга етиши учун сўзларингни тарозига сол, ўйлаб, сўнгра гапир, ҳис-туйғуларингни назорат қил.
 - Такризчи ва оппонент фикрини тўғри тушунишга ҳаракат қил. Унинг фикрини ҳурмат қил.
 - Фақат мунозара мавзуси бўйичагина, аниқ фикр билдир.
 - Ўз тақдимотинг билан кимгадир ёқишга ёки аксинча хафа қилишга уринма.

2-илова (9.1)

Мунозара юргизиш ва хулосаларни шакллантириш учун саволлар
Иқтисодий тарбияда нон қадри ва унинг аҳамияти

1. Буддизм дини дастлаб қачон ва қаерда пайдо бўлган?
2. Буддизм динининг асосий ғоялари нима?
3. Буддизмдаги "турт олижаноб ҳақиқат" тугрисидаги ғояларда нималар ёритилган?
4. Буддизм таолимотининг ижобий ва салбий жиҳатларини курсатиб беринг.
5. Буддизм динининг кризиси тугрисида нималарни биласиз?

3-илова (9.1)

Ўқув топшириғи
БББ жадвалини тўлдиринг

<i>№</i>	<i>Мавзудаги саволлар</i>	<i>Биламан</i>	<i>Билишни хоҳлайман</i>	<i>Билиб олдим</i>
1.	Буддизмнинг асосий ғояси			
2.	Сдхарта ҳақида ривоятлар			
3.	Буддизмнинг оқимлари			
4.	Ўзбекистонда буддизм			
5.	ФИкрлаш даражаси			
6.	Шахс тарбиясига бўлган муносабатлар			
7.	Шахснинг индивидуал хусусиятлари			
8.	Индивидуал топширик			
9.	Тарбияга ижобий муносабат			
10.	Мослашув			
11.	Муҳокама жараёни			

Буддавийлик таълимоти асосан уч амалий қисмдан иборат

1. Ахлоқ

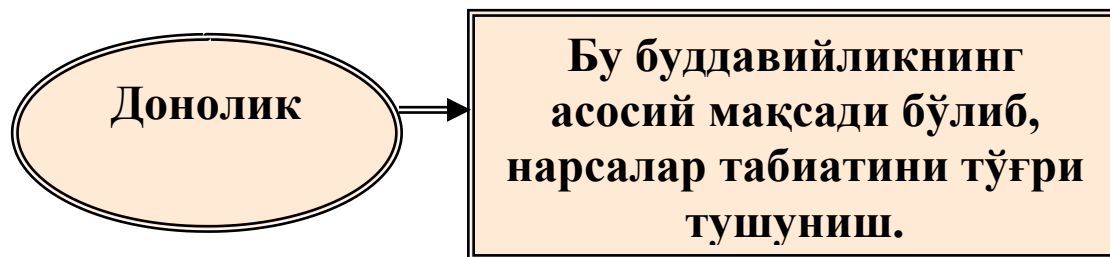
- 1.Қотилликдан сақланиш;
- 2.Ўғриликдан сақланиш.
- 3.Гумроҳликдан сақланиш.
- 4.Ёлғон, қалбаки нарсалардан сақланиш;
- 5.Маст қилувчи нарсалардан сақланиш;
- 6.Тушдан кейин овқатланишдан сақланиш.
- 7.Ўйин кулгудан сақланиш.
8. Зебу-зийнат, атир-упалардан сақланиш.

2. Медитация

- 1.Тўғри тушуниш;
- 2.Тўғри ният қилиш;
- 3.Тўғри ўзини тутиш;
- 4.Тўғри англаш;
- 5.Тўғри ҳаракат қилиш;
- 6.Тўғри муомалада бўлиш;
- 7.Тўғри фикр юритиш;
- 8.Тўғри гапириш;

3. Донолик

Бу буддавий-
ликнинг асосий
мақсади бўлиб,
нарсалар
табиатини
тўғри
тушуниш

11.2. АМАЛИЙ МАНҒУЛОТДА ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИ

Ўқув соати: 2 соат	Талабалар сони:
Ўқув машғулотивнинг шакли	Билимларни мустаҳкамлаш ва чуқурлаштириш
Мавзу режаси	4. Буддавийликнинг таълимоти, унинг Марказий Осиёга тарқалиши. 5. Буддавийликнинг Моҳаяна ва Ҳинаяна йўналиши. 6. Буддизмда ахлоқ масалалари
Машғуловнинг мақсади: Буддавийлик асосчисининг шахси. Буддавийлик таълимоти. Медитация. Буддавийликнинг тарқалиши. Буддавийлик манбалари. Будда Шакьямуни ҳаёти ва таълимоти. Роҳиблар ва хонақоҳлар. «Ўткинчи дунё» ҳақидаги тасаввурлар.	
Педагогик вазифалар: Буддавийлик асосчисининг шахси. Буддавийлик таълимоти. Медитация ҳақида тушинтиради Буддавийликнинг тарқалиши. Буддавийлик манбалари. Будда Шакьямуни ҳаёти ва таълимоти. Роҳиблар ва хонақоҳлар ҳақида тушинтиради «Ўткинчи дунё» ҳақидаги тасаввурлар. Ахлоқ Медитация - муруқба, ҳикмат - ҳақиқат ҳақидаги илм маохиятини тушинтиради. Император Ашока (эр. ав. 273-232 йиллар) даврида буддизмнинг шимолга тарқалиши. Кушон империяси ҳудудида буддавийликнинг барқарорланишини гапириб беради Буддавийликнинг Марказий Осиёдаги инқирози (У-УШ асрлар). Буддавийлик ғояларининг бошқа динларга таъсири. Диний муросасозлик, ахлоқий қадриятларнинг устуворлиги. Археологик топилмалар: Айритом, Қоратепа, Далварзинтепа, Қува, Зартепа, Чингизтепа, Қоровултепа. Шакьямуни санамлари, ҳайвон ҳайкалчалари, рамзий ғилдираклар, ступа қолдиқлари. Ёзма манбалар. Буддавийликнинг маҳаяна, ҳинаяна, ваҷраяна, ламаизм ва	Ўқув машғулотивнинг натижалари: Талаба баъжариши лозим: Буддавийлик асосчисининг шахси. Буддавийлик таълимоти. Медитация ҳақида гапириб беради Буддавийликнинг тарқалиши. Буддавийлик манбалари. Будда Шакьямуни ҳаёти ва таълимоти. Роҳиблар ва хонақоҳлар ҳақида тушинтиради «Ўткинчи дунё» ҳақидаги тасаввурлар. Ахлоқ Медитация - муруқба, ҳикмат - ҳақиқат ҳақидаги илм маохиятини тушинтиради. Император Ашока (эр. ав. 273-232 йиллар) даврида буддизмнинг шимолга тарқалиши. Кушон империяси ҳудудида буддавийликнинг барқарорланишини гапириб беради Буддавийликнинг Марказий Осиёдаги инқирози (У-УШ асрлар). Буддавийлик ғояларининг бошқа динларга таъсири. Диний муросасозлик, ахлоқий қадриятларнинг устуворлиги. Археологик топилмалар: Айритом, Қоратепа, Далварзинтепа, Қува, Зартепа, Чингизтепа, Қоровултепа. Шакьямуни санамлари, ҳайвон ҳайкалчалари, рамзий ғилдираклар, ступа қолдиқлари. Ёзма манбалар. Буддавийликнинг маҳаяна, ҳинаяна, ваҷраяна, ламаизм ва • •

	Кузатувчи, йўналтирувчи сифатида иштирок этади. Вазифалар бўйича тўплаган маълумотларини схемаларда, жадвалларда тасвирлаш кераклигини уқтиради. 2.3.Гуруҳларда берилган вазифаларни муҳокамасини ташкил қилади, йўналтиради, маслаҳатлар беради. 2.5.Гуруҳ ишларини тақдимоти бошланишини эълон қилади. Ҳар бир гуруҳ тақдимотидан сўнг маълумотларни тўлдиради, хатоларини тузатади, хулосалар қилади. Гуруҳлар ишини таҳлил қилади, қўшимчалар киритади, тўлдиради, умумлаштиради.	Гуруҳларга бўлиниб берилган топшириқлар юзасидан фикр юритадилар. Берилган вазифани ўзаро муҳокама қиладилар. Тўплаган маълумотларни ва ўз фикрларини формат қоғозларига схемалар ва жадваллар асосида ишлаб чиқадиладар. Тайёр ишларни доскага иладилар. Гуруҳдан бир иштирокчи чиқиб бажарган ишлари юзасидан тақдимот қилади. Бошқа иштирокчилар томонидан берилган саволларга жавоб беради.
III. Якуний босқич (10 минут)	3.1.Мавзунинг дастлабки учта саволи бўйича умумлаштиради, хулосалар қилади. Талабалар диққатини мавзунинг асосий моҳиятига қаратади. 3.2.Ўқув машғулотининг натижаларини қайд қилади. Талабалар мустақил фаолиятининг мақсадга эришганлик даражасини таҳлил қилади ва баҳолайди. 3.4. Мустақил ишлашлари учун вазифа беради: (1) кейинги семинар машғулотида мустақил тайёрланишлари учун назорат саволларига оғзаки жавоб бериш (4-илова).	Эшитадилар. Вазифани ёзиб оладилар.

1-илова (11.2)

Эксперт гуруҳлари иш натижаларини баҳолаш мезонлари

Мезонлар	Макс. балл	Гуруҳ фаолияти натижаларини баҳоси			
Маълумотнинг тўлалиги	1,0				
Маълумотнинг аниқ, чизмали тарзда тақдим этилганлиги	0,5				
Гуруҳ иштирокчиларининг фаоллиги (тўлдириш, саволлар бериш, жавоблар бериш)	0,5				
Балларнинг максимал ҳажми	2				

1,5 – 2 балл - «аъло»
1,0 – 1,4 балл - «яхши»

0,5 – 0,9 балл - «қониқарли»
0 - 0,4 балл - «қониқарсиз»

2-илова (11.2)

«Кооп-кооп» («Биргаликда ўқиймиз») техникасини ўтказиш қондаси

Фаолият босқичлари	Фаолият мазмуни	
	Таълим берувчи	Таълим олувчи
1.	Турли хил ўзлаштириш даражаларига эга бўлган, 3 ва 5 кишидан иборат кичик гуруҳларни ташкил қилади	
2.	Ҳар бир гуруҳга бутун ўқув гуруҳи ишлаши лозим бўлган, мавзунинг бир бўлаги бўлиб ҳисобланган, битта топшириқ беради. Эксперт варақларини тарқатади.	Гуруҳ аъзолари ўзаро топшириқларни бўлиб олишади.
3.	Топшириқни муваффақиятли бажарилишини ва муомала маданиятини назорат қилади.	3.1. Ҳамма топшириқни мустақил бажаради, мавзулар бўйича мустақил ишлайди. 3.2. Гуруҳ аъзоларининг мини-маърузаларини тинглайди. Умумий маъруза тайёрланади. Маърузани ўқиш учун спикер тайинланади.
4.	Гуруҳларда иш якунланишини, ва иш натижаси тақдим этилишини эълон қилади.	Гуруҳ-спикери маърузанинг тақдимотини ўтказади.
5.	Натижаларни таҳлил қилади ва баҳолайди, ғолиб гуруҳларни аниқлайди.	

3-илова (11.2)

Эксперт варағи №1

- (1) **Будда динининг муқаддас китоби**
- (2) Будда дини дастлаб қайерда пайдо бўлган?
- (3) Будда динининг Зардуштийлик динидан фарқи

Эксперт варағи №2

- 1.Буддизм дини дастлаб қачон ва қаерда пайдо бўлган?
- 2.Буддизм динининг асосий ғоялари нима?
- 3.Буддизмдаги "турт олижаноб хакикат" тугрисидаги ғоялари.

Эксперт варағи №3

1. Будданинг қандай номлари бор ва уларнинг маъноси нима?
2. Буддизмнинг оқимлари?
3. Буддизмнинг Марказий Осиёга кириб келиши.

4-илова (11.2)

Назорат саволлар ва топшириқлари:

1. **Будда динининг муқаддас китоби**
2. Будда дини дастлаб қайерда пайдо бўлган?
3. Будда динининг Зардуштийлик динидан фарқи
4. Талабанинг тарбияга бўлган муносабатларидаги қандай позициялари мавжуд.
5. Будданинг қандай номлари бор ва уларнинг маъноси нима?
6. Буддизмнинг оқимлари?
7. Буддизмнинг Марказий Осиёга кириб келиши.
8. Буддизм дини дастлаб қачон ва қаерда пайдо бўлган?
9. Буддизм динининг асосий ғоялари нима?
10. Буддизмдаги "турт олижаноб ҳақиқат" тугрисидаги ғоялари.

15-МАВЗУ	ХРИСТИЯНЛИК ДИНИ
-----------------	-------------------------

(Маъруза – 4 соат; семинар – 2 соат)

15.1. МАЪРУЗАДА ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИ

Талабалар сони: 30-40	Ўқув соати: 2 соат
Ўқув машғулотининг шакли	Мавзуй – кўргазмали маъруза
Мавзу режаси	1. Христианликнинг пайдо бўлиши ва ёйилиши. 2. Христианлик диний тахлимотининг ижтимоий моҳияти. 3. Христианликнинг ахлоқ ҳақидаги тахлимоти. 4. Ҳозирги даврда Ўзбекистонда Христиан черковининг туган ўрни.
Машғулотнинг мақсади: Иисус ҳаётига доир илмий баҳслар. Яҳудийлик (иудаизм) доирасида илк христиан жамоаси. Муқаддас китоблар. Асосий ақидалар ва амаллар. Руҳонийлар ва жамоа. Черков ташкилоти. Илоҳиёт илми соҳасидаги мактаблар. Диний фалсафа. Христи-ан черковидаги бўлинишлар. Черков тарихи. Христианликда гуманизм таълимотининг пайдо бўлиши. Католиклар, орто-докслар, протестантлар. Роҳиблик. Христиан дини ва санъат.	

<i>Педагогик вазифалар:</i> • Муқаддас китоблар. Асосий ақидалар ва амаллар. Руҳонийлар ва жамоа. Черков ташкилоти. Илоҳиёт илми соҳасидаги мактаблар. Диний фалсафа. Христи-ан черковидаги бўлинишларни тушунтириш;	<i>Ўқув фаолияти натижалари:</i> <i>Талаба бажариши лозим:</i> • Ўзбекистондаги христиан жамоалари ва уларнинг диний ҳаёти. Павлус (Павел) исмли шахснинг масиҳийликда тутган ўрни. «Хаворийларнинг фаолияти»ни тушунтириб берадилар;
• Черков тарихи. Христианликда гуманизм таълимотининг пайдо бўлиши. Католиклар, ортодокслар, протестантлар. Роҳиблик. Христиан дини ва санъатини ҳақида гапириб бериш;	• Муқаддас китоблар. Асосий ақидалар ва амаллар. Руҳонийлар ва жамоа. Черков ташкилоти ҳақида гапириб берадилар;
• IV асрдан бошлаб насронийларнинг Марказий Осиёга кўчиб кела бошлаши. Факторияларнинг вужудга келиши. Суғдиёна христианлари. Турк хоконлари. Мўғул хонлари орасида христиан дини;	• Ёзма манбалар. Марказий Осиё Россия империяси таркиби ҳақида гапириб берадилар;
• Ёзма манбалар. Марказий Осиё Россия империяси таркибида. Марказий Осиёда Европа аҳолиси сонининг ўсиши. Янги диний жамоалар. Христиан маданияти. Баптистлар. ҳозирги даврда аҳоли ҳақида;	• Христиан маданияти. Баптистлар. ҳозирги даврдаги аҳоли ҳақида гапириб берадилар;
• Ўзбекистондаги христиан жамоалари ва уларнинг диний ҳаёти. Павлус (Павел) исмли шахснинг масиҳийликда тутган ўрни. «Хаворийларнинг фаолияти»	• Кўҳна Аҳд. Янги Аҳд. Таврот - Мусога тегишли бўлган беш китоб. Инжил - хушхабар маъносини англатувчи китоб ҳақида тушунтириб берадилар.
<i>Таълим методлари</i>	Маъруза, савол-жавоб, суҳбат, ўзаро ўқитиш методи, кластер, инсерт техникалари
<i>Таълим воситалари</i>	Маъруза матни, кодоскоп, слайдлар, формат қоғозлари, маркерлар, скотч, чизмали органайзерлар, асосий маълумот ва таянч тушунчалардан иборат маъруза матнлари (таркатма материал).
<i>Таълим шакллари</i>	Фронтал, жамоавий, гуруҳларда ишлаш.
<i>Ўқитиш шарт-шароити</i>	Техник воситалардан фойдаланиш ва гуруҳларда ишлашга мўлжалланган аудитория
<i>Мониторинг ва баҳолаш</i>	Оғзаки назорат, савол-жавоб, рейтинг тизими асосида баҳолаш.

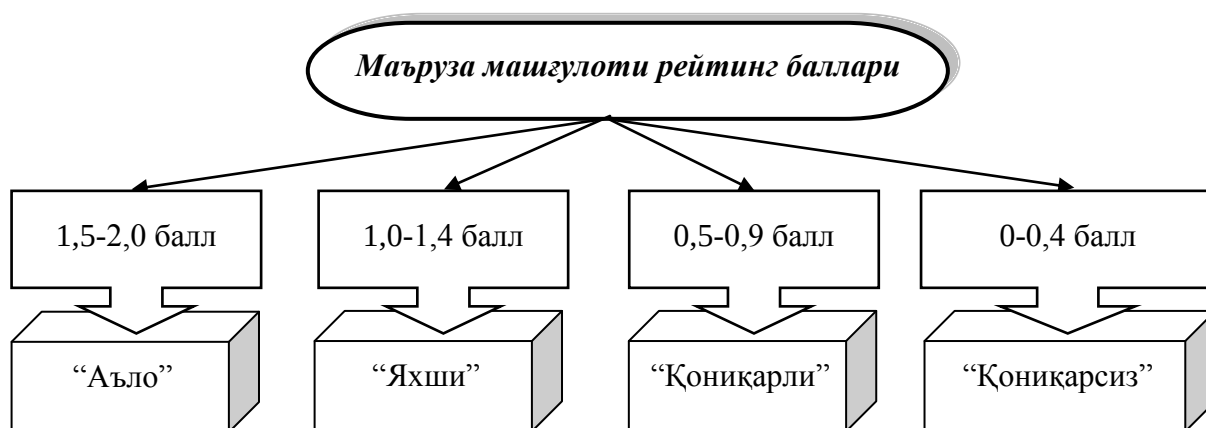
МАЪРУЗА МАШҒУЛОТИНИНГ ТЕХНОЛОГИК КАРТАСИ

Фаолият босқичлари	Фаолиятнинг мазмуни	
	Ўқитувчининг	талабанинг
I. Кириш босқичи (10 минут)	1.1. Мавзунинг номи, мақсади, кутилажак натижаларини эълон қилади.	Тинглайдилар.
	1.2. Ўқув машғулотининг шакли ва баҳолаш мезонларини тушунтиради (1-илова).	Саволлар берадилар
	1.3. Мавзу бўйича маъруза матнларини тарқатади (ҳар бир талабага).	Кўриб чиқадилар ва саволлар берадилар
	1.4. Мавзунинг режаси ва асосий тушунчаларини эшиттиради ва қисқача изоҳ беради.	Мавзу номини ва режасини ёзиб оладилар.
II. Асосий босқич (60 минут)	2.1. Мавзу бўйича тушунчаларга таъриф беришни таклиф қилади. 2.2. Режа саволлари бўйича маъруза материалларини гапириб беради (2-илова), визуал материаллардан фойдаланади, диққатни жалб қилувчи саволлар беради: 1. Християн дининг асосий ғояси. 2. Муқаддас китоби. 3. Бошқа динлардан фарқи Мавзунинг асосий жиҳатларига эътиборни қаратади ва уларни ёзиб олишни таклиф қилади. Тезкор сўров ўтказди. • Ўқитувчи қандай функцияларни бажаради? • Иқтисодий тарбия жараёнида ўқитувчининг роли? • Ўқитувчиларни ижтимоий ҳимоялаш таъминоти? Сўров ўтказиш жараёнида талабаларни индивидуал фикрлашга йўналтиради, жавобларни аниқлаштириб, тўлдиради.	Саволларни муҳокама қилиб, уларга жавоб берадилар. Иловаларда келтирилган асосий таъриф ва қоидаларни ёзиб оладилар. Саволларга жавоб берадилар.
	2.2. Талабаларни ўқита кичик гуруҳларга бўлади. Гуруҳлар ишини баҳолаш мезонларини эълон қилади. (3-илова) Ҳар бир гуруҳ ўтилатган мавзунинг бир режадаги саволи бўйича «эксперт» бўлиб, ўзгаларга ҳам ўргатишини тушунтиради.	Гуруҳлар фаолиятини ташкил қиладилар.
	2.3. Гуруҳларга эксперт варақларини тарқатади ва фаолиятларини ташкил қилади (4-илова).	Матнларини ўқиб, саволларга жавоб топадилар. Маълумотни муҳокама қилиб, фикр алмашиб, система-лаштирадилар.
	2.4. Тақдимот бошланишини эълон қилади. Йўналтирувчи-маслаҳатчи сифатида иштирок этади. Жавобларни аниқлаштиради, тўлдиради, изоҳ беради ва тузатишлар киритади.	Тайёр маълумотни тақдим этиш учун чизмаларни тайёрлайди, органайзерлар ишлаб чиқади. Гуруҳ сардорлари

		тайёр маълумотларни тақдим этадилар.
	2.5. Тақдимот якунида талабалар диққатининг мавзунинг асосий томонларига қаратиб, ҳар битта масала бўйича қисқача хулосалар қилади.	Бошқа гуруҳ аъзоларининг берган саволларига жавоб беради.
III. Якуний босқич (10 минут)	3.1. Мавзуни умумлаштиради, умумий хулосалар қилади, якун ясайди. 3.2. Гуруҳларга ўзаро қўйган баҳоларини эълон қилишни таклиф қилади. Натижаларни шарҳлайди. 3.3. Мустақил ишлашлари учун вазифа беради: (1) назорат саволларига оғзаки жавоб бериш (5-илова); (2) қўшимча адабиётлардан мавзуга тегишли бўлган янги маълумотларни тўплаш.	Эшитадилар. Вазифани ёзиб оладилар.

1-илова (12.1)

*Маъруза машғулотида талабалар фаолиятини баҳолаш
кўрсаткичлари ва мезонлари*

2-илова (10.1)

1-слайд

Христианликнинг диний таълимоти.

Христианликнинг муқаддас диний ёзуви - Библиянинг
иккинчи қисми - "Янги ахднома" бўлиб, у эрамининг I-

3-илова (12.1)

Гуруҳларнинг билим ва кўникмаларини баҳолаш мезонлари

<i>Топшириқлар, баҳолаш кўрсаткичлари ва мезонлари</i>	<i>1- гуруҳ</i>	<i>2- гуруҳ</i>	<i>3- гуруҳ</i>
Максимал балл – 2			
- савол тўлиқ ёритиб берилди (0,5 балл)			
- жавоблар етарли даражада асослаб берилди (0,5 балл)			
- гуруҳ иштирокчиларининг фаоллиги (0,5 балл)			
- берилган саволларга жавоб берди (0,3 балл)			

- регламентга риоя қилди (0,2)			
Жами: (2 балл)			

1,5 – 2 балл - «аъло»
1,0 – 1,4 балл - «яхши»
0,5 – 0,9 балл - «қониқарли»
0 - 0,4 балл - «қониқарсиз»

4-илова (10.1)

Эксперт варағи №1

1. Кўхна Аҳд. Янги Аҳд. Таврот - Мусога тегишли бўлган беш китоб.
2. Инжил - хушxabар маъносини англатувчи китоб.
3. Христианликнинг ахлоқ ҳақидаги таолимоти қандай?

Эксперт варағи №2

- 1..Христианликнинг пайдо булиши ва ёйилиши.
- 2.Христианлик диний таолимотининг ижтимоий моҳияти.
- 3..Христианликнинг ахлоқ ҳақидаги таолимоти.

Эксперт варағи №3

- 1.Хозирги даврда Ўзбекистонда Христиан черковининг тутган урни.
- 2.Хриситианлик дастлаб қачон ва қаерда пайдо булган?
- 3..Христианликдаги асосий оқимлар қайсилар?

- 1.Христианликнинг пайдо булиши ва ёйилиши.
- 2.Христианлик диний таолимотининг ижтимоий моҳияти.
- 3..Христианликнинг ахлоқ ҳақидаги таолимоти.
- 4.Хозирги даврда Ўзбекистонда Христиан черковининг тутган урни.
- 5.Хриситианлик дастлаб қачон ва қаерда пайдо булган?
- 6..Христианликдаги асосий оқимлар қайсилар?
- 7.Христианликнинг ахлоқ ҳақидаги таолимоти қандай?
- 8.Ўзбекистонда хозирги кунда христиан черковининг тутган урни қандай?

2.2. АМАЛИЙ МАШҒУЛОТДА ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИ

Талабалар сони: 30-40	Ўқув соати: 2 соат
Ўқув машғулотининг шакли	Билимларни мустаҳкамлаш ва чуқурлаштириш
Мавзу режаси	1.Христианликнинг пайдо булиши ва ёйилиши. 2.Христианлик диний тахлимотининг ижтимоий

	моҳияти. 3.Христианликнинг ахлоқ ҳақидаги таҳлимоти. 4.Ҳозирги даврда Ўзбекистонда Христиан черковининг тугган ўрни.
<i>Машиғулотнинг мақсади:</i> Иисус ҳаётига доир илмий баҳслар. Яҳудийлик (иудаизм) доирасида илк христиан жамоаси. Муқаддас китоблар. Асосий ақидалар ва амаллар. Руҳонийлар ва жамоа. Черков ташкилоти. Илоҳиёт илми соҳасидаги мактаблар. Диний фалсафа. Христи-ан черковидаги бўлинишлар. Черков тарихи. Христианликда гуманизм таълимотининг пайдо бўлиши. Католиклар, орто-докслар, протестантлар. Роҳиблик. Христиан дини ва санъат.	
<i>Педагогик вазифалар:</i> • Муқаддас китоблар. Асосий ақидалар ва амаллар. Руҳонийлар ва жамоа. Черков ташкилоти. Илоҳиёт илми соҳасидаги мактаблар. Диний фалсафа. Христи-ан черковидаги бўлинишларни тушунтириш;	<i>Ўқув фаолияти натижалари:</i> <i>Талаба бажариши лозим:</i> • Ўзбекистондаги христиан жамоалари ва уларнинг диний ҳаёти. Павлус (Павел) исмли шахснинг масиҳийликда тугган ўрни. «Ҳаворийларнинг фаолияти»ни тушунтириб берадилар;
• Черков тарихи. Христианликда гуманизм таълимотининг пайдо бўлиши. Католиклар, орто-докслар, протестантлар. Роҳиблик. Христиан дини ва санъатини ҳақида гапириб бериш;	• Муқаддас китоблар. Асосий ақидалар ва амаллар. Руҳонийлар ва жамоа. Черков ташкилоти ҳақида гапириб берадилар;
• IV асрдан бошлаб насронийларнинг Марказий Осиёга кўчиб кела бошлаши. Факторияларнинг вужудга келиши. Суғдиёна христианлари. Турк хоқонлари. Мўғул хонлари орасида христиан дини;	• Ёзма манбалар. Марказий Осиё Россия империяси таркиби ҳақида гапириб берадилар;
• Ёзма манбалар. Марказий Осиё Россия империяси таркибида. Марказий Осиёда Европа аҳолиси сонининг ўсиши. Янги диний жамоалар. Христиан маданияти. Баптистлар. ҳозирги даврда аҳоли ҳақида;	• Христиан маданияти. Баптистлар. ҳозирги даврдаги аҳоли ҳақида гапириб берадилар;
<i>Таълим методлари</i>	Маъруза, савол-жавоб, суҳбат, ўзаро ўқитиш методи, кластер, инсерт техникалари
<i>Таълим воситалари</i>	Маъруза матни, кодоскоп, слайдлар, формат қоғозлари, маркерлар, скотч, чизмалар, органайзерлар, асосий маълумот ва таянч тушунчалардан иборат маъруза матнлари (тарқатма материал).
<i>Таълим шакллари</i>	Фронтал, жамоавий, гуруҳларда ишлаш.
<i>Ўқитиш шарт-шароити</i>	Техник воситалардан фойдаланиш ва

	гуруҳларда ишлашга мўлжалланган аудитория
Мониторинг ва баҳолаш	Оғзаки назорат, савол-жавоб, рейтинг тизими асосида баҳолаш.

МАЪРУЗА МАШҒУЛОТИНИНГ ТЕХНОЛОГИК КАРТАСИ

Фаолият босқичлари	Фаолиятнинг мазмуни	
	Ўқитувчининг	талабанинг
I. Кириш босқичи (10 минут)	1.1.Мавзунинг номи, мақсади ва режалаштирилган ўқув натижаларини эслатади. 1.2. Гуруҳлар ишини баҳолаш мезонларини эълон қилади (1-илова). 1.4. Талабаларга мавзу бўйича қўшимча материаллар таркатади.	Тинглайдилар.
II. Асосий босқич (60 минут)	2.1.Талабаларни фаоллаштириш мақсадида тезкор-сўров техникасини қўллаб мавзу бўйича саволлар беради: - Қонуният деганда нимани тушунасиз? - Қайта тарбиялаш нима? - Меҳнат тарбияси нима? Жавобларни диққат билан эшитади, тўлдиради, камчиликларини тўғрилайди.	Берилган саволларга жавоб берадилар.
	2.2.Талабаларни ихтиёрий равишда 3 та гуруҳга бўлади. Ҳар бир гуруҳга топшириқ беради (2-илова).	Ихтиёрий 3 та гуруҳга бўлинадилар.
	2.3.Гуруҳларда фаолиятни ташкил қилади. Топшириқни бажаришда фақат қўшимча материалдан фойдаланиш кераклигини айтади Гуруҳларни кузатади, йўналтиради, маслаҳатлар беради.	Берилган қўшимча материаллар асосида ишлайдилар. Савол бўйича фикр алмашадилар, мулоҳаза қиладилар ва тайёр маълумотни формат қоғозига схемалар, жадваллар асосида туширади. Тайёр материални доскага иладилар.
	2.4. Тақдимот бошланишини эълон қилади. Жавобларни умумлаштиради, хатоларини тузатади, хатосиз бажарилган ишларни рағбатлантиради.	Гуруҳдан бир иштирокчи бажарган вазифаларини тақдим этади.
III. Якуний босқич (10 минут)	3.1. Мавзунинг режадаги учта саволини умумлаштиради, хулосалар қилади. 3.2. Гуруҳлар ишини баҳолайди ва баҳоларни эълон қилади. 3.3.Мустақил вазифа учун топшириқ беради: (1) амалий машғулотининг кейинги учта саволига қўшимча материаллар асосида тайёрланиб келиш; (2) ҳар бир талабага мавзунинг ўтилган	Эшитадилар. Вазифани ёзиб оладилар.

	режа саволлари бўйича (3-илова) ва тестларга жавоб тайёрлаб келиш (4-илова).	
--	--	--

1-илова (2.2)

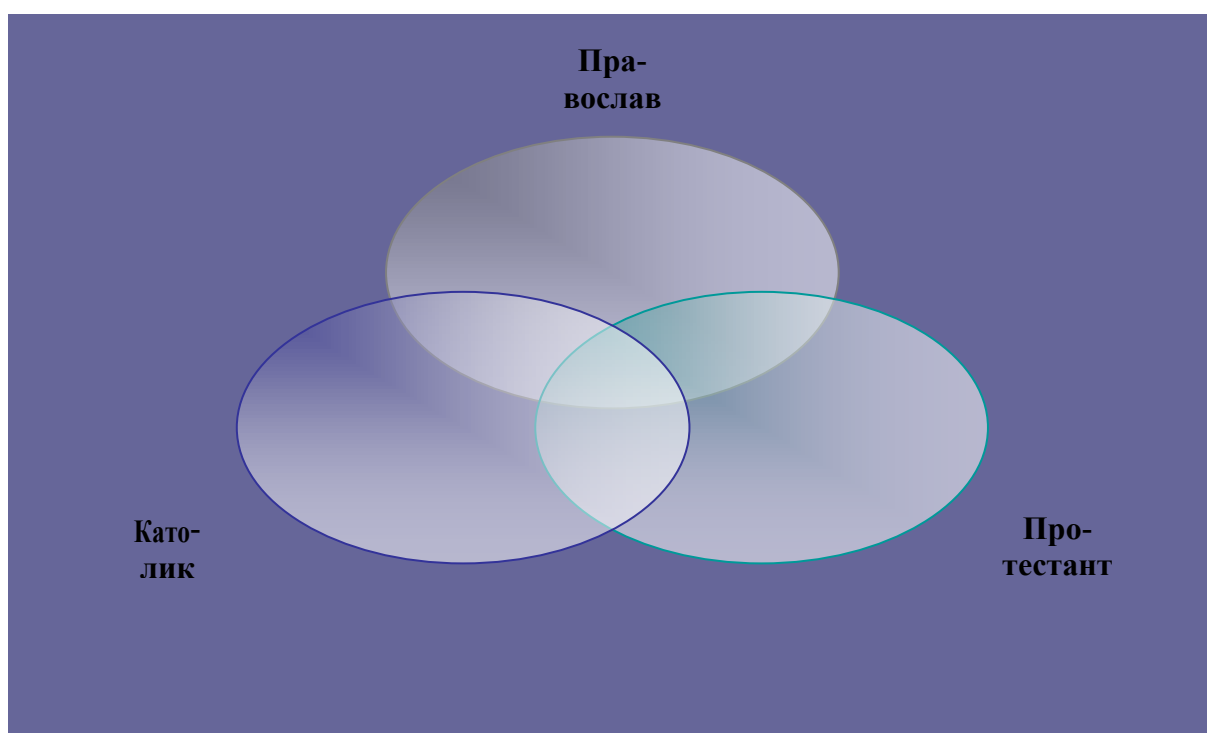
Баҳолаш кўрсаткичлари ва мезонлари

Гуруҳ	Баҳо	Баҳолаш кўрсаткичлари ва мезонлари			
		Маълумот-нинг тўлалиги	Гуруҳ иштирокчиларининг фаоллиги	Маълумот-нинг тақдим этилиши	Жами
	Балл	1,0	0,5	0,5	2
1					
2					
3					

1-слайд

Христианлик динининг православ оқими 14 мустақил черковларга бўлинади.	
1. Константинополь	8. Румин
2. Александрия	9. Болгар
3. Антиохия	10. Кипр
4. Қуддус	11. Эллада
5. Рус	12. Албания
6. Грузин	13. Польша
7. Серб	14. Чехословакия

Гуруҳ ишларини умумлаштирувчи баҳо

Гуруҳ	1	2	3	Жами балл	Баҳо
1					
2					
3					

1,5 – 2 балл - «аъло»
 1,0 – 1,4 балл - «яхши»
 0,5 – 0,9 балл - «қониқарли»
 0 - 0,4 балл - «қониқарсиз»

илова (12.1)

Назорат саволлари

1. Христианликнинг пайдо булиши ва ёйилиши.
2. Христианлик диний таолимотининг ижтимоий моҳияти.
3. Христианликнинг ахлоқ ҳақидаги таолимоти.
4. Ҳозирги даврда Ўзбекистонда Христиан черковининг тутган урни.
5. Христианлик дастлаб қачон ва қаерда пайдо бўлган?
6. Христианликдаги асосий оқимлар қайсилар?
7. Христианликнинг ахлоқ ҳақидаги таолимоти қандай?
8. Ўзбекистонда ҳозирги кунда христиан черковининг тутган урни қандай?

16-МАВЗУ	ИСЛОМ ДИНИ
-----------------	-------------------

(Маъруза – 2 соат; семинар – 2соат)

16.1. МАЪРУЗАДА ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИ

<i>Талабалар сони: 60та</i>	<i>Ўқув соати: 2 соат</i>
<i>Ўқув машғулоти шакли</i>	<i>Мавзуий – кўргазмали маъруза</i>
<i>Мавзу режаси</i>	1.Жоҳилия даври моҳияти 2.Ислом пайдо булган даврдаги ижтимоий-иктисодий шароитлар. 3. Ханифлик ҳаракати, Муҳаммад(САВ)нинг янги дин-исломни тарғиб қилиши. 4. Исломнинг тарқалиши, унинг араб халифалиги элатларининг турмуш тарзи, маданиятида тутган ўрни, 5. Исломда икки оқим, турт мазҳаб ва кўпгина секталарнинг пайдо булиши.
<i>Машғулотнинг мақсади:</i> «Жоҳилия» даври арабларининг диний анъаналари ва ислом. Жоҳилия давридаги кўп худолик. Арабистон ярим ороли-даги тотемизм, фетишизм, анимизм ва ўтмиш авлодларга сиғиниш диний шакллариининг қолдиқлари. Арабистон ярим оролидаги қадимий динлар: яҳудийлик; христианлик.	
<i>Педагогик вазифалар:</i>	<i>Педагогик вазифалар:</i>
• «Жоҳилия» даври арабларининг диний анъаналари ва ислом. Жоҳилия давридаги кўп худолик. Арабистон ярим ороли-даги тотемизм, фетишизм, анимизм ва ўтмиш авлодларга сиғиниш диний шакллариининг қолдиқларини тушинтириш.;	• «Жоҳилия» даври арабларининг диний анъаналари ва ислом. Жоҳилия давридаги кўп худолик. Арабистон ярим ороли-даги тотемизм, фетишизм, анимизм ва ўтмиш авлодларга сиғиниш диний шакллариининг қолдиқларини тушинтириш.;
• Арабистон ярим оролидаги қадимий динлар: яҳудийлик; христианликнинг ғояларини тушунтириш;	• Арабистон ярим оролидаги қадимий динлар: яҳудийлик; христианликнинг ғояларини тушунтириш;
• . Жоҳилия даврида маънавий ва ижтимоий ҳаётда ана шундай жоҳиллик, нодонлик хусусиятига эга кишилар исломдан олдинги даврни таърифлаш ;	• Пайғамбарнинг Хадича бинт Хувайлидга уйланиши., Каабанинг таъмир этилиши. Ҳиро ғорида ваҳийнинг нозил бўла бошлан^!. Яширин тарғиботнинг бошланиши. Мусулмонлар. Ошкора даъватга ўтиш. Мусулмонларга Макка мушриклари томонидан тазйик кўрсатилиши. Ҳабашистонга ҳижрат. Нажошийнинг мусулмонларга муносабати ҳақида гапириб

	берадилар
• Талабанинг тарбияга бўлган муносабатларидаги қандай позициялари мавжудлигини характерлаш.	«Бадр» жанги. Илк ислом давлатчйБик муносабатларининг вужудга келиши, қарийб 23 йил давомида дин меъёрларининг тадрижий шакллана бориши. Худайбия шартномаси. Макканинг фатҳ этилиши. «Ҳажжатул вадое» («видолашув ҳажи»). Рисолатнинг хотима топиши ҳақида сўзлаб берадилар
• Набий ва Расул сўзларининг маъноси. «Аҳл ал-китоб»га бўлган муносабатнинг даврий ўзгариши. «Шарҳ-и садр» воқеаси. Пайғамбарнинг Хадича бинт Хувайлидга уйлайидш., Каабанирг таъмир этилишини таърифлаш.	• Ҳиро ғорида ваҳийнинг нозил бўла бошланиши. Яширин тарғиботнинг бошланиши. Мусулмонлар. Ошкора даъватга ўтиш. Мусулмонларга Макка мушриклари томонидан тазйик кўрсатилиши. Ҳабашистонга ҳижрат. Нажошийнинг мусулмонларга муносабати. «Исро ва Меърож» воқеаси. Мадинага ҳижрат воқеларини айтиб беради.
<i>Таълим методлари</i>	Маъруза, савол-жавоб, суҳбат, ўзаро ўқитиш методи, кластер, инсерт техникалари
<i>Таълим воситалари</i>	Маъруза матни, кодоскоп, слайдлар, формат қоғозлари, маркерлар, скотч, чизмалар, органайзерлар, асосий маълумот ва таянч тушунчалардан иборат маъруза матнлари (тарқатма материал).
<i>Таълим шакллари</i>	Фронтал, жамоавий, гуруҳларда ишлаш.
<i>Ўқитиш шарт-шароити</i>	Техник воситалардан фойдаланиш ва гуруҳларда ишлашга мўлжалланган аудитория
<i>Мониторинг ва баҳолаш</i>	Оғзаки назорат, савол-жавоб, рейтинг тизими асосида баҳолаш.

МАЪРУЗА МАШҒУЛОТИНИНГ ТЕХНОЛОГИК КАРТАСИ

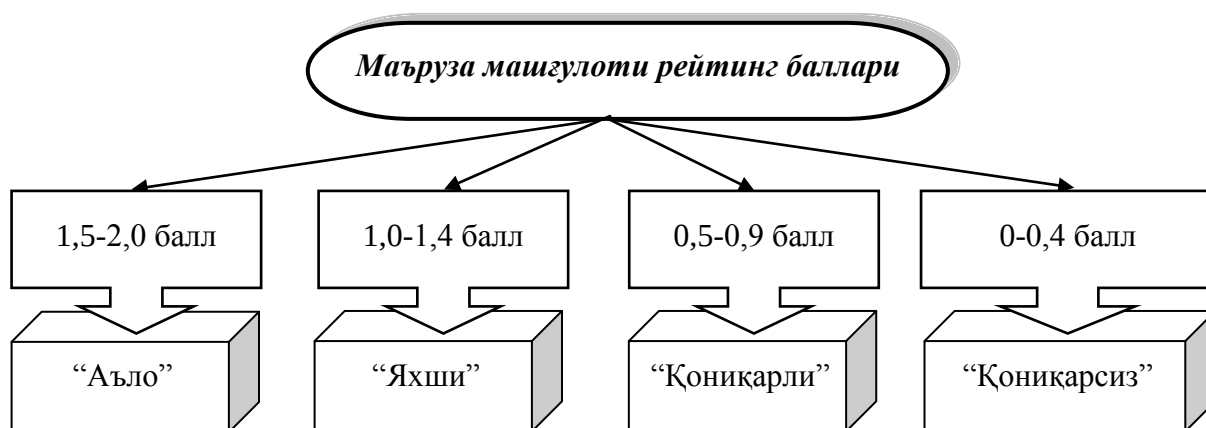
<i>Фаолият босқичлари</i>	<i>Фаолиятнинг мазмуни</i>	
	<i>Ўқитувчининг</i>	<i>талабанинг</i>
I. Кириш босқичи (10 минут)	1.1. Мавзунинг номи, мақсади, кутилажак натижаларини эълон қилади.	Тинглайдилар.
	1.2. Ўқув машғулотининг шакли ва баҳолаш мезонларини тушунтиради (1-илова).	Саволлар берадилар
	1.3. Мавзу бўйича маъруза матнларини тарқатади (ҳар бир талабага).	Кўриб чиқадилар ва саволлар берадилар
	1.4. Мавзунинг режаси ва асосий тушунчаларини эшиттиради ва қисқача изоҳ беради.	Мавзу номини ва режасини ёзиб оладилар.

II. Асосий босқич (60 минут)	2.1. Мавзу бўйича тушунчаларга тариф беришни таклиф қилади. 2.2. Режа саволлари бўйича маъруза материалларини гапириб беради, визуал материаллардан фойдаланади (2-илова), диққатни жалб қилувчи саволлар беради: 1. Иқтисодий тушунчаларнинг шаклланиши. 2. Ишонч функцияларини қарор топиши. 3. Малакали иқтисодчи тайёрлашда давлатнинг ғамхўрлиги. Мавзунинг асосий жиҳатларига эътиборни қаратади ва уларни ёзиб олишни таклиф қилади. Тезкор сўров ўтказди. • Талаб қандай бўлиши керак? • Талабалар шахсига бўлган муносабат? • Тарбияга бўлган ижобий муносабат? Сўров ўтказиш жараёнида талабаларни индивидуал фикрлашга йўналтиради, жавобларни аниқлаштириб, тўлдиради.	Саволларни муҳокама қилиб, уларга жавоб берадилар. Иловаларда келтирилган асосий таъриф ва қоидаларни ёзиб оладилар. Саволларга жавоб берадилар.
	2.2. Талабаларни учта кичик гуруҳларга бўлади. Баҳолаш мезонларини эълон қилади (3-илова). Ҳар бир гуруҳ ўтилаётган мавзунинг бир режадаги саволи бўйича «эксперт» бўлиб, ўзгаларга ҳам ўргатишини тушунтиради.	Гуруҳлар фаолиятини ташкил қила-дилар.
	2.3. Гуруҳларга эксперт варақларини тарқатади ва фаолиятларини ташкил қилади (4-илова).	Матнларини ўқиб, саволларга жавоб топадилар. Маълумотни муҳокама қилиб, фикр алмашиб, система-лаштирадилар.
	2.4. Такдимот бошланишини эълон қилади. Йўналтирувчи-маслаҳатчи сифатида иштирок этади. Жавобларни аниқлаштиради, тўлдиради, изоҳ беради ва тузатишлар киритади.	Тайёр маълумотни такдим этиш учун чизмаларни органайзерлар ишлаб чиқади. Гуруҳ сардорлари тайёр маълумотларни такдим этадилар.
	2.5. Такдимот якунида талабалар диққатининг мавзунинг асосий томонларига қаратиб, ҳар битта масала бўйича қисқача хулосалар қилади.	Бошқа гуруҳ аъзоларининг берган саволларига жавоб беради.
III. Якуний босқич (10 минут)	3.1. Мавзуни умумлаштиради, умумий хулосалар қилади, якун ясайди. 3.2. Гуруҳларга ўзаро қўйган баҳоларини эълон қилишни таклиф қилади. Натижаларни шарҳлайди. 3.3. Мустақил ишлашлари учун вазифа беради: (1) назорат саволларига оғзаки жавоб бериш (5-	Эшитадилар. Вазифани ёзиб оладилар.

	илова); (2) қўшимча адабиётлардан мавзуга тегишли бўлган янги маълумотларни тўплаш.	
--	---	--

1-илова (13.1)

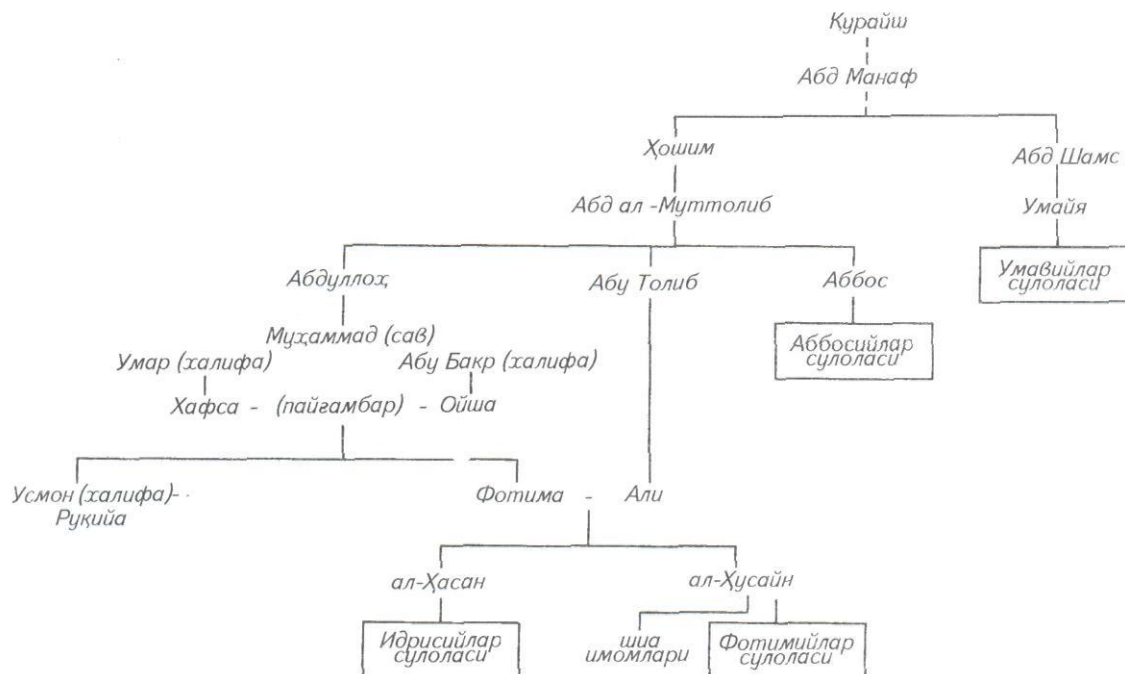
Маъруза машғулотида талабалар фаолиятини баҳолаш кўрсаткичлари ва мезонлари.

Жоҳилия сўзининг луғавий маъноси арабча «жаҳула» сўзидан олинган бўлиб, (билимсизлик), жоҳиллик, нодонлик яъни «ягона Аллоҳни танимаслик» маъносини, англатади. Жоҳилия даврида маънавий ва ижтимоий ҳаётда ана шундай жоҳиллик, нодонлик хусусиятига эга кишилар исломдан олдинги даврда яшаганлар.

Жоҳилия даврининг хусусиятларидан бири шунда эдики, бу даврда араблар орасида кўп худолик ҳукм сураб, ҳар бир қабиланинг сиғинадиган ўз санамлари мавжуд бўлиб, ўзига хос эътиқод қилиш тартиб-қоидалари шаклланган эди. Бу даврдаги арабларнинг маънавияти тубанлашиб, халқлар орасида майпарастлик, ахлоқий бузукликлар ўрин ола бошлади. Энг ноҳуш, ва даҳшатли одатларидан бири қизларининг тириклайин кўмиш ҳам ана шу жоҳилия даврида татбиқ қилинган.

Исломдан илгари араб қабилалари орасида якка худоилик тўғрисида тарғибот юритган, ўзини пайғамбар деб эълон қилган шахслар тарихий манбаларда «ҳанифлар», яъни ҳақ-ҳақиқат изловчилар номи билан маълум. Исломнинг пайдо бўлиши араб қабилалари ўртасидаги ижтимоий-иқтисодий тараққиётнинг муайян босқичи билан боғлиқ бўлган.

3-илова (13.1)

Гуруҳларнинг билим ва кўникмаларини баҳолаш мезонлари

Топириқлар, баҳолаш кўрсаткичлари ва мезонлари	1- гуруҳ	2- гуруҳ	3- гуруҳ
Максимал балл – 2			
- савол тўлиқ ёритиб берилди (0,5 балл)			
- жавоблар етарли даражада асослаб берилди (0,5 балл)			
- гуруҳ иштирокчиларининг фаоллиги (0,5 балл)			
- берилган саволларга жавоб берди (0,3 балл)			
- регламентга риоя қилди (0,2)			
Жами: (2 балл)			

1,5 – 2 балл - «аъло»
 1,0 – 1,4 балл - «яхши»
 0,5 – 0,9 балл - «қониқарли»
 0 - 0,4 балл - «қониқарсиз»

Эксперт варағи №1

4. Жоҳилия даврини изохлаб беринг.
5. Исломдан олдинги даврда араб қабилаларининг ҳаёти қандай кечган?
6. Араб қабилаларининг меҳнат фаолияти қандай бўлган?

Эксперт варағи №2

1. Араб қабилалари қандай динга эътиқод қилганлар?
2. Ўша даврда қандай динлар бўлган?
3. Ҳанифлар ким?

Эксперт варағи №3

1. Ислом қачон ва қандай шароитда шаклланди?
2. Янги дин даъвати қачон бошланган?
3. Муҳаммад пайғамбар ҳаёти ҳақида нима биласиз?

Назорат саволлари

1. Ислом қачон ва қандай шароитда шаклланди?
2. Янги дин даъвати қачон бошланган?
3. Муҳаммад пайғамбар ҳаёти ҳақида нима биласиз?
4. Макка ва Мадина ҳақида нима биласиз?
5. Ислом ҳалифалик давлатини Муҳаммад пайғамбардан сўнг кимлар бошқарган?
6. Макка ва Мадина ўртасида қандай жанглар содир бўлган?

16.2. АМАЛИЙ МАШҒУЛОТДА ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИ

Талабалар сони: 15-20	Ўқув соати: 2 соат
Ўқув машғулоти шакли	Билимларни мустаҳкамлаш ва чуқурлаштириш
Мавзу режаси	1. Жоҳилия даври моҳияти 2. Ислом пайдо булган даврдаги ижтимоий-иқтисодий шароитлар. 3. Ханифлик ҳаракати, Муҳаммад(САВ)нинг янги дин-исломни тарғиб қилиши. 4. Исломнинг тарқалиши, унинг араб халифалиги элатларининг турмуш тарзи, маданиятида тутган ўрни, 5. Исломда икки оқим, турт мазҳаб ва кўпгина секталарнинг пайдо булиши.
Машғулотнинг мақсади: «Жоҳилия» даври арабларининг диний анъаналари ва ислом. Жоҳилия давридаги кўп худолик. Арабистон ярим ороли-даги тотемизм, фетишизм, анимизм ва ўтмиш авлодларга сиғиниш диний шакллариининг қолдиқлари. Арабистон ярим оролидаги қадимий динлар: яҳудийлик; христианлик.	
Педагогик вазифалар: • «Жоҳилия» даври арабларининг диний анъаналари ва ислом. Жоҳилия давридаги кўп худолик. Арабистон ярим ороли-даги тотемизм, фетишизм, анимизм ва ўтмиш авлодларга сиғиниш диний шакллариининг қолдиқларини тушинтириш.;	Педагогик вазифалар: • «Жоҳилия» даври арабларининг диний анъаналари ва ислом. Жоҳилия давридаги кўп худолик. Арабистон ярим ороли-даги тотемизм, фетишизм, анимизм ва ўтмиш авлодларга сиғиниш диний шакллариининг қолдиқларини тушинтириш.;
Таълим методлари	Ақлий ҳужум, суҳбат, балиқ скелети техникаси, савол-жавоб, конверт техникаси.
Таълим воситалари	Маъруза матни, формат қоғозлари, маркерлар, скотч, ўқув материаллари, тарқатма материаллар
Таълим шакллари	Жамоавий, жуфтликларда ва гуруҳларда ишлаш.
Ўқитиш шарт-шароити	Техник воситалардан фойдаланиш ва гуруҳларда ишлашга мўлжалланган аудитория
Мониторинг ва баҳолаш	Назорат саволлари, савол-жавоб, рейтинг тизими асосида баҳолаш.

АМАЛИЙ МАШҒУЛОТНИНГ ТЕХНОЛОГИК КАРТАСИ

Фаолият босқичлари	Фаолиятнинг мазмуни	
	Ўқитувчининг	талабанинг
I. Кириш	1.1.Мавзунинг номи, мақсади, кутилажак	Тинглайдилар.

босқичи (5 мин.)	натижаларини эслатади, уларнинг аҳамиятлилиги ва долзарблигини асослайди. 1.2. Машғулотнинг ўтказилиш шаклини тушунтиради. 1.3. Гуруҳ ишларини баҳолаш мезонларини эълон қилади (1-илова).	
II. Асосий босқич (65 мин.)	2.1. Ақлий ҳужум методидан фойдаланиб, талабаларни фаоллаштиради ва билимларни эгаллаганлик даражасини аниқлайди: - Талаба шахсини тарбиялаш усуллари нималар? Жавоблар 2-3 сўздан иборат бўлиши кераклигини эслатади. Жавобларни талабалардан бирига доскага ёзиб боришни таклиф қилади. 2.2. Талабалар билан биргаликда жавобларни таҳлил қилади. 2.3. Талабаларни учта кичик гуруҳга бўлади ва ҳамкорликда топшириқ бажаришларини айтади. Гуруҳларга тарқатма материалларни тарқатади. Берилган топшириқни аввал жуфтликларда, сўнгра гуруҳларда бажаришларини тушунтиради. Балиқ скелети техникасини асосида ишлашларини айтиб, ўтказилиш қондасини тушунтиради (2-илова). Гуруҳларда фаолиятни ташкил қилади, кузатади, йўналтиради, маслаҳатлар беради. 2.4. Такдимот бошланишини эълон қилади. Йўналтирувчи, маслаҳатчи сифатида иштирок этади. Жавобларни аниқлаштиради, тўлдиради, изоҳ беради ва тузатишлар киритади.	Ўз фикрларини билдирадилар, саволларга жавоб берадилар. Учта гуруҳга бўлинадилар. Берилган топшириқни аввал жуфтликларда муҳокама қилиб, балиқ скелетини тўлдирадилар. Сўнгра бажарган ишларини гуруҳ ичида муҳокама қилиб, аниқ, оптимал вариантини танлаб, умумий битта «Балиқ скелети»ни тўлдирадилар. Гуруҳдан ўқитувчи танлаган талаба чиқиб, гуруҳ ишини такдим қилади, фикрларини изоҳлайди. Бошқа гуруҳ иштирокчилари томондан берилган саволларга жавоб беришади.
III. Якуний босқич (10 мин.)	3.1. Мавзунининг режадаги биринчи учта саволини умумлаштиради, хулосалар қилади, якун ясайди. Талабалар диққатини мавзунинг асосий томонларига қаратади. 3.2. Гуруҳлар ишини баҳолайди. Гуруҳ фаолиятида фаол қатнашга талабаларни алоҳида қайд қилади ва қолган талабалар ҳам кейинги машғулотда фаол иштирок этишларини айтиб, умумий баҳоларни эълон	Эшитадилар. Вазифани ёзиб оладилар.

	қилади. 3.3. Мустақил ишлашлари учун вазифа беради: (1) назорат саволларига оғзаки жавоб бериш (З-илова); (2) қўшимча адабиётлардан мавзуга тегишли бўлган янги маълумотларни тўплаш.	
--	---	--

Баҳолаш кўрсаткичлари ва мезонлари

Гуруҳ	Баҳо	Баҳолаш кўрсаткичлари ва мезонлари			
		Маълумотни тўлиқ ёритиши	Гуруҳ иштирокчи ларининг фаоллиги	Маълумотнинг тақдим этилиши	Жами
	Балл	1,0	0,5	0,5	2
1					
2					
3					

Гуруҳ ишларини умумлаштирувчи баҳо

Гуруҳ	1	2	3	Жами балл	Баҳо
1					
2					
3					

1,5 – 2 балл - «аъло»

1,0 – 1,4 балл - «яхши»

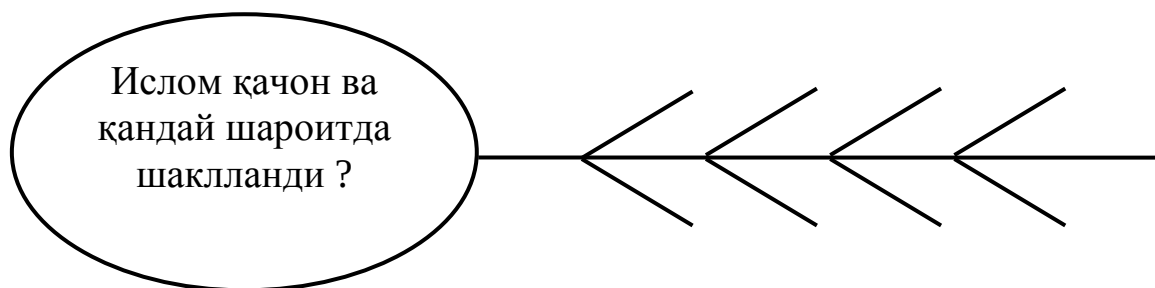
0,5-0,9 балл - «қониқарли»

0 - 0,4 балл - «қониқарсиз».

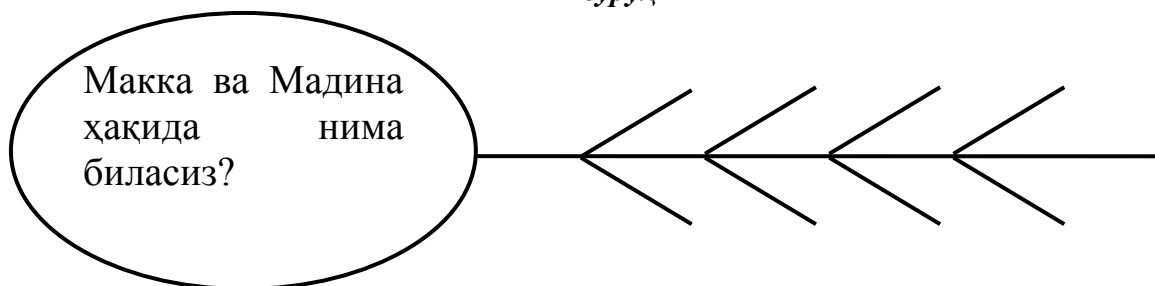
«Балиқ скелети» техникаси

Ушбу технология катта муаммоларнинг ечимини топишга қаратилган. Юқори қисмида муаммолар тури ёзилса, пастки қисмида эса мисоллар билан изоҳланади.

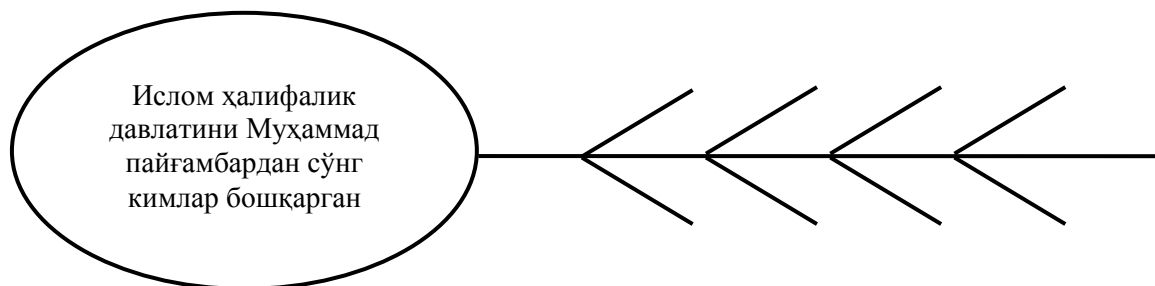
Ўқув топшириқлари
1-гурух

2-гурух

3-гурух

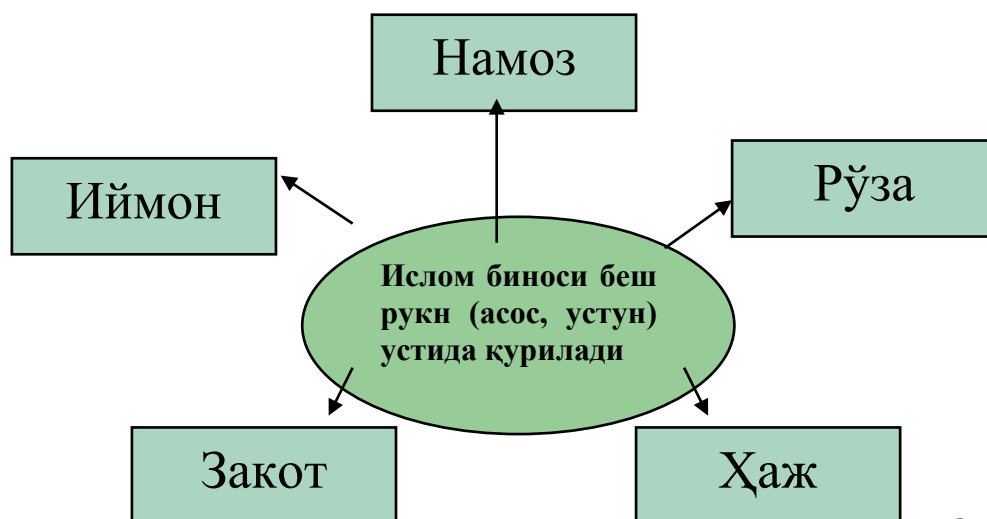

ИСЛОМ ДИНИ

Жаҳон дини бўлиб, VII асрда Арабистон ярим оролида пайдо бўлган. 172 мамлакатнинг 1,3 миллиард аҳолиси Ислом динига эътиқод қилади.

Ислом динининг асосчиси – Мухаммад ибн Абдуллоҳ ибн Абдулмуталлиб ибн Хошим ибн Абдуманнофдир.

2-слайд

3-слайд

ИСЛОМДАГИ ОҚИМЛАР

СУННИЙЛАР

ШИАЛАР

Назорат учун саволлар ва топшириқлар

1. Ислом қачон ва қандай шароитда шаклланди?
2. Янги дин даъвати қачон бошланган?
3. Муҳаммад пайғамбар ҳаёти ҳақида нима биласиз?
4. Макка ва Мадина ҳақида нима биласиз?
5. Ислом ҳалифалик давлатини Муҳаммад пайғамбардан сўнг кимлар бошқарган?
6. Макка ва Мадина ўртасида қандай жанглар содир бўлган?
7. Жоҳилия даврини изоҳлаб беринг.
8. Исломдан олдинги даврда араб қабилаларининг ҳаёти қандай кечган?
9. Араб қабилаларининг меҳнат фаолияти қандай бўлган?
10. Араб қабилалари қандай динга эътиқод қилганлар?
11. Ўша даврда қандай динлар бўлган?
12. Ҳанифлар ким?

17-МАВЗУ	ИСЛОМНИНГ АСОСИЙ МАНБАЛАРИ
----------	----------------------------

(Маъруза – 2 соат; семинар – 2 соат)

14.1. МАЪРУЗАДА ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИ

Талабалар сони: 30-40	Ўқув соати: 2 соат
Ўқув машғулотининг шакли	Мавзуй – кўргазмали маъруза
Мавзу режаси	1. Қуръоннинг шакллантирилиши. 2. Қуръонда баён этилган диний таҳлимот ва ахлоқий дастурлар. 3. Ҳадислар исломдаги иккинчи мукаддас манбадир. 4. Шариат ва фикхнинг мусулмонлар ҳаётида тутган ўрни ва роли.
Машғулотнинг мақсади: Қуръоннинг 23 йил мобайнида нозил бўлиши. «Қуръон» сўзининг маъноси. Унинг таркиби. Сураларнинг нозил бўлиш даврига қараб тақсимланиши. Макка суралари. Мадина суралари. Илк «суҳуф» - қуръон оятларининг жамланиши. Ҳадис. Ал-ҳадис ан-набавий. Ал-ҳадис ал-қудсий. Ҳадислар ислом динининг Қуръондан кейинги манбаи.	
Педагогик вазифалар: • Қуръоннинг 23 йил мобайнида нозил бўлиши. «Қуръон» сўзининг маъноси..;	Ўқув фаолияти натижалари: • Исломи таълимотининг кейинги даврдаги тараққиёти ва ахлоқ меъёрларини ишлаб чиқишда ҳадисларнинг ўрнини тушунтириб берадилар
• Унинг таркиби. Сураларнинг нозил бўлиш даврига қараб тақсимланишн тушунтириш;	• Қуръоннинг 23 йил мобайнида нозил бўлиши. «Қуръон» сўзининг маъноси тушунтириб берадилар;
• Макка суралари. Мадина суралари. Илк «суҳуф» - қуръон оятларининг жамланишини шарҳлаб бериш.	• Унинг таркиби. Сураларнинг нозил бўлиш даврига қараб тақсимланишн тушунтирадилар;
• Ҳадис. Ал-ҳадис ан-набавий. Ал-ҳадис ал-қудсий. Ҳадислар ислом динининг Қуръондан кейинги манбаи эканлигини тушунтириб бериш	• Макка суралари. Мадина суралари. Илк «суҳуф» - қуръон оятларининг жамланишини шарҳлаб берадилар.
Ҳадисларни йиғиш (талаб ал-илм) ва жамлаш (УШ-1Х асрлар). <i>Муснад, сунан, саҳиҳ</i> ҳадис тўпламларининг вужудга келиши. Машҳур муҳаддислар. Имом ал-Бухорий - буюк муҳаддис. Исломи таълимотининг кейинги даврдаги тараққиёти ва ахлоқ меъёрларини ишлаб чиқишда ҳадисларнинг	• Ҳадис. Ал-ҳадис ан-набавий. Ал-ҳадис ал-қудсий. Ҳадислар ислом динининг Қуръондан кейинги манбаи эканлигини тушунтириб берадилар

Ўрнини тушунтириб бериш.	
Таълим методлари	Маъруза, савол-жавоб, суҳбат, ўзаро ўқитиш методи, кластер, инсерт техникалари
Таълим воситалари	Маъруза матни, кодоскоп, слайдлар, формат қоғозлари, маркерлар, скотч, чизмали органайзерлар, асосий маълумот ва таянч тушунчалардан иборат маъруза матнлари (тарқатма материал).
Таълим шакллари	Фронтал, жамоавий, гуруҳларда ишлаш.
Ўқитиш шарт-шароити	Техник воситалардан фойдаланиш ва гуруҳларда ишлашга мўлжалланган аудитория
Мониторинг ва баҳолаш	Оғзаки назорат, савол-жавоб, рейтинг тизими асосида баҳолаш.

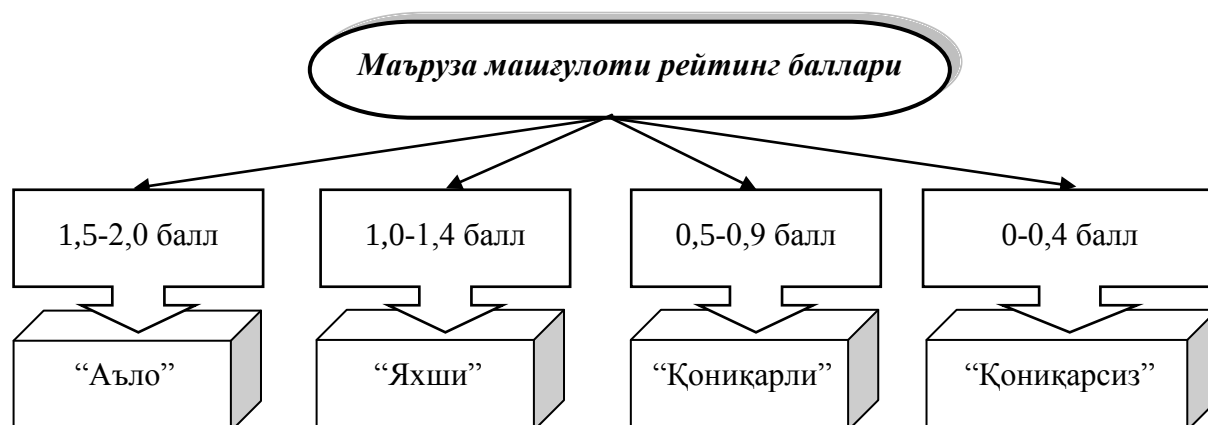
МАЪРУЗА МАШҒУЛОТИНИНГ ТЕХНОЛОГИК КАРТАСИ

Фаолият босқичлари	Фаолиятнинг мазмуни	
	Ўқитувчининг	талабанинг
I. Кириш босқичи (10 минут)	1.1. Мавзунинг номи, мақсади, кутилажак натижаларини эълон қилади.	Тинглайдилар.
	1.2. Ўқув машғулотиининг шакли ва баҳолаш мезонларини тушунтиради (1-илова).	Саволлар берадилар
	1.3. Мавзу бўйича маъруза матнларини тарқатади (ҳар бир талабага).	Кўриб чиқадилар ва саволлар берадилар
	1.4. Мавзунинг режаси ва асосий тушунчаларини эшиттиради ва қисқача изоҳ беради.	Мавзу номини ва режасини ёзиб оладилар.
II. Асосий босқич (60 минут)	2.1. Мавзу бўйича тушунчаларга тариф беришни таклиф қилади. 2.2. Режа саволлари бўйича маъруза материалларини гапириб беради, визуал материаллардан фойдаланади, диққатни жалб қилувчи саволлар беради: 1. Қуръоннинг 23 йил мобайнида нозил бўлиши. «Қуръон» сўзининг маъноси 2. Қуръонни ким жамлаган? Мавзунинг асосий жиҳатларига эътиборни қаратади ва уларни ёзиб олишни таклиф қилади. Тезкор сўров ўтказди. • Хадиси шарифни биринчи бўлиб ким жамлаган? Сўров ўтказиш жараёнида талабаларни индивидуал фикрлашга йўналтиради, жавобларни аниқлаштириб, тўлдиради.	Саволларни муҳокама қилиб, уларга жавоб берадилар. Иловаларда келтирилган асосий таъриф ва қоидаларни ёзиб оладилар. Саволларга жавоб берадилар.
	2.2. Талабаларни урта кичик гуруҳларга бўлади. Ҳар бир гуруҳ ўтилаётган мавзунинг бир режадаги саволи бўйича «эксперт» бўлиб, ўзгаларга ҳам ўргатишини тушунтиради.	Гуруҳлар фаолиятини ташкил қиладилар.

	2.3. Гуруҳларга эксперт варақларини тарқатади ва фаолиятларини ташкил қилади (2-илова).	Матнларини ўқиб, саволларга жавоб топадилар. Маълумотни муҳокама қилиб, фикр алмашиб, система-лаштирадилар.
	2.4. Такдимот бошланишини эълон қилади. Йўналтирувчи-маслахатчи сифатида иштирок этади. Жавобларни аниқлаштиради, тўлдиради, изоҳ беради ва тузатишлар киритади.	Тайёр маълумотни такдим этиш учун чизмаларни тайёрлайди. Органайзерлар ишлаб чиқади. Гуруҳ сардорлари тайёр маълумотларни такдим этадилар.
	2.5. Такдимот якунида талабалар диққатининг мавзунинг асосий томонларига қаратиб, ҳар битта масала бўйича қисқача хулосалар қилади.	Бошқа гуруҳ аъзоларининг берган саволларига жавоб беради.
III. Якуний босқич (10 минут)	3.1. Мавзуни умумлаштиради, умумий хулосалар қилади, якун ясайди. 3.2. Гуруҳларга ўзаро қўйган баҳоларини эълон қилишни таклиф қилади. Натижаларни шарҳлайди. 3.3. Мустақил ишлашлари учун вазифа беради: (1) назорат саволларига оғзаки жавоб бериш (22-илова); (2) қўшимча адабиётлардан мавзуга тегишли бўлган янги маълумотларни тўплаш.	Эшитадилар. Вазифани ёзиб олади.

1-илова (12.1)

Мавзус бўйича маъруза машғулотида талабалар фаолиятини баҳолаш кўрсаткичлари ва мезонлари.

Диний манба тушунчаси шундан иборатки, жаҳон халқларининг тарихий тараққиётида вужудга келган ва асрлар оша авлоддан-авлодга ўтиб, уларнинг эътиқодига айланган ҳар бир йирик динларнинг муқаддас ёзувлари (китоблари) Аллоҳ томонидан инъом этилган деб қаралади. Ана шу муқаддас китоблар динларнинг манбалари ҳисобланади.

Қуръон исломнинг муқаддас китоби сифатида Аллоҳнинг мўъжизали китоби бўлиб, ер юзи мусулмонларининг дастурамали, диний аҳкомлар манбаидир. Қуръон Муҳаммад Пайғамбарга ваҳй орқали тушган тиловат ибодат ҳисобланувчи муқаддас китобдир.

VII-IX асрларда ислом таълимотининг тобора кенг ёйилиши билан турли диний жамоа ва давлатлар ўртасида диний ҳуқуқ, қонун-қоидаларни тартибга солиш зарурияти туғилди. Бунда қуръон ва ҳадисларга асосланган шариат ва унинг манбалари-фикҳ ва киёс вужудга келди.

Шариат (арабча тўғри йўл, илоҳий йўл, қонунчилик демакдир)-ислом диний ҳуқуқ қонун қоидалари ва меъёрлари мажмуасидир. Айни пайтда шариат тушунчаси нафақат ислом диний талабларини, балки диний маросимлар, оила, никоҳ ва талоқ масалалари, тижорат, иқтисодий, мулкӣ муносабатлар, мусулмонларнинг шахсий ва ижтимоий ҳаётига хос кўп масалаларни ўз ичига олади.

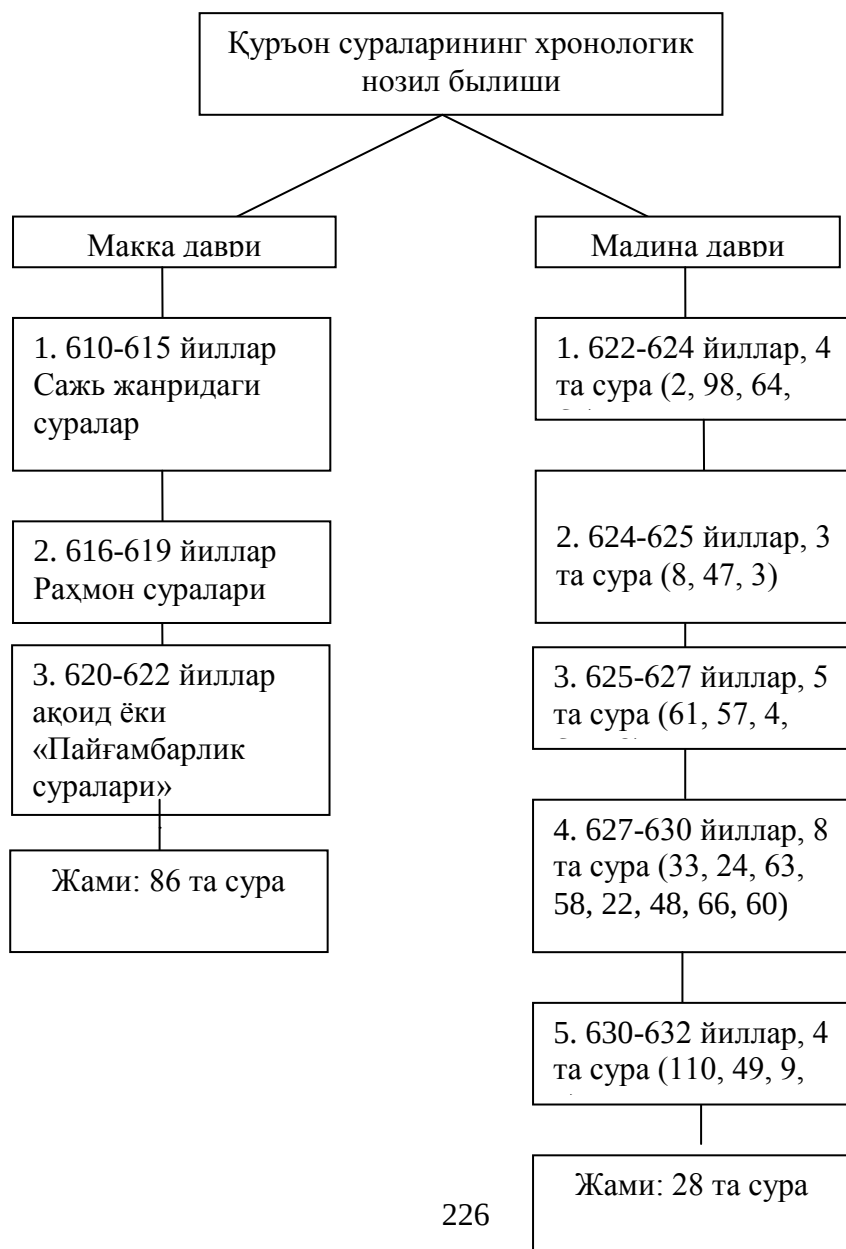
Фикҳ-мусулмон ҳуқуқи сифатида шариатнинг таркибий қисмини ташкил этади. Фикҳ шариатнингоявий ва амалӣ ҳаракатлари, тавсифи сифатида мусулмонларнинг турмуш қоидалари ва ижтимоий қарашларини ифодалайди.

Ижмоъ-(арабча яқдиллик билан қабул қилинган қарор). қуръон ва ҳадисларда аниқ кўрсатма бўлмаган ҳуқуқӣ масалаларни ҳал этишда фақия ва мужтаҳидларнинг тўпланиб, ягона фикрдан ҳукм чиқариши (фатво бериши).

киёс-қуръон ва Суннада учрамайдиган бирор ҳуқуқӣ масала, улардаги шунга ўхшаш масала орқали берилган йўл-йўриққа, кўрсатмага мантиқӣ таққослаш, ўхшатиш йўли билан шарҳ, изоҳ этиш асосида ҳукм ёки фатво чиқариш.

маънавий қиёфасига таъсири.

Қуръони карим сураларининг мусҳаф қилиниши ва ички тузилиши баёнида, унинг нозил бўлишига эътибор қаратилади. Ислом тарихига кўра қуръоннинг сура ва оятлари Муҳаммад пайғамбарга парча-парча тарзида ваҳй қилиб берилган; бу ваҳйнинг биринчи баёни «Лайлатур қадр» кечаси бошланиб, уларнинг вафотларигача, яъни 23 йил давом этган. Ислом дини,

Эксперт гуруҳлар фаолияти натижаларини баҳолаш мезонлари

<i>Кўрсаткичлар</i>	<i>Макс. балл</i>	<i>Гуруҳ иши натижаларининг баҳоси</i>			
		1	2	3	4
Маълумотнинг тўлалиги	1,0				
Тақдимот (маълумотнинг чизмалар тарзда тақдим этилиши)	0,6				
Гуруҳнинг фаоллик даражаси (қўшимчалар киритиш, савол-жавоблар бериш)	0,4				
Балларнинг максимал ҳажми	2				

Эксперт варағи №1

1. Диний манбалар деганда нимани тушунасиш?
2. Ислоннинг асосий манбалари нима?
3. Қуръоннинг мусхаф қилиш қачон, кимлар томонидан бошланган ва қачон тугалланган?

Эксперт варағи №2

1. Қуръон суралари ваҳй қилинишининг Макка ва Мадина даврларини сўзлаб беринг?
2. Қуръоннинг пораларга бўлинишининг аҳамияти нимада?
3. Қуръоннинг қандай таржималари бор?

Эксперт варағи №3

- 1.Қуръон ички тузилиши қандай?
- 2.Ҳадис нима?Ҳадисларнинг турларини санаб беринг
- 3.Мухаддислардан қимларни биласиз?

22-илова (2.1)

Ўз-ўзини текшириш ва баҳолаш учун назорат саволлар ва топшириқлари:

1. Диний манбалар деганда нимани тушунаси?
2. Ислоннинг асосий манбалари нима?
3. Қуръоннинг мусхаф қилиш қачон, қимлар томонидан бошланган ва қачон тугалланган?
4. Қуръон суралари ваҳй қилинишининг Макка ва Мадина даврларини сўзлаб беринг?
5. Қуръоннинг пораларга бўлинишининг аҳамияти нимада?
6. Қуръоннинг қандай таржималари бор?

14.2. АМАЛИЙ МАШҒУЛОТДА ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИ

<i>Ўқув соати: 2 соат</i>	<i>Талабалар сони:</i>
<i>Ўқув машғулотивнинг шакли</i>	Билимларни мустаҳкамлаш ва чуқурлаштириш
<i>Мавзу режаси</i>	1. Қуръоннинг шакллантирилиши. 2. Қуръонда баён этилган диний таҳлимот ва ахлоқий дастурлар. 3. Ҳадислар исломдаги иккинчи муқаддас манбадир. 4. Шариат ва фикхнинг мусулмонлар ҳаётида тутган ўрни ва роли.
<i>Машғулотивнинг мақсади:</i> Қуръоннинг 23 йил мобайнида нозил бўлиши. «Қуръон» сўзининг маъноси. Унинг таркиби. Сураларнинг нозил бўлиш даврига қараб тақсимланиши. Макка суралари. Мадина суралари. Илк «суҳуф» - қуръон оятларининг жамланиши. Ҳадис. Ал-ҳадис ан-набавий. Ал-ҳадис ал-қудсий. Ҳадислар ислом динининг Қуръондан кейинги манбаи.	
<i>Педагогик вазифалар:</i>	<i>Ўқув фаолияти натижалари:</i>
• Қуръоннинг 23 йил мобайнида нозил бўлиши. «Қуръон» сўзининг маъноси..;	• Исом таълимотининг кейинги даврдаги тараққиёти ва ахлоқ меъёрларини ишлаб чиқишда ҳадисларнинг ўрнини тушунтириб берадилар
• Унинг таркиби. Сураларнинг нозил бўлиш даврига қараб тақсимланишн тушунтириш;	• Қуръоннинг 23 йил мобайнида нозил бўлиши. «Қуръон» сўзининг маъноси тушунтириб берадилар;
• Макка суралари. Мадина суралари. Илк «суҳуф» - қуръон оятларининг жамланишини шарҳлаб бериш.	• Унинг таркиби. Сураларнинг нозил бўлиш даврига қараб тақсимланишн тушунтирадилар;
• Ҳадис. Ал-ҳадис ан-набавий. Ал-ҳадис ал-қудсий. Ҳадислар ислом динининг Қуръондан кейинги манбаи эканлигини тушунтириб бериш	• Макка суралари. Мадина суралари. Илк «суҳуф» - қуръон оятларининг жамланишини шарҳлаб берадилар.
Ҳадисларни йиғиш (талаб алим) ва жамлаш (УШ-1Х асрлар). <i>Муснад, сунан, саҳиҳ</i> ҳадис тўпламларининг вужудга келиши. Машҳур муҳаддислар. Имом ал-Бухорий - буюк муҳаддис. Исом таълимотининг кейинги даврдаги тараққиёти ва ахлоқ меъёрларини ишлаб чиқишда ҳадисларнинг ўрнини тушунтириб бериш.	• Ҳадис. Ал-ҳадис ан-набавий. Ал-ҳадис ал-қудсий. Ҳадислар ислом динининг Қуръондан кейинги манбаи эканлигини тушунтириб берадилар
<i>Таълим методлари</i>	Тезкор-сўров, савол-жавоб, суҳбат, кооп-кооп, пинборд техникаси
<i>Таълим воситалари</i>	Маъруза матни, формат қоғозлари, маркерлар, скотч, ўқув материаллари
<i>Таълим шакллари</i>	Жамоавий, гуруҳларда ишлаш.

<i>Ўқитиш шарт-шароити</i>	Техник воситалардан фойдаланиш ва гуруҳларда ишлашга мўлжалланган аудитория
<i>Мониторинг ва баҳолаш</i>	Назорат саволлари, савол-жавоб, рейтинг тизими асосида баҳолаш.

АМАЛИЁТ МАШҒУЛОТИНИНГ ТЕХНОЛОГИК КАРТАСИ

<i>Фаолият босқичлари</i>	<i>Фаолиятнинг мазмуни</i>	
	<i>Ўқитувчининг</i>	<i>талабанинг</i>
I. Кириш босқичи (15 дақиқа)	1.1.Мавзуни номи, мақсади, кутилажак ўқув натижаларини ва мавзу режасини эслатади. 1.2.Ўтган машғулот билан мантиқий боғлайди. Мустақил иш учун берилган вазифани яъни инсерт техникасини қўллаб мавзуни режалари асосида яна бир бора такрорлаб, ўрганиб келиш вазифаси берилганлигини эслатади. Вазифани бажарганлик даражасини текширади. 1.3.Гуруҳлар фаолиятини баҳолаш мезонларини эълон қилади (1-илова).	Тинглайдилар. Мавзу номини ва режасини ёзиб оладилар. Саволларни муҳокама қилиб, уларга жавоб беради.
II. Асосий босқич (55 дақиқа)	2.1.Фаоллаштириш ва билимларини текшириш мақсадида бир қанча саволлар беради (тезкор-сўров): - Тарбия деб нимага айтилади? - шарқ мутафаккирларининг тарбия бўйича фикрларини умумлаштиринг? - Тарбиянинг қандай турларини биласиз? Жавобларни умумлаштиради. Диққатини асосий тушунчаларга қаратади. Зарур бўлса, жавобларни аниқлаштиради, қўшимчалар қилади, ўзгартириш киритади. 2.2.Кейинги фаолият «кооп-кооп» техникаси (2-илова) бўйича кичик гуруҳларда давом этишини эълон қилади. Талабаларни 3 та гуруҳга бўлади. Ҳар бир гуруҳ маълум бир йўналиш бўйича вазифа бажаришини уқтиради (3-илова). Гуруҳларда фаолиятни ташкил қилади. Кузатувчи, йўналтирувчи сифатида иштирок этади. Вазифалар бўйича тўплаган маълумотларини схемаларда, жадвалларда тасвирлаш кераклигини уқтиради. 2.3.Гуруҳларда берилган вазифаларни муҳокамасини ташкил қилади, йўналтиради, маслаҳатлар беради. 2.5.Гуруҳ ишларини тақдироти бошланишини эълон қилади. Ҳар бир гуруҳ тақдиротидан сўнг маълумотларни тўлдиради, хатоларини тузатади, хулосалар қилади. Гуруҳлар ишини таҳлил қилади, қўшимчалар	Берилган саволларга жавоб берадилар. Фикр алмашадилар. Берилган вазифаларни бажаришга киришадилар. Гуруҳларга бўлиниб берилган топшириқлар юзасидан фикр юритадилар. Берилган вазифани ўзаро муҳокама қиладилар. Тўплаган маълумотларни ва ўз фикрларини формат қоғозларига схемалар ва жадваллар асосида

	киритади, тўлдиради, умумлаштиради.	ишлаб чиқадилар. Тайёр ишларни доскага иладилар. Гуруҳдан бир иштирокчи чиқиб бажарган ишлари юзасидан тақдимот килади.
III. Якуний босқич (10 минут)	3.1.Мавзунинг дастлабки учта саволи бўйича умумлаштиради, хулосалар қилади. Талабалар диққатини мавзунинг асосий моҳиятига қаратади. 3.2.Ўқув машғулотининг натижаларини қайд қилади. Талабалар мустақил фаолиятининг мақсадга эришганлик даражасини таҳлил қилади ва баҳолайди. 3.4. Мустақил ишлашлари учун вазифа беради: (1) кейинги семинар машғулотида мустақил тайёрланишлари учун назорат саволларига оғзаки жавоб бериш (4-илова).	Эшитадилар. Вазифани ёзиб оладилар.

Эксперт гуруҳлари иш натижаларини баҳолаш мезонлари

Мезонлар	Макс. балл	Гуруҳ фаолияти натижаларини баҳоси			
Маълумотнинг тўлалиги	1,0				
Маълумотнинг аниқ, чизмали тарзда тақдим этилганлиги	0,5				
Гуруҳ иштирокчиларининг фаоллиги (тўлдириш, саволлар бериш, жавоблар бериш)	0,5				
Балларнинг максимал ҳажми	2				

1,5 – 2 балл - «аъло»
 1,0 – 1,4 балл - «яхши»
 0,5 – 0,9 балл - «қониқарли»
 0 - 0,4 балл - «қониқарсиз»

«Кооп-кооп» («Биргаликда ўқиймиз») техникасини ўтказиш қондаси

Фаолият босқичлари	Фаолият мазмуни	
	Таълим берувчи	Таълим олувчи
1.	Турли хил ўзлаштириш даражаларига эга бўлган, 3 ва 5 кишидан иборат кичик гуруҳларни ташкил қилади	
2.	Ҳар бир гуруҳга бутун ўқув гуруҳи ишлаши лозим бўлган, мавзунинг бир бўлаги бўлиб ҳисобланган, битта топшириқ беради. Эксперт варақларини тарқатади.	Гуруҳ аъзолари ўзаро топшириқларни бўлиб олишади.
3.	Топшириқни муваффақиятли бажарилишини ва муомала маданиятини назорат қилади.	3.1. Ҳамма топшириқни мустақил бажаради, мавзулар бўйича мустақил ишлайди. 3.2. Гуруҳ аъзоларининг мини-маърузаларини тинглайди. Умумий маъруза тайёрланади. Маърузани ўқиш учун спикер тайинланади.
4.	Гуруҳларда иш якунланишини, ва иш натижаси тақдим этилишини эълон қилади.	Гуруҳ-спикери маърузанинг тақдимотини ўтказади.
5.	Натижаларни таҳлил қилади ва баҳолайди, ғолиб гуруҳларни аниқлайди.	

(12.1)

Эксперт варағи №1

1. Диний манбалар деганда нимани тушунаси?
2. Ислоннинг асосий манбалари нима?
3. Қуръоннинг мусхаф қилиш қачон, кимлар томонидан бошланган ва қачон тугалланган?

Эксперт варағи №2

4. Қуръон суралари ваҳй қилинишининг Макка ва Мадина даврларини сўзлаб беринг?
5. Қуръоннинг пораларга бўлинишининг аҳамияти нимада?
6. Қуръоннинг қандай таржималари бор?

Эксперт варағи №3

1. Қуръон ички тузилиши қандай?
2. Хадис нима? Хадисларнинг турларини санаб беринг
3. Муҳаддислардан кимларни биласиз?

Ўз-ўзини текшириш ва баҳолаш учун назорат саволлар ва топшириқлари:

1. Диний манбалар деганда нимани тушунасиш?
2. Ислоннинг асосий манбалари нима?
3. Қуръоннинг мусхаф қилиш қачон, кимлар томонидан бошланган ва қачон тугалланган?
4. Қуръон суралари ваҳй қилинишининг Макка ва Мадина даврларини сўзлаб беринг?
5. Қуръоннинг пораларга бўлинишининг аҳамияти нимада?
6. Қуръоннинг қандай таржималари бор?

18-МАВЗУ	ВИЖДОН ЭРКИНЛИГИ ВА ДИНИЙ ТАШКИЛОТЛАР. ДИНИЙ ЭКСТРЕМИЗМ ВА ФУНДАМЕНТАЛИЗМ
-----------------	--

(Маъруза – 4 соат; семинар – 2 соат)

16.1. МАЪРУЗАДА ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИ

<i>Талабалар сони: -70</i>	<i>Ўқув соати: 2 соат</i>
<i>Ўқув машғулоти шакли</i>	Шарҳловчи (кўргазмали) маъруза (1-машғулоти) Мавзуий маъруза (2-машғулоти)
<i>Мавзу режаси</i>	1. Мустамлакачилик ва шурулардаврида динга нисбатан салбий муносабатлар. 2. Мустақил республикада виждон эркинлиги ва унинг кафолатланганлиги. 3. Диний ташкилотлар ва диний муносабатлар. 4. Ислон фундаментализмининг келиб чиқиш сабаблари, ғояси ва мақсадлари. 5. Диний экстремизм, унинг кўринишлари ва мақсадлари. Диний экстремизмнинг жахон ҳамжамиятига таҳдиди.
<i>Машғулотнинг мақсади:</i> Виждон эркинлиги - диний эътикод эркинлиги. Ўзбекистон Республикасида виждон эркинлигининг қонуна кафолатлана-ниши. Диний экстремизмга йўл қўймаслик чораларини кўриш. Фундаментализмнинг вужудга келиши. Экстремизмни кел-тириб чиқарувчи омиллар. Терроризмга қарши курашда дин-нинг роли. Радикал диний оқимлар. Диний экстремизм - му-айян диний конфессия ва ташкилотлардаги ашаддий мутаассиб (фанатик) унсурларнинг фаолияти мафкураси. Фанатизм - ўз ақидасининг шак-шубҳасиз тўғрилигига ишониб, бошқа фирқа ва мазҳабларни бутунлай рад этган ҳолда уларни тан олмаслик.	
<i>Педагогик вазифалар:</i> • Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар масаласи. Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг устаида виждон эркинлигининг ўз ифодасини топиши ҳақида тушинтиради. • Бу масаланинг давлат, жамият	<i>Ўқув фаолияти натижалари:</i> <i>Талаба бажариши лозим:</i> • Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар масаласи. Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг устаида виждон эркинлигининг ўз ифодасини топиши ҳақида тушинтиради. • Бу масаланинг давлат, жамият ва диний ташкилотлар орасидаги муносабатларнинг мустаҳкамланишидаги аҳамиятини

ва диний ташкилотлар орасидаги муносабатларнинг мустаҳкамланишидаги аҳамиятини таърифлайди. • Кишилар эътиқодининг турлилиги. Диний экстремизм - му-айян диний конфессия ва ташкилотлардаги ашаддий мутаассиб (фанатик) унсурларнинг фаолияти мафкурасини тушинтиради. • Фанатизм - ўз ақидасининг шак-шубҳасиз тўғрилигига ишониб, бошқа фирқа ва мазҳабларни бутунлай рад этган ҳолда уларни тан олмаслик. Фундаментализм - маълум дин вужудга келган илк даврга қайтиш ва бу йўл билан замонанинг барча муаммоларини ҳал қилиш мумкин деган фикрни илгари сурувчиларнинг йўналишини характерлайди.	таърифлайди. • Кишилар эътиқодининг турлилиги. Диний экстремизм - му-айян диний конфессия ва ташкилотлардаги ашаддий мутаассиб (фанатик) унсурларнинг фаолияти мафкурасини тушинтиради. • Фанатизм - ўз ақидасининг шак-шубҳасиз тўғрилигига ишониб, бошқа фирқа ва мазҳабларни бутунлай рад этган ҳолда уларни тан олмаслик. Фундаментализм - маълум дин вужудга келган илк даврга қайтиш ва бу йўл билан замонанинг барча муаммоларини ҳал қилиш мумкин деган фикрни илгари сурувчиларнинг йўналишини характерлайди..
<i>Таълим методлари</i>	Маъруза, ақлий ҳужум, намоиш этиш, зигзаг техникаси
<i>Таълим воситалари</i>	Маъруза матни, кодоскоп, слайдлар, формат қоғозлари, маркерлар, скотч, чизмали органайзерлар, ҳар бир талаба учун маъруза матнлари.
<i>Таълим шакллари</i>	Фронтал, жамоавий, гуруҳларда ишлаш.
<i>Ўқитиш шарт-шароити</i>	Техник воситалардан фойдаланиш ва гуруҳларда ишлашга мўлжалланган аудитория
<i>Мониторинг ва баҳолаш</i>	Оғзаки назорат, савол-жавоб, рейтинг тизими асосида баҳолаш.

МАЪРУЗА МАШҒУЛОТИНИНГ ТЕХНОЛОГИК КАРТАСИ (1-машғулоти)

Фаолият босқичлари	Фаолиятнинг мазмуни	
	Ўқитувчининг	талабанинг
I. Кириш босқичи (5 мин.)	1.1. Мавзунинг номи, мақсади, кутилажак натижаларини эълон қилади. 1.2. Ўқув машғулотининг шакли, ўтказилиш тартибини тушунтиради ва баҳолаш мезонларини эълон қилади (1-илова). 1.3. Мавзу бўйича маъруза матнларини тарқатади (ҳар бир талабага). 1.4. Мавзунинг режаси ва асосий тушунчаларини эшиттиради ва қисқача изоҳ	Тинглайдилар. Мавзу номини ва режасини ёзиб ола-

	беради.	дилар.
II. Асосий босқич (65 мин.)	2.1. Ақлий ҳужум методи орқали талабаларни фаоллаштиради. Берилган саволга ўйлаб жавоб беришни таклиф қилади (жавоблар 1-2 сўздан иборат бўлиши кераклигини эслатади): Виждон эркинлиги - диний эътиқод эркинлиги ҳақида гапиради. Бир талабага жавобларни доскада ёзиб боришни таклиф қилади. Фикр билдириш тўхтатилади ва жавоблар таҳлил қилинади (15 дақиқа). 2.2. Талабаларни тўртта кичик гуруҳларга бўлади. Машғулотнинг ўтказилиш тартибини яна эслатади. Ўқув машғулотни «ўзи ўрганиб, ўзгага ўргатиш», яъни ҳамкорликда ўрганиш принципи асосида ўтказилишини айтади (Зигзаг. 2-илова). 2.3. Гуруҳларга эксперт варақларини, шу билан бирга ҳар бир талабага геометрик шакл тарқатади ва фаолиятларини ташкил қилади (геометрик шаклларни вақтинча бир жойга қўйишларини, вақти келганда ундан фойдаланишларини айтади) (3-илова). Гуруҳларда ишни ташкил қилади. (матнни ўрганиб, муҳокама қилишга 15 дақиқа беради). 2.4. Доира олган талабалар 1-стол, учбурчак шаклини олганлар 2-стол ва тўртбурчак олганлар 3-стол атрофига ўтиришларини айтади. Ҳар хил гуруҳлардан тўпланган талабалар ўз саволларини бошқа талабаларга ёритишини тушунтиради. Ўзаро ўргатиш жараёни бошланади (15 дақиқа). Талабалар фаолиятини кузатади, уларни йўналтиради, маслаҳатлар беради. 2.5. Талабалар ўзларининг дастлабки жойларига, стол атрофига келиб ўтиришларини айтади. 2.6. Такдимот бошланишини эълон қилади. Ҳар бир гуруҳдан 3 тадан талаба чиқиб, фаолият натижаларини такдим қилишларини айтади. Такдимот учун ҳар бир гуруҳга 8 дақиқадан вақт ажратади. Йўналтирувчи, маслаҳатчи сифатида иштирок этади. Жавобларни аниқлаштиради, тўлдиради, изоҳ беради ва тузатишлар киритади. 2.7. Ҳар бир гуруҳ такдимоти охирида эксперт саволлари бўйича хулосалар қилади. 2.8. Гуруҳлар ўзаро бир-бирларини баҳолашларини эслатади.	Саволни муҳокама қилиб, уларга жавоб беради. Гуруҳлар фаолият-ни ташкил қилади-лар. Матнларини ўқиб, саволларга жавоб топадилар. Маълумотни муҳокама қилиб, фикр алмашиб, системалаштирадилар. Формат қоғозига схема тарзида туширадилар. Талабалар белги-ланган стол атрофига ўтириб, бир-бирига жавобларни тушунтирадилар. Дастлабки жойларига келиб ўтира-дилар. Тайёр маълумотни такдим этиш учун чизмали органайзерлар ишлаб чиқа-ди. Гуруҳ сардорлари тайёр маълумотлар-ни такдим этадилар. Бошқа гуруҳ аъзоларининг берган саволларига жавоб беради.

		Бир-бирларини баҳолайдилар.
III. Якуний босқич (10 дақиқа)	3.1. Мавзуни бўйича якуний хулоса қилади. 3.2. Гуруҳларга ўзаро қўйган баҳоларини эълон қилади. Ўқув машғулотини натижаларини шарҳлайди. 3.3. Мустақил ишлашлари учун вазифа беради: (1) мавзунинг кейинги режаси саволларига тайёрланиб келиш; (2) назорат саволларига оғзаки жавоб бериш (4-илова).	Эшитадилар. Вазифани ёзиб оладилар.

МАЪРУЗА МАШҒУЛОТИНИНГ ТЕХНОЛОГИК КАРТАСИ (2-машғулот)

Фаолият босқичлари	Фаолиятнинг мазмуни	
	Ўқитувчининг	талабанинг
I. Кириш босқичи (10 мин.)	1.1. Мавзунинг номи, мақсади, кутилажак натижаларини ҳамда режасини эслатади. 1.2. Кўриб чиқилган ва ўрганилиши лозим бўлган асосий тушунча ва таянч ибораларни эслатади. 1.3. Ўқув машғулоти охирида мавзу бўйича тест ўтказилишини эълон қилади.	Тинглайдилар. Ёзиб оладилар.
II. Асосий босқич (60 мин.)	2.1. Бугунги ўқув машғулотида кўриб чиқилиши лозим бўлган режа саволларини эслатади. 2.2. Савол-жавоб техникасидан фойдаланган ҳолда мустақил иш учун берилган савол ва вазифаларни муҳокама қилишни таклиф қилади. (4-илова) Жавобларни тўлдиради, ва иштирокчиларни баҳолайди. 2.3. Ялпи ички маҳсулот таркиби ва математик модели хусусиятларини слайдда намойиш этиб, шарҳлайди. (1-слайд) 2.4. Тарқатма материал тарқатади ва уни диққат билан ўқиб чиқиб, жадвални тўлдиришни таклиф қилади. Қуйидаги саволга жавоб бериб, ФСМУ жадвалини тўлдиришни айтади (5-илова) Талабалар фаолиятини кузатади, йўналтиради, маслаҳатлар беради. 2.5. Жадвалларда берилган фикрларни талабалар билан муҳокама қилади. 2.6. Барча фикрларни умумлаштириб, макроиктисодий моделлар ҳақида маълумот беради (слайд).	Эшитадилар. Саволларга жавоб берадилар. Муҳокама қиладилар. Эшитадилар, ёзиб оладилар. Тарқатма материални ўрганиб чиқиб, берилган саволга жавобларни жадвалда қайд қиладилар. Билдирган фикрларини изоҳлайдилар. Эшитадилар, ёзиб оладилар.
III. Якуний босқич	3.1. Мавзуни умумлаштиради, умумий хулосалар қилади, якун ясайди.	Эшитадилар.

(10 дақиқа)	3.2. Ўтилган мавзу бўйича тест ўтказди. 3.3. Ўзаро қўйилган баҳоларни эълон қилади. Ўқув натижаларини изоҳлайди. 3.4. Мустақил ишлашлари учун вазифа беради. Кейинги ўтиладиган мавзу бўйича маъруза матнларини тарқатади ва уни инсерт техникасини қўллаб, ўрганиб чиқишни уқтиради.	Тест саволларига жавоб беришади. Вазифани ёзиб оладилар.
-------------	---	---

1-илова (13.1)

«Макроиктисодий жараёнлар моделлари» маъруза машғулотида талабалар фаолиятини баҳолаш кўрсаткичлари ва мезонлари

1,5 – 2 балл - «аъло»
1,0 – 1,4 балл - «яхши»
0,5 – 0,9 балл - «қониқарли»
0 - 0,4 балл - «қониқарсиз»

Эксперт гуруҳлари иш натижаларини баҳолаш мезонлари

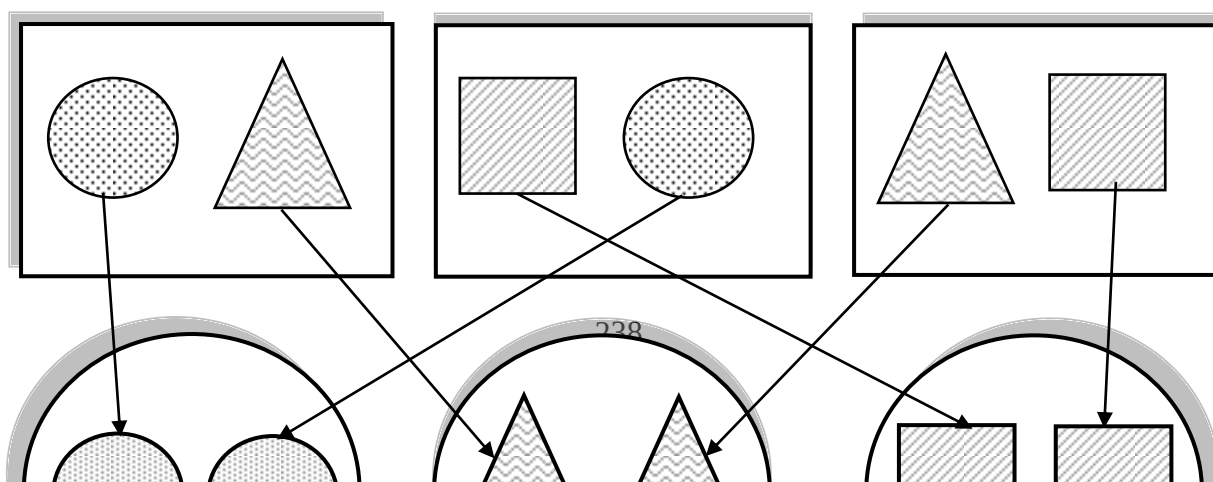
Мезонлар	Макс. балл	Гуруҳ фаолияти натижаларини баҳоси			
Маълумотнинг тўлалиги	1,0				
Маълумотнинг аниқ, чизмали тарзда тақдим этилганлиги	0,5				
Гуруҳ иштирокчиларининг фаоллиги (тўлдириш, саволлар бериш, жавоблар бериш)	0,5				
Балларнинг максимал ҳажми	2				

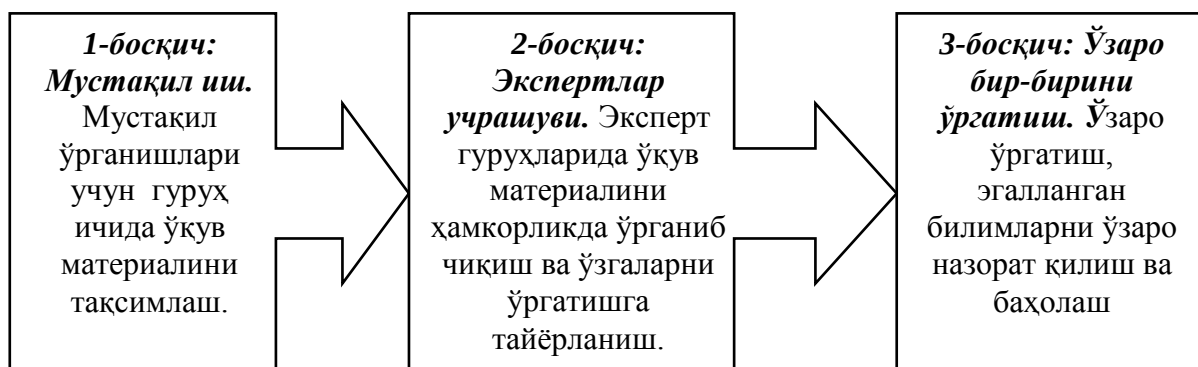
2-илова (13.1)

«Зигзаг» техникаси

Ўзаро ўқитиш ягона тамойилга асослангандир: ўқув гуруҳи кичик гуруҳларга бўлинади. Ҳар бир гуруҳ аъзоси ўрганилаётган мавзунинг маълум соҳаси бўйича эксперт бўлади ва бошқаларга ўргатади.

Ҳар бир гуруҳнинг асосий мақсади: ҳар бир талаба мавзунини тўлиқ ўзлаштириши керак.

3-илова (13.1)

Эксперт варағи №1	
1.	Виждон эркинлиги - диний эътикод эркинлиги. Ўзбекистон Республикасида виждон эркинлигининг қонуан қафолатла-ниши.
2.	Диний экстремизмга йўл қўймаслик чораларини кўриш.
3.	Мустақиллик ва дин.

Эксперт варағи №2	
1.	Баркамол инсонни шакллантириш мустақиллигини мустаҳкамлашнинг назарий асоси эканлиги.
2.	Дунёқарашлар эркинлигини таъминлаш жараёнида ҳар бир одамда шахсий фикр, мавқенинг шаклланиши.
3.	Имонли, комил инсонларни тарбиялаш

Эксперт варағи №3	
☐	1.Собиқ иттифокда диннинг пинҳониятга чекиниши.
☐	2.Ўзбекистонда ақидапарастликнинг ўзига хос кўринишда намоён бўлиши.
☐	3.Ақидапарастликка берилиб қолмаслик учун диний билимларга эга бўлишнинг зарурлиги.

4-илова (13.1)

Ўз-ўзини текириши ва баҳолаш учун назорат саволлар ва вазифалар:

- 1.Мустамлакачилик ва шурулар даврида динга муносабатлар.
2. Мустакил республикамизда виждон эркинлиги ва унинг кафолатланганлиги.
3. Диний ташкилотлар ва диний муносабатлар.
- 4.Диний бағрикенкенлик нима?
5. Диний фундаментализм, ислом фундаментализми кандай келиб чиккан?
6. Ислом фундаментализмининг асосий гоёлари кандай?
7. Ислом фундаментализмининг асосий максадлари нималардан иборат?
- 8 .Диний экстремизмининг кандай курилишлари бор?
9. Диний экстремизмининг асосий максадлари нимада?
- 10.Диний экстремизмининг жахон ҳамжамиятига солаётган таҳдиди нималарда куринаяпти?
- 11.Ваххобийлик оқимининг келиб чиқиши, гоёси ва максадлари нималардан иборат.
- 12.И.А.Каримов «Ўзбекистон ХХІ аср бусағасида»номли асарида Диний экстремизм ва фундаментализм туғрисида нима деди.
13. Мустакиллик шароитида дуневий ва диний сохаларнинг бир-биридан ажратилганлиги
- 14Маънавий ҳаётда маъданият ва динни тутган урни

15. Миллий истиклол ва маонaviятнинг узаро богликлиги ва бир-бирини таказо этиши

16. Баркамол инсонни шакллантириш мустакилликни мустахкамлаш шартидир

17. Фундаментализм илк бор қайси дин доирасида пайдо бўлди?

18. Марказий Осиё минтақасида қайси экстремистик гуруҳлар ўз ноқонуний фаолиятларини олиб борадилар?

19. Диний ташкилотлар деганда нималар назарда тутилади?

20. Турли конфессиялар орасида низо чиқмаслиги учун давлат қандай тадбирлар қўллайди?

21. Диний ташкилотларга киимлар аъзо бўлади?

22. Ал-ихвонил муслимин оқими қайерда ва ким томонидан ташкил этилган?

Қуйидаги жадвални тўлдиринг:

Ривожланган мамлакатлар таълим тизими	Ўзбекистон Республикаси таълим тизими

5-илова (13.1.)

Тарқатма материалнинг тахминий нусхаси

F/S/M/U технологияси

(F) – Фикрингизни баён этинг.

(S) – Фикрингиз баёнига бирон сабаб кўрсатинг.

(M) – Кўрсатилган сабабни тушунтирувчи мисол келтиринг.

(U) – Фикрингизни умумлаштиринг.

Ушбу технология тингловчиларни ўз фикрини ҳимоя қилишга, эркин фикрлаш ва ўз фикрини бошқаларга ўтказишга, очиқ ҳолда баҳслашишга, эгалланган билимларни таҳлил қилишга, қай даражада эгаллаганликларини баҳолашга ҳамда тингловчиларни баҳслашиш маданиятига ўргатади.

Франция таълим тизимининг ўзига хос жиҳатлари?

F

Фикрингизни баён қилинг

S

Фикрингизни баёнига бирор сабаб кўрсатинг

M

Кўрсатилган сабабни тушунтирувчи мисол келтиринг

U

Фикрингизни умумлаштиринг

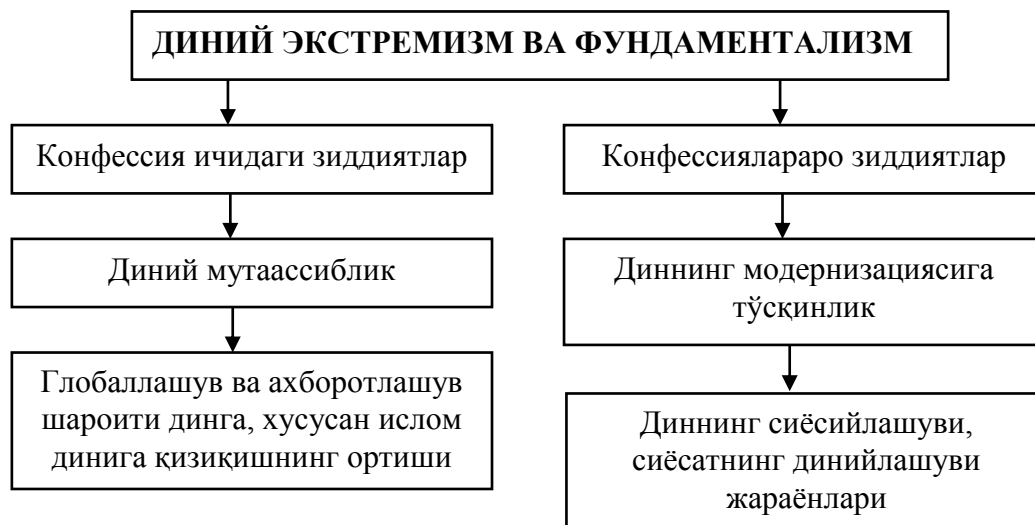
1-Слайд

Маълумки, Ўзбекистон тарихан анъанавий ислом кенг тарқалган ҳудудлардан ҳисобланади. Бу дин кўхна тарихимизда ўзининг инсонпарварлик, адолатпарварлик, маърифатпарварлик ва юксак ахлоқийликни даъват этувчи ғоялари билан маънавий ҳаётимизни юқори даражага кўтариш учун хизмат қилиб келмоқда. Ҳаёт талабларига мумкин қадар асосланган ҳолда қуръон ва ҳадисларга мувофиқ баён этилган шариат аҳкомлари-дунёвий давлат қонунлари билан бир вақтда жамиятни иқтисодий-ижтимоий ва сиёсий, ахлоқий жиҳатлардан мустаҳкамлаш ва юксалтириш учун муҳим омиллардан бири бўлган.

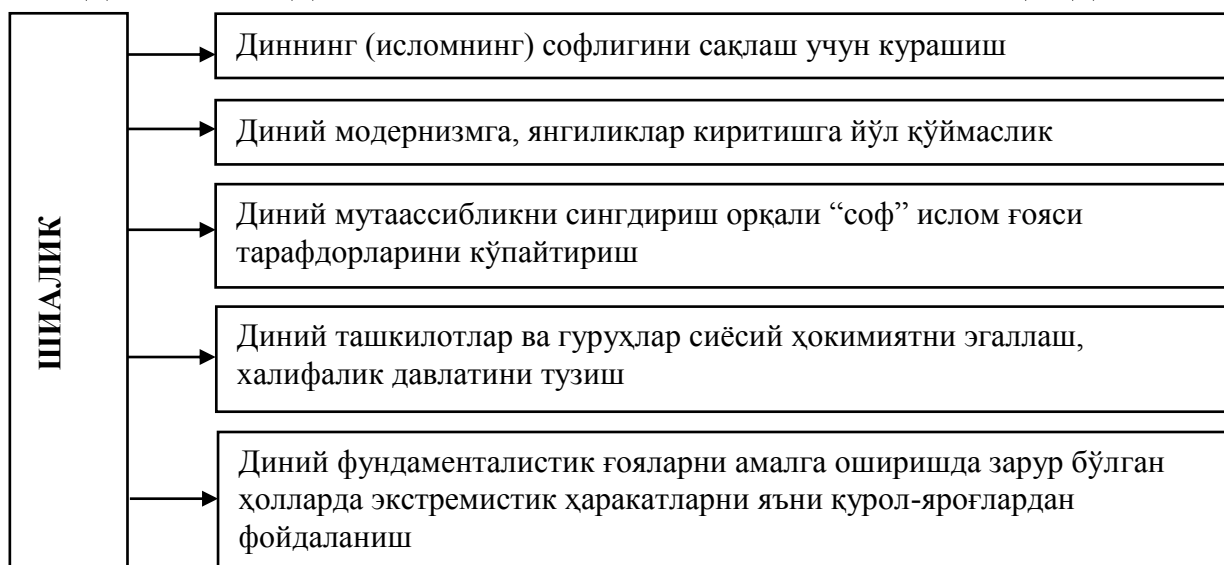
Фундаментализм тушунчасининг асл келиб чиқиши илдизини Республикамиз олимларидан проф. Ҳ.Кароматов ўзининг «Фундаментализм ёхуд тўқликка шўхлик» деган мақоласида жуда ўринли далиллар билан асосланиб берган. Бу олимнинг таъкидлашича, ҳозирги вақтда фундаментализм деганда аксарият ҳолларда ислом фундаментализми назарда тутиляпти. «Аслида,-деб ёзган эди у, - фундаментализм XX асрда христиан «модернизми»нинг ривожига қарши вужудга келган ўзига хос христиан оқимига берилган номдир. Мазкур модернизм турли соҳаларда акс таъсир туғдириб, Америка қўшма Штатларида айниқса шиддатли тус олди».

Маълумки, суннизм йўналишида фақат 4 мазҳаб мусулмон фақиҳлари, муфассирлари, муҳаддислари, энг нуфузли уламолари эътироф қилган мазҳаб деб ҳисобланади. Булар ҳанафия, моликия, шофийя, ҳанбалия бўлиб, уларнинг ичида энг кенг тарқалгани ҳанафия мазҳабидир. Олимларимизнинг фикрича, дунёда 1,4 миллиарддан зиёд мусулмон аҳолиси бўлиб, шундан 92,5 фоизини суннийлар ташкил этади. Жами суннийлардан ҳанафийлар 47 фоиз, шофийлар 27 фоиз, молийкийлар 17 фоиз ва ҳанабалийлар 1,5 фоизни ташкил этади. қолган 7,5 фоизи шиалар, ибодийлар ва хорижийлардан иборат.

ДИНИЙ ЭКСТРЕМИЗМ ВА ФУНДАМЕНТАЛИЗМНИ ВУЖУДГА КЕЛИШИ САБАБЛАРИ

ДИНИЙ ФУНДАМЕНТАЛИЗМ ВА ЭКСТРЕМИЗМНИНГ МАҚСАДИ

16.2. АМАЛИЙ МАШҒУЛОТДА ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИ

Талабалар сони: 15-20	Ўқув соати: 2 соат
Ўқув машғулоти шакли	Семинар-анжуман
Мавзу режаси	1. Мустамлакачилик ва шуrolардаврида динга нисбатан салбий муносабатлар. 2. Мустакил республикада виждон эркинлиги ва унинг кафолатланганлиги. 3. Диний ташкилотлар ва диний муносабатлар. 4. Ислом фундаментализмининг келиб чиқиш сабаблари, ғояси ва мақсадлари. 5. Диний экстремизм, унинг кўринишлари ва мақсадлари. Диний экстремизмининг жахон ҳамжамиятига таҳдиди.
<i>Машғулотнинг мақсади:</i> Виждон эркинлиги - диний эътиқод эркинлиги. Ўзбекистон Республикасида виждон эркинлигининг қонунан кафолатланиши. Диний экстремизмга йўл қўймаслик чораларини кўриш. Фундаментализмининг вужудга келиши. Экстремизмни кел-тириб чиқарувчи омиллар. Терроризмга қарши курашда дин-нинг роли. Радикал диний оқимлар. Диний экстремизм - му-айян диний конфессия ва ташкилотлардаги ашаддий мутаассиб (фанатик) унсурларнинг фаолияти мафкураси. Фанатизм - ўз ақидасининг шак-шубҳасиз тўғрилигига ишониб, бошқа фирқа ва мазҳабларни бутунлай рад этган ҳолда уларни тан олмаслик.	
<i>Педагогик вазифалар:</i> • Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар масаласи. Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг уставида виждон эркинлигининг ўз ифодасини топиши ҳақида тушинтиради. • Бу масаланинг давлат, жамият ва диний ташкилотлар орасидаги муносабатларнинг мустақамланишидаги аҳамиятини таърифлайди. • Кишилар эътиқодининг турлилиги. Диний экстремизм - му-айян диний конфессия ва ташкилотлардаги ашаддий мутаассиб (фанатик) унсурларнинг фаолияти мафкурасини тушинтиради. • Фанатизм - ўз ақидасининг шак-шубҳасиз тўғрилигига ишониб, бошқа фирқа ва мазҳабларни бутунлай рад	<i>Ўқув фаолияти натижалари:</i> <i>Талаба бажариши лозим:</i> • Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар масаласи. Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг уставида виждон эркинлигининг ўз ифодасини топиши ҳақида тушинтиради. • Бу масаланинг давлат, жамият ва диний ташкилотлар орасидаги муносабатларнинг мустақамланишидаги аҳамиятини таърифлайди. • Кишилар эътиқодининг турлилиги. Диний экстремизм - му-айян диний конфессия ва ташкилотлардаги ашаддий мутаассиб (фанатик) унсурларнинг фаолияти мафкурасини тушинтиради. • Фанатизм - ўз ақидасининг шак-шубҳасиз тўғрилигига ишониб, бошқа фирқа ва мазҳабларни бутунлай рад этган ҳолда уларни тан олмаслик. Фундаментализм - маълум дин вужудга келган илк даврга қайтиш ва бу йўл билан замонанинг барча муаммоларини ҳал қилиш мумкин деган фикрни илгари сурувчиларнинг йўналишини характерлайди..

этган ҳолда уларни тан олмаслик. Фундаментализм - маълум дин вужудга келган илк даврга қайтиш ва бу йўл билан замонанинг барча муаммоларини ҳал қилиш мумкин деган фикрни илгари сурувчиларнинг йўналишини характерлайди.	
<i>Таълим методлари</i>	амалиёт, савол-жавоб, мунозара, чизмалар, органайзерлар техникаси
<i>Таълим воситалари</i>	Маъруза матни, формат қоғозлари, маркерлар, скотч, ўқув тарқатма материаллар, Т-схема.
<i>Таълим шакллари</i>	Жамоавий, жуфтликларда ва гуруҳларда ишлаш .
<i>Ўқитиш шарт-шароити</i>	Техник воситалардан фойдаланиш ва гуруҳларда ишлашга мўлжалланган аудитория
<i>Мониторинг ва баҳолаш</i>	Назорат саволлари, савол-жавоб, рейтинг тизими асосида баҳолаш.

АМАЛИЙ МАШҒУЛОТНИНГ ТЕХНОЛОГИК КАРТАСИ

Фаолият босқичлари	Фаолиятнинг мазмуни	
	Ўқитувчининг	талабанинг
Тайёргарлик босқичи	Реферат мавзуларининг рўйхатини аниқлайди (1-илова) . Мавзуларни докладчилар томонидан танлаб олинишини ҳамда ҳар бир докладчига тақризчи тайинланишини ташкил қилади. Докладчиларга мавзуси бўйича режа тузиш вазифасини беради. Ҳамма талабаларга маъруза матнини ўрганиб чиқишни, режалар бўйича саволлар тайёрлаш вазифасини беради ва мустақил тайёрланишлари учун адабиётлар рўйхатини тақдим қилади. Докладчиларга тақдимотни кўргазмалар материаллар асосида ўтказилишини ўқтиради.	Мавзу танлаб оладилар ва машғулотга тайёрланадилар. Докладчилар реферат режасини тузadилар. Ҳар бир мавзу бўйича саволлар тайёрлайдилар ва зарур адабиётлар рўйха-тини ёзиб оладилар.
Тақдимотларнинг тузилиши ва кўринишини муҳокама қиладилар		
I. Кириш босқичи (15 мин.)	1.1. Амалӣ машғулотнинг мавзусини эслатади. Машғулотнинг шакли ва ўтказилиш тартибини тушунтиради. 1.2. Доклад қилувчилар ва тақризчилар билан таништиради. 1.3.Баҳолаш кўрсаткичлари ва мезонларини эълон қилади (2-илова) . 1.4. Тақдимотлар регламентини аниқлайдилар (3-илова)	Тинглайдилар
II. Асосий босқич (55 мин.)	2.1.Биринчи докладчига сўз беради. Материал мазмунининг мантиқан боғлиқлигини, баён этиш усули ва талабалар муносабатини	Тайёрланган доклад бўйича сўзга чиқади, тайёрлаган кўргазма-

	кузатади. Талабалар томонидан савол беришни таклиф қилади. Саволлар беради, докладнинг асосий моҳиятини аниқлаштиради. 2.2.Такризчиларга сўз беради ва талабаларга саволлар беришни таклиф қилади. Аста-секин ўқув машғулоти мунозара шаклига ўтказган ҳолда, доклад мазмунини жамоавий муҳокама қилишни таклиф қилади. 2.3.Мавзу мазмунининг талабаларга қай даражада тушунарлилигини (докладчиларга берилаётган саволлар мазмуни ва саволларга берилаётган жавоблардан келиб чиқиб) баҳолайди. Талабаларга «мунозара иштирокчиси учун эслатма»ни эслатади ва мунозара бошланишини эълон қилади (4-илова). Билдирилаётган фикрларга нисбатан демократик ёндашиш ва фаоллик, қизиқувчанликни намоёни қилади. Ишончли мулоқот тонини қўллайди. 2.4.Қисқача умумлаштириб докладга яқун ясайди. Докладнинг асосий моҳиятини, мунозара, муҳокама натижаларини қайд қилади. 2.5. Кейинги докладларни ҳам шу йўсинда муҳокама қиладилар.	ли материаллар асосида тақдирот қила-ди, берилган савол-ларга жавоб беради. Такризчи ўз фикрини билдиради, саволлар беради. Жамоа бўлиб доклад мазмунини муҳокама, мунозара қиладилар. Мунозара қиладилар.
III. Яқуний босқич (10 мин.)	3.1.Анжуман натижалари юзасидан хулоса қилади, мавзуга яқун ясайди: - мавзу бўйича яқуний хулосани шакллантиради; - доклад қилувчилар ва машғулоти иштирокчиларининг тайёргарлилигини, мунозара, муҳокама жараёнидаги фаоллигини баҳолайди ва баҳоларни эълон қилади; - маъруза-анжуман машғулоти натижаларига умумий баҳо беради. 3.2. Мустақил ишлашлари учун вазифа беради: (1) назорат саволларига оғзаки жавоб бериш (5-илова); (2) эгалланган билим ва тушунчалар асосида БББ жадвалини тўлдириш (6-илова).	Тинглайдилар. Вазифани ёзиб оладилар.

АМАЛИЙ МАШҒУЛОТИНИНГ ТЕХНОЛОГИК КАРТАСИ (2-машғулоти)

Фаолият босқичлари	Фаолиятнинг мазмуни	
	Ўқитувчининг	талабанинг
I. Кириш босқичи (15 мин.)	1.1.Мавзунинг номи, мақсади, кутилажак натижаларини эслатади, уларнинг аҳамият-лилигини ва долзарблигини асослайди. 1.2.Машғулоти талабаларнинг яқка ва жуфтликларда ишлашига асосланганлигини	Тинглайдилар. Мавзу номини ва режасини ёзиб оладилар. Саволларни

	уктиради. 1.3.Талабалар рейтинг тизими асосида баҳоланишини эълон қилади (макс. балл 2). 1.4.Машғулот сўнгида тест ўтказилишини айтади.	муҳокама қилиб, уларга жавоб беради.
II. Асосий босқич (55 мин.)	2.1.Талабаларни фаоллаштириш мақсадида тезкор-сўров техникасини қўллаб, қуйидаги саволларни беради: - Макроиктисодий муаммолар нималар? - Макроиктисодий модел нима? - Такрор ишлаб чиқариш деганда нимани тушунаси? - Ялпи ички маҳсулот таркибига нималар киради? - Макромоделларнинг афзал томонлари нимадан иборат? Билимларни фаоллаштириш жараёнида, амалий фаолиятда фаол иштирок этиш учун талабалар эгаллаган билимларнинг етарлилигини аниқлайди. 2.2. Талабаларни ўрта гуруҳга бўлади. Т-схемани тўлдириш қоидасини тушунтиради (7-илова). Олдин индивидуал, сўнгра гуруҳларда мавжуд саволлар (8-илова) бўйича Т-схемани тўлдиришни айтади. Формат қоғозларини тарқатиб, гуруҳларда фаолиятни ташкил қилади. Гуруҳлар ишини кузатади, йўналтиради, маслаҳатлар беради. 2.3.Олинган натижалар бўйича тақдимот ўтказилишини эълон қилади. Тақдимот жараёнида талабалар билан биргаликда схеманинг тўлиқ ишлаб чиқилганини таҳлил қилади, камчиликларни тўлдиради, аниқлаштиради, тўғрилайди ва баҳолайди. 2.4.Т-схеманинг охириги тўғри вариантини дафтарларига кўчиришни таклиф қилади.	Фикр юритадилар, мулоҳазалар қилади, саволларга жавоб беради. Фикр алмашадилар. Ҳар бир талаба индивидуал Т-схемани ишлаб чиқади. Сўнг Т-схемалар солиштирилади ва битта умумийси гуруҳларда ишлаб чиқилади. Гуруҳ сардорлари ишларини доскага илиб, уни шарҳлайди. (5 мин.). Бошқа гуруҳ аъзолари қўшимчалар киритади, тўғрилайди, саволлар беради. Т-схемани дафтарларига кўчирадилар. Эшитадилар. Тест варақларига исми, фамилияси ва гуруҳини ёзади ва
III. Якуний босқич (10 мин.)	3.1. Мавзунини умумлаштиради, умумий хулосалар қилади, якуни ясайди. Талабалар диққатини мавзунинг асосий томонларига қаратади. 3.2. Амалга оширилган фаолиятнинг келажакда касбий фаолиятлари учун зарурлигини қайд қилади. 3.3. Гуруҳ ишларида фаол иштирок этганларни баҳосини эълон қилади.. 3.3. Тест саволлари тузилган варақларни тарқатади ва тест ўтказилишини айтади (9-	Тест варақларига исми, фамилияси ва гуруҳини ёзади ва

	илова).	тайёр тест варақларини топширади. Вазифани ёзиб оладилар.
	3.3. Мустақил ишлашлари учун вазифа беради: (1) назорат саволларига оғзаки жавоб бериш (10-илова);	

(13.1.)

Маъруза-анжуманда тақдим этиладиган мавзулар:

1. Диний фундаментализм ва экстремизм мазмуни, вужудга келиши сабаблари.
2. Жоҳилиядаги мафкуравий курашлар, терроризм ва экстремизм ҳаракатлари.
3. Диний экстремизм ҳаракатларини олдини олишнинг маънавий-маърифий асослари.

(13.1.)

Мунозара иштирокчиларини баҳолаш мезонлари

Баҳолаш мезонлари (баллда)	Доклад қилувчилар			
1. Доклад мазмуни (1,0): - долзарблиги; - баён қилинишининг тушунарлилиги, изчиллиги ва мантиқий боғлиқлиги; - хулосанинг аниқ шакллантирилиши. 2. Фойдаланилаётган маълумотнинг янгилиги (0,5) 3. Тақдимотда қўлланилган воситалар (0,4) 4. Регламентга риоя қилиш (0,1)				
Жами:				
	Тақризчилар			
1. Докладни янгилик била тўлдирганлигига (0,5) 2. Докладнинг кучли ва бўш томонларини аниқ кўрсатганига (1,5)				
Жами:				
	Мунозара иштирокчилари			
1. Саволлар: - ҳажми (0,1 ҳар бир савол учун); - мазмуни ва моҳияти бўйича (0,3) 2. Қўшимча киритганига (1,0)				
Жами:				

3-илова (13.1)

Анжуман иштирокчилари учун белгиланган регламент:

Докладчи – 5 мин.

Тақризчи – 3 мин.

Докладчилар томонидан саволларга жавоб бериш – 3 мин.

Тақризчилар томонидан саволларга жавоб бериш - 3 мин.

Муҳокама ва мунозара учун – 3 мин.

Мунозара иштирокчисига эслатма

Мунозара муносабатларни ҳал этиш эмас, балки муаммоларни ечимини ҳамкорликда топиш методидир.

Бошқалар ҳам фикр билдиришларига имконият яратиш учун узоқ гапирма.

Ақлли фикрларинг мақсадга етиши учун сўзларингни тарозига сол, ўйлаб, сўнгра гапир, ҳис-туйғуларингни назорат қил.

Тақризчи ва оппонент фикрини тўғри тушунишга ҳаракат қил. Унинг фикрини ҳурмат қил.

Фақат мунозара мавзуси бўйичагина, аниқ фикр билдир.

Ўз тақдимотинг билан кимгадир ёқишга ёки аксинча хафа қилишга уринма.

5-илова (13.1)

Назорат саволлари:

1. Мустамлакачилик ва шуrolар даврида динга муносабатлар.
 2. Мустакил республикада виждон эркинлиги ва унинг кафолатланганлиги.
 3. Диний ташкилотлар ва диний муносабатлар.
 4. Диний бағрикенкенлик нима?
 5. Диний фундаментализм, ислом фундаментализми кандай келиб чиккан?
 6. Ислам фундаментализмининг асосий гоёлари кандай?
 7. Ислам фундаментализмининг асосий максадлари нималардан иборат?
- 1.

6-Илова (13.1)

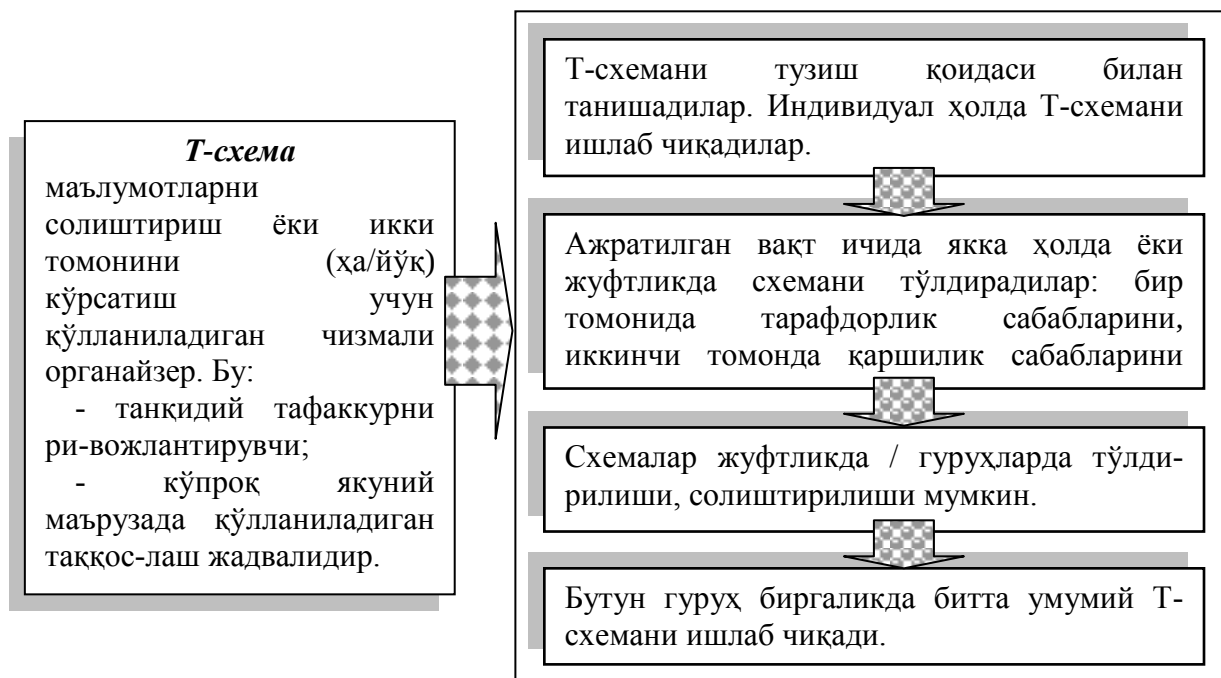
БББ жадвалини тўлдириш учун тавсиялар

1. Таянч ибора ва тушунчалар билан танишиб чиқинг.
2. БББ жадвалини тўлдириш учун таянч ибора ва тушунчаларнинг тартиб рақамидан фойдаланинг.

Биламан	Билишни истайман	Билиб олдим
1	2	3

Таянч ибора ва тушунчалар

1. Фундаментализм	10. «Хизбуллоҳ»
2. Экстремизм	11. «Жиход»
3. Терроризм	12. «Хизбуг таҳрир ал-исломий»
4. Ақидапарастлик	13. «Акримийлар»
5. Ваҳхобийлик	14. «Тавба»
6. «Ихвонул муслимин»	15. «Нур»
7. «Дор-ул Акрам»	16. «Ал-қоида»
8. «Узун соқол»	17. Халқаро терроризм
9. «Ислам уйғониш партияси»	18. Героин

Т-схема
АҚШ таълим тизими

<i>Ижобий томонлари</i>	<i>Камчиликлари</i>
<i>Т-схема.</i> <i>Япония таълим тизими</i>	
<i>Т-схема.</i> <i>Франция таълим тизими</i>	

<i>Т-схема.</i> <i>Германия таълим тизими</i>	